DE VOORWAARDELIJKE INVRIJHEIDSTELLING HISTORISCH EN KRITISCH...

Dirk Zeeger Van Duyl

D. Z. VAN DUYL.

DE VOORWAARDELIJKE INVRIJHEIDSTELLING

HISTORISCH EN KRITISCH BESCHOUWD,

zoowel op zich zelf als in verband met de heerschende gevangenisstelsels.

LEIDEN. — P. SOMERWIL.
1881.

De voorwaardelijke invrijheidstelling.

DE VOORWAARDELIJKE INVRIJHEIDSTELLING

HISTORISCH EN KRITISCH BESCHOUWD,

zoowel op zich zelf als in verband met de heerschende gevangenisstelsels.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP,

AAN DE RIJKSUNIVERSITEIT TE LEIDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. T. ZAAYER,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE,

VOOR DE FACULTEIT TE VERDEDIGEN

op Maandag den 4den Juli 1881, des namiddags ten 1 ure,

DOOR

DIRK ZEEGER VAN DUYL,

GEBOREN TE KAMPEN.

LEIDEN. — P. SOMERWIL.
1881.

Aan mijne Ouders.

Het is mij eene behoefte om bij het verlaten der Academie een woord van welgemeenden dank te richten tot U allen, Hooggeachte Professoren der Rechtsgeleerde Faculteit, wier onderwijs ik het voorrecht had te genieten.

Maar vooral tegenover U, Hooggeschatte Promotor, Professor VAN DER HOEVEN, rust op mij een plicht van dankbaarheid voor de groote bereidvaardigheid, waarmede Gij mij bij de bewerking van mijn proefschrift ter zijde stondt, voor de vele nuttige wenken mij gegeven, voor de welwillendheid, waarmede Gij zoovele uren besteedet om mijn taak te verlichten.

Wees verzekerd, dat ik dit alles steeds in aangename en dankbare herinnering zal houden.

ERRATUM.

Regel 4 v. o. *staat:* besteedet *lees:* besteeddet.

INHOUD.

Bladz.

HOOFDSTUK II.

BIJLAGEN.

WETGEVINGEN

OMTRENT DE

Voorwaardelijke invrijheidstelling.

„Proemio et poena respublica continetur."

CICERO.

INLEIDING.

Het moderne strafrecht paart het recht aan het waarachtig gemeenschappelijk belang. Gedwongen door de strenge wetten der beschaving, schrijft het geen straf meer voor, waardoor de misdadiger voor altijd wordt geknakt in zijn bestaan, waardoor hem de terugkeer tot een leven overeenkomstig met de bestemming des menschen voor goed wordt afgesneden. Wel is waar blijft ook thans nog het hoofddoel der straf: beveiliging van de maatschappij, maar meer dan ooit kiest het strafrecht daartoe middelen, die ook den misdadiger ten beste komen.

Onder die middelen rekent men tot nog toe als de minst onvolmaakte, de vrijheidstraffen; zij beantwoorden het best aan het hoofddoel der straf en maken het mogelijk dat ook het tweede doel: de verbetering van den misdadiger, vervuld wordt.

Doch hoe nabij zij schijnbaar ook komen tot datgene, wat men zich als een ideaal van de straf stelt, zij blijven er toch in werkelijkheid nog verre van verwijderd.

Hoe moeielijk valt het niet den gevangene in waarheid te verbeteren en hem als een nieuw mensch in de maatschappij terug te brengen? Hoeveel middelen zijn daartoe niet reeds te vergeefs aangewend, hoevele mannen zagen hunne menschlievende pogingen daartoe niet met ondank beloond?

En mocht men soms al eens slagen, hoe menigmaal heeft dan niet het groote publiek te niet gedaan, wat met zooveel zorg en inspanning was verkregen? Nauwelijks is de gevangene ontslagen en in het vrije leven teruggekeerd of hij bespeurt het wantrouwen, waarmede men hem overal bejegent en afwijst. Dit maakt hem mismoedig en al zijne goede plannen verdwijnen als sneeuw voor de zon; hij vervalt van kwaad tot erger en eindigt zijn losbandig leven binnen de gevangenis. Juist dit herhaal van misdrijf is het, wat de maatschappij in den ontslagen booswicht vreest, en waarlijk, zooals tegenwoordig de orde van zaken staat, niet ten onrechte. Na een langdurige opsluiting, in welke van vrije werkzaamheid geen sprake was, plotseling terug te keeren in de volkomen vrijheid heeft iets zoo onnatuurlijks dat de onvermijdelijkheid der hieraan verbonden gevolgen ieder terstond in het oog moet vallen.

Met het doel nu om primo: den misdadiger gedurende zijn verblijf in de gevangenis op te wekken tot verbetering; secundo: hem zooveel mogelijk te vrijwaren tegen de gevaren, welke eene

plotselinge overgang van de straf tot de volle vrijheid onvermijdelijk met zich sleept, komt ons het stelsel der voorwaardelijke invrijheidstelling bij de voltrekking der vrijheidstraffen ter hulpe.

Wij kunnen deze instelling aldus karakteriseeren: Op grond van goed gedrag en andere omstandigheden wordt aan den gevangene, nadat hij een bepaald gedeelte van zijne straf heeft volbracht, verlof gegeven om in de vrijheid terug te keeren, onder voorwaarde dat hij de hem opgelegde voorschriften zal nakomen. Vervult nu de op deze wijze invrijheidgestelde die voorwaarde niet, dan wordt hem terstond weer zijne vrijheid ontnomen en moet hij dat gedeelte zijner straf, hetwelk op het oogenblik dat hij voorwaardelijk werd in vrijheid gesteld, overbleef, in de gevangenis volbrengen. Draagt hij er daarentegen zorg voor niet in strijd met die voorwaarde te handelen, dan verkrijgt hij na een bepaalden tijd, volledige kwijtschelding van de nog niet volbrachte gevangenisstraf.

Het nut, dat de voorwaardelijke invrijheidstelling verschaft, is groot. Behalve dat zij het mogelijk maakt dat de straf meer volkomen aan haar tweede doel beantwoordt, is zij voor den gevangene de meest werkdadige prikkel tot goed gedrag en tot verbetering; zij maakt zijn gemoed meer toegankelijk voor de lessen en vermaningen der gevangenisbeambten en vormt daardoor een der beste middelen tot handhaving der tucht in de strafinrichting. De vrees, om weder gevangen gezet te worden, zal den ontslagen veroordeelde op den rechten weg houden en hem aansporen tot voortdurende plichtsbetrachting. Door voor hem

den overgang van de straf tot de vrijheid geleidelijker te maken, geeft zij tevens aan de maatschappij een middel aan de hand om zich van de verbetering van den misdadiger te overtuigen; zij neemt daardoor het wantrouwen jegens hem weg en opent hem dè gelegenheid om werk te verkrijgen. Met het oog hierop werd dan ook op het pénitentiaire Congres in 1878 te Stockholm gehouden, beslist, dat het beste middel tot bestrijding der recidieve is: een gevangenisstelsel op zedelijke verbetering gericht en waarin de voorwaardelijke invrijheidstelling is opgenomen [1]). Is het nog noodig bij al deze goede eigenschappen, die de instelling bezit, gewag te maken van het voordeel dat zij uit economisch oogpunt beschouwd aanbiedt, van haren invloed bij het opmaken der statistieken over de strafrechtspleging, die door haar meer overeenkomstig de waarheid kunnen zijn en van nog zoovele andere verbeteringen, die zij in de wijze van uitvoering der vrijheidstraffen kan brengen? Mij schijnt dit, althans op deze plaats, overbodig.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is betrekkelijk nog van jongen datum. Iets meer dan een kwart eeuw geleden werd zij het eerst wettelijk ingevoerd in Engeland en kort daarop eveneens in Ierland. De gunstige resultaten die het stelsel in Engeland zelf, maar vooral ook in Ierland te aanschouwen gaf, deden het spoedig zoowel in Amerika als op het Vasteland van Europa vele aanhangers vinden. In vele

---

[1]) Vgl. Le Congrès pénitent. internat. de Stockholm, par le Dr. GUILLAUME, T, I. p. 626.

Staten van Amerika, in geheel Duitschland, in enkele Zwitsersche Kantons, in Hongarije en in Croatië wordt het tegenwoordig met het beste gevolg toegepast. De ontwerpen van een strafwetboek voor Oostenrijk, Italië en Croatië hebben het een plaats gegeven onder de wijze van voltrekking der vrijheidstraffen; in Frankrijk en in Zweden en Noorwegen neemt men de invoering er van in ernstige overweging.

Ook in Nederland toonde zich de Staatscommissie tot samenstelling van een nieuw Wetboek van Strafrecht, ingenomen met de voorwaardelijke vrijlating, en wij mogen het met dankbaarheid erkennen, dat onze Wetgevende Macht adhaesie heeft geschonken aan die gewichtige poging tot verbetering van ons gevangeniswezen. Het was voorzeker een allerbelangrijkst en heuglijk feit voor Nederland, dat sedert 1813 was onderworpen aan de heerschappij van een Fransch Strafwetboek, wel gewijzigd en aangevuld, maar niet meer passend voor de voortgaande beschaving en ontwikkeling, de nieuwe toestanden en de nieuwe instellingen van den tegenwoordigen tijd [1]), toen Z. M. onze Koning Zijne Sanctie hechtte aan het nieuwe nationale Wetboek van Strafrecht en daarmede aan eene instelling, die, naar wij verwachten, ook hier te lande tot heil van de maatschappij en van den misdadiger zal werken.

De opname van het stelsel door de Staatscommissie in Haar ontwerp [2]), de voortreffelijke resultaten, die het elders

[1]) Memorie van Toelichting. I. p. 2.

[2]) Toen ik het plan tot het schrijven van dit proefschrift opvatte, was een spoedige indiening van het ontwerp aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal nog zeer twijfelachtig.

oplevert, de belangrijke voordeelen die het aanbiedt, de tegenkanting, die het desniettemin ondervindt — want op theoretische zoowel als op praktische gronden wordt het stelsel sterk bestreden — maar vooral ook de omstandigheid dat het nimmer, voor zoover mij bekend is in zijn geheel historisch en kritisch is beschreven, waren voor mij zoovele redenen om de voorwaardelijke invrijheidstelling tot onderwerp van mijn academisch proefschrift te kiezen.

Het is mijn voornemen bij de behandeling in de eerste plaats de geschiedenis, de wijze van inrichting en uitvoering der voorwaardelijke invrijheidstelling, zoowel hier als elders te schetsen, en daaraan voor zoover het mij in verband met het door mij gekozen onderwerp noodig schijnt, een beknopt overzicht van de wording van de verschillende strafwetboeken of -ontwerpen en de inrichting van de daarin voorkomende strafstelsels te laten voorafgaan.

Daarna zal ik in het Tweede Hoofdstuk in eene nadere beschouwing treden over de beginselen van het stelsel en over de vereischten, die het naar mijne meening moet hebben, om aan zijn doel te beantwoorden. Tevens wordt mij daarbij de gelegenheid geboden de bepalingen van de artt. 15, 16 en 17 van het Nederlandsch Strafwetboek kritisch te onderzoeken.

HOOFDSTUK I.

§ 1. Ontstaan der voorwaardelijke invrijheidstelling in Engeland [1]).

„En effet c'est un fait très remarquable que l'introduction dans la science du droit criminel d'un principe si nouveau et si fécond en résultats, ne doit son origine nullement à l'adoption de quelques vérités psychologiques au fond très simples, mais uniquement à des circonstances politiques étrangères à toute spéculation philosophique."

Mr. VAN DER BRUGGHEN.

Om den oorsprong te vinden der voorwaardelijke invrijheidstelling moeten wij ons tot Engeland wenden. Wel is waar bestond reeds op het einde der 18de eeuw op het

---

1) Zie hierover:
Dr. F. VON HOLTZENDORFF, Die Deportation als Strafmittel, p. 186—332.
Van denzelfden schrijver, Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen, p. 12—22.
Revue des deux Mondes, 1873, Février, p. 513—524.
M. BÉRENGER, De la répression pénale. T. I, p. 31—38 en 155—174.
N. w. d. Verein für Gefängniszwesen. Vereinsheft V, 1880.

Vasteland van Europa iets, dat doet denken aan voorwaardelijke vrijlating, maar de wetenschap ging er nog niet toe over om de waarde dier instelling te onderzoeken en om voor eene verdere uitbreiding er van zorg te dragen; in den loop der tijden verdween zij weer.

Zoo bestond namelijk in Duitschland de gewoonte, misdadigers onder voorwaarde van goed gedrag in vrijheid te stellen; bij overtreding van die voorwaarde werden zij terstond weer in de gevangenis gezet. JOHN HOWARD [1]), de groote Engelsche gevangenishervormer der 18de eeuw, die op zijne reizen elders het goede en doelmatige zocht om het in zijn land toe te passen, vertelt ons het volgende, naar aanleiding van een reis, die hij omstreeks 1788 door Duitschland maakte, over de daar bestaande praktijk: »Misdadigers worden in de tuchthuizen tot zeven, tien, vijftien en meer jaren — zelden evenwel tot levenslange straf om krenking der geestvermogens tè voorkomen — veroordeeld. Om hen tot arbeidzaamheid en ingetogenheid op te wekken worden degenen, die door goed gedrag uitmunten, vóór den afloop van den straftijd voorwaardelijk in vrijheid gesteld. Hun straftijd wordt ingekort zóó dat veertien jaar soms tot acht of tien, twaalf jaar tot zes of zeven teruggebracht worden."

Ook in Oostenrijk is de gedachte, die aan de voorwaardelijke invrijheidstelling ten grondslag ligt, reeds toegepast in een wet van 17 Juni 1788, die in de §§ 201 en 203

---

1) Aangehaald bij Dr. F. VON HOLTZENDORFF. Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafeu, p. 11.

aan de rechters toestaat den veroordeelde op zijn verzoek, na volbrenging van de helft van zijn straftijd het overige gedeelte kwijt te schelden door middel van gratie, mits de veroordeelde zich gedurende den straftijd zóó heeft gedragen dat hij naar het oordeel der gevangenisdirectie eene duurzame verbetering laat verwachten [1]).

En in Duitschland èn in Oostenrijk waren het slechts vluchtige verschijnselen van eene verbetering in het gevangeniswezen. Nog maar al te zeer was de gedachte heerschende dat de gevangenis enkel diende om den misdadiger van de maatschappij verwijderd te houden; nog maar al te weinig werd voor het moreele leven van den gevangene zorg gedragen en het behoorde tot de uitzonderingen dat de spreuk: »parum est coërcere improbos, nisi efficias probos disciplina" [2]) in toepassing werd gebracht [3]).

De tijd was echter niet ver meer af, dat eene werkelijke hervorming in het gevangeniswezen zoude plaats grijpen en dat men waarheid begon te vinden in de gedachte, die jaren later BONNEVILLE DE MARSANGY in de volgende schoone woorden ter neer schreef: »La prison ne doit plus être un lieu de torture; ce doit être un hôpital moral pour la régénération des malfaiteurs" [4]). In Engeland weerklonk de

---

[1]) Vgl. de „Allgem. Bemerkungen, z. d. im Abgeordnetenhause des Reichsrathes eingebrachten Entwurfe eines Strafgesetzes". Wien 1875.

[2]) Aldus luidde het opschrift, dat Paus Clemens XIV in het begin der 18de eeuw boven de poort van eene door hem opgerichte strafinrichting liet plaatsen (FÜESSLIN, Die Einzelhaft, p. 1).

[3]) Overal gold nog het stelsel der gemeenschappelijke opsluiting met al zijn verschrikkelijkheden.

[4]) De l'amélioration de la loi criminelle. Paris 1855.

roepstem van JOHN HOWARD om verbetering in het lot der gevangenen niet te vergeefs; in Amerika deed de godsdienstige sekte der Kwakers een stelsel ontstaan, dat na vele verbeteringen als een der beste nog tegenwoordig wordt erkend, nl.: het stelsel der afzonderlijke opsluiting; dit Pensylvaansche of Philadelphische stelsel [1]) was voor de

---

[1]) De groote nadeelen en gevaren, die het stelsel der gemeenschappelijke opsluiting meebracht, maakten het natuurlijk dat er naar hervorming werd omgezien. Behalve enkele verbeteringen, die in Engeland werden aangebracht op aandringen van JOHN HOWARD (1726—1790) en BENTHAM (1747—1832), ging de hoofdbeweging der hervorming van het gevangeniswezen van Amerika uit. In 1786 vormde zich daar in Philadelphia eene vereeniging, die zich ten doel stelde den treurigen toestand der gevangenen te verbeteren; voor 't grootste gedeelte bestond die vereeniging uit Kwakers. Hun gedachte was dat de gevangene niet als een van misdaad overtuigd persoon (convict) maar als een boeteling (penitent) moest behandeld worden, de gevangenissen moesten huizen tot boetedoening (penitentiary) zijn, waarin arbeid was buitengesloten, daar deze den geest van den boeteling te veel afleidde. Na veel moeite gelukte het in 1813 aan bovengenoemde vereeniging te bewerken, dat in Pensylvanië eene wet tot stand kwam, waarbij tot het bouwen van twee gevangenissen, ingericht volgens de bedoeling der vereeniging, werd last gegeven. In de statuten werd bepaald dat de afzondering zoo streng mogelijk zoude zijn. Zonder eenigszins op den moreelen of physieken toestand van den misdadiger te letten, werd hij afgezonderd in een cel, aan zijne overpeinzingen overgelaten: arbeid of ander bezoek dan van den cipier werd hem niet toegestaan. Niet lang echter zoude dit eerste stadium der eenzame opsluiting „solitary confinement" duren; 't was slechts 5 jaar in werking, toen de wetgevende macht in 1828 verandering in de toepassing bracht en die eenzame opsluiting aanmerkelijk verbeterde door te bepalen: 1⁰. dat elke gevangenene dagelijks meermalen bezoek mocht ontvangen, 2⁰. dat hij in zijn cel mocht werken en 3⁰. dat hij onderwijs zou ontvangen. Dit is de tweede phase van het cellulaire stelsel en wordt „separate confinement" genoemd. Spoedig begon het nieuwe stelsel ook in Europa de aandacht te trekken; uit Frankrijk werden mannen als BEAUMONT en TOCQUEVILLE, uit Engeland CRAWFORD en RUSSEL, uit Pruisen JULIUS naar Amerika gezonden om het cellulaire stelsel ter plaatse te onderzoeken. Allen keerden vol lof over het systeem terug en in Europa verrezen kort daarna ook de eerste cel-

tegenstanders eene aanleiding tot het scheppen van het Auburnsche systeem [1]); een edele wedijver ontstond over bijna geheel Europa om de strafinrichtingen volgens de nieuwe stelsels te hervormen; onder de eersten in dezen kampstrijd streed Engeland, zijn inzichten waren verschillend van de overige en vormden een afzonderlijk systeem, bekend onder den naam van het Engelsche stelsel, waarin een Ier, sir WALTER CROFTON weer verandering bracht en zoo het Iersche stelsel in het leven riep. Onder meer afwijkingen van de overige systemen hadden het Engelsche en het Iersche de voorwaardelijke invrijheidstelling in hun strafsysteem opgenomen. Deze instelling vond in Engeland haar oorsprong in het recht van gratie en tege-

---

lulaire gevangenissen. Verkreeg het stelsel vele voorstanders, die het vol vuur verdedigden, niet minder talrijk waren de tegenstanders en een aantal jaren zoude verloopen voor de eersten de laatsten overwonnen, en het stelsel der afzonderlijke opsluiting, gelouterd door den hevigen strijd, zegepralend zou te voorschijn treden.

[1]) Reeds in Amerika waren de beschouwingen der Kwakers hevig afgekeurd. De vereenigingen tot verbetering van het lot der gevangenen in de steden Boston en New-York kwamen tot eene geheel andere conclusie; zij meenden dat het beste middel tot verbetering der gevangenen was, hen te gewennen aan arbeid; zij wilden van de gevangenissen hebben werkhuizen (workhouses), evenwel zóó ingericht dat de gevangenen geen verderfelijken invloed op elkaar konden uitoefenen. Daarom moesten 1°. de gevangenen niet alleen naar hun geslacht, maar ook naar hun bekwaamheid in klassen verdeeld worden, 2°. zij moesten gedurende den nacht afzonderlijk in hunne cellen slapen, maar overdag in gemeenschap arbeiden onder streng toezicht en 3°. moest het hun verboden zijn onder den arbeid met elkaar te spreken of door gebaren of teekens met elkaar in gemeenschap te staan. Aan het zwijgen werd groot gewicht gehecht en daarom wordt dit systeem het zwijgsysteem genoemd; meer echter komt het voor onder den naam van New-Yorksche of Auburnsche stelsel, naar den naam van den staat of de stad waarin het eerst gevangenissen volgens dit systeem werden ingericht.

lijkertijd in de wijze waarop de straf der deportatie werd voltrokken.

Nadat men gedurende langen tijd [1]) in Engeland de mis-

---

[1]) Reeds onder de regeering van JACOB 1 werden misdadigers naar Virginia gedeporteerd. Er ontstond daar spoedig een groote tegenstand onder de volkplanters tegen de opname der veroordeelden. De Kolonisten van Mary-Land riepen in 't jaar 1676 eene wettelijke bepaling in het leven, die de deportatie naar hun Kolonie verbood; weinig notitie namen echter de Engelsche staatslieden van die verklaring van tegenstand, en men mag zich verwonderen dat Engeland, niettegenstaande ook de overige Amerikaansche Kolonies zich in den loop der tijden bij dit protest aansloten, voortging met deporteeren; te meer, daar men toen de deportatie nog niet pleegde te verdedigen uit humaniteitsgronden en als eene mogelijke verzachting van de doodstraf. Maar geldelijk belang kwam hierbij in 't spel: er waren veel personen in Engeland, die belang hadden bij de ontwikkeling der nieuwe Koloniën en aan wie het zeer wenschelijk voorkwam door middel van de deportatie een vermeerdering van arbeidskrachten en vermindering van werkloonen te verkrijgen. De wetgeving betreffende de deportatie was zeer onzeker en onbepaald; de uitvoering der straf hing bijna geheel van de willekeur van den rechter en van de Kolonisten af. Een statuut van GEORGE I, 1717, bracht hierin groote verbetering. De gewichtigste nieuwigheid van die wet is de erkenning van dwangarbeid, het hoofdbestanddeel der deportatie. De wijze echter waarop die in de wet was geregeld, is zeer vreemd. De staat neemt geen deel aan de voltrekking der door den rechter opgelegde straf, maar sluit een contract met partienliere ondernemers, aan wie hij voor het wegzenden der veroordeelden naar de Kolonie een aandeel toekent in de arbeidskrachten van de gedeporteerden, waarover zij naar willekeur mogen beschikken. Welk gebruik zij er van maken, daarover bekommert zich de staat niet, als de misdadiger maar werkelijk uit Engeland naar Amerika wordt gezonden en na afloop van zijn straftijd wordt in vrijheid gesteld. Binnen den bepaalden straftijd waren de gedeporteerden niet veel meer dan slaven; zij hadden het echter toch nog zoo slecht niet, als men hun lot vergelijkt met dat van de veroordeelden in Engeland, die in de gevangenissen zuchten; het lijden van dezen grenst, volgens HOWARD's beschrijving, aan 't ongelooflijke. — De uitvoerbaarheid der deportatie kreeg eindelijk in de 18de eeuw een geweldigen schok door den opstand der Amerikaansche Kolonisten. Onder de bezwaren en verwijtingen, die men tegen Engeland inbracht, behoort ook de bewering der Amerikanen dat „door de deportatie zonder en tegen hun wil de rechten der Kolonisten zwaar

dadigers gedeporteerd had naar Amerika, werden in 1788 de eerste schepen met veroordeelden naar Australië gezonden, met het doel om daar in N. Z. Wales een strafkolonie te stichten. In het jaar 1789 landdden de schepen in de Botany-Bay. De kroon van Engeland had aan den gouverneur der nieuwe kolonie een bijna onbeperkt gezag toegekend. De geheele civiele en militaire macht was hem opgedragen; ook de strafrechtspleging en het recht om gratie te geven van de door hem in de kolonie opgelegde straffen, behoorde aan hem. Die uitgebreide macht vindt eenigszins haren grond en billijking in den grooten afstand tusschen Engeland en Australië, te meer nog daar de middelen van verbinding schaarsch en gebrekkig waren. De vestiging der strafkolonie ging met groote moeielijkheden

---

zijn geschonden." Een gevolg van den onafhankelijkheidsoorlog was dan ook, dat geen deportatie meer plaats had naar Amerika; in 1776 geschiedde de laatste.

Hierdoor ontstond een bedenkelijke toestand; het ontbrak in Engeland nu aan gevangenissen om al de veroordeelden te bergen en men wist niet wat met hen aan te vangen. Twee zaken waren slechts mogelijk, men moest òf besluiten nieuwe gevangenissen te bouwen òf eene andere plaats geschikt voor deportatie zoeken. Vooral op aanraden van JOHN HOWARD, die een groot tegenstander van de deportatie was, werd tot het eerste besloten bij de gevangenisakte 19 GEORGE III (1778). Toen men aldus bezig was het bouwen van gevangenissen voor te bereiden, viel er een toevallig feit voor, dat de quaestie weer ten gunste der deportatie deed uitvallen. COOK had namelijk de berichten omtrent zijn reizen om de wereld openbaar gemaakt. Hij meende dat de Botany-Bay in Australië bizonder geschikt was voor volkplantingen. Weldra was nu de algemeene opinie weer voor deportatie, de Parlements-akte 24 GEORGE III (1784) machtigde den Koning een keus te doen voor eene overzeesche plaats geschikt tot deportatie en van deze macht maakte Koning GEORGE III gebruik door Australië en wel speciaal de Botany-Bay te kiezen. Dr. FRANS VON HOLTZENDORFF, „die Deportation als Strafmittel", p. 165—186.

gepaard. Dikwijls was er gebrek aan levensmiddelen en dit had groote en menigvuldige misdrijven en wel voornamelijk diefstal ten gevolge. De herhaalde pogingen om te ontvluchten, de groote ontberingen die aan het eerste verblijf in N. Z. Wales waren verbonden en de zware vermoeiende arbeid, dien de veroordeelden moesten verrichten, deden vreezen dat de gedeporteerden, als hun straftijd was afgeloopen, er alles voor over zouden hebben en de meest mogelijke moeite zouden doen om naar Engeland terug te keeren. Daarom was het noodzakelijk geworden eene bepaling te maken die belette, dat zij, die reeds gedurende hun straftijd zoo weinig achting voor eens anders eigendom hadden getoond, hun invrijheidstelling misbruikten, om zich aan den arbeid te onttrekken en om in strijd met de wet hun brood te verdienen. Men moest alles in het werk stellen om het verdere verblijf in de kolonie aan te moedigen. Met dit doel werd aan den gouverneur der kolonie in het jaar 1791 uitdrukkelijk het recht van gratie toegekend ook ten gunste van hen, die in Engeland tot deportatie waren veroordeeld. Hij verkreeg de bevoegdheid aan de veroordeelden een gedeelte der straf kwijt te schelden zonder of met eene voorwaarde. Van dit recht werd door den gouverneur een wijs gebruik gemaakt; hij gaf gedeeltelijke kwijtschelding van straf onder voorwaarde dat de veroordeelden niet naar Engeland zouden terugkeeren (Conditional pardon); het goed gedrag dat de veroordeelde gedurende zijn straftijd had getoond, trad hierbij nog niet op den voorgrond. Anderen werden van een terugkeer naar hun Moe-

derland afgehouden, door dat men hun een stuk land in eigendom afstond, onder de voorwaarde dat zij het met eigen krachten en vlijt zouden bebouwen. Deden zij dit niet, dan had de zoogenaamde »forfeiture" plaats, m. a. w. het land werd hun weer ontnomen. Vooral deze laatste maatregel werkte gunstig; zij die in hun strafperiode gedurig candidaten voor de zweep waren, werden, nu zij voor zich zelf konden werken, vlijtige arbeiders.

De nieuwe kolonie kreeg een ander aanzien en breidde zich met rassche schreden uit, toen in het jaar 1793 de eerste vrije volkplanters uit Engeland derwaarts kwamen, gelokt door den vrijen overtocht en het stuk land dat men hun in Australië beloofde. Dit aanvankelijk succes deed de regeering in 1804 ook op van Diemens-Land eene strafkolonie vestigen; zij achtte het echter noodzakelijk zoowel daar als aan de Botany-Bay het uitgebreide gezag van den gouverneur eenigermate te moeten inkorten; dit geschiedde door aan den gouverneur een zoogenaamden »Executive Council" toe te voegen, en door korten tijd daarna een »Legislative Council" te laten volgen, een lichaam dat wel niet zonder toestemming van den gouverneur kon besluiten, maar toch een invloedrijk bemiddelaar was tusschen de regeering van het Moederland en den gouverneur met de kolonisten.

Na verloop van enkele jaren maakten de vrije volkplanters de groote meerderheid der koloniale bevolking uit, en het vroegere systeem om aan elken vrijen volkplanter zonder onderscheid kosteloos landerijen af te staan, werd nu nog slechts bij uitzondering toegepast; die toedeeling ging over

in eene verkooping. Wat de gedeporteerden aangaat, de liberaliteit jegens hen was niet verminderd; het geven van voorwaardelijke gratie »conditional pardon" was algemeen regel geworden. Alleen zij die aanleiding gaven tot de vrees, dat zij, wanneer zij in vrijheid gesteld werden, misbruik van hun vrijheid zouden maken, werden van dit voorrecht uitgesloten.

In het jaar 1824 onder de regeering van GEORGE IV gaf eene Parlements-akte aan den gouverneur eener strafkolonie den eigendom van de arbeidskrachten der gedeporteerden en tevens de bevoegdheid om die arbeidskrachten aan private personen over te dragen. Hoewel deze overdracht reeds sedert het ontstaan der kolonie in gebruik was [1]), scheen het toch raadzaam haar wettelijk karakter speciaal uit te drukken. Door het toekennen van dien eigendom werd een toestand van persoonlijke rechteloosheid in het leven geroepen, een soort tijdelijke slavernij der veroordeelden, tengevolge van eene beschouwing der vrijheidstraffen, die ook nog tegenwoordig geldig is; immers bij de crimineele vrijheidstraffen spreekt men nog van strafslavernij (penal servitude). Dit toekennen nu van den eigendom der arbeidskrachten en de bevoegdheid om die over te dragen hebben tot de tegenwoordige opvatting der voorwaardelijke invrijheidstelling geleid.

Sedert het jaar 1822 was de arbeid der gedeporteerden verdeeld in de drie volgende klassen:

---

[1]) Zie hierbij de noot op pag. 12.

1°. Gemeenschappelijke dwang-arbeid der veroordeelden voor rekening der Regeering; zij werden voornamelijk gebruikt om wegen aan te leggen (road-parties).

2°. Gemeenschappelijke dwang-arbeid onder toezicht der Regeering voor particuliere eigenaars, — de veroordeelden van deze klasse hielden zich voor het grootste gedeelte onledig met het ontginnen van woeste gronden en het vellen van bosschen.

3°. Dwang-arbeid van de veroordeelden afzonderlijk in dienst van particulieren. Hier werden allerlei werkzaamheden verricht; de een was herder, de ander handwerker, een derde landbouwer enz.

De verhouding van deze drie arbeids-klassen komt overeen met de orde waarop ze hier zijn geplaatst. De derde klasse, nl. de toewijzing aan een particulier was het meest gunstige stadium; die toewijzing geschiedde dan ook alleen wanneer de veroordeelde zich sub n°. 2 tot tevredenheid van zijn opzichters had gedragen.

Tusschen de werkelijke straf met den dwang-arbeid, die aan alle drie bovengenoemde categorieën gemeen is, en de volle vrijheid, was er nog een tusschentoestand, dien men een toestand van voorwaardelijke vrijheid kan noemen, en die door het geven van een verlofpas, een zoogenaamd ticket of leave, ontstond. Twee nieuwe klassen werden daardoor onder de bevolking der veroordeelden in het leven geroepen, nl.:

1°. Invrijheidgestelden voor een bepaalden tijd, die door de Regeering uit de strafcompagnieën waren ontslagen en voor eigen rekening en ten eigen bate mochten

werken, nadat zij een vrijstellingsbiljet (ticket of exemption from Governement labour) hadden verkregen.

2°. Invrijheidgestelden voor een onbepaalden tijd; d. w. z. zoolang zij zich goed gedroegen (ticket of leave during good conduct). Ofschoon de gouverneur, zooals reeds vroeger is vermeld, het recht had gratie te geven, met en zonder voorwaarde, had zich toch met ter tijd een vaste regel gevormd, dien men bij de uitoefening van dat recht als bindend beschouwde. Volgens dezen regel kon een tot veertien jaren-deportatiestraf veroordeelde, na verloop van zes jaar en iemand die levenslang die straf moest ondergaan, na verloop van acht jaar van zijn straftijd een verlofpas bij den gouverneur vragen, die dezen kon geven of weigeren. Zulk een ticket of leave kon elk oogenblik worden herroepen. In den loop der tijden werd de voorwaardelijke invrijheidstelling een regelmatig voorkomend tijdperk in den straftijd; zij werd als 't ware een vereischte, om de gratie »onder voorwaarde van niet naar Engeland terug te keeren, conditional pardon" [1]), deelachtig te worden. Want slechts zij konden die gratie verkrijgen, die zich gedurende hun voorwaardelijke vrijheid goed hadden gedragen.

De Engelsche schrijvers gebruiken de uitdrukking: voorwaardelijke gratie »conditional pardon," en voorwaardelijke invrijheidstelling (het verkrijgen van een »ticket of leave") dikwijls zonder onderscheid door elkaar. Geheel juist merkt mijns inziens Dr. F. VON HOLTZENDORFF op, dat

[1]) Zie pag. 14.

de vereeniging van de hoogste staatsrechterlijke bevoegdheid om gratie te geven, met de lage administratieve macht om voorwaardelijk invrijheid te stellen, in een en denzelfden persoon, namelijk in den gouverneur, aanleiding tot deze verwarring geeft. Tusschen beide bestaat toch, zoo als duidelijk is, een groot verschil: de gratie gegeven onder voorwaarde »om niet naar Engeland terug te keeren" heeft een definitieven toestand der vrijheid ten gevolge, eene vrijheid, die slechts van een uiterlijke voorwaarde afhankelijk en volkomen onherroepelijk is; de voorwaardelijke invrijheidstelling daarentegen kan elk oogenblik worden herroepen; bovendien laat deze al de beperkingen bestaan, die aan de crimineele vrijheidstraf zijn verbonden. Beide toestanden staan tot elkaar als »Recht zur Thatsache."

Na deze korte uitweiding keeren wij tot Australië terug. Men kan dus, met 't oog op de bovengemelde verschillende klassen, de gezamenlijke veroordeelden in N. Z. Wales in twee groote categorieën verdeelen: nl. zij die onderworpen zijn aan den dwang-arbeid (»convicts") en zij die daarvan bevrijd zijn (»ticket of leaveholders"). Wat de laatsten aangaat, hun toestand in N. Z. Wales was een zeer gunstige. Zij vonden gemakkelijk werk tegen hoog loon omdat zij, door eigen ondervinding bekend met de toestanden in de kolonie, boven de vrije arbeiders, die als volkplanters derwaarts waren gekomen, werden verkozen. Allerlei beroepsbezigheden waren dan ook voor hen toegankelijk; zij dienden der Regeering als politie en als opzichters in de gevangenissen, terwijl zij dikwijls de administrateurs, secretarissen, of onderwijzers bij de familiën der vrije volk-

planters waren. De redacteur o. a. van een der voornaamste dagbladen van Sydney, was een voorwaardelijk in vrijheid gesteld persoon. Hun feitelijke toestand was echter in zonderlingen tegenspraak met de wettelijke beperkingen waaraan zij, zoolang hun straftijd duurde, onderworpen waren. Naar 't Engelsch recht toch was hij, die tot eene crimineele vrijheidstraf was veroordeeld, niet alleen onbekwaam om eigendom te verkrijgen, maar ook om voor den rechter als partij op te treden, een toestand, die volkomen paste in het stelsel der penal-servitude. Gedurende langen tijd bestonden deze beperkingen slechts in naam, omdat het nagenoeg onmogelijk was, de exceptie van persoonlijke onbekwaamheid tegenover een veroordeelde als eischer volgens alle regels van het civielproces te bewijzen, waartoe men zoowel het origineele vonnis tot deportatie, als ook het bewijs van persoonlijke identiteit van den eischer met den in het vonnis genoemden persoon noodig had. Daarom heeft eene koloniale akte van N. Z. Wales bepaald dat de bewijsbare omstandigheid, dat een persoon op een door de Regeering gehuurd schip, bestemd voor het overbrengen van misdadigers, is aangekomen, zal gelden als een vermoeden van de plaats gehad hebbende veroordeeling tot een crimineele straf, en als eene daaruit voortspruitende onbekwaamheid om in rechten te verschijnen. Het gevolg daarvan was dat een voorwaardelijk in vrijheid gestelde wel contracten kon sluiten, maar zijn arbeidsloon, wanneer men het hem weigerde, niet gerechtelijk kon invorderen.

Weer zijn enkele jaren verloopen. De kolonie was allengs zóó uitgebreid geworden en het aantal vrije volkplanters

zóó toegenomen, dat men waarlijk zou beginnen te vergeten dat N. Z. Wales eene strafkolonie was, ware er niet eene algemeene antipathie onder de kolonisten ontstaan, waarmede zij de deportatie beschouwden. Men wierp de vraag op of het niet in het belang der kolonie zou zijn, de deportatie daarheen af te schaffen. Met het oog op deze quaestie benoemde het Lager-Huis in Engeland uit zijn midden eene commissie van vijftien leden om te onderzoeken hoedanig de werking dier vrijheidstraf was en in hoeverre de uitvoering er van verbetering behoefde. Die commissie kwam, na het hooren van vele getuigen en na het onderzoeken van menigvuldige tabellen tot de slotsom: dat de deportatie naar N. Z. Wales moest opgeheven worden, dat de misdrijven waartegen deportatie was bedreigd in het vervolg moesten gestraft worden met gevangenisstraf en dwang-arbeid van 2—15 jaar in Engeland zelf, en dat men, met 't oog op de moeielijkheden, waarmede een veroordeelde na afloop van zijn straftijd te kampen heeft, om op een eerlijke wijze in zijn levensonderhoud te voorzien, het strafstelsel zóó moest inrichten, dat die bezwaren werden weggenomen, en dat het goed gedrag, hetwelk de veroordeelde gedurende zijn straftijd heeft getoond, hem de mogelijkheid moest openen, om het wantrouwen, dat de maatschappij tegen een ontslagen gevangene heeft, weg te nemen.

In het laatste ligt reeds de kiem der voorwaardelijke invrijheidstelling in Engeland zelf, een kiem die zich weldra zou ontwikkelen, en waaruit een stelsel zou groeien, dat geheel aan bovengestelde vereischten kon beantwoorden.

't Gevolg van het advies dezer Parlementscommissie was,

dat den 22sten Mei 1840 de deportatie naar Nieuw Zuid Wales werd opgeheven en dit gedeelte van Australië uit de rij der strafkoloniën verdween.

Van Diemens-Land was nu de eenige voor Engeland overgebleven strafkolonie geworden. Een nieuw strafsysteem werd daar ingevoerd, het zoogenaamde »probation system," dat de Secretaris van Staat, Lord Stanley had geregeld. Dit »probation system" bestond: in de aanwending der strafdiscipline van Norfolk Island voor de zwaarste misdadigers, in den dwang-arbeid op Van Diemens-Land, als eerste — of voor de veroordeelden op Norfolk Island als tweede — stadium met drie onderafdeelingen, in de daaropvolgende voorwaardelijke invrijheidstelling en eindelijk in de definitieve gratie.

De toestand der kolonie echter liet veel te wenschen over; er was groot gebrek aan werk voor de menigte misdadigers en men begon in te zien, dat men te veel haast gemaakt had met het verlaten van N. Z. Wales. Van twee kanten zocht Engeland hulp om verbetering in dien noodlottigen toestand te brengen, primo door verandering in de wijze van voltrekking der deportatie te maken, secundo door de oprichting van nieuwe strafkolonies. Er werd zelfs in het Engelsche ministerie over geheele afschaffing dier vrijheidstraf gesproken, maar het bleef bij eene discussie daarover, want de cellulaire gevangenis, die haar zoude moeten vervangen had groote finantieele bezwaren.

Wat het eerste punt van verbetering betreft: in 1847 kwam er verandering in de wijze van voltrekking der deportatie; was vroeger de wegzending naar de strafkolonie het begin der strafvoltrekking, thans werd dit het einde, onder den naam van »verbanning," en de dwangarbeid, die vroeger in de kolonie het middelpunt der deportatie vormde, werd thans in het Moederland verricht. Het doel hiervan was de veroordeelden te verbeteren, vóór zij uit Engeland naar de kolonie werden verbannen. Om deze verbanning mogelijk te maken kregen de veroordeelden voor hun wegzending als zoogenaamde »exiles" eene voorwaardelijke gratie, als zij zich tot vrijwillig verblijf in de kolonie verbonden; na hun aankomst in de kolonie waren zij volkomen vrij en mochten gaan waarheen zij wilden, mits zij maar niet naar Engeland terugkeerden. Een jaar later evenwel werd dit laatste punt nogmaals veranderd. In 1848 besloot men, in plaats van de verbanning, als nieuwen vorm voor de deportatie, verder te gebruiken, voorwaardelijk in vrijheid gestelde mannen naar de kolonie te zenden. Daardoor behield men eene administratieve controle over vele twijfelachtige personen, en het gaf tevens een verontschuldiging tegenover de kolonie, dat de Regeering immers geen echte misdadigers meer zond maar personen die door hun goed gedrag een verlofpas hadden gekregen, terwijl de voorwaarden waaronder zij in vrijheid waren gesteld en de mogelijke herroeping van hun ticket of leave een voldoenden waarborg gaven dat zij hun vrijheid niet zouden misbruiken!

Niet zoo voorspoedig ging het met de tweede verbetering,

die Engeland wilde invoeren. Allerlei pogingen werden in het werk gesteld om nieuwe strafkolonies op te richten. Een dergelijk plan in Harvy-Bay tot uitvoering te brengen mislukte. Hierop werden onderhandelingen aangeknoopt met N. Z. Wales om daar weer eene strafkolonie van te maken; eene commissie van vijf personen uit den Wetgevenden Raad zoude deze quaestie onderzoeken, en dewijl men te kiezen had tusschen twee kwaden, nl. directe toevoer van misdadigers, of indirecte overstrooming der kolonie met voorwaardelijk invrijheidgestelde of verbannen personen, zooals thans plaats had, meende zij voor het eerste te moeten advizeeren doch onder zekere voorwaarden en alleen ten opzichte van misdadigers van bepaalde categorieën. Nopens de verlofpassen beval bovengenoemde commissie ten zeerste aan: »de ticket of leave holders" geen verblijf te doen houden in steden, maar voor ieder hunner in het bizonder een plaats aan te wijzen, die zij niet mochten verlaten. Deze voorwaardelijke toestemming kwam in 1848 in Londen; zij werd echter terstond ter zijde gelegd; LORD GREY meende ook zonder die voorwaarde de deportatie naar N. Z. Wales wel weer te kunnen toepassen en alzoo geschiedde het, niettegenstaande den heftigen tegenstand der kolonisten.

Het was onder die omstandigheden een uitkomst voor Engeland dat de bevolking van West Australië bij het Engelsch ministerie om deportatie naar hun kolonie verzocht. Deze volkplanting had bij hare vestiging in 1829 het privilege bedongen van veroordeelden verschoond te blijven, maar zij was er in den loop der tijden toegekomen, voornamelijk uit gebrek aan arbeidskrachten, van gedachte te veranderen.

In het jaar 1850 werd daar de eerste strafkolonie te Perth gevestigd. Alzoo was Engeland in 1850 weer in het bezit van drie strafkolonies, waarvan twee, nl. Van Diemens-Land en N. Z. Wales hevig protesteerden en verlangden naar het oogenblik dat zij verlost zouden worden van den steeds toenemenden aanvoer van misdadigers. Een toevallige omstandigheid werkte mede, om het getal der veroordeelden, die naar Australië gezonden werden, zeer aanzienlijk te maken. In N. Z. Wales en Victoria was het goud gevonden; alles stroomde begeerig daarheen. In dezen stand van zaken zou het een dwaasheid zijn, de veroordeelden te zenden naar de in de nabijheid der goud-districten gelegen plaatsen. Desniettegenstaande ging men in Engeland voort met het uitreiken van tallooze tickets of leave; op goed of slecht gedrag werd thans niet meer gelet, dewijl het in de gevangenissen ontbrak aan plaats om al de booswichten onder dak te brengen; de meest willekeurige maatregelen brachten de Engelsche gevangenis-besturen in toepassing, om maar van de misdadigers ontslagen te worden, en deze maakten gretig gebruik van de gelegenheid om naar het nieuwe »Dorado" gezonden te worden. »Ihre Wegsendung, zegt Dr. FRANZ VON HOLTZENDORFF [1]), würde voraussichtlich für viele andere ein Motiv gewesen sein, vermittelst eines Verbrechens der Regierung die Kosten einer Reise nach Australiën aüfzubürden, die man aus eignen Mitteln zu bestreiten ausser stande war," en ten slotte roept hij uit — »im Vergleich zu der von Vielen ersehnten Fortschaf-

[1]) Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen, p. 21.

fung nach den Australischen Colonien konnte die provisorische Gewährung der Freiheit möglicherweise noch als eine Strafe erscheinen!

Het Engelsche Parlement zou echter spoedig in dit alles verandering en verbetering brengen, door twee akten, wier hoogst belangrijke inhoud het noodzakelijk maakt, ze in de volgende paragraaf eenigszins uitvoerig te behandelen.

---

§ 2. De voorwaardelijke invrijheidstelling in hare ontwikkeling.

De deportatie was altijd nog de eenige crimineele vrijheidstraf van het Engelsche recht; zij volgde in rang onmiddelijk op de doodstraf (secondary punishment) en kon uitgesproken worden voor een duur van minstens zeven jaar af tot levenslang toe. Hare feitelijke bestanddeelen, eenzame opsluiting en dwang-arbeid in Engeland, hadden geen wettelijke geldigheid.

Het groote gebrek van het geheele Engelsche strafrecht lag hierin dat er tusschen de eenvoudige gevangenisstraf, wier maximum slechts twee jaar was, en de deportatie met het hooge minimum van zeven jaar, geen enkele straf in het midden lag. Hierin voorzag de akte van 20 Aug. 1853 [1]) (16 en 17 Victoria cap. 99). De hoofdinhoud van deze wet komt op het volgende neer:

---

[1]) Dr. F. VON HOLTZENDORFF, „die Deportation als Strafmittel", p. 339, 340.

1. De deportatie blijft de zwaarste crimineele vrijheidstraf; zij kan echter slechts voor levenslang of minstens voor den tijd van 14 jaar worden uitgesproken.

2. In de plaats van deportatie voor korteren tijd, komt eene nieuwe straf en wel de straf-slavernij of dwangarbeid — »penal servitude" — die evenwel ook in stede van de meer langdurige deportatiestraffen kan worden opgelegd.

3. De verhouding tusschen de oude en de nieuwe straf is zóó geregeld, dat de langduriger straf van deportatie met een korter termijn van de straf-slavernij — »penal servitude" — gelijk staat en wel als volgt: 7 : 4, 10 : 6, 15 : 8 en dat verder eene deportatiestraf van langeren duur dan vijftien jaar, met tien jaar penal servitude overeenkomt, terwijl de levenslange veroordeeling bij beide straffen als volkomen gelijk wordt aangenomen.

4. De plaats voor de voltrekking der penal servitude kan zoowel in Engeland als over zee gelegen zijn en moet door de Secretarissen van Staat naar gelang van omstandigheden worden bepaald.

5. De Kroon kan door eene schriftelijke akte, die door een der Secretarissen van Staat moet onderteekend worden het vrije verblijf — »licences to be at large" [1]) — in Engeland of op de eilanden gelegen in 't Kanaal aan den tot de-

[1]) De in deze Parlementsakte gebruikte uitdrukking, die wij in alle latere wetten zullen terugvinden, voor de invrijheidstelling der veroordeelden wijkt van de vroegere hierin af, inzooverre zij thans „licence to be at large" luidt.

portatie of penal servitude veroordeelde toestaan en op dezelfde wijze het toegestane verlof weder intrekken.

6. De straf van deportatie ingeval van herhaal van eenvoudigen diefstal — »larceny" — is afgeschaft en wordt door penal servitude van 4—10 jaar vervangen.

7°. alle vroegere wetten, die op de straf van deportatie betrekking hebben en niet in strijd zijn met de penal servitude blijven van kracht.

Op deze wijze is de penal servitude als straf gekomen tusschen de eenvoudige gevangenisstraf en de deportatie, en heeft zij de groote gaping, die bestond, aangevuld. Reeds bij eene oppervlakkige beoordeeling ziet men in dat de akte van 1853 slechts een toestand van overgang in het strafrecht kon in het leven roepen. Zij bevatte een groote inconsequentie [1]). Aan den eenen kant toch wordt de deportatie voor den langsten duur, dus voor de zwaarste misdaden, behouden en aan den anderen kant wordt, door de deportatie van korteren duur te doen vervangen door penal servitude van nog korteren duur, erkend dat deze laatste eene zwaardere straf is.

Over den inhoud der penal servitude wordt in de wet verder niets bepaald, behalve dat zij met zwaren arbeid gepaard kan gaan, en dat de wijze van voltrekking bij de deportatie aangenomen, — eenzame opsluiting, gemeenschappelijke dwangarbeid, — ook bij haar in toepassing mag gebracht worden.

[1]) Dr. FRANZ VON HOLTZENDORFF, „Das Irische Gefängnisssystem, insbesondere die Zwischenanstalten", p. 6.

Deze Parlementsakte deed verwachten, dat door haar de deportatie een geringeren omvang zoude nemen, omdat die vrijheidstraf naar verhouding werd gelijkgesteld met de penal servitude, en aan die verwachting beantwoordde zij dan ook eenigszins, want in 1854 werd Van Diemens-Land als volkomen vrije kolonie erkend — ditzelfde was reeds 25 Juni 1850 opnieuw met N. Z. Wales geschied — zoodat West-Australië alleen nog maar haar hoedanigheid als strafkolonie bleef behouden.

Van eene algeheele afschaffing der deportatie wilde men in Engeland nog niets weten. Want, ofschoon de inspecteur-generaal van het gevangeniswezen JEBB met beslistheid en op grond van de opgedane ervaringen de eenzame opsluiting zóó verdedigde, dat men ze als aanvangsstadium van den straftijd, en als 't ware tot voorbereiding voor de latere deportatie goedkeurde, waren er toch nog zeer velen die meenden, dat de voorwaardelijk in vrijheid gestelde in de kolonie minder gevaarlijk was voor de maatschappij dan in Engeland; daarbij kwam nog dat twee omstandigheden in de jaren 1854 en 1855 die gunstige meening omtrent de deportatie versterkten. Primo waren een groot aantal van de in Engeland vertoevende gevangenen ontevreden over de wet van 20 Augustus 1853 en wel voornamelijk hierom: dat eene inkorting van den duur der straf, zonder eenigen vorm, zooals dat vroeger bij de deportatie plaats had, niet meer mogelijk was en dat men nu in ieder geval een door den Secretaris van Staat onderteekend bevel tot voorwaardelijke invrijheidstelling noodig had. De strengere handhaving der kortere penal servitude was

den veroordeelde veel onaangenamer, dan de willekeurige inkorting der langdurige deportatiestraffen. Secundo kwamen er uit West-Australië zeer ongunstige berichten over de werking van bovengenoemde wet. Sedert die wet konden de zwaarste misdadigers daarheen gedeporteerd worden en dit achtten de bewoners van die kolonie, niet zeer bevorderlijk voor hun veiligheid.

Met het oog op deze omstandigheden meenden de beide Huizen van het Parlement de deportatie-quaestie nogmaals te moeten ouderzoeken. Twee commissiën werden daartoe benoemd, één uit het Lager- en één uit het Hooger Huis. De eerstgenoemde commissie advizeerde [1]) na een uitgebreid onderzoek, ten zeerste voor de deportatie, zij was van oordeel dat de maatregel om geenerlei voorwaardelijke invrijheidstelling of strafinkorting bij de veroordeelingen tot penal servitude te doen plaats hebben nadeelig werkte op de strafdiscipline; zij wil dat de penal-servitude zal bestaan uit een zeker bepaald tijdperk van eenzame opsluiting en zwaren dwangarbeid, dat men in alle gevallen moet volbrengen en uit een tweede tijdperk dat door het goed gedrag van den veroordeelde kan ingekort worden en om hieraan te voldoen moest men den in de akte van 20 Augustus 1853 bepaalden duur der penal servitude zóóveel verlengen, dat deze overeenstemt met de termijnen van deportatie, waarvoor zij

[1]) Dit advies geeft ons Dr. F. VON HOLTZENDORFF zeer uitvoerig weer in zijn werk getiteld: die Deportation als Strafmittel, p. 345, 346, 347.

in de plaats is gesteld. Over het stelsel der »licences to be at large" meent de commissie nog geen oordeel te kunnen vellen, daar de werking daarvan, nog van te korten duur is, maar zij is van oordeel dat dit stelsel op een wijs en rechtvaardig beginsel rust, omdat daardoor de veroordeelde wordt in staat gesteld door aanhoudend goed gedrag gedurende den straftijd eene gedeeltelijke strafvermindering te verwerven, onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat, ingeval hij zich na ontslagen te zijn slecht gedraagt, het oorspronkelijk gevelde vonnis weer zijn volle kracht zal terug erlangen. »Er worden wel is waar vele ongunstige oordeelvellingen over het gedrag der voorwaardelijk in vrijheid gestelden gehouden, maar dat komt omdat zij, die onder voorwaarde ontslagen zijn, dikwijls verward worden met hen die zijn in vrijheid gesteld, nadat hun straftijd geheel is verstreken. Men kan gerust aannemen dat het gedrag van een groot aantal »ticket of leavemen" goed was en dat in het tegenovergestelde geval zoodanig in vrijheid gestelde personen daarom recidivisten werden, omdat het hen, zoodra hun verleden bekend werd, ontbrak aan de gelegenheid om eerlijk hun brood te verdienen." Aldus luidde in grôve trekken het advies der Lager-Huiscommissie.

Wat het oordeel der commissie uit het Hooger Huis betreft, dit was eveneens gunstig voor de deportatie; ook zij beval de voortzetting er van ten sterkste aan.

Anders evenwel dacht de bevolking der kolonie er over: zij beschouwden en niet ten onrechte, het wegzenden van gedeporteerden naar West-Australië als niets anders, dan een middel van Engeland, om ten koste van anderen van

de zwaarste misdadigers ontslagen te worden. Talrijke verzoek- en klaagschriften werden aan de Engelsche regeering gezonden met zulk een hardnekkigheid en zoo grooten aandrang, dat het Parlement meende geen weerstand meer te mogen bieden, om aan de bede der kolonisten om verandering, te voldoen. Het gevolg hiervan was dat de akte 20 en 21 Victoria cap. 3 [1]) (26 Juni 1857) in de wereld kwam, die de deportatie als eene door den rechter uit te spreken straf afschaft, terwijl tegelijkertijd de in c. 1, 2, 3 en 4 der akte van 20 Augustus 1853 voorkomende regeling aangaande de penal servitude ophoudt te bestaan. De korte inhoud van deze wet luidt als volgt:

1. In de plaats van deportatie treedt penal servitude van denzelfden duur als eerstgenoemde straf, doch in de gevallen, waarin vroeger deportatie van zevenjarigen duur werd opgelegd, kan ook penal-servitude van minstens drie jaar worden uitgesproken.

2. Elk tot penal servitude veroordeeld persoon kan gedurende den straftijd òf naar dezelfde overzeesche plaatsen worden gezonden, als thans (ten tijde der akte) de tot deportatie veroordeelde, òf naar die plaatsen, welke later daartoe zullen worden aangewezen.

3. Alle bepalingen die vroeger op de deportatie betrekking hadden wat betreft, de bewaking, de behandeling, het opzicht en de eigendom der arbeidskrachten der misdadigers

---

[1]) Te vinden bij Dr. F. VON HOLTZENDORFF, „die Deportation als Strafmittel", p. 352.

en ook de straf, die tegen hen bedreigd is, die zich gedurende hun straftijd zonder wettigen grond verwijderen, vinden eveneens hare toepassing op de penal servitude.

4. De bevoegheid der Kroon om overzeesche plaatsen aan te wijzen voor deportatie, strekt zich ook uit tot de aanwijzing van zulke plaatsen tot uitvoering der penal servitude.

5. De akte 16 en 17 Victoria cap. 99 vormt met de nieuwe een bij elkaar behoorend geheel.

6. De nieuwe akte treedt 1 Juli 1857 in werking.

Met deze akte heeft dus de deportatie als straf opgehouden te bestaan; maar in hare plaats is getreden de mogelijkheid eener administratieve deportatie (a means of disposal): de Regeering heeft het recht om over het lot der gevangenen aldus te beschikken, dat zij den een eene crimineele vrijheidstraf op een afstand van vele duizende mijlen van Engeland verwijderd kan laten boeten, terwijl zij den ander, die tot dezelfde straf is veroordeeld, in Engeland zelf gevangen zetten en hem daar later ook weer in vrijheid stellen kan. Deze bepaling is gemaakt om aan den misdadiger te hulp te komen, die in Engeland zelf bij zijn invrijheidstelling geen zeker bestaan kan vinden en misschien spoedig weer voor de verzoeking der misdaad zoude bezwijken. Men zoude deze administratieve deportatie veel meer als een door de Regeering geeischte en door haar ondersteunde landverhuizing kunnen aanmerken. Merkwaardig is hetgeen Kolonel JEBB hierover zegt: »No plan of release at home," beweert hij, »will ever regain the satisfactory results of removal to a prosperous Colony, with a ticket of leave. The convicts were morally better off,

and allowing for occasional fluctuations in the demand from oversupply, there existed a more steady employment, and what is of the greatest importance, the means of dispersion" [1]).

Niettegenstaande echter de voordeelen, welke deze zoogenaamde administratieve deportatie had, meende de Engelsche Regeering in 1867 ook daaraan een einde te moeten maken op dringend verlangen der kolonisten, die alleen de nadeelen er van ondervonden.

Het Wetgevend Lichaam — om tot de akte van 26 Juni 1857 terug te keeren — handelde dus overeenkomstig de aanbeveling en het advies van de commissie uit het Lager-Huis, daar het de vonnissen tot dwang-arbeid verlengde tot het door bedoelde commissie aangegeven punt en het kon derhalve geacht worden zich te vereenigen met het beginsel, dat een deel van het aldus verlengde vonnis zou kunnen worden ingekort tengevolge van het goed gedrag van den veroordeelde, gedurende den tijd, dat hij zijne straf ondergaat. Met hetzelfde doel werd de volmacht tot het uitreiken van verlofpassen (licences to be at large) door de akte van 1853 verleend, bevestigd. Om nu dat beginsel in toepassing te brengen stelde het Uitvoerend Bewind in Engeland eene schaal voor, volgens welke het deel der straf, dat door goed gedrag zou kunnen worden ingekort, aldus was vastgesteld:

---

[1]) Aangehaald bij Dr. F. VON HOLTZENDORFF, das Irische Gefängnissystem, p. 9—10.

					onverand. deel.
Voor een vonnis van	3	jaar		op een zesde	— vijf zesde.
„ „ „ „	4 en 5	„		„ „ vijfde	— vier vijfde.
„ „ „ „	6—12	„		„ „ vierde	— drie vierde.
„ „ „ „	15	„	en langer	„ „ derde	— twee derde.

Veroordeelingen tot levenslange straf moesten ieder op zich zelf worden beschouwd; hij echter, die zulk een vonnis ten zijnen laste had, kon in Engeland niet binnen de twaalf, in de Kolonie niet binnen de acht jaar ontslagen worden.

Vóór ik echter thans de voorwaardelijke invrijheidstelling in Engeland verder uiteenzet, zal ik kortelijks de inrichting van het Engelsche strafstelsel trachten te bebeschrijven; in dit systeem toch speelt het »licence to be at large" zulk een groote rol en vormt daarmede zulk een samenhangend geheel, dat het niet dan ten koste der duidelijkheid zoude zijn, wanneer ik deze instelling afzonderlijk behandelde. Daar wij enkel met de crimineele vrijheidstraf, met de penal servitude hebben te maken, kan ik de wijze van uitvoering der correctioneele en politiestraffen — om ze maar zoo te noemen — met stilzwijgen voorbijgaan.

---

§ 3. Het Engelsche stelsel [1]).

Het Engelsche gevangenisstelsel is voor een deel eene combinatie van het Pensylvaansche en Auburnsche systeem;

---

[1]) Zie hierover: Cornhill-Magazine 1861, June.
„Our Convictsysteem" bij an exconvict. London 1880.
Report of the Directors of convict prisons for the year 1879—1880

het begint met de cel, daarop volgt de gemeenschappelijke arbeid en ten slotte komt de voorwaardelijke invrijheidstelling, als daartoe aanleiding bestaat.

De hoofdgedachte van dit stelsel is, den overgang van de vrijheid tot de straf zoo sterk mogelijk te doen gevoelen en den terugkeer van de straf tot de vrijheid zoo geleidelijk mogelijk te maken. In het trapsgewijze zachter worden der straf ligt tevens eene aanmoediging voor den gevangene om zich ten goede te keeren, daar hij weet dat hem de mogelijkheid openstaat, om door goed gedrag en ijver eene steeds toenemende verbetering in zijn toestand te verkrijgen. Om deze gedachte te verwezenlijken wordt de straftijd verdeeld in drie gedeelten of tijdperken.

Het eerste stadium van den straftijd wordt door de mannelijke convicts in afzondering doorgebracht in de gevangenis van Pentonville of in die van Millbank [1]) en duurt

---

La question pénitentaire par E. ROBIN, p. 15—20.

Eene studie van ALEXANDRE RIBOT, getiteld: „Le système pénitentiaire en Angleterre", voorkomende in de Revue des deux Mondes 1873. Deze schrijver, hoe juist hij ook moge zijn in het meedeelen der feiten, verschilt in zijne opgaven der cijfers nagenoeg altijd met de officieele „Annual Reports of Directors of convict prisons."

Etudes sur le système pénitentiaire Irlandais par VAN DER BRUGGHEN, p. 120—124.

Das Englische Verwaltungsrecht von Dr. RUDOLF GNEIST. II[er] Band, p. 887—901.

De la répression pénale par M. BÉRENGER, T. I, p. 49—113.

Strafrechtspflege und Gefängnisswezen in England und Irland, nach dem Urtheil der Howard Association. Von CARL FR. JOS. GÖTTING, 1876.

[1]) Beide gevangenissen zijn gelegen in Londen. De convict-prison van Pentonville is, op last der Regeering, in het jaar 1842 gebouwd en diende door hare uitnemende inrichting veler gevangenissen, zoowel in Engeland als op het Continent, tot model. In Nederland was zij dit o. a. voor de cellulaire strafinrichting

negen maanden. Die duur der afzonderlijke opsluiting is kort, maar »cellular seclusion for long periods has been found in England to have an enfeebling effect upon the prisoner. When the system was first established, the duration of the time of separation was fixed at eighteen months; but such results followed that, after various experiments, the present period of nine months has been fixed upon as the longest to which prisoners can, with advantage, be subjected to this stage of the discipline" [1]).

De veroordeelden zijn tot arbeiden in hun cellen verplicht; zij maken schoenen, kleeren of oefenen andere ambachten uit, voor zooveel deze in de cel mogelijk zijn; zij die geen beroep kennen, moeten zich onledig houden met het vlechten van matten of met het touwpluizen. Al deze arbeid wordt verricht voor rekening van den Staat en niet voor die van particuliere ondernemers.

---

te Amsterdam. De Pentonville-gevangenis eerst ingericht voor slechts 520 veroordeelden, is langzamerhand vergroot en bevat tegenwoordig over de 1100 cellen. Eene eigenaardigheid valt op te merken wat betreft de kosten van het bouwen dier cellen. In het jaar 1848 kostte elke cel gemiddeld ƒ 980, in 1870, niettegenstaande de grootere duurte der bouwmaterialen, slechts ƒ 442,50. Dit verschil van bijna de helft is ontstaan, doordat men in 1870 bij het bouwen dier cellen de hulp der gevangenen heeft gebruikt; alles wat er te smeden, te metselen of te timmeren viel werd door hen verricht. Het ware wenschelijk dat men deze economie ook bij ons in Nederland kon toepassen, men zonde dan naar alle waarschijnlijkheid geen gering voordeel verkrijgen, als men bedenkt, dat ons nieuw Wetboek van Strafrecht door de uitbreiding der afzonderlijke opsluiting, een aanzienlijk getal nieuwe cellen noodig maakt en de kosten voor het bouwen van iedere cel indertijd door de Regeering geraamd werden op ƒ 3500!

[1]) Report on the international penitentiary Congress of London held July 3—13 1872. Bij E. C. WINES, p. 26.

Dagelijks wordt een half uur — op Zon- en Feestdagen zes uur — aan de godsdienstoefening gewijd; vijf »ministers of religion" zijn aan beide gevangenissen verbonden.

Voor het onderwijs wordt in de Millbank-gevangenis door negen onderwijzers zorg gedragen. De convicts, die niet lezen of schrijven kunnen, krijgen onderricht in die vakken. Om den ijver van de gevangenen aan te moedigen bepaalt o. a. het reglement, dat zij na zekeren tijd geen brief meer aan hun familie mogen zenden, tenzij die geheel eigenhandig door hen is geschreven.

Om den veroordeelden beweging en frissche lucht te verschaffen is vastgesteld, dat zij dagelijks een uur lang een gymnastische wandeling moeten maken. Op de wandelplaats kunnen zij elkaar wel zien, maar niet met elkaar spreken.

Men acht in Engeland dit tijdperk van afzondering (First Probation) als onontbeerlijk voor den gunstigen uitslag, dien men met de behandeling der gevangenen beoogt. »It is" — om nogmaals de woorden van het op de vorige pagina aangehaalde verslag te gebruiken — »not only in itself a severe discipline, but the mind of the convict is thereby thrown in upon itself; he becomes accessible to lessons of admonition and warning; religious influences act upon him with greater force, and he is put into a condition, in which he is likely to feel sorrow for the past and to welcome the words of those, who show him, how to avoid evil in the time to come."

Het tweede tijdperk wordt doorgebracht in de strafinrichtingen van Portland, Portsmouth, Chatham of Borstal en wel door die gevangenen, van wie men kan onderstellen, dat zij de zware vermoeienissen van den arbeid in de open lucht kunnen doorstaan. De overigen, en hun aantal is zeer groot, worden gezonden naar de gevangenissen van Parkhurst, Dartmoor, Woking, Brixton en Wormwood Scrubs, waar zij tot het verrichten van minder zwaar werk, gewoonlijk binnenshuis, worden gebezigd [1]).

De strafinrichting op het schiereiland Portland bestond het eerst; men zette daar de gevangenen aan het maken van een grooten dijk in zee, die moest dienen om de reede van Portland te beschermen, terwijl hij tevens een geschikte haven voor de vloot zoude vormen. Dit reusachtige werk gelukte zoo goed, dat men in 1856 besloot ook een diergelijke inrichting te vestigen in Portsmouth en Chatham. De Borstal-convict-prison is van lateren datum; naar ik meen, werd deze in 1874 gebouwd. In deze vier etablissementen worden de gevangenen gebruikt tot zoogenaamde »public works", meest havenwerken. Zij arbeiden bij troepen van 20 a 30 man onder toezicht van een gewapend opzichter.

---

[1]) De strafinrichtingen van Portland, Portsmouth en Chatham zijn de grootste; zij kunnen respectievelijk 1600, 1300 en 1700 veroordeelden bevatten. De gevangenisdirecteuren (Governors), die in hun moeielijke en omvangrijke taak worden geholpen door vice-directeuren (Deputy-Governors), genieten in Engeland een hoog salaris; zoo krijgt o. a. de commandant van den Portland-prison, wien twee „Deputy-Governors" ter zijde staan bij het bestuur over eene gevangenis, waarin zich in 1880 1565 veroordeelden bevonden, eene jaarwedde van *f* 8400, behalve andere voordeelen, als vrije woning, het gebruik van uitgestrekte tuinen, landerijen enz.

De dagtaak voor de convict prisoners duurt in den zomer gemiddeld acht en een half, in den winter zeven en een half uur. Elken avond wordt nagezien wat de veroordeelde dien dag heeft afgemaakt en dit wordt getaxeerd volgens een vast tarief. Gedurende den nacht en den maaltijd zijn de gevangenen afgezonderd in hun cel. In den zomer moet de convict des morgens om vijf uur gekleed zijn; in den winter een half uur later; zomer en winter echter is 7.45 uur het tijdstip waarop de »prisoners" — aldus luidt het reglement — »make down hammock and turn in." Zij hebben dagelijks drie uren voor hun maaltijden en gemiddeld anderhalf uur »vrijen tijd;" het overige van den dag wordt besteed tot het houden der godsdienstoefeningen, tot het onderwijs, het reinigen der cellen enz.

Meer dan vroeger draagt men er tegenwoordig in Engeland zorg voor de nadeelen te vermijden, die uit eene gemeenschap tusschen de in de misdaad verstokte booswichten en hen, die meer voor verbetering vatbaar zijn, kunnen voortspruiten. Zoo werd in de meeste convict-prisons de ziekenzaal, die tot nog toe gemeenschappelijk was, cellulair ingericht. Het spreken met elkaar onder het werk wordt den gevangenen gewoonlijk verboden. Opdat de gemeenschap tusschen convicts, die hun cellen naast elkaar hebben, zooveel mogelijk belemmerd worde, scheidt men in den laatsten tijd de cellen niet meer door ijzeren tusschenschotten, zooals vroeger, maar door steenen. Bovendien werd er een tweede proeftijd ingesteld (Second Probation), dien elke gevangene moet ondergaan, wiens slecht gedrag in het tweede tijdperk bewijst, dat hem het eerste niet heeft ge-

baat en dat hij een nadeeligen invloed op de andere veroordeelden uitoefent. Dit tijdperk van »Second Probation" mag negen maanden niet te boven gaan en duurt in den regel niet korter dan zes maanden; het kan evenwel door middel van het hieronder te beschrijven merkenstelsel worden ingekort. De gevangenen, die een dergelijk tweede proefstadium moeten doorloopen, worden van de overige convicts afgezonderd in een gedeelte van de gevangenis, dat tot dit doel is ingericht. Zij worden evenzoo behandeld als in »the First Probation," met dit verschil echter, dat thans het merkensysteem op hen toepassing vindt. Wanneer dit proefstadium is afgeloopen mogen de convicts, die het ondergingen, toch nog niet terstond weder in vereeniging met de andere gevangenen werken; zij vormen afgescheiden »working parties", tot zoolang zij door hun gedrag eenigen waarborg geven, dat zij geen slechten invloed meer op hun makkers zullen uitoefenen. De »order" die de »Second Probation" regelt, eindigt met de volgende doelmatige bepaling: »In such working parties may, as a measure of prevention, be placed prisoners, who, without themselves incurring punishment, are yet known to exercise a bad influence over other prisoners." De werking van al deze maatregelen beantwoordt, volgens de berichten der directeuren, aan de beste verwachtingen.

Om de gevangenen tot ijver en werkzaamheid aan te moedigen bedient men zich van het zoogenaamde merkenstelsel. Terstond bij zijn komst in de gevangenis wordt aan den veroordeelde medegedeeld, dat hij door ijverig in zijn werk te zijn, zijn straf kan inkorten. Vroeger kon dit-

zelfde geschieden door goed gedrag: de directeur en de »prison chaplain" gaven hierover rapport; maar men is hiervan spoedig teruggekomen, daar men er huichelarij en veinzerij meende mede in de hand te werken. Slecht gedrag heeft alleen dezen invloed, dat de veroordeelden het voordeel, dat zij door hun vlijt hebben verkregen, verliezen. Zij, die slechts een gewonen ijver bij hun arbeid aan den dag leggen, krijgen zes merken of punten, die wat meer afgewerkt hebben, verwerven er zeven; het maximum, dat men kan deelachtig worden, bedraagt acht. Elken avond doen de opzichters rapport over ieder der gevangenen, waarover zij toezicht hebben. Een lijst, die in zijn cel hangt, wijst den veroordeelde telken dage het totaal der merken aan, dat hij heeft verdiend.

Dit merkenstelsel dient tevens om het klassenstelsel dat men in dit tweede stadium van den straftijd toepast, mogelijk te maken. Dit klassensysteem toch wordt in Engeland op een geheel andere wijze toegepast, als dit meestal op het Continent plaats heeft, waar de gevangenen verdeeld worden naar het misdrijf, dat zij begaan hebben, of naarmate van den trap van ontwikkeling, waarop zij staan, of ook wel volgens den stand, dien zij in de maatschappij bekleedden. Het ondoelmatige hiervan zal ieder terstond in het oog vallen; men zoude, wilde men juist rangschikken bijna evenveel klassen als gevangenen moeten hebben, vooral wanneer men de veroordeelden moet scheiden op het oogenblik dat zij in de gevangenis komen, hetgeen men echter gewoonlijk bedoelt. In Engeland hangt het rangschikken onder eene bepaalde klasse af van het aantal punten, dat de

veroordeelde verdient. Men heeft daar namelijk een derde, tweede en eerste klasse; bovendien bestaat er nog eene speciale klasse [1]) voor hen, die bizonder door hun ijver hebben uitgemunt. Deze drie klassen vormen met de »special service class" het tweede gedeelte van den straftijd.

De convict moet minstens twee jaren in de derde en tweede klasse doorbrengen; of die twee jaar nog verlengd wordt, hangt geheel af van zijn ijver en gedrag, want de opklimming van een lagere tot een hoogere klasse wordt bepaald, zooals ik reeds indirect te kennen gaf, door het aantal merken dat de veroordeelde verkrijgt. Die overgang is nu zóó geregeld, dat de gevangene, wanneer hij dagelijks niet meer dan het minimum, dat is zes punten, verdient, zijne geheele straf moet ondergaan; zorgt hij er daarentegen voor elken dag het maximum van acht punten te bereiken, dan kort hij zijn straf tot de uiterste grens in.

Het groote nut van deze wijze van handelen ligt hierin, dat de gevangene als het ware de verbetering van zijn toestand in zijn macht heeft; hij heeft er groot belang bij om zich goed te gedragen, want doet hij dit, dan zal hij spoe-

---

[1]) In deze zoogenaamde „Special service classes" zijn de convicts aan een veel minder strenge tucht onderworpen en genieten meer vrijheden dan in de andere klassen. De directeur van de Dartmoorgevangenis schildert de veroordeelden uit die klasse aldus: „I have likewise under your sanction selected men of exemplary character, with short sentences, who have performed a large portion of their terms of punishment and whose crimes are not heinous ones, to be employed on special service. This consists in looking after the cows, horses, pigs, driving carts and carrying tools to the prison for repair from their respective gangs. These men are not under the charge of any particular officer." (Annual Report, 1852).

diger de eerste — of geeft hij reden tot bizondere tevredenheid, — de speciale klasse bereiken, waarin hem grootere voordeelen en meer voorrechten wachten, om niet te spreken van de voorwaardelijke invrijheidstelling, die dan ten slotte zijn ernstige pogingen tot verbetering zal bekronen.

Elke klasse heeft hare voordeelen; zoo wordt bijv. de gratificatie, die voor den arbeid wordt gegeven, bij iedere bevordering iets grooter; de gevangene uit de derde klasse mag geen brief aan zijne bloedverwanten zenden of er een van hen ontvangen dan om de zes maanden; in de tweede klasse wordt dit voorrecht, waaraan groote waarde wordt gehecht, toegestaan om de vier maanden; nog korter wordt dit tijdsbestek in de eerste klasse, waar het slechts twaalf weken is.

Inbreuk op de tucht en weigering om te werken wordt streng gestraft; onthouding van een deel van het dagelijksch rantsoen of opsluiting in de »donkere cel" zijn er het gevolg van; ingeval van hevig verzet wordt de zweep gebruikt, eene straf, die om hare barbaarschheid in de Middeleeuwen te huis behoorde maar die, mijns inziens, niet meer past in de moderne rechtspleging. Zij bestaat evenwel nog in Engeland en zij is — wat meer zegt — in Chapter II »Of Punishments" van het ontwerp Criminal Code 1878 onder Section 10 »Flogging and Whipping" opgenomen [1]).

Dit wat betreft de mannelijke veroordeelden in het eerste en tweede stadium.

---

[1]) De lijfstraffen werden als disciplinaire straf op het pénitentiaire Congres te Stockholm in 1878 algemeen verworpen, zoowel voor vrouwen als voor mannen.

Eenigszins anders is de straf, die de vrouwelijke convicts ondergaan. Zij brengen de eerste negen maanden van den straftijd in afzondering door binnen de muren der Millbank-gevangenis. Daarna worden zij gezonden naar de strafinrichtingen van Woking of Fulham [1]), waarin zij gemeenschappelijken arbeid moeten verrichten, maar verder gedurende den nacht en den maaltijd afgezonderd zijn. Evenals voor de mannen bestaat ook voor de vrouwen de mogelijkheid om door vlijt en goed gedrag eene inkorting van den straftijd te verwerven; zij kunnen bovendien, wanneer zij zich bij uitstek goed gedragen, zes maanden vóórdat zij voorwaardelijk in vrijheid zouden worden gesteld, overgeplaatst worden in de zoogenaamde »refuges", toevluchtsoorden, asyls. Deze inrichtingen gaan uit van particuliere personen of -vereenigingen en staan onder staatstoezicht. De vrouwen zijn in die inrichtingen aan een strenge tucht onderworpen, doch missen voor het overige de kenmerken van gevangenen — zij leggen o. a. de gevangeniskleeding af —; zij worden opgeleid voor de eene of andere betrekking, waarin het bestuur der »refuges" haar, wanneer de tijd tot invrijheidstelling is aangebroken, zoekt te plaatsen. Op deze wijze wordt er naar gestreefd, de vrouwen, die met niet minder moeielijkheden bij het terugkeeren tot de maatschappij hebben te worstelen, dan de mannen, te bewaren voor herhaal van misdrijf.

---

[1]) In Fulham, waarheen alleen de besten onder de gevangenen gezonden worden, zitten de vrouwen, naar ik meen, dag en nacht gemeenschappelijk.

Wij komen nu tot het derde en laatste stadium der straf, tot de voorwaardelijke invrijheidstelling. Zooals wij op de vorige bladzijden zagen, is het uitreiken van den verlofpas door de Parlements-Akte van 20 Aug. 1853 tot een recht der Kroon gemaakt, die dat recht uitoefent door een schriftelijk bevel hetwelk geteekend moet zijn door een Secretaris van Staat; tevens is haar de macht toegekend zulk een voorwaardelijke invrijheidstelling te herroepen, zonder daarbij aan eenige beperkingen gebonden te zijn.

Door de wet van 26 Juli 1857 zijn de bepalingen daaromtrent herhaald en er werd een schaal vastgesteld — ik vermeldde haar reeds op blz. 35 — volgens welke de straffen door ijver en goed gedrag van den veroordeelde konden worden ingekort. Deze schaal is echter reeds gewijzigd in 1864 door de Penal Servitude Act 27 en 28 Victoria cap. 47, welke wet werd voorbereid door eene commissie, belast met het onderzoek naar de resultaten, die men niet alleen in Engeland maar ook in Ierland met de nieuwe stelsels sedert 1853 en 1857 had verkregen. De misdaden waren in Engeland zeer vermeerderd; de veroordeelingen tot penal-servitude die in 1861 2678 bedroegen, bereikten in 1862 het hooge cijfer 3369. Men schreef deze groote vermeerdering voor een deel toe aan het misbruik, dat men tot een al te korten straftijd veroordeelde. Om die reden werd de termijn van drie jaar penal servitude in 1864 vervangen door dien van vijf jaar, de straf die nu onmiddelijk volgt op de eenvoudige gevangenisstraf van tweejarigen duur.

De verlofpassen, die in Engeland gegeven worden, komen behalve weinig beteekende veranderingen, overeen met de tickets of leave, die in Ierland worden gebruikt. Daar ik den vorm van deze laatste in Mr. VAN DER BRUGGHEN's »Etudes sur le système pénitentiaire Irlandais" vermeld vond, schijnt het mij meer systematisch, het order of license te beschrijven bij de behandeling van het Iersche stelsel.

In den eersten tijd waren de resultaten in Engeland met de voorwaardelijke invrijheidstelling verkregen, niet zoo gunstig, als men wel verwacht had. Van de 9180 veroordeelden, die tusschen October 1853 en Maart 1861 met een verlofpas waren in vrijheid gesteld, werden van 834, of 9 procent, de verlofpassen herroepen en 1038, of 11.3 procent, wederom tot penal servitude veroordeeld; 20 procent alzoo van dit aantal misdadigers misbruikten hun voorwaardelijke vrijheid. Tot dit ongunstig cijfer gaf eenigermate de wijze van handelen aanleiding, waarop de gevangenisbesturen te werk gingen bij de inkorting der straf. Zij deden namelijk alsof het werkelijke vonnis, het kortere tijdvak ware, dat, na aftrek van het gedeelte der straf, vatbaar voor inkorting, overblijft; het oorspronkelijke rechterlijke vonnis beschouwden zij slechts als eene wettelijke fictie. Gedraagt de veroordeelde zich slecht, dan wordt dat kortere tijdvak meer of minder verlengd, terwijl juist de bedoeling was, dat de duur der straf bij het oorspronkelijk vonnis bepaald, door het goed gedrag van den convict werd ingekort. Daarom werd de voorwaardelijke invrijheistelling eenigszins beschouwd als een recht, dat de gevangene bij het einde van dat kortere tijdvak toekwam

en dat alleen door zeer slecht gedrag kon verloren gaan [1]). Dit had tengevolge dat men zelden tot eene dergelijke verlenging overging en zoo dit gebeurde, dan werden slechts enkele weken, hoogstens enkele maanden aan dat tijdvak toegevoegd. Door deze practijk werden vele personen voorwaardelijk ontslagen, die het in geenen deele verdienden [2]).

Dit was echter niet de eenige oorzaak, die de goede werking van het ticket of leave stelsel belemmerde; het had nog een andere reden.

Tot het jaar 1861 toe, had de Engelsche Regeering er een grooten tegenzin in om gebruik te maken van de macht, haar tegen de voorwaardelijk invrijheidgestelde personen gegeven. Maar zelden werd de eenmaal gegeven verlofpas herroepen; dit had meestal alleen dan plaats, wanneer de ticket of leave man werkelijk reconvict werd door een rechterlijk vonnis. De Engelsche gevangenisbesturen sloegen weinig acht op de voorwaarden, die de verlofpas op de achterzijde te lezen gaf; niettegenstaande de Commissie uit het Lager-Huis in 1856 uitdrukkelijk op eene strenge toepassing had aangedrongen door de twee volgende besluiten:

15. »Dat om het ticket of leave stelsel beter te doen werken, zoowel ter verbetering van den misdadiger, als in

---

[1]) De woorden, waardoor de bepaling werd uitgedrukt, dat een deel der straf kon ingekort worden door goed gedrag, gaven wel eenige aanleiding tot die beschouwing; er stond n.l. dat hun die inkorting werd toegezegd „whose conduct had not been such as to deprive them of this indulgence." (Pen. Servit. Act's Commission-Report, 1879, p. IX).

[2]) Ik ontleen bovenstaande opmerking aan de „Opmerkingen over de behandeling van gevangenen in Ierland." Uit het Engelsch door PLEYTE, pag. 60 en v.v.

het belang van het publiek, de op de achterzijde van den verlofpas vermelde voorwaarden strenger toegepast behoorden te worden, dan dit tot nog toe scheen plaats te hebben gehad."

16. »Dat van iederen veroordeelde bij zijne voorwaardelijke invrijheidstelling, opgave behoorde te worden gedaan aan de politie van de stad of het district, waarheen hij gezonden werd" [1]).

Men had echter tegen dit politietoezicht verschillende bezwaren: men meende dat een dergelijk toezicht inbreuk zoude maken op de vrijheid van den voorwaardelijk ontslagene en dat eene aangifte van den ticket of leave man bij de politie zoude strekken, om hem als misdadiger te brandmerken. Kolonel JEBB keurt het in zijn Rapport over het gevangeniswezen van het jaar 1857 af, omdat het lot van den voorwaardelijk invrijheidgestelde er vooral van afhangt, dat zijn verleden niet aan het publiek wordt ontdekt.

De schromelijke gevolgen van de handelwijze der gevangenis-besturen, van de slechte toepassing der voorwaarden op den verlofpas vermeld, en van den afkeer van het politietoezicht waren van dien aard, de klachten gerezen over het gedrag der voorwaardelijk ontslagenen zóó groot, dat men van verschillende kanten in Engeland de afschaffing van het uitreiken van verlofpassen begon te verlangen. Gelukkig evenwel voor Engeland zoude het zoover niet komen.

De Commissie van het jaar 1863, wier taak ik op bladz.

---

[1]) Deze beide besluiten zijn te vinden bij Dr. F. VON HOLLTZENDORFF, „die Deportation als Strafmittel, p. 347.

46 aanstipte, liet zich in haar rapport met grooten lof uit over het Iersche stelsel en schreef den gunstigen uitslag waarmede in Ierland het »ticket of leave system" werd bekroond, voornamelijk toe aan het nauwgezette en voortreffelijk geregelde politietoezicht, dat over de voorwaardelijk invrijheidgestelden werd uitgeoefend.

Het Parlement nam rekening met dit advies door in de nieuwe Penal Servitude Act 27 en 28 Victoria, Cap. 47 de volgende bepalingen te plaatsen: dat het beginsel om den straftijd door den ijver en het goed gedrag van den veroordeelde voor inkorting vatbaar te maken wordt erkend, maar dat de voorwaardelijk invrijheidgestelde, wanneer zijn ticket of leave wordt herroepen, in de gevangenis moet worden teruggebracht voor den geheelen duur, waarvoor hij voorwaardelijk is in vrijheid gesteld, iets wat vroeger niet kon geschieden; hij kon toen, wanneer zijn ticket of leave werd vervallen verklaard, voor geen langeren tijd gevangen gezet worden, dan de rest zijner straf op het oogenblik der herroeping bedroeg, zoodat bijv. iemand die voor den duur van een jaar voorwaardelijk was invrijheidgesteld, ongestraft bleef, als hij op den 364sten dag aanleiding tot herroeping gaf [1]); dat het beneficium der voorwaardelijke vrijheid zoude verloren gaan: wanneer de houder van den verlofpas het verzuimt zich persoonlijk, binnen drie dagen na den aankomst in zijn verblijfplaats en daarna ééns in de maand, bij de politie te melden; indien hij nalaat der politie kennis te geven van

---

[1]) Vgl. N. w. d. Verein für Gefängniszwesen. Vereinsheft 5, 1880.

de verandering van zijn verblijfplaats; wanneer hij zijn ticket of leave niet wil of kan vertoonen; indien hij met ter kwader naam bekend staande lieden omgaat of een lui en ongebonden leven leidt en geen bepaald middel van bestaan kan aangeven en ten slotte wanneer hij in strijd met de wet handelt; dat bovendien de verkrachting van een dezer voorwaarden wordt gestraft met eene gevangenisstraf van drie maanden, tenzij de wet een hoogere straf bepaalt. Tegelijkertijd besloot het Parlement door deze laatste bepaling dat de »ticket of leave holder", in geval hij de voorwaarden, op de achterzijde van den verlofpas vermeld, overtrad, voor den rechter gebracht en in het openbaar zoude gehoord worden, dat aldus altijd eene rechterlijke beslissing aan de herroeping van den verlofpas zoude voorafgaan. Het nam zoodoende de bezwaren weg, die men had tegen het wedergevangen-zetten van den voorwaardelijk ontslagene op een bloot politierapport. Eindelijk werd nog vastgesteld: dat de politie in bizonder daarvoor geschikte gevallen haar recht van toezicht zou kunnen overdragen aan particuliere personen of aan vereenigingen tot ondersteuning van ontslagen gevangenen. Vooral door dit laatste werd aan den wensch van velen tegemoet gekomen, die aan het toezicht van dergelijke vereenigingen boven het politietoezicht de voorkeur gaven; en het zal ons geen verwondering baren, dat er lieden gevonden werden, die dit deden, als wij den gunstigen uitslag nagaan, waarmede die vereenigingen haar pogingen bekroond zagen. Engeland, thans zoo rijk aan »Societies", die de uitvoering der strafwetten helpen bevorderen, miste ze vóór 1848 nagenoeg geheel.

Het was een particulier zonder fortuin NASH genaamd — zoo verhaalt ons ALEXANDRE RIBOT — die in 1848 den eersten stoot gaf tot het ontstaan van die vereenigingen. Deze heer begon met eene kamer te huren, waarin hij een paar ontslagen gevangenen opnam, die hij onderwees en een ambacht leerde en ten slotte door zijne bemiddeling bij een werkgever trachtte in dienst te brengen. Zijn plan gelukte zóó goed, dat hij spoedig, geldelijk ondersteund door eene tot dat doel gevormde commissie, in staat was een geheel huis in te richten, waarin hij aan honderd ontslagen veroordeelden huisvesting kon verschaffen. Allen evenwel, die in deze inrichting wilden komen, moesten zich eerst aan een strengen proeftijd onderwerpen, die bestond in eenzame opsluiting gedurende vijftien dagen met geen ander voedsel dan water en brood. Desniettegenstaande waren de aanvragen om plaatsing zóó talrijk, dat men wekelijks gemiddeld zestig veroordeelden moest afwijzen.

Toen het verlangen om ondersteuning te verkrijgen, van den kant der invrijheidgestelden, zoo groot bleek te zijn, werd in 1857 in Londen eene groote instelling opgericht onder den naam van »Discharged prisoners aid-society" met het doel om de uit de gouvernements-gevangenissen ontslagenen voort te helpen. Deze vereeniging heeft bijna aan alle anderen, die na haar kwamen, tot voorbeeld gediend; in den tijd van veertien jaar strekte zij hare bescherming over niet minder dan 7111 personen uit.

De werkkring der vereeniging bepaalt zich tot den veroordeelde, zoodra hij ontslagen wordt; tot de gevangenis zelf dringt zij niet door; zij tracht hem terstond bij zijne

invrijheidstelling werk te verschaffen en houdt toezicht over hem, totdat zijn straftijd is verstreken. Om deze dubbele taak naar behooren te vervullen heeft de Aid-society agenten, die al hun tijd daaraan besteden en hunne instructies ontvangen van den secretaris. Zij beschikt over tweeërlei middelen van inkomsten, om in de groote uitgaven, die aan haar nuttig streven zijn verbonden, te voorzien: ten eerste over de vrijwillige bijdragen, die haar worden geschonken, een bron echter, waaruit ternauwernood de gelden vloeien om voldoende de kosten van administratie te dekken; ten tweede over de sommen, die haar door de Regeering worden ter hand gesteld. Het Gouvernement namelijk belast de vereeniging met het uitdeelen van het geld aan de in vrijheid gestelden, dat dezen laatsten bij hun ontslag uit de gevangenis als gratificatie voor het door hen verrichte werk wordt toegestaan. Deze toelage, die berekend wordt naar den tijd, dien de veroordeelde in elke klasse binnen de de strafinrichting heeft doorgebracht, beloopt meestal niet hooger dan *f* 35 of ingeval van voorbeeldigen ijver en gedrag *f* 75; vroeger werd soms *f* 360 en *f* 400 gegeven, na 1864 echter stapte de Regeering van die practijk af; zij vond het, en terecht, onbillijk een ontslagen misdadiger zóóveel ter hand te stellen als ternauwernood een ijverig werkman in dien zelfden tijd kan oversparen. Nimmer wordt aan den ontslagene terstond bij zijn invrijheidstelling de geheele som uitbetaald, dit geschiedt bij gedeelten, naarmate hij het geld noodig heeft. Mocht de veroordeelde aan het toezicht der politie de voorkeur geven boven dat van de vereeniging, dan geschiedt ook de uitbetaling door de eerstgenoemde.

Meer dan de helft van het getal der voorwaardelijk in vrijheid gestelden maakt van de ondersteuning van de Aid-society gebruik [1]). Wanneer de tijd om in de maatschappij terug te keeren nabij is, wordt de gevangene ingelicht omtrent het bestaan dier vereeniging; wil hij van hare hulp gebruik maken, dan zendt de directeur der gevangenis aan haar eene mededeeling van den naam en het verleden van den verzoeker benevens zijne photographie, opdat zij de identiteit van den delinquent met den persoon, die voor haren secretaris verschijnt, kunne constateeren. Bij zijn komst te Londen wordt den ontslagene eenig geld ter hand gesteld en eene hem passende huisvesting aangewezen; men ondervraagt hem naar zijne toekomstige plannen en naar zijne bekwaamheden en vervolgens zoekt een der agenten plaatsing voor hem bij den een of ander werkgever. De ticket of leaveholders blijven deels in Londen en omstreken, waar een agent der vereeniging toezicht over hen houdt en iedere veertien dagen rapport over hun gedrag doet; deels gaan zij naar de Graafschappen en worden daar aan het toezicht van de rechters of van menschlievende particulieren aanbevolen; weer anderen worden naar hun familie of naar de koloniën gezonden. Misbruikt de voorwaardelijk ontslagene op eenigerlei wijze zijne vrijheid, dan wordt hiervan terstond kennis gegeven aan de politie, die verdere maatregelen neemt.

---

1) Uit een Parlementsbericht over het jaar 1878 blijkt dat van de 1456 voorwaarlijk invrijheidgestelden 880 met behulp der vereenigingen tot ondersteuning van ontslagen gevangenen, werden onder dak gebracht en aan het werk geholpen.

Het is uit de rapporten gebleken dat de Discharged prisoners aid-society groote diensten bewees; het aantal recidivisten is veel geringer onder hen, die de steun der vereeniging aannamen, dan onder diegenen die zich aan het politietoezicht onderwierpen. Talrijk zijn dan ook de vereenigingen, die met hetzelfde doel na haar ontstonden.

Reeds in de eerste jaren is de weldadige werking èn van het politietoezicht èn van de hulp der society te bespeuren. Men vergelijke slechts het aan deze paragraaf toegevoegde lijstje.

Door eene wet in het jaar 1871, de zoogenaamde »Prevention of Crime Act," werd omtrent het politietoezicht nog bepaald: dat iedere verlofpashouder zijn verblijfplaats aan het hoofd der politie van het district, waarin die plaats gelegen is, moet bekend maken, en dat hij telkens wanneer hij binnen dat district van verblijf verandert, het hoofd van de politie met die verandering moet in kennis stellen; dat hij ingeval hij zijn verblijfplaats van het eene politiedistrict naar het andere verlegt, dit moet mededeelen aan de hoofden van beide politiedistricten; dat bovendien elke mannelijke verlofpashouder, zich ééns in de maand persoonlijk of schriftelijk — al naar mate dit door het hoofd van de politie bepaald wordt — op het bepaalde tijdstip bij het hoofd der politie van zijn verblijfplaats, of bij den hem door die autoriteit aangewezen persoon moet melden. Bij diezelfde wet werd eene regeling gemaakt aangaande den straftijd, dien de voorwaardelijk in vrijheid gestelde ingeval van herroeping moet volbrengen. Zij is als volgt: wanneer eene intrekking van den verlofpas noodig is en de

voorwaardelijke vrijheid korter duurt dan één jaar, dan kan hij, wiens ticket of leave wordt herroepen, nog tot gevangenisstraf van zoo langen duur worden veroordeeld, als de tijd der voorwaardelijke vrijheid minder dan een jaar bedraagt; en wanneer de herroeping mocht plaats hebben op den dag, waarop die vrijheid eindigt, in dat geval kan de ticket of leave holder tot een jaar gevangenisstraf worden verwezen.

Tot besluit kwam de Prevention of Crime Act van 1879 die de wet van dienzelfden naam van 1871 aanvulde. Zij behelst o. m. het voorschrift: dat elke verlofpashouder zich persoonlijk moet melden en zijn verblijfplaats kenbaar maken aan den konstabel of persoon, die op het tijdstip en de plaats, waarop zulks moet geschieden, met den dienst op de standplaats of het bureau is belast. De bevoegdheid van het hoofd van het politie-district om te bevelen, dat de meldingen van den verlofpashouder, bij de wet van 1871 vereischt, aan een anderen persoon geschieden, zal zich uitstrekken om daarvoor ook aan te wijzen den dienstdoenden konstabel of den persoon »in charge of any particular police station or office," zonder den naam van dien persoon uitdrukkelijk te noemen.

Om een duidelijk overzicht te geven van het toe- en afnemen der misdrijven en van het aantal uitgereikte verlofpassen en herroepingen in Engeland, laat ik hieronder eene statistische opgave volgen, die ik ontleen aan het officieele »Report of the Directors of convicts-prisons for the year 1879—80."

JAAR.	Getal der veroordeelingen tot Penal Servitude. ENGELAND EN WALES.			SCHOTLAND.			ALGEMEEN TOTAAL.	Getal der recidivisten. —			Procentsberekening van de herveroordeelingen tot de veroordeelingen.
	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.		Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	
1855	2,334	256	2,590	336	232	568		234	1	235	
1856	2,386	329	2,715	281	174	455		410	9	419	
1857	2,639	202	2,841	249	96	345		439	7	446	
1858	1,977	442	2,419	237	148	385		313	13	326	
1859	2,071	312	2,383	244	267	511		344	18	362	
Totaal in 5 jaar....			12,948	—	—	2,264	15,212	—	—	1,788	11.7
1860	1,910	526	2,436	197	141	338		403	56	459	
1861	2,310	368	2,678	229	221	450		567	73	640	
1862	2,916	453	3,369	241	190	431		688	97	785	
1863	2,676	395	3,071	130	38	168		644	127	771	
1864	2,004	441	2,445	108	55	163		570	114	684	
Totaal in 10 jaar...			26,947	—	—	3,814	30,761	—	—	5,127	16.6
1865	1,715	366	2,081	89	57	146		511	143	654	
1866	1,758	258	2,016	87	90	177		460	88	548	
1867	1,524	322	1,846	109	60	169		464	125	589	
1868	1,645	294	1,939	112	73	185		383	76	459	
1869	1,733	273	2,006	119	57	176		289	77	366	
Totaal in 15 jaar...			36,835	—	—	4,667	41,502	—	—	7,743	18.6
1870	1,548	240	1,788	162	65	227		276	67	343	
1871	1,362	265	1,627	129	62	191		317	96	413	
1872	1,273	241	1,514	134	59	193		233	62	295	
1873	1,262	231	1,493	111	52	163		273	59	332	
1874	1,433	257	1,690	122	43	165		344	88	432	
Totaal in 20 jaar...			44,947	—	—	5,606	50,553			9,558	18.9
1875	1,352	287	1,639	124	28	152		314	79	393	
1876	1,537	216	1,753	112	29	141		339	67	406	
1877	1,426	213	1,639	106	29	135		368	72	440	
1878	1,405	229	1,634	169	33	202		361	71	432	
1879	1,297	205	1,502	151	29	180		255	66	321	
Totaal in 25 jaar...			58,114	—	—	6,416	59,530	—	—	11,550	19.4

JAAR.	Getal der voorwaardelijk invrijheidgestelden.			Getal der herroepingen.			Procentsberekening van de herroepen tot de uitgereikte verlofpassen.	Getal der ontslagenen, die den geheelen straftijd volbrachten in de gevangenis.		
	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.		Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
1855	2,260	107	2,367	107	15	122		503	—	503
1856	1,770	190	1,960	215	8	223		20	—	20
1857	350	60	410	215	26	241		521	79	600
1858	300	12	312	133	8	141		1,622	205	1,827
1859	228	20	248	58	6	64		1,609	228	1,837
Totaal in 5 jaar....			5,297	—	—	791	14.9	—	—	4,787
1860	703	167	870	28	5	33		1,588	246	1,834
1861	1,536	275	1,811	26	3	29		791	144	935
1862	1,709	382	1,091	42	14	56		207	16	223
1868	1,587	316	1,903	83	15	98		279	59	338
1864	1,913	397	2,310	65	25	90		185	55	240
Totaal in 10 jaar...			13,282	—	—	1,097	8.2	—	—	8,357
1865	2,030	402	2,432	134	28	162		129	34	163
1866	1,598	283	1,881	165	29	194		179	42	221
1867	1,089	101	1,190	120	40	160		189	29	218
1868	875	132	1,007	88	33	121		133	29	162
1869	692	219	911	91	20	111		86	29	115
Totaal in 15 jaar...			20,703	—	—	1,845	8.9	—	—	9,236
1870	990	242	1,232	65	35	100		116	19	135
1871	1,258	245	1,503	83	37	120		101	27	128
1872	1,294	251	1,545	105	38	143		171	29	200
1873	1,382	308	1,690	103	86	139		186	43	229
1874	1,356	217	1,578	95	40	135		208	48	256
Totaal in 20 jaar...			28,246	—	—	2,482	8.8	—	—	10,184
1875	1,377	213	1,590	118	32	150		200	41	241
1876	1,341	268	1,609	90	83	123		222	42	264
1877	1,220	197	1,417	101	37	138		205	45	250
1878	1,246	210	1,456	111	26	137		180	53	233
1879	1,240	253	1,493	133	32	165		183	55	238
Totaal in 25 jaar...			35,811	—	—	3,195	8.9	—	—	11,410

Uit beide bovenstaande statistieken blijkt ons alzoo, dat van de 59,530 personen die gedurende 25 jaar (1855—1880) tot penal servitude werden veroordeeld, 35,811 voorwaardelijk werden in vrijheid gesteld en dat van dit groot aantal de verlofpas slechts bij 3,195 of 8,9 procent werd herroepen. Voorzeker wel een uitkomst, die pleit voor de deugdelijke werking van het ticket of leave stelsel.

Hiermede zullen wij van het Engelsche strafsysteem afstappen om ons te wenden tot een stelsel, dat na het Engelsche het eerst de voorwaardelijke invrijheidstelling in zich opnam, tot het Iersche stelsel, dat hoewel misschien even bekend als het tot nu toe behandelde, zonder twijfel veel meer navolging heeft gevonden en nog dagelijks vindt.

Dezelfde reden [1]), die mij noopte het Engelsche gevangenissysteem in zijn geheel te schetsen, zoude ik thans kunnen herhalen bij de beschrijving van het Iersche; ik kan er echter bijvoegen, dat het, daar ik op de volgende bladzijden nog dikwijls, al is het ook in het kort, over het CROFTON-stelsel bij de behandeling der verschillende wetgevingen zal spreken, voor den lezer zijne aangename zijde kan hebben, wanneer ik het thans met eene wat meer uitgebreide beschrijving, in de herinnering tracht terug te roepen van hem, dien de bizonderheden mochten zijn ontgaan.

---

1) Zie bladz. 35.

§ 4. Het Iersche stelsel.

De toestand van het Iersche gevangeniswezen vóór de in het jaar 1854 begonnen hervorming was treurig. De gevangenissen bevonden zich allen in een staat van verwaarloozing; het ontbrak in de groote strafinrichtingen aan tucht en onderwijs werd zoo goed als niet gegeven aan de gevangenen, die moreel tot een laag peil waren gezonken. In West-Australië was de ticket of leave man of de tot deportatie veroordeelde, die uit Ierland kwam, gevreesd en tot niets te gebruiken; het gebeurde zelfs dat de gouverneur der kolonie hen weigerde te ontvangen; ook het oordeel van de getuigen, die door de commissie uit het Lager Huis belast met een onderzoek naar de werking der deportatie, werden gehoord, luidde allerongunstigst over hen.

Eene hervorming was dringend noodig. Wel liet in het jaar 1853 de toenmalige Lord-Lieutenant van Ierland, Lord St. Germans, lijsten maken van de gevangenen, die door hun gedrag aanspraak hadden op eene inkorting van den straftijd en werd door hunne invrijheidstelling eenigszins de overvolheid der gevangenissen verminderd [1]), maar eerst door de Iersche gevangenis-akte (17 en 18 Victoria cap 76) zoude eene doorgrijpende hervorming plaats hebben. Deze akte schafte de oude Iersche gevangeniswet (7 George IV cap. 74)

---

[1]) Sedert het jaar 1853 werden geen Iersche convicts meer naar de Koloniën gezonden; daardoor waren de gevangenissen voor crimineel veroordeelden, waarin noode plaats was voor 3210 personen, met 3427 convicts gevuld.

af; zij bepaalde o. a. dat de inrichting van nieuwe gevangenissen en de aanwijzing van eene plaats daarvoor, hetzij te land of aan boord van schepen, werd toevertrouwd aan den Lord-Lieutenant van Ierland en dat onder zijne bevelen zoude staan een Raad van Directeuren — »Board of Directors" — wier aantal echter drie niet zoude mogen overschrijden.

Tot dien »Board of Directors of convict-prisons in Ireland" werden benoemd de Heeren CROFTON, LENTAIGNE en KNIGHT; de laatstgenoemde werd eenigen tijd daarna vervangen door den Heer WHITTY. Sir WALTER CROFTON werd president van dien Raad; hij was reeds in het jaar 1853 lid geweest van een Parlementscommissie, waaraan een onderzoek was opgedragen naar de Iersche gevangenissen en had daardoor een nauwkeurig inzicht gekregen van de behoeften en de toestanden aldaar.

Het is voornamelijk Sir W. CROFTON, die het stelsel schiep, dat het Iersche of ook wel naar den naam van zijn ontwerper »CROFTON-system" wordt genoemd.

De gedachte, die aan het Engelsche stelsel ten grondslag ligt, vinden wij ook bij het Iersche terug, zij is hierin echter, om het zoo te noemen, meer gecompleteerd en juister in toepassing gebracht.

»L'idée, que la réforme morale consiste avant tout dans l'affermissement de l'homme intérieur et que cet affermissement dépend de l'exaltation du sentiment de responsabilité morale, qui lui-même est inséparable de la liberté de détermination morale, a été conçue et mise en pratique dans la régime des prisons d'Irlande par l'Honorable Sir

WALTER CROFTON, avec un succès, qui a dépassé toutes les prévisions" [1]).

Het Iersche stelsel splitst den straftijd niet, zoo als het Engelsche doet, in drie, maar in vier tijdperken. Bij Sir WALTER CROFTON bestond de overtuiging dat langdurige afzondering voor den gevangene nadeelig is; hij verwierp evenwel het Pensylvaansche stelsel niet, maar vermeed er zooveel mogelijk de nadeelen van. Daarom vinden wij ook in het Iersche systeem het eerste stadium van de straf doorgebracht in afzondering, eene opsluiting echter, die niet langer duurde dan negen, hoogstens twaalf maanden.

Het tweede stadium komt nagenoeg overeen met datzelfde tijdperk in het Engelsche stelsel. Maar het derde geeft iets, wat louter eigen is aan het »CROFTON-system"; de gevangenen worden in dat tijdpérk geplaatst in de zoogenaamde tusschengevangenis, »intermediate prison"; het doel hiervan is om den overgang van de gevangenis tot de vrijheid nog geleidelijker te maken, dan dit in het Engelsche stelsel mogelijk is, waarin op den gemeenschappelijken arbeid terstond de voorwaardelijke invrijheidstelling volgt, die in Ierland in het vierde tijdperk voorkomt; deze invrijheidstelling heeft echter met enkele afwijkingen plaats van de wijze waarop zij in Engeland wordt toegepast.

---

[1]) VAN DER BRUGGHEN, „Etude sur le système pénitentiaire Irlandais," p. 120.

Wij willen nu de verschillende tijdperken wat nauwkeuriger beschouwen; de beroemde werken van Dr. FRANZ VON HOLTZENDORFF [1]), van Sir WALTER CROFTON [2]) en onzen landgenoot den oud-minister VAN DER BRUGGHEN [3]) wijzen ons den weg door het Iersche stelsel.

Het eerste tijdperk van den straftijd brengen de mannelijke gevangenen te Mountjoy [4]) in Dublin door. Dit sta-

---

1) Bemerkungen u. Beobachtungen über den gegenwärtigen Zustand der irischen Gefängnisseinrichtungen.

Das irische Gefängnisssystem, insbesondere die Zwischenanstalten, 1859.

Kritische Untersuchungen über die Grundsätze u. Ergebnisse des irischen Strafvollzuges, 1865.

2) A few remarks on the convict-question, 1857.

Notes on Colonel JEBB's report on intermediate-prisons, 1858.

3) Mededeelingen en Gedachten over het Iersche gevangenisstelsel.

Etudes sur le système pénitentiaire Irlandais, 1864.

4) Deze gevangenis maakt van binnen op het eerste gezicht denzelfden indruk als alle andere cellulaire gevangenissen, aldus vertelt ons Freiherr VON GROSS in zijn voorlezing over „eine Wanderung durch irländische Gefängnisse" (voorkomende in de Sammlung gemeinverständlicher wisschenschaftlicher Vorträge, IIIe Serie. Heft 60, 1873). De vier vleugels van het gebouw, die elk weer door een gang in tweeën worden verdeeld, loopen uit op een groote hal, welke zich in het midden van het gebouw bevindt, en waaruit de vleugelgangen met een blik zijn te overzien. Elke vleugel heeft drie verdiepingen; langs elke verdieping loopt, als ware het een balkon, een gang met ijzeren leuning; op dezen gang komen de cellen uit, wier deuren men ook van uit de middelhal kan overzien. Elke cel is 13 voet lang, 7 voet breed en 9 voet hoog. Boven aan den buitenmuur van de cel is een venster van matglas aangebracht, ter grootte van 2 voet, van buiten is dit venster met zwaar traliewerk voorzien. De gevangene kan dus niet door het venster naar buiten kijken, maar hij kan het van binnen zoover openen, dat hij daarmede zijne

dium duurde eerst onveranderlijk negen maanden. In 1857 evenwel is eene bepaling gemaakt, waardoor die negen maanden tot acht kunnen worden ingekort, wanneer de veroordeelde zich uitstekend gedraagt. Is zijn gedrag daarentegen slecht, dan bestaat ook de mogelijkheid die afzonderlijke opsluiting elf à twaalf maanden te laten duren.

Het doel van deze afzondering is, het karakter van iederen gevangene beter te leeren kennen, hem tot inkeer te brengen, en berouw over zijn verleden op te wekken. Daarom wordt, om de tegenstelling tusschen het begin der straf en het vroegere leven van den veroordeelde nog grooter te maken, die afzonderlijke opsluiting in de vier eerste maanden verscherpt, door den gevangene gedurende dien tijd in zijne cel geen ander werk te geven dan het eentoonig touwpluizen, en door hem alle vleeschkost te onthouden; zijn voedsel bestaat dan slechts uit brood, koude melk en preisoep. Na verloop van die vier maanden mogen de veroordeelden, die vroeger een handwerk uitoefenden, dat thans in de cel kan verricht worden, dit weer opnemen; zij die geen ambacht verstaan, worden tot eenvoudigen arbeid gebezigd, nl. tot het verrichten van kalfaterwerk enz.

Voor het overige wordt het Pensylvaansche stelsel niet in al zijne strengheid toegepast. In de gevangenis van Mountjoy worden de maskers, de zoogenaamde »stalls" in kerk en school en de wandelhoven, die men elders in de

---

cel kan luchten. Alles wat de gevangene noodig heeft, bevindt zich in zijne cel. Zijn bed bestaat uit een matras, welke overdag wordt opgehangen. De deuren hebben eene opening, waardoor het noodige wordt naar binnen geschoven.

meeste cellulaire strafinrichtingen vindt, niet gebruikt. De ondervinding, die men met deze toestellen in de convict prison van Pentonville [1]) opdeed, was van dien aard, dat men ze in Ierland niet noodig achtte. En het laat zich begrijpen, dat men deze overdrijvingen der afzonderlijke opsluiting vermeed. Wat toch de maskers [2]) betreft, zij zijn slechts gedeeltelijke beletselen voor de gevangenen om elkaar te herkennen. Hoe licht wordt zulk een toestel verschoven? Bovendien leeren de gevangenen elkaar dikwijls reeds kennen op de terechtzitting, op het transport naar de gevangenis of bij de inschrijving op het bureau der strafinrichting, om niet eens te spreken van de mogelijkheid, die er bestaat, dat de veroordeelden uit de houding, gang en gebaren van hun lotgenooten weten wie zij voor zich hebben [3]),

Eene godsdienstoefening, die gemeenschappelijk gehouden

---

[1]) In de Pentonville-gevangenis zijn deze toestellen later dan ook buiten gebruik geraakt. „It was found, that the men did recognize each other most easely, and that no moral regeneration could be traced to the cloth. As first the chapel was so constructed that each prisoner was in a separate cell, invisible to his comrades, though seen bij the chaplain. This was found to be a total blunder." (Cornhill-Magazine, June 1861).

Ook in Amerika geraken dergelijke vrijheidsbeperkingen „waartegen het Amerikaansche vrijheidsgevoel zelfs tegenover gevangenen opkomt" meer en meer in onbruik. In vele gevangenissen zijn zij daar afgeschaft. (Vgl. Dr. COHEN STUART, Zes maanden in Amerika, D, I. p. 82).

[2]) Deze maskers zijn gewoonlijk de overeindstaande kleppen der mutsen, die men neerslaat; deze sluiten nauw aan het gelaat en bedekken er een groot gedeelte van; voor de oogen heeft men openingen.

[3]) Van dit gevoelen is Mr. P. W. ALSTORPHIUS GREVELINK in zijn geschrift: „Ons cellulair stelsel, een woord tot Mr. GODEFROI," 1868.

Een geheel tegenovergestelde meening verdedigt de heer S. COOL. Vgl. De Vechtasche strafinrichting niet navolgenswaardig voor Nederland, p. 17, 20 en 30.

wordt, zal ontegenzeggelijk meer waarde hebben voor en meer indruk maken op den gevangene dan wanneer hij die bijwoont, opgesloten in een hokje — »stall" [1]) — waaruit hij alleen den godsdienstleeraar, niet zijn medegevangenen kan zien, of als hij die moet aanhooren door de reet van zijn celdeur, zooals dit in de cellulaire gevangenis te Amsterdam placht te geschieden. Ik haal hierbij het gevoelen aan van den prison-chaplain EDW. MAC GAURAN, dat ons Mr. VAN DER BRUGGHEN aldus weergeeft [2]): Un système d'énervement et d'eclosion artificielle est une très belle chose aux yieux de ceux qui s'arrètent à la surface des questions pénitentiaires. De cette nature est l'admirable et ingénieuse invention, qui consiste à enfermer les détenus, pour les faire assister au service divin, dans des espèces de boîtes séparées; belle invention sans doute que nous n'avions pas manqué d'apodter, mais qui a été abandonnée, parce qu'elle manquait complètement son but. Je me contente de remarquer qu'ici chez-nous rien n'est négligé de ce qui peut fortifier les détenus intérieurement à soutenir la lutte contre un monde, dans le quel le flot de la concurrence ne cesse de monter et qui par conséquent réclame toute la vigueur et toute la virilité des forces morales et physiques."

En zouden wij wat aangaat het onderwijs in een schoollokaal met »stalls" niet hetzelfde kunnen zeggen als van een kerk met eene dergelijke inrichting, vooropgesteld dat kennismaking toch niet wordt voorkomen?

---

1) Deze stalls zijn cellen, welke van achteren, van boven en aan beide zijden zijn gesloten.

2) Te lezen op bladz. 120: „Etudes sur le système pénitentiaire Irlandais."

Om de wandelhoven [1]) te vermijden, waarbinnen de gevangene, voor wien pas zijn cel is ontsloten, weer tusschen enge muren is ingesloten en zoodoende betrekkelijk weinig frissche lucht schept, heeft men in Mountjoy iets bedacht, dat beter aan het doel beantwoordt. Men laat daar de gevangenen in rijen van 36, achter elkaar, met 12 voet tusschenruimte tusschen iederen persoon, een uur lang over een uitgestrekt plein, dat met een muur is omgeven, in zachten draf loopen; men voorkomt hierdoor, dat de gevangenen met elkaar spreken en heeft tegelijkertijd een klein personeel opzichters noodig.

Groote zorg wordt voor het onderwijs gedragen: het neemt tijdens de afzonderlijke opsluiting de eerste plaats in; dit moet den gevangene als het ware voorbereiden voor de volgende stadia. Het onderricht is elementair en bestaat uit lezen, schrijven, rekenen, bijbelsche geschiedenis en aardrijkskunde. Aan de meer gevorderden worden de grondbeginsels van de staathuishoudkunde (political economy): de verhouding tusschen meesters en knechten, de gronden, volgens welke de arbeidsloonen zich regelen, de weldadige invloed van het machine-wezen op de arbeidende klasse, de middelen om een eerlijk bestaan te verdienen en enkele regels omtrent het erfrecht, onderwezen. Men tracht de dwalingen en verkeerde inzichten, die over vele van deze

[1]) Zulke wandelhoven zijn cirkelvormig. Van uit het middelpunt des cirkels, waar zich een soort van verheven uitkijk bevindt, loopen muren, evenals de spaken van een wiel, naar den alles omsluitenden ringmuur. De ruimte, die gevormd wordt door twee zulke stralen (muren) en een gedeelte van den ringmuur, is de wandelplaats.

zaken bestaan en zoo dikwijls tot misdaad en pauperisme voeren, zooveel mogelijk op te helderen en weg te nemen. Bij het onderwijs worden de veroordeelden in klassen verdeeld; door het geven van goed- en afkeuringsteekens zoekt men hun ijver op te wekken.

Aan geestelijken van verschillende gezindheid is het houden der godsdienstoefeningen en het geven van godsdienst-onderricht opgedragen. Hierbij geldt het beginsel, dat de »prison-chaplain" geen invloed op de behandeling van den convict heeft, hij bemoeit zich niet met de verhouding tusschen de beambten en de gevangenen en hoort geen klachten van de laatsten over de maatregelen der eersten aan. Dat dit zeer heilzaam is, behoeft niet gezegd te worden; geen enkele reden zal nu een misdadiger hebben om zich aan den geestelijke anders voor te doen dan hij is.

De taak der geestelijken en onderwijzers wordt gesteund door de werkzaamheid der vereenigingen, die zich het bezoeken van gevangenen ten doel stellen. Ook wordt het bezoek van vreemdelingen toegelaten, voor zooverre het niet met het reglement van orde strijdt; men gaat terecht van de gedachte uit, zooals van HOLTZENDORFF het opmerkt: dat de afzondering dient om den misdadiger van zijns gelijken verwijderd te houden, maar dat gemeenschap en gezelschap, wanneer zij werkelijk zedelijke en beter makende elementen bezit, wenschelijk is.

Tot zoover over de mannelijke gevangenen in het eerste tijdperk.

Ook de vrouwelijke veroordeelden [1]) brengen den straftijd door in tijdperken; het eerste en tweede strafstadium echter is bij haar vereenigd en wordt voltrokken in de gevangenis van Mountjoy, in eene geheel van de mannenafdeeling afgezonderde inrichting. Dit gebouw bestaat uit twee vleugels; de een er van is ingericht voor de afzonderlijke opsluiting, terwijl de andere kleine slaap-cellen en arbeidzalen bevat, in welke laatste de gevangenen gemeenschappelijk moeten werken.

Hier vindt men dus de cellulaire en de gemeenschappelijke opsluiting in een en hetzelfde gebouw vereenigd, eene vereeniging, waarin men in het begin zoowel in Engeland en in Ierland als op het Vasteland van Europa groote bezwaren zag. Men meende dat de behandeling der veroordeelden in zulk eene inrichting van gemengd karakter, eene zoo groote verscheidenheid van gezichtspunten en zorg zoude meebrengen, dat men er aan twijfelde of de directie wel naar eisch hare taak zoude kunnen vervullen; zoo licht zoude zij zich al te streng toonen tegenover de cellulair opgeslotenen en te weinig tegenover de veroordeelden, die in gemeenschap hun straf ondergingen. MITTERMAIER antwoordt hierop: »vooropstellende, dat men aan het hoofd der inrichting plaatst een directeur, die beantwoordt aan alle eischen, die zijn betrekking meebrengt, dan zal hij in de eerste plaats de bekwaamheid bezitten, om, evenals een ge-

[1]) Het is opvallend, welk een groot contingent de vrouwen in Ierland aan de gevangenis leveren. In Hongarije bijv. staan de vrouwelijke veroordeelden tot de mannelijke als 1 : 6, in Duitschland als 1 : 5, in Ierland daarentegen als 1 : 3.

neesheer zijne patienten, iederen veroordeelde overeenkomstig zijne individueele behoeften te behandelen [1]."

De vrouwen moeten verschillende afdeelingen doorloopen. Zij komen het eerst in de zoogenaamde »proefafdeeling;" dit is het tijdperk van strenge afzondering. Die afzondering wordt, evenals wij dat bij de mannen gezien hebben, nog meer voelbaar gemaakt door een uiterst spaarzaam dieet. Arbeid is geheel buitengesloten; men deed dit om van de werkeloosheid eene straf, van den arbeid een voorrecht te maken en waarlijk, de uitkomsten hebben het overal geleerd: de gevangene, die opgesloten in zijn cel zonder het minste te doen te hebben, geheel aan zijne gedachten en overpeinzingen is overgegeven, zal spoedig naar werk verlangen, dat de groote eentoonigheid van zijn leven eenigermate breekt.

Dit stadium van afzondering duurt minstens 4 maanden; het kan bij slecht gedrag van de veroordeelde verlengd worden.

Na deze proefafdeeling vinden wij het klassen- en merkenstelsel terug, echter eenigszins verschillende van dat, wat wij in het Engelsche systeem hebben leeren kennen. Ik moet hierbij evenwel opmerken, dat men er in den laatsten tijd in Ierland op uit is het merkenstelsel, zooals het hieronder is beschreven, te veranderen en in te richten overeenkomstig het systeem, dat in Engeland wordt gevolgd [2].

Er bestaan drie klassen of afdeelingen en eene zoogenaamde »advanced class." Het overgaan van de eene klasse

---

[1]) Die gegenwärtige Zustand der Gefängnissfrage, p. 315.

[2]) Vgl. het „Second Report of the General Prisons Board, Ireland, 1879—80," p. 14.

in de andere hangt af van het gedrag van de veroordeelde. Elke maand wordt er aanteekening gehouden van dit gedrag onder de drie rubrieken »Tucht" »School" en »Vlijt" en dit geschiedt volgens de rapporten, opgemaakt door de beambten, die hier mede belast zijn. Is het gedrag zeer goed, hetwelk wordt aangeduid door de beginletters V. G. (Very Good) dan verkrijgt men 3, is het goed, G. (Good), 2, en gewoon, O. (Ordinary) 1 merk. Het maximum van merken dus, dat men in één maand kan deelachtig worden, bedraagt negen — namelijk voor elke rubriek een »V. G." = 3. Om nu van de derde klasse tot de tweede over te gaan, moet men achttien merken hebben; gedraagt zich alzoo eene vrouw gedurende twee maanden »very good" dan kan zij die opklimming verwerven; de minste tekortkoming in het getal merken, doet natuurlijk den tijd, dien de gevangene in die klasse moet doorbrengen, verlengen. Is het gedrag van den veroordeelde slecht, dan wordt dit aangewezen met de letter B (Bad); zij verliest daardoor alle merken in die maand verkregen; zoo zal een rapport waarop V. B. (Very Bad) vermeld staat, haar, die zich aldus heeft gedragen, zelfs kunnen terugzetten in eene lagere klasse of weer plaatsen in de proefafdeeling, behoudens de straf, die zij door de overtreding van het reglement van orde heeft opgeloopen.

Om van de tweede in de eerste klasse te komen worden vier en vijftig merken vereischt; mocht het alzoo der gevangene gelukken altijd een »V. G." te krijgen, dan zal zij binnen zes maanden de eerste klasse bereiken. Thans wacht haar een moeielijker bevordering, want om in de advanced

class over te stappen, heeft zij honderd en acht merken noodig, een getal, dat zij bij voorbeeldig gedrag niet dan na één jaar kan verdienen. Hoelang zij in deze klasse zal moeten blijven, hangt van den oorspronkelijk bepaalden straftijd af. Hier worden geen merken meer gegeven, maar het gedrag van de gevangene wordt kenbaar gemaakt door de teekens A. (Advanced Class) 1, A. 2 enz. — het cijfer beteekent het getal maanden, dat zij in die klasse heeft doorgebracht.

Elke veroordeelde draagt, opdat men kunne zien, op welken trap van bevordering zij zich bevindt, op den linkerarm een bewijs, dat elke maand wordt verwisseld.

In de oogen van de Engelschen heeft het dragen van die merken binnen de gevangenis weinig aanstootelijks; zij zijn aan die »moral exhibition" — zooals het eens genoemd werd — gewend door de vreemde kleedij der gevangenen in de »county" en »borough goals"; doch Dr. F. VON HOLTZENDORFF denkt er anders over »unsres Erachtens — zegt hij — scheint es für Deutschland nicht wünschenswerth, diese verbrecherischen Ehrenzeichen zu adoptiren" [1]). In Ierland evenwel hechten de gevangenen er persoonlijk groote waarde aan om die onderscheidingsteekenen van hun gedrag te mogen dragen. Zooveel is zeker dat het merkenstelsel, het uiterlijk vertoon van die teekens buiten quaestie gelaten, veel heeft bijgedragen tot eene gelukkige toepassing van de gemeenschappelijke opsluiting. En Mr. VAN DER BRUGGHEN heeft mijns inziens volkomen gelijk, als hij zegt: dat juist

[1]) Das irische Gefängnissystem, insbesondere die Zwischenanstalten, p. 57.

door die merken »l'approbation et le mécontentement de ses supérieurs acquièrent pour le criminel une valeur objective, bien plus que par des simples paroles qui s'évanouissent bientôt." Men zorgt echter voor eene strenge en billijke toepassing van het stelsel. Mocht eene vrouw meenen, dat zij voorbijgegaan is bij de eene of andere bevordering, dan kan zij zich tot de hoogere beambten wenden, die onmiddelijk de zaak moeten onderzoeken.

Elke klasse heeft hare voordeelen. Zoo mag bijv. de veroordeelde in de derde klasse werken, iets wat haar in de proefafdeeling niet was toegestaan; ook krijgt zij thans beter voedsel. In de tweede klasse mag de deur van de cel gedurende den halven dag openstaan; in de eerste en advanced class werken de gevangenen gemeenschappelijk; zij maken de cellen schoon, zorgen voor de keuken enz. Het voornaamste werk, dat zij verrichten, bestaat in het wasschen van goederen. Hoe belangrijk het voordeel is, dat met dit bedrijf verkregen wordt, blijkt ons uit de opgave van 1 April 1879—1 April 1880, in welk tijdsverloop de geschatte arbeid een waarde bedroeg van *f* 35,575,20.

De gedachte, dat de gevangene het in hare macht heeft door goed gedrag den straftijd in te korten en dat bij elke opklimming hare positie beter wordt, werkt ook hier zóó goed, dat gemiddeld 75 procent van het aantal vrouwelijke veroordeelden zulk eene inkorting van haar oorspronkelijk vonnis verkrijgen.

---

[1]) Études sur le système pénitentiaire Irlandais, pag. 155.

Geestelijke zusters zorgen voor het onderwijs, waarvan met groote belangstelling wordt gebruik gemaakt.

Eene eigenaardigheid bij deze gevangenis voor vrouwen is de kinderzaal [1]). Zij namelijk, die bij het begin van hare gevangenschap kinderen hebben beneden de twee jaar, mogen die medenemen naar de strafinrichting, waar die kinderen worden opgevoed, doch niet door hun moeder. De laatste is niet voortdurend bij hen, maar zij mag ze als belooning voor haar goed gedrag ééns in de week, des Zondags, gaan zien.

Het **tweede tijdperk** van den straftijd wordt door het grootste gedeelte der mannen doorgebracht op Spike-Island, een versterkt eiland in de haven van Cork aan de Zuidkust van Ierland. Ik zeg, door het grootste gedeelte der mannen, want zij, die een handwerk kennen, dat gevoegelijk binnen de gevangenis kan uitgeoefend worden, of zij, wier lichamelijke gesteldheid niet bestand is tegen het zware werk in

[1]) Toen in Engeland de vrouwenafdeeling in de Brixton-gevangenis nog bestond, was ook daar zulk een kinderzaal bekend. Vrouwen, die in de Millbank-prison moesten bevallen, werden naar Brixton vervoerd. De kinderen bleven er meestal tot hun 4de jaar. De schrijfster, — een ex-opzichtster uit de Millbank-penitentiary — die ons dit meedeelt, voegt er bij: dat de gevangenislucht zoo nadeelig op de kinderen werkte. En men zal deze waarheid niet kunnen ontkennen. Hoe juist ook de gedachte **schijne**, dat de Staat, die aan de kinderen hun moeder ontneemt, zelf de taak hunner opvoeding vervult, de verwezenlijking er van zou onoverkomelijke bezwaren met zich slepen. (Vgl. „De vrouwen in de gevangenis. Uit het Engelsch." Deel I).

de open lucht, blijven in de gevangenis te Mountjoy; vroeger werden die veroordeelden naar de strafinrichting te Philipstown overgeplaatst; deze is echter tegenwoordig gesloten. Het zijn vooral de landbouwers, polderwerkers en dergelijke lieden, die naar Spike-Island gaan.

De gevangenen zijn daar gehuisvest in groote kazernen. Zij slapen afzonderlijk in cellen, die door gevlochten ijzerdraad van elkaar zijn gescheiden; daardoor wordt het spreken met elkaar niet belet, iets, waaraan men vroeger groote waarde scheen te hechten, doch dat tegenwoordig algemeen afkeuring vindt [1]).

Van het onderwijs der veroordeelden wordt in dit stadium niet zooveel werk gemaakt als in het eerste; het groote aantal gevangenen (gemiddeld zijn er 600 op Spike-Island) en bovendien de vermoeiende arbeid, dien zij over dag moeten verrichten, laten enkel het hoogst noodzakelijke onderricht toe en dit nog wel voornamelijk met het doel om de resultaten in Mountjoy er mede verkregen, niet verloren te doen gaan.

De arbeid op Spike-Island en in de beide daartoe behoorende forten Camden en Carlisle [2]) is gemeenschappelijk. Hij bestaat tegenwoordig grootendeels in het werken aan de nieuwe dokken op Haulbowline Island, in het uitdiepen

---

[1]) Vgl. het „Report of the General Prisons Board, Ireland, 1879—80." Zie vooral de daarin voorkomende „Chaplain's Reports" op p. 134.

[2]) Vóór het jaar 1861 diende het fort Carlisle als voorbereidingsstadium voor hen, die spoedig in het derde tijdperk, de tusschengevangenis, zouden worden overgeplaatst.

van de haven, het houwen van steenen uit de rotsen, het maken van versterkingen, enz.

In den zomer loopen de werkuren van des morgens zeven tot des avonds zes uur; in den winter zoolang het daglicht duurt. Slechts één uur wordt hun dagelijks toegestaan voor den maaltijd. Daar het werken in de open lucht sterke krachten vereischt, wordt hier beter voor de voeding gezorgd dan in Mountjoy.

Het klassen- en merkenstelsel wordt ook op Spike-Island toegepast. De gevangenen, die uit Mountjoy zijn ontslagen en wier gedrag daar als slecht geboekt stond, worden op Spike-Island nog in eene proefafdeeling, »Probation-class," gehouden, tot zoolang hun gedrag hen aanspraak geeft op eene bevordering tot de derde klasse, waarin zij die een gunstig getuigenis uit hun eerste strafstadium meebrengen, terstond worden geplaatst. Om vervolgens de tweede, de eerste en ten slotte de advanced class te bereiken moet de gevangene zich daarmede overeenkomstig gedragen. Dit gedrag wordt door merken aangeduid en daarmede en met de bevordering op dezelfde wijze gehandeld, als ik op bladz. 70—73 [1]) beschreef.

Men heeft als regel aangenomen, dat de arbeid, dien de veroordeelde verricht, hem in geenen deele recht geeft op loon, maar als gratificatie voor zijn ijver en goed gedrag en tot verdere aanmoediging wordt hem een klein gedeelte toegestaan, van hetgeen zijn werk opbrengt. Dit gedeelte

---

[1]) Hetgeen ik t. a. p. meedeelde omtrent het gelijkmaken van het Iersche merkenstelsel aan het Engelsche, geldt ook hier.

regelt zich, behalve naar de mate van zijne bekwaamheid, naar de klasse, waarin zich de veroordeelde bevindt.

In het »Second Report of the General Prisons Board, Ireland 1879—80" lees ik, dat men in de laatste jaren hoe langer hoe meer klaagt over de onvoldoende inrichting op Spike-Island. De Penal Servitude Commissie van Juli 1879 ging zelfs zoo ver om te adviseeren: »That the prison at Spike-Island be discontinued" en het is alleen de groote moeielijkheid om elders een geschikt substituut voor deze instelling te vestigen, die haar bestaan nog doet voortduren.

Wij zijn nu tot het derde tijdperk genaderd, nl. tot de tusschengevangenis, — »intermediate prison" — »Zwischenanstalt" — een tijdperk dat geheel eigenaardig [1]) is aan het Iersche stelsel, zooals ik reeds in het begin dezer paragraaf opmerkte. De gedachte, die tot de invoering van dit stadium leidde was de volgende: gebrek aan werk is de groote moeielijkheid, waarmede ontslagen gevangenen te

[1]) Men heeft in Engeland wel willen beweren dat de „special service-classes" (zie pag. 39) veel overeenkomst hadden met de Iersche tusschengevangenis, ja zelfs dat de laatste aan de eersten ontleend was. De lezer zal echter uit de volgende bladzijden spoedig opmerken, dat eigenlijk geen vergelijking tusschen deze beide instellingen kan gemaakt worden, dewijl juist het eigenaardige kenmerk van het Iersche stelsel is: dat het een uiterlijke plaatselijke scheiding tusschen de gevangen uit het derde stadium en die uit de andere tijdperken maakt, terwijl de veroordeelden uit de „special service-class" zich met de andere convicts in dezelfde inrichting bevinden.

strijden hebben; daardoor ontstaat eene werkeloosheid, die dikwijls eene der eerste oorzaken tot misdrijf is; die hinderpaal moet weggenomen en in dat gebrek voorzien worden. De maatschappij deinst er van terug om met ontslagen gevangenen in aanraking te komen en het goede gedrag, dat de veroordeelde heeft getoond binnen de muren der gevangenis, waar hij alle verzoekingen van het vrije leven mist en waar hij gebonden is door een strenge tucht, acht zij geen voldoenden waarborg voor zijne verbetering. Met het oog hierop, moet er eene inrichting bestaan, waar het publiek zich van de verbetering en van de vlijt van den misdadiger kan overtuigen. De gevangene moet zwaarder op den proef gesteld worden dan dit tot nog toe geschiedde, want die proef moet dienen om het meer afdoend bewijs te leveren dat hij wil en kan weerstand bieden aan de verzoekingen van het gewone leven. Daarom moet men hem meer vrijheid toestaan, er moet een overgangstijdperk zijn tusschen de gevangenis en den terugkeer in de maatschappij, waarin men den verbeterden misdager van den niet verbeterde kan onderkennen. Aldus was de gedachte van CROFTON. Hij wilde als het ware eene toenadering van den gevangene, vóór zijne invrijheidstelling, met de maatschappij.

De uitkomsten in Ierland met de voorwaardelijke invrijheidstelling verkregen, waren nog niet gunstig en dit kwam vooral hierdoor: dat de maatschappij den ticket of leave man met nóg meer wantrouwen ontving, dan zij het den onvoorwaardelijk ontslagene deed, omdat zij in het goede gedrag van eerstgenoemde niet anders meende te zien, dan

een hoogen graad van huichelarij. Ook ontbrak het in Ierland aan vereenigingen, die tot hulp en ondersteuning van ontslagen gevangenen werkten. Om nu deze gebreken te verhelpen, wilde Sir WALTER CROFTON de »intermediate prison." — »Indem sie in der Mitte stehen zwischen der eigentlichen Strafdisciplin und der provisorischen Freilassung gegen Urlaubsschein bewahren sie einerseits die grossen Wirkungen der letzteren auf die moralische Hebung des Straflings, wogegen sie andererseits deren nachtheiligen Erfolg, der in der ungünstigen Aufnahme seiten des Publicums lag, beseitigen" [1]).

In de tusschengevangenissen is dan ook de behandeling van den veroordeelde een geheel andere dan vroeger in het eerste en tweede tijdperk. De arbeid, dien de gevangene thans verricht, heeft een practisch doel; men let daarbij op de omstandigheid, of hij er later een middel van bestaan in zal kunnen vinden; het onderwijs neemt diezelfde richting; tegelijkertijd wordt de werkzaamheid van den convict opgewekt en bevorderd door eene grootere mate van vrijheid. De uiterlijke verschijning van den misdadiger herinnert in niets aan den gevangene, hij draagt de kleeding van een werkman en zijn haar wordt niet meer kort geknipt. Het verkeer met het publiek is hem ook relatief niet ontzegd. Het bezoeken der tusschengevangenis wordt aan iederen belangstellende toegestaan; juist daardoor wil men het wantrouwen jegens den invrijheidgestelde wegnemen en den werkgever in de gelegenheid stellen het gedrag en het

---

[1]) Das irische Gefängnisssystem, insbesondere die Zwischenanstalten, p. 67.

karakter van zijn toekomstigen werkman te leeren kennen. Men zoude de tusschengevangenissen wel leerscholen der vrijheid kunnen noemen, waarop de gevangene zijne voorbereiding tot het leven in de maatschappij ontvangt.

Van deze intermediate-prisons bestonden er eertijds drie en wel één te Lusk, één in Smithfield en één op het fort Camden. De laatste werd het eerst als zoodanig opgeheven, uithoofde van de vermindering van het getal der convicts; den 15den Juni 1869 werd de »Smithfield prison" gesloten, zoodat thans nog alleen de tusschengevangenis van Lusk bestaat.

Deze strafinrichting ligt op eene uitgestrekte heide, bij het dorpje Lusk ten Noorden van Dublin en bestaat uit twee beweegbare ijzeren hutten, die tot woning en tot slaapplaats dienen voor de veroordeelden. Het doelmatige van deze hutten ligt hierin, dat zij beweegbaar zijn; zijn de werkzaamheden alzoo op de eene plaats afgeloopen, dan kunnen zij zonder groote kosten op een ander terrein worden neergezet. De inrichting van die gebouwtjes is zeer eenvoudig. Zij bevatten elk een groot vertrek met 50 bedden [1]) en eene van het overige afgezonderde ruimte, waarin de opzichters verblijf houden. In geen enkel opzicht doen deze intermediate prisons aan gevangenissen denken; hooge ringmuren, sloten, grendels, niets van dat alles is hier te

---

[1]) Zeer terecht keurt VON HOLTZENDORFF deze gemeenschap bij nacht af „weil das Geschlechtsleben in den Gefängnissen der natürlichen Regulirung entbehrt, welche das freie Leben gewährt, und weil momentan starke Anreize der sinnlichen Natur unter Gefangenen zu Besorgnissen Anlass bieten. (Vgl. „Kritische Untersuchungen über die Grundsätze und Ergebnisse des irischen Strafvollzuges," 1865, p. 78).

vinden. Ook het getal opzichters — die altijd ongewapend zijn — is zeer klein naar verhouding van het cijfer der gevangenen. Maar, vraagt men, ontvluchten de misdadigers dan niet dikwijls? Het antwoord hierop kan ontkennend zijn; het is toch een daadzaak dat in 10 jaren tijds slechts twee pogingen tot ontvluchting zijn aangewend. Men zal deze gunstige uitkomst vooral moeten toeschrijven aan de wijze, waarop de gevangenen tot dit derde tijdperk worden voorbereid en uitgekozen. Zij, die veroordeeld zijn wegens moord of andere zware misdaden, of die eene levenslange straf moeten ondergaan, komen gewoonlijk niet in de tusschengevangenis; behoudens deze uitzonderingen is het derde stadium bereikbaar voor allen, die in het tweede tijdperk het vereischte aantal merken hebben verkregen. Van de 60 convicts, die gedurende 1 April 1879 tot en met 31 Maart 1880 in Lusk geplaatst werden, waren 32 tot 5 -, 23 tot 7 -, 4 tot 10 - en 1 tot 14 jaar penal servitude veroordeeld.

In de tusschengevangenis schenkt men den veroordeelde vertrouwen; hij wordt behandeld »als iemand, die onder eigen verantwoordelijkheid handelt." Het gebeurt o. a. dikwijls, dat de gevangenen als boden worden uitgezonden naar Dublin, om daar inkoopen of bestellingen te doen; zij keerden echter altijd ter juister tijd terug en wisten immer weerstand te bieden aan de verzoekingen, die een groote stad hun bood. Nog een ander voorbeeld: eenige jaren geleden werden dagelijks een groot aantal handwerkslieden uit de tusschengevangenis van Smithfield naar Newgate gezonden om daar de oude gevangenis te veranderen in eene cellulaire; nooit gaf één hunner aanleiding tot klach-

ten over misbruik van deze vrijheid. Er zijn nochtans mannen, aan wie het zwaar valt onder zulk een eigen verantwoordelijkheid te handelen, aan wie de geestkracht en de zelfbeheersching ontbreekt om het bewijs te leveren dat zij werkelijk de verzoekingen van het vrijere leven kunnen weerstaan; dit bewijst het feit: dat enkele veroordeelden uit de intermediate prison teruggeplaatst verlangden te worden, omdat zij, volgens hun eigen getuigenis, buiten staat waren de hun opgelegde voorwaarden te vervullen. Zij gaven daarom de voorkeur aan eene strengere tucht, die hunne vrijheid in handelen en denken beperkte.

De arbeid in Lusk bestaat voornamelijk in het ontginnen van woeste gronden en in het verrichten van boeren werk. Vroeger gingen dan ook meestal alleen de gevangenen, die op Spike-Island getoond hadden gehard te zijn tegen zwaar werk, naar Lusk. Zij, wier lichamelijke gesteldheid niet zoo krachtig was, werden naar de intermediate prison van Smithfield in Dublin gezonden; doch tegenwoordig, nu deze gevangenis is gesloten, brengen ook die personen hun derde tijdperk door in Lusk, waar zij het ambacht van timmerman, smid, kleermaker, verver enz. uitoefenen.

De dagverdeeling in Lusk is de volgende: De gevangene moet des morgens om 5 uur opstaan en gemiddeld negen uur per dag arbeiden; twee en een half uur wordt hun voor maaltijd en uitspanning gegeven; de tijd, die er dan nog tot 's avonds 9 uur (het tijdstip waarop zij zich ter ruste moeten begeven) overblijft, wordt gedeeltelijk gewijd aan de godsdienstoefening en het onderwijs, gedeeltelijk aan het schoonmaken der vertrekken en dergelijke bezigheden.

De convicts krijgen een weekgeld, dat wordt afgepast naar mate van de hoeveelheid werk »gratuities", dat hij heeft afgemaakt en overeenkomstig het goed gedrag — »conduct gratuities" — dat hij heeft getoond.

Van dit geld wordt aan den gevangene slechts een kleine som wekelijks uitbetaald; zij mogen die besteden zooals zij willen, mits zij er maar geen sterken drank voor koopen. Zelden maken zij van deze vrijheid misbruik, de een verbetert er zijn dagelijksch voedsel door, de ander gebruikt het voor het aankoopen van gereedschappen, een derde spaart het met 't overige verdiende geld op, met het doel om daarmede later, wanneer hij een betrekking verkrijgt, cautie te kunnen stellen.

De methode van onderricht, die in deze intermediate prison toegepast wordt, verschilt geheel van het gewone schoolonderwijs. Het wordt aan den avond van elken dag, den Zaterdag en Zondag uitgezonderd, gegeven in den vorm van voorlezingen; allerlei vraagstukken worden op die wijze behandeld — er wordt gesproken over loonen en arbeid, over schei- en natuurkunde, over aardrijkskunde vooral over die der kolonieën, over zedekundige onderwerpen enz. [1]. —

---

[1] „Een programma van de voordrachten, die gedurende vijf avonden in de week worden gehouden, luidt als volgt: Maandag: voordracht over de zon; Dinsdag: over den arbeid, zijn waarde en belooning; Woensdag: over de emigratie, hare voor- en nadeelen; Donderdag: over het misdrijf, wat men er door wint en wat men er door verliest; Vrijdag over de tusschengevangenissen in Ierland; Zaterdag: competitive examination."

„Over gevangenissen," door Dr. R. E. JOHN;
met een voorwoord van Mr. P. W. ALSTORPHIUS GREVELINK.

De laatste avond in de week is bestemd voor een mededingend examen — »Competitive examination" — hetwelk dient om den ijver op te wekken en het gehoorde zoo veel mogelijk in het geheugen te doen blijven. De gevangenen worden bij dit examen in twee gedeelten verdeeld; uit ieder gedeelte examineert de eene veroordeelde naar volgorde den anderen uit de tegenovergestelde afdeeling. Het was voornamelijk de heer ORGAN, die het onderwijs aldus regelde en het door zijn eigen kennis zoo vruchtbaar maakte voor zijne toehoorders. Na CROFTON wordt hem in het welgelukken van het Iersche stelsel het grootste aandeel toegekend.

Wat de tucht betreft in dit derde stadium, zij wordt niet gehandhaafd door disciplinaire straffen, maar elke overtreding van het reglement van orde, elke weerspannigheid wordt gestraft met terugzetting naar een vroeger tijdperk van den straftijd, en dit is eene krachtige aansporing voor den veroordeelde om zich goed te houden; want bij elke opklimming gevoelt hij zich een schrede nader tot de vrijheid, dagelijks geniet hij de voordeelen van zijn goed gedrag, voordeelen, die hem groot toeschijnen, als hij ze met de vroegere vergelijkt, en de gedachte, dat hij ze weer zoude moeten derven, houdt hem terug van de booze plannen, die van tijd tot tijd in zijn geest mochten opkomen. Dikwijls hebben zulke terugzettingen dan ook niet plaats, want van de 1700 personen die gedurende zes jaren in de tusschengevangenissen van Lusk en Smithfield waren geweest, ondergingen slechts 48 deze straf.

Men ziet uit het bovenstaande welk een geschikt overgangstijdperk tot de vrijheid dit derde stadium vormt en

hoe het werkelijk kan beantwoorden aan het doel, dat men er zich van voorstelt; toch worden er nog velen gevonden die groote bezwaren tegen die tusschengevangenissen hebben. Slechts van een paar dier bedenkingen wil ik hier melding maken. Zoo beweert men o. a. dat de intermediate prisons niet afschrikwekkend genoeg zijn. Doch wat is moeielijker dan a priori te beoordeelen, hoe groot de afschrikwekkende kracht van eene straf is? Dit zal geheel van individueele zienswijze afhangen, ieder aanhanger van een verschillend strafstelsel zal zonder twijfel aan het zijne de voorkeur geven, en daarover zoude men het nooit eens worden, kon men de afschrikwekkende kracht niet met meerdere zekerheid beoordeelen uit de vermeerdering of vermindering der misdrijven.

Dan wordt nog aan dit derde stadium tegengeworpen, dat men, door alleen de beste gevangenen toe te laten tot de tusschengevangenissen, den invloed doet verloren gaan, dien deze op hun minder goede lotgenooten konden uitoefenen. Hierop kan men met Dr. VON HOLTZENDORFF antwoorden, dat men door deze rangschikking evenzeer den verkeerden invloed wegneemt, dien de slechten onder hen op de beteren konden hebben.

Wij zouden nu de voorwaardelijke invrijheidstelling, het vierde en laatste tijdperk in het Iersche stelsel hebben bereikt, restte mij nog niet de taak, met een enkel woord te

gewagen van de behandeling, die de vrouwen in het derde tijdperk van het »CROFTON system" ondervinden.

Het ligt in den aard der zaak, dat ook in dit tijdperk de straf, die de vrouwen ondergaan, verschilt van die der mannelijke veroordeelden. De vrouw is zonder twijfel van nature ongeschikt, zoowel uit physieke als moreele gronden, tot dwang-arbeid op eene wijze, zooals die door de mannen wordt verricht; bovendien zoude die arbeid weinig aan het doel beantwoorden, dat men er zich van voorstelt, in zooverre hij haar geenszins het middel zou verschaffen, om in haar onderhoud te voorzien, zoodra zij in vrijheid gesteld is; want het is voornamelijk huiselijke dienstbaarheid, waarmede zich de vrouwen in Ierland een bestaanmiddel moeten zoeken. De uit de gevangenis ontslagen vrouw zal bij haar terugkeer in het vrije leven niet minder zwarigheden op haar pad ontmoeten, dan de mannen; haar arbeidskring is beperkter en haar loon geringer, de verzoeking tot een onzedelijk leven daardoor des te grooter; het groote publiek zal er van terugschrikken haar in dienst te nemen. Om dit te beletten zijn er voor haar in Ierland verschillende asyls »refuges" opgericht, die op dezelfde gedachte steunen als de tusschengevangenissen voor mannen. Beide instellingen verschillen echter hierin: dat asyls door particuliere personen of vereenigingen worden gesticht, de Staat houdt alleen over die inrichtingen een oppertoezicht; de leiding, daarentegen, van de intermediate prisons gaat geheel van den Staat uit.

Zoodra nu de vrouwen uit de convict-gevangenis, hare straf aldaar op de door mij beschreven wijze — zie pag. 69—75 — hebben volbracht en zij zich gedurende die op-

sluiting goed bebben gedragen, wordt haar een verlofpas gegeven van aanvankelijk beperkte vrijheid binnen de muren van een asyl. Hierbij valt ons nog een verschil in het oog tusschen de refuges en de intermediate prisons, in zooverre de laatsten nog een volkomen bestanddeel der straf uitmaken, terwijl de eersten reeds eene periode der vrijheid zijn.

Gedragen de vrouwen zich slecht gedurende haar verblijf in het asyl, dan wordt de verlofpas, dien zij gekregen hebben, herroepen en zij worden weer in de gevangenis teruggebracht om daar het overige gedeelte van de straf te boeten. Doen zij echter haar best bij haren arbeid — die voornamelijk bestaat uit de behandeling van de wasch — en zorgen zij voor een nauwkeurige plichtsbetrachting, dan zal het haar met behulp der vereeniging niet moeielijk vallen, om in eene betrekking geplaatst te worden.

De tusschengevangenissen, die aan de voorwaardelijke invrijheidstelling voorafgaan, staan in zooverre reeds met haar in verband, als zij de waarde van laatstgenoemd instituut verhoogen; men zal zeer zeker meer aan de verbetering van den misdadiger gelooven, die in de intermediate prisons weerstand heeft geboden aan de verzoekingen, die hem de grootere mate van vrijheid daar aanboden, dan aan die van hem, die terstond uit de cel of de beperkte gemeenschap in de vrijheid terugkeert, die dus niet aan zulk een doelmatigen proef werd onderworpen, maar slechts

de negatieve plicht had te vervullen van niet te handelen in strijd met de gevangenistucht; deze laatste zal, om het zoo uit te drukken, niet zoozeer tot de vrijheid opgeleid zijn als de eerste. Voor het overige is de voorwaardelijke invrijheidstelling een bizonder stelsel, dat zeer goed van de intermediate prisons kan worden gescheiden om zich onmiddelijk aan te sluiten aan de eigenlijke straftijdperken, zooals dit in het Engelsch systeem geschiedt.

De voorwaardelijke invrijheidstelling maakt, zooals ik reeds opmerkte het vierde tijdperk der straf uit. Op haar berust de mogelijkheid om de bij rechterlijk vonnis opgelegde straffen in te korten. De wijze van inkorting en de verhouding tusschen het vaste, onveranderlijke en het voor inkorting vatbare gedeelte der straf zijn geregeld door de reeds meer genoemde akten van 1857 en 1864, die aangevuld zijn door tal van circulaires van den Secretaris van Staat.

De schaal, volgens welke die inkorting plaats heeft, luidt aldus:

Penal Servitude.	Niet voor inkorting vatbaar.	Voor inkorting vatbaar.
5 jaar.......	.....4 jaar........ 4/5	een vijfde.
6 „	.....4 „ 6 maand 3/4	een vierde.
7 „	.....5 „ 3 „ 3/4	een vierde.
8 „	.....6 „ 3/4	een vierde.
10 „	.....7 „ 6 maand 3/4	een vierde.
12 „	.....9 „ 3/4	een vierde.
15 „ en meer	.... 2/3	een derde.

Wij zien hieruit alzoo dat de schaal door het Uitvoerend Bewind in Engeland geregeld, ook in Ierland is in toepas-

sing gebracht. Bij levenslang veroordeelden geldt hier eveneens hetzelfde beginsel als in Engeland: daaromtrent bestaat geen bepaling, maar men moet naar omstandigheden te rade gaan; zij mogen in geen geval voorwaardelijk worden in vrijheid gesteld, als zij niet minstens twaalf jaren van hun straf in de gevangenis hebben doorgebracht; bovendien moet bij hen vooral gelet worden op het gevaarlijk karakter van het misdrijf, dat zij hebben gepleegd.

In de meeste gevallen bedraagt dus de vaste onveranderlijke strafduur drie vierde gedeelte van de bij rechterlijk vonnis opgelegde straf. Binnen dien termijn kan de veroordeelde in geen geval voorwaardelijk in vrijheid gesteld worden; of het zal gebeuren na afloop van dit vaste tijdsbestek, hangt geheel af van zijn gedrag in het eerste tijdperk van de straf, van het aantal merken, dat hij in het tweede stadium heeft verdiend en ten slotte van zijn houding in de tusschengevangenis.

De resultaten vóór de gevangenis-akte met het ticket of leave stelsel in Ierland verkregen waren niet bizonder gelukkig; de gebrekkige wijze van uitvoering, maar ook vooral het wantrouwen van het publiek tegen den ticket of leave man belemmerde de gunstige werking er van. Crofton zelf hechtte niet veel gewicht aan die instelling; zijn gevoelen voor de Parlements-commissie van 1856 luidde daarover aldus:

»Hoe gepast het ook voor de gevangenisbesturen zijn moge, het voor een beweeggrond tot goed gedrag te houden, dat een vierde gedeelte van den straftijd door den veroordeelde kan worden ingekort, ik voor mij kan niet

gelooven dat zulk een weg tot werkelijke verbetering voert. Ik zoude de verbetering wel een weinig wantrouwen van een man, die tot het verkrijgen van die verbetering zulk een sterken prikkel noodig heeft, als de inkorting van een vierde gedeelte van den straftijd is; ik zou er verreweg de voorkeur aangeven om iemand in een goed ingerichte gevangenis — de intermediate prison — bewaard te weten tot den afloop zijner straf, omdat daarin vóór zijn invrijheidstelling zijn karakter en zijn goed gedrag nauwkeurig kunnen worden nagegaan. Ik geloof dat het ticket of leave stelsel theoretisch juist is, maar het komt mij voor dat het practisch zijne waarde verliest, omdat daardoor een zeer groote nauwgezetheid bij het toezicht gevorderd wordt, een toezicht waarin juist de bizondere waarde der inrichting ligt" [1]).

CROFTON meende dus, dat bij het ticket of leave stelsel de prikkel tot verbetering krachtiger werkte dan wenschelijk was; hij vreesde dat de misdadiger, wanneer hij eenmaal definitief in vrijheid gesteld was en zulk een sterke aansporing tot goed gedrag miste, licht weder tot kwaad zoude vervallen. Bovendien zag hij in het politietoezicht wel een noodzakelijk gevolg der voorwaardelijke invrijheidstelling, maar aan een doelmatige uitvoering er van in Ierland konde hij niet gelooven.

Doch CROFTON's zienswijze weerhield het comité in 1856 niet om zijne adhaesie aan de voorwaardelijke invrijheidstelling te schenken, evenmin als de latere commissie (1863), die

[1]) Dr. F. VON HOLTZENDORFF, Das irische gefängnisssystem. p. 101.

belast was met het onderzoek naar dit stelsel: »de ondervinding — zoo oordeelde zij — heeft aangetoond, dat men de veroordeelden niet door enkel dwang tot den arbeid kan brengen; men maakt daardoor hun afkeer van het werk nog grooter en eindigt met ze ongevoelig te maken..... De hoop op inkorting der straf is voor de veroordeelde de meest werkzame prikkel tot ijver en tot goed gedrag" [1]).

Maar om terug te komen op CROFTON, zijn vrees is gelogenstraft door den uitslag, dien men in Ierland met het stelsel verkreeg.

Ook in Ierland — als deel van het Britsche Rijk — gaat de voorwaardelijke invrijheidstelling van de Kroon uit en is door haar herroepelijk. De intrekking van den verlofpas is echter niet altijd onherroepelijk: de aard van het wangedrag, dat tot de gevangeneming aanleiding gaf, wordt onderzocht; vindt men nu dat de zaak niet van ernstigen aard is, dan wordt de veroordeelde op nieuw voorwaardelijk in vrijheid gesteld; in het andere geval wordt hij opgesloten voor zoodanigen proeftijd als zijne overtreding noodzakelijk maakt.

Uit den verlofpas zelf, dien ik hieronder vertaald weergeef, zullen wij den vorm, waarin en de voorwaarden, waaronder de voorwaardelijke invrijheidstelling gegeven wordt, het best kunnen nagaan. Het ticket of leave — of order of licence — is gedrukt op perkament en luidt op de voorzijde als volgt:

---

[1]) Revue des deux Mondes, 1873, p. 527.

I Recto.
(FORMULIERBOEK E)

N°.... van het register
der veroordeelden.

Wapen van de Kroon.
Order of licence.
ten behoeve van een veroordeelde.

Opgemaakt onder het statuut 16 & 17 Victoria Cap. 99.

DUBLIN CASTLE,
den .... van de maand .... 186...

Het heeft Harer Majesteit genadiglijk behaagd aan den persoon van .... schuldig verklaard den .... in Ierland door het Hof van Justitie .... van (Graafschap of Stad) .... aan de misdaad van .... begaan den .... van het jaar ...... en veroordeeld tot de straf van .... voor den tijd van .... Haar Koninklijk verlof toe te staan om vrij te zijn in het vereenigd Koningrijk sedert den dag van zijn ontslag uit de gevangenis, volgens dit bevel, gedurende het overige gedeelte van zijn voornoemde straf van .... totdat het Harer Majesteit mocht behagen, dit verlof te herroepen of te wijzigen. Daarom gelast Hare Majesteit bij deze dat voornoemde .... in vrijheid worde gesteld binnen tien dagen na de dagteekening van dit bevel.

Voorzien van mijne handteekening en mijn zegel,

L. S.

Secretaris-Generaal van de Lord-Lieutenant van Ierland.

Afschrift naar waarheid.

De President van den Raad van gevangenisdirecteuren.
Bureau „Gouvernementsgevangenissen."

Op de achterzijde van den verlofpas staan de volgende woorden:

II Verso.

Waarschuwing.

1⁰. Van de macht om den verlofpas van een veroordeelde te herroepen of te wijzigen zal bepaald gebruik gemaakt worden ingeval hij zich misdraagt.

2⁰. Indien de veroordeelde het voorrecht verlangt te blijven behouden, dat hij door zijn goed gedrag gedurende zijn straf heeft verdiend, moet hij door zijn volgend gedrag het bewijs leveren: dat hij de Genade van Hare Majesteit niet onwaardig is.

3⁰. Om dezen verlofpas te verliezen is het in geene deele noodzakelijk, dat de houder er van overtuigd zij van een nieuwe misdaad. Indien hij verkeert in het gezelschap van als slecht bekend staande personen, een lui en ongebonden leven leidt of indien hij geen erkend eerlijke middelen van bestaan heeft, zal men het er als zeker voor houden, dat hij op punt is, van in herhaal van misdrijf te vervallen, en de verlofpas zal terstond herroepen worden, zoodat hij naar de gevangenis zal teruggebracht worden, om daar den overigen tijd van het oorspronkelijk tegen hem uitgesproken vonnis, door te brengen.

Hierop volgt het

Signalement.

Haar .... oogen .... wenkbrauwen .... neus .... mond .... gelaatskleur .... gelaatsuitdrukking .... houding .... lengte ....

Beroep .... arbeid, dien hij in de gevangenis verrichtte .... geboorteplaats .... vrienden of nabestaanden .... wonende te .... leeftijd, waarop hij veroordeeld werd .... [1]).

[1]) VAN DER BRUGGHEN, „Etudes sur le systèm pénitentiaire Irlandais, p. 253—255.

Om de maatschappij te beschermen tegen misbruik dat de voorwaardelijke invrijheidgestelde van zijne vrijheid mocht maken, wordt er een nauwgezet politietoezicht over hem gehouden, totdat de tijd, bij zijn oorspronkelijk vonnis bepaald, is verstreken. De regeling hieromtrent, door den Lord Lieutenant van Ierland gemaakt, komt op het volgende neer:

Bij den verlofpas, dien de veroordeelde verkrijgt, wordt hem nog bovendien een afzonderlijk blad perkament gegeven, waarop de onderstaande drie punten voorkomen:

1. Elke veroordeelde zal gehouden zijn zich bij de politie aan te melden, terstond na zijn aankomst in het district en vervolgens op den eersten dag van iedere maand.

2. Het is den veroordeelde niet toegestaan van woonplaats te veranderen, zonder dit aan de politie te doen weten, opdat deze de politie aan de plaats, waarheen de veroordeelde van plan is zich te begeven, kan belasten met het toezicht over zijn gedrag.

3. Elke overtreding van deze voorschriften zal doen vermoeden, dat de veroordeelde een lui en ongebonden leven leidt, en tengevolge daarvan de herroeping van den verlofpas na zich sleepen.

Dit stuk wordt onderteekend door den President van den Raad van gevangenis-directeuren.

Verder wordt zoodra een aanbod van werk voor den gevangene is aangenomen, daarvan door den directeur der gouvernementsgevangenis bericht gezonden aan den inspecteur-generaal van politie, die dit bericht aan de plaatselijke politie van het district, waar de veroordeelde werk kan vinden, opzendt met een signalement, dat in het re-

gister van het politiebureau wordt opgenomen. Bovendien wordt nog een bizonder politiebericht overgemaakt aan de zoogenaamde »head quarters," zoodra een ticket of leave man zich slecht gedraagt en een ongebonden leven leidt.

Op deze wijze wordt een bestendig toezicht op den voorwaardelijk invrijheidgestelde gehouden. Aan de Iersche politie komt geen gering aandeel toe in het welgelukken van het stelsel, zij verstaat hare taak uitnemend; zij zijn niet alleen de controleurs maar ook de raadgevers van den ticket of leave man. De werkgever wordt, volgens het in Ierland gevolgde systeem, bekend gemaakt met de antecedenten van den ontslagen gevangene, hij krijgt daardoor meer invloed op zijn werkman, terwijl hij tevens tot zijne verbetering kan medewerken; nooit daarentegen wordt het verleden van den ontslagene ontdekt aan zijne medearbeiders. De tevredenheid der werkgevers over het gedrag der voorwaardelijk invrijheidgestelden is over het algemeen zeer groot; het bewustzijn dat zij veel goed moeten maken om hun verloren naam te herstellen, spoort hen aan tot eene voortdurende plichtsbetrachting.

Het verkrijgen van een ticket of leave is in de oogen van het publiek een waarborg geworden voor het goed gedrag van den veroordeelde; juist het omgekeerde van hetgeen, wij bij de werking van het stelsel gedurende de eerste jaren in Engeland hebben gezien. Men stelt vertrouwen in den voorwaardelijk invrijheidgestelde en neemt hem gaarne in dienst. Veel droeg hiertoe bij de handelwijze der gevangenisbesturen, die geheel van de Engelsche methode eertijds bij de inkorting der straf gebruikelijk, verschilt. In

Ierland toch is het oorspronkelijk vonnis geen fictie [1]), maar het wordt als het ware beschouwd, dat de veroordeelde wel degelijk in zijn geheel moet ondergaan, tenzij hij door goed gedrag eene inkorting kan verwerven; de duur van den proeftijd, het merkenstelsel en de tusschengevangenis zijn zóó geregeld, zóó ingericht, dat de gevangene door zeer goed gedrag binnen den als minimum vastgestelden tijd zijn ticket of leave kan verkrijgen; de minste overtreding daarentegen doet den tijd van zijn gevangenschap verlengen, eene verlenging, die hij volkomen aan zich zelf te wijten heeft.

Wel wordt aan de gevangenis-besturen in Ierland de macht gegeven om een locus poenitentiae toe te staan, d. w. z. om in geval van zeer goed gedrag, den tijd, die door eene vroegere overtreding was verloren gegaan, terug te geven, maar hiervan wordt even zelden gebruik gemaakt, als toenmaals in Engeland van de macht om het »kortere tijdvak" van het vonnis te verlengen. Het groote verschil van deze wijze van handelen is duidelijk. De Iersche methode vordert van den veroordeelde een krachtigen ijver en ernstige inspanning om den verlofpas te verdienen; de Engelsche eischte slechts eene passieve onderwerping aan de voorschriften der gevangenistucht, ten einde een eenmaal toegekend recht, dat alleen door slecht gedrag kon verbeurd worden, niet te verliezen; volgens het eerste stelsel wordt hij aangespoord om zijn best te doen, door hoop, terwijl vrees in het laatste, hem zijne negatieve plicht doet vervullen; bij de Engelsche wijze van handelen

---

[1]) Zie bladz. 47.

was de niet vermindering eene straf, die evenwel niet dan hoogst zelden werd toegepast; het Iersche systeem maakt de vermindering der straf tot een belooning. Zonder twijfel zal deze hoop op belooning een heilzameren en krachtigeren invloed op het gemoed van den convict uitoefenen dan gene vrees voor straf.

De resultaten in Ierland met de voorwaardelijke invrijheidstelling verkregen, beantwoordden dan ook aan de beste verwachting; dit zal ons blijken uit het onderstaande lijstje, dat ik uit verschillende »Reports of the Directors of convict prisons in Ireland" samenstelde.

JAAR.	Getal der voorwaardelijk invrijheidgestelden.			Getal der herroepingen.		
	Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Overtreding der voorwaarden.	Herhaal van misdrijf.	TOTAAL.
1856			298			
1857			251			
1858			176			
1859			138			
1860			134			
1861			222			
1862			160			
Totaal in 7 jaar.........			1379	81	336	417
1869			221	15	8	23
1870	141	64	205	5	8	13
1871	151	72	223			
1872	137	58	195			
1873	134	56	190			
1874	106	68	174			
1875	133	64	197			
1876	104	50	154			
1877	117	60	177			
1878	149	62	211			
1879	185	48	283			
1 April 1879 tot 1 April 1880	171	88	259	10	36	46

In Engeland, waar de absolute afzondering in de openbare meening weinig steun vond, was, niettegenstaande het ernstig streven in tegenovergestelde richting van Sir JOSHUA JEBB, den voortdurenden »rival" van CROFTON, reeds menige verbetering in het strafstelsel ontleend aan het Iersche systeem, toen dit laatste meer algemeen de aandacht op het Vasteland van Europa begon te trekken en daar het onderwerp werd van een strijd, waarvan de geschiedenis alleen een geheel boekdeel zou kunnen vullen. En geen wonder. Het was juist in een tijd, waarin de partij der gevangenishervormers bestond »aus einer eng geschlossenen Schaar derjenigen, welche der Einzelhaft unbedingt anhingen"; men kon eene botsing verwachten tusschen de voorstanders van het zoogenaamd doorgevoerd of zuiver stelsel van cellulaire opsluiting voor alle gevangenissen zonder onderscheid en hen, die CROFTON's idéeën volgden.

Niet dat alle partijgangers der cellulaire opsluiting het nieuwe stelsel afkeurden. Verre van daar. Dit bewijzen ons de namen van MITTERMAIER, JULIUS, HOYER in Duitschland, van ORTOLAN, BÉRENGER in Frankrijk, van MODDERMAN [1]) in Nederland, mannen, die allen openlijk de beginselen van het Iersche systeem goedkeurden; maar de vurigste aanhangers vond het stelsel onder hen, die meenden, dat

[1]) Zie „Straf geen kwaad," p. 63, waar men leest: „In hoofdbeginsel bestaat er tusschen beide stelsels (het cellulaire en het Iersche) geen verschil; zij zijn daarin éénstemmig, dat het slechter worden moet worden belet en de verbetering bevorderd; zij verschillen alleen over de wijze, waarop men dit dubbele doel moet zoeken te bereiken. Verre van mij het Iersche stelsel onbepaald te verwerpen, ware ik een Brit of een Pruis, ik zonde mij wellicht eenigszins aanslniten bij de heeren CROFTON en VON HOLTZENDORFF."

eene vereeniging van de tot nog toe zoo scherp tegenover elkaar staande stelsels der gemeenschappelijke en afzonderlijke opsluiting in zooverre heilzaam zoude zijn, als zij een trapsgewijze zachter worden der straf kon bevorderen en daardoor den overgang tot de vrijheid kon lichter maken.

Het was vooral in Duitschland, dat het Iersche stelsel een warm verdediger vond in Dr. FRANZ VON HOLTZENDORFF, die door zijn belangrijke geschriften [1]) het vorschend publiek bekend maakte met de inrichting en de uitvoering van CROFTON's beginselen; onder zijne meest »hervorragende" bestrijders behoort voorzeker Dr. KARL, D. A. RÖDER, die in zijn werk »Der Strafvollzug im Geist des Rechts" op bladz. 129—189 »das sogenannte irländische Gefängnisssystem WALTER CROFTON's" hevig aanvalt.

In Frankrijk [2]) trad vooral BONNEVILLE DE MARSANGY met zijn werken »Traité des diverses institutions complémentaires du régime pénitentiaire" en »De l'amélioration de la loi criminelle" als aanhanger van het nieuwe stelsel op den voorgrond. In België toonde zich CASIER in zijne

[1]) Zie bladz. 63.

[2]) Naar het voorbeeld in Engeland, werd reeds in 1832 in Frankrijk door eene Ministerieele Instructie het beginsel, waarop de voorwaardelijke invrijheidstelling berust, bij de strafvoltrekking in toepassing gebracht. Deze Instructie bepaalde namelijk: dat jeugdige gevangenen [mineurs de 16 ans acquittés (art. 66 C. P.) ou détenus par correction paternelle] op verzoek van hun familie of van eene vereeniging tot ondersteuning van ontslagene gevangenen konden worden teruggegeven aan hun bloedverwanten of „confié à une maison, qui veuille remplir envers lui les saints devoirs de la tutelle," mits het kind door zijn gedrag had getoond deze gunst waardig te zijn. Bij de minste overtreding of onregelmatigheid, waaraan zich de jeugdige invrijheidgestelde schuldig maakte, werd hij in zijn vroegeren toestand teruggeplaatst.

studie »La répression pénale et le système pénitentiaire en Angleterre et en Irlande" een ijverig voorvechter van het »CROFTON-system."

Dat ook Nederland geen onbelangrijk aandeel in dezen strijd nam, bewijzen de vele geschriften, die hier te lande over het Iersche stelsel het licht zagen. Mr. J. J. L. VAN DER BRUGGHEN had als het ware met zijne bekende »Mededeelingen en gedachten over het Iersche gevangenisstelsel" in 1861 het strijdperk geopend en zich onder de voorste rijen der volgelingen van CROFTON geschaard. Niet lang echter zoude hij dit blijven doen, want twee jaren later overleed de oud-Minister van Justitie, vóór hij zijne »Etudes sur le système pénitentiaire Irlandais" had kunnen voltooien; doch »l'importance du sujet traité par l'auteur exigeait, que son livre fut livré à la publicité" [1]), eene taak die Dr. F. VON HOLTZENDORFF, op zich nam; aan hem werd het manuscript door den schoonbroeder van den overledene, Mr. SINGENDONCK, toevertrouwd. Verder vond het nieuwe systeem een werkzaam voorstander in Mr. P. W. ALSTORPHIUS GREVELINK [2]), in Mr. A. P. TH. EYS-

[1]) Études sur le système pénitentiaire Irlandais. Preface, p. III.

[2]) Van zijn hand verscheen o. a.:

„De strafinrichting te Vechta. Een rapport aan Z. E. den Minister van Justitie." Naar aanleiding van dit geschrift schreef de heer S. COOL, een groot vereerder van het zuiver cellulaire stelsel, een brochure getiteld: „De Vechtasche strafinrichting niet navolgenswaardig voor Nederland."

„Ons cellulair stelsel. Een woord aan Mr. M. H. GODEFROI, naar aanleiding zijner rede in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 4 Juni 1868."

„Bijdrage tot de kennis van het Iersch gevangenisstelsel, in verband met het beheer onzer gevangenissen en bedelaarsgestichten."

Een voorwoord op het werkje van Dr. R. E. JOHN, „Over gevangenissen," en

SEL [1]), Mr. VAN DER HEIM [2]) en tal van andere wetenschappelijke mannen. Door echter thans over hen allen in bizonderheden te treden, zoude ik mijn taak overschrijden, te meer, daar voor mij wellicht in het Tweede Hoofdstuk de gelegenheid aanbreekt, hunne verschillende zienswijzen van naderbij te beschouwen.

Het voor en tegen van het Iersche gevangenisstelsel, dat zooveel geschriften had uitgelokt, waarvan reeds zoo vele mannen van beteekenis hun studie hadden gemaakt, moest ten slotte ook wel de belangstelling der Regeering van de verschillende landen in Europa opwekken. Dat dit dan ook plaats vond en met welk een uitslag en wel voornamelijk met het oog op het door mij gekozen onderwerp, zal ik trachten uiteen te zetten in de volgende paragrafen.

---

op de „Opmerkingen over de behandeling der gevangenen in Ierland." Uit het Engelsch door C. H. PLEYTE.

[1]) Vgl. „Themis," 1862, het „Weekblad van het Regt," n°. 2425, 2427, 2430, jaargang 1862, de „Handelingen der Nederlandsche Juristen-vereeniging," 1872, I, p. 130—160.

[2]) Zie „de Gids," Januarie Nommer 1864.

---

§ 5. De voorwaardelijke invrijheidstelling in Duitschland.

Wij moeten in de eerste plaats onze aandacht vestigen op Duitschland. In dit gedeelte van het Continent vonden de beginselen, die opgesloten lagen in het Iersche strafstelsel, het eerst ingang en toepassing.

In Oldenburg werd in de strafinrichting te Vechta [1]) reeds in het jaar 1859 een stelsel gevolgd, dat veel overeenkomst heeft met het Iersche. Het was voornamelijk door den gevangenisdirecteur HOYER geregeld. Dit strafsysteem had de afzondering tot grondslag, doch met de noodige wijzigingen »opdat de straf zóó zij ingericht en zóó worde toegepast, dat er een natuurlijke en gepaste overgang zij tot de vrijheid." Het hoofdbeginsel van die geheele inrichting is deze: de straf begint met cellulaire opsluiting en wel gedurende de eerste dagen met geheele onthouding van arbeid; eerst na verloop van dien tijd wordt den gevangene het uitoefenen van het een of ander geschikt ambacht toegestaan; het tweede tijdperk der straf bestaat uit gemeenschappelijken arbeid; daarna wordt de veroordeelde in een overgangsgesticht geplaatst en ten slotte bij een langdurig bizonder goed gedrag voorwaardelijk in vrijheid gesteld [2]).

---

[1]) Vgl. „De strafinrichting te Vechta," door Mr. P. W. ALSTROPHIUS GREVELINK.

[2]) Hoewel Mr. ALSTORPHIUS GREVELINK in zijn Rapport niet met zoovele woorden van de voorwaardelijke invrijheidstelling gewag maakt, mag ik toch aannemen dat zij ook in Vechta bestond; èn de motieven van het Oostenrijksche èn die van het Züricher strafwetsontwerp vermelden haar bestaan aldaar uitdrukkelijk.

Terstond, wanneer de veroordeelde mag werken, krijgt hij een zoogenaamd »Führungsbuch" waarin nauwkeurig van zijn gedrag wordt aanteekening gehouden, want van het gedrag hangt zijne bevordering telken male af en alleen zij, die zich bij uitstek goed gedragen, komen in het zoogenaamde overgangsgesticht, een soort van landbouwinrichting, waarin eene groote mate van vrijheid aan den veroordeelde wordt toegekend.

Wij vinden alzoo hier geheel de gedachte van CROFTON weer; de trapsgewijze bevordering en de mogelijkheid voor den gevangene om door zijn gedrag zijn toestand te verbeteren, werkte ook, volgens de berichten, in Vechta zeer heilzaam op de verbetering van de veroordeelden; niet alleen gedurende hun gevangenschap, maar ook na hun invrijheidstelling gaven zij weinige of geen reden tot klagen over hun gedrag.

Meer nog dan het Iersche stelsel in zijn geheel, vond het laatste stadium er van, de voorwaardelijke invrijheidstelling, belangstelling en goedkeuring bij de verschillende Regeeringen in Duitschland.

In het jaar 1857 wees MITTERMAIER [1]) er op, dat de voorwaardelijke vrijlating eene noodzakelijke aanvulling van het stelsel der afzonderlijke opsluiting vormde; niet minder be-

---

[1]) Die Gefängnissverbesserung, 1858.

val VON HOLTZENDORFF die instelling aan; hij sprak in zijne vele geschriften herhaaldelijk de overtuiging uit: dat het ticket of leave stelsel losgemaakt van het Iersche systeem, ook op zich zelf zeer doeltreffend zoude werken en hij drong ten sterkste op de toepassing er van aan.

Het zoude niet lang meer duren, vóórdat beider wenschen vervuld werden, want in het jaar 1862 werd de voorwaardelijke invrijheidstelling ingevoerd in het Koningrijk Saksen [1]). Dit geschiedde vooral door bemoeiingen van den General-Staatsanwalt SCHWARZE, een groot voorstander van het stelsel; door hem aangespoord gaf Koning Johann bevel tot dien maatregel.

In Saksen werd de voorwaardelijke vrijheid toegestaan en herroepen langs den weg der gratie.

»Hij, die tot een »Arbeitshaus-" of Zuchthausstrafe is veroordeeld, kan, nadat hij een deel van de hem opgelegde straf heeft volbracht en door zijn gedrag gedurende zijn gevangenschap hoop op een latere verbetering heeft opgewekt, vóór het eindigen van zijn vollen straftijd voor een bepaalden tijd uit de strafinrichting in vrijheid gesteld worden" — aldus luidde het eerste voorschrift. De voorwaardelijke vrijheid kon zoowel voor den duur van het nog overgebleven strafdeel als ook voor een korteren of lan-

[1]) Zie hierover: Goltdammer Archiv, XIX Band, 1871.
Commentar zum Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich von Dr. O. SCHWARZE, p. 195—197.
Gerichtssaal XV 1863, XVI, 1864 en XVIII, 1866.
Allgem. D. Strafrechtszeitung 1865, p. 228—235.
Allgem. D. Strafrechtszeitung 1864, p. 419—436 en 595—597.
Allgem. D. Strafrechtszeitung 1863, p. 467 en v.v.

geren tijd worden toegekend. Voor het laatste geval was echter de toestemming van den gevangene noodig.

De inrichting van het stelsel was dus geheel berekend op eene voltrekking door middel van de gratie. Ieder afzonderlijk geval werd op zich zelf beoordeeld en goedgekeurd. Bepalingen nopens den duur van het vaste onveranderlijke gedeelte der straf [1]) waren daarom evenmin gemaakt, als andere dergelijke beperkingen; dit neemt evenwel niet weg, dat er zekere voorwaarden en regelen bestonden, die toch, al hadden zij geen bindende kracht, in acht genomen werden, en waarnaar men te werk ging bij de »landesherrlichen Beschliessungen."

Zoo werd de voorwaardelijke invrijheidstelling vooral toegepast op hen, die tot eene langdurige vrijheidstraf waren veroordeeld en een misdrijf hadden gepleegd, waarvan men

---

[1]) Als een staaltje van de ongelijke wijze, waarop men bij de vrijlating te werk ging, diene het volgende:

Tot het eind van het jaar 1863 werden uit het tuchthuis te Waldheim 9 mannen ontslagen. De duur hunner straf liep van 6—20 jaar; in één geval tot levenslang. Van die negen personen hadden:

> 2 de helft van den straftijd volbracht, één nagenoeg tweederde, 4 iets meer dan viervijfde en één ongeveer vijfzesde. De levenslang veroordeelde kreeg na volbrenging van een zestienjarige tuchthuisstraf, 4 jaren Urlaubszeit. (Geen van deze 9 uitgereikte verlofpassen werd herroepen).

Uit de mannen-strafinrichting te Zwickau (Arbeitshausstrafe) werden tot het eind van het jaar 1863 ontslagen 31 gevangenen. De laagste strafduur bedroeg één, de hoogste zes jaar. Van die 31 hadden:

> 14 tweederde, één vijf achtste, één éénzesde, 2 éénderde, één tweevijfde, 5 de helft, 2 drievijfde, 4 drievierde en één vijfzesde gedeelte van hun straftijd volbracht. (Ook van dit aantal werd geen enkel hunner weder in de gevangenis gebracht).

naar de gewone regelen, lichter een herhaling kon verwachten dan van andere misdrijven; daarom verkregen zij, die een delict tegen den eigendom, weerspannigheid of een dergelijk feit hadden bedreven eerder een inkorting der straf door de gratie des Konings, dan zij die ter zake van meineed, valsche aanklacht enz. hun straf boetten.

Het goed gedrag in de gevangenis was alleen niet voldoende om den veroordeelde voorwaardelijk te ontslaan. Men lette er in Saksen voornamelijk op, of de houding van den gevangene over het algemeen het bewijs leverde, dat de straf goed op hem had gewerkt.

Over het verzoek van den veroordeelde om »vorlaüfige Entlassung," moest eerst in eene vergadering van de bestuurders der strafinrichting worden beraadslaagd; werd het goedgekeurd, dan werd eene voordracht naar den Minister van Justitie gezonden en door hem aan den Koning voorgesteld. Op twee voorwaarden werd, en wordt nog heden ten dage scherp acht geslagen bij het toe- of afwijzen van dit verzoek, primo: dat de gevangene wezenlijke teekenen van verbetering heeft getoond en daardoor een waarborg geeft, dat hij de hem toegestane vrijheid niet zal misbruiken tot nieuwe wetsovertredingen; secundo: dat hij tot zijn vroeger beroep en tot zijne familie kan terugkeeren of indien hiertoe geen mogelijkheid blijkt te bestaan, dat hem dan eene betrekking verzekerd zij, waarin hij eerlijk zijn brood kan verdienen

---

[1]) Niet altijd was dit verzoek noodig. Ook de „Anstaltsdirection" kan zich direct met een voordracht tot voorwaarlijk ontslag tot den Minister van Justitie wenden.

en waarin zijne omgeving van dien aard is, dat daarvan eene gunstige werking op hem kan verwacht worden. Zijn deze beide omstandigheden niet voorhanden, dan wordt altijd over het verzoek afwijzend beschikt. In het tegenovergestelde geval wordt den invrijheidgestelde een verlofpas uitgereikt, waarin de noodige aanwijzingen omtrent den gedragslijn, dien hij volgen moet, staan aangegeven.

Gedurende zijne voorwaardelijke vrijheid, zijne zoogenaamde »Urlaubszeit" stond de veroordeelde onder politietoezicht. Dit toezicht was in den eersten tijd zeer streng, maar werd later aanmerkelijk verlicht. Men was overtuigd, dat een al te streng toezicht een hinderpaal kon zijn voor den ontslagene om den goeden weg op te gaan; het zoude zijn arbeid te veel belemmeren en was tegelijkertijd voor den werkgever lastig en voor de stemming van den medearbeider jegens den »ontslagen misdadiger" zeer nadeelig. Om die redenen verdeelde men de voorwaardelijk invrijheidgestelden in twee klassen. In de eerste klasse werden zij geplaatst, die door hun gedrag in de gevangenis getoond hadden dat zij het toezicht der politie het minst behoefden; voor hen werd dit toezicht zoo gering mogelijk gemaakt en uitgeoefend, zonder dat het voor de omgeving van den invrijheidgestelde merkbaar was. In de tweede klasse daarentegen kwamen zij, die meer aanleiding gaven tot de vrees, dat zij hun vrijheid zouden misbruiken en daarom met meerdere strengheid onder het waakzaam oog der politie behoorden te staan. Overplaatsing van de eene klasse in de andere kon door het hoofd van de politie, zoolang het toezicht duurde, worden bevolen.

Men ging in Saksen zeer nauwgezet te werk bij het kiezen van de werkgevers, waarbij men de invrijheidgestelden trachtte in dienst te brengen; voortdurend staan de gevangenisbesturen met hen in verbinding en overtuigen zich op die wijze van het gedrag der ontslagenen. Men droeg zooveel mogelijk zorg, dat het verleden van den verlofpashouder niet aan zijne medearbeiders bekend werd; den werkgever echter lichtte men daaromtrent altijd in.

De verlofpas werd herroepen, indien de houder zich slecht gedroeg, de verwachting, die men omtrent zijne verbetering koesterde, niet vervulde of wanneer hij de voorschriften in zijn verlofpas vermeld, overtrad. In zulk een geval geeft de politie bericht aan den Minister van Justitie. Zonder uitdrukkelijk bevel van dezen laatste mocht zij den ontslagene niet weer gevangen zetten; alleen in dringende gevallen is haar de aanhouding van den ontslagene op eigen gezag toegestaan. Volgt eene herroeping dan moet de voorwaardelijk ontslagene zijn vollen straftijd in de gevangenis volbrengen.

Houdt de veroordeelde zich daarentegen goed, dan kan hij definitieve gratie verkrijgen. Minstens vijf weken voor den afloop der voorwaardelijke vrijheid moet de houder zijn verlofpas aan het plaatselijk hoofd van politie afgeven; deze zendt dien, voorzien met de noodige aanteekeningen over het gedrag van den »Beurlaubte", aan het gevangenisbestuur. Vandaar wordt bericht gegeven aan den Minister van Justitie, door wien de Koninklijke beslissing wordt gevraagd.

De uitkomsten in Saksen met »de vorlaüfige Entlassung"

verkregen waren in hooge mate bevredigend, Zeer zeldzaam was eene herroeping noodzakelijk, dit staven de volgende feiten en cijfers.

Van 1862—1868 zijn uit het zoogenaamde »Arbeitshaus" in Zwickau — waar voornamelijk zij gevangen zitten, die een misdrijf tegen den eigendom hebben gepleegd — 223 personen voorwaardelijk in vrijheid gesteld; van dit aantal is slechts één in 1865 en één in 1867, beide wegens geringe misdrijven, weder gevangen gezet. In het tuchthuis voor mannen te Waldheim, waarin bij het begin van het jaar 1870 800 personen hunne straf ondergingen, zijn in 1869 14 en in 1870 11 veroordeelden »beurlaubt;" één van hen werd in 1870 weder gevangen genomen. Nog een bewijs voor de goede werking van het stelsel levert het tuchthuis voor mannen te Zwickau, waar meer dan 1100 personen gevangen zitten. In het jaar 1869 werden daaruit 65 en in 1870, 59 misdadigers voorwaardelijk invrijheidgesteld. Nog geen enkele van hen had op het einde van 1871 zijn vrijheid misbruikt; reeds 42 van de 65 en 35 van de 59 mannen waren op dat tijdstip definitief ontslagen.

De Generaal-Staatsanwalt SCHWARZE laat zich in zijn arbeid »Ueber die vorlaüfige Entlassung der Sträflinge" aldus uit: »Het toezicht over de voorwaardelijk ontslagenen is tot heden toe zóó geweest, dat het geen reden tot klagen gaf noch van den kant van het publiek noch van dien van de invrijheidgestelden zelf. En van de werkgevers èn van de verlofpashouders heb ik niets dan hooge ingenomenheid met dit stelsel gehoord; voornamelijk is mij door de werkgevers verzekerd, dat het teeken van vertrouwen, hetwelk de ver-

oordeelden in hun voorwaardelijke vrijheid zien, gunstig op hen werkt en hen tot vlijt en arbeid aanspoort: zij toonden mij dat de trouwheid en aanhankelijkheid van deze arbeiders ook na afloop van den straftijd wederkeerig is blijven bestaan."

Nog maar zeer kort was de vorlaüfige Entlassung in Saksen in werking, toen dit stelsel ook in Brunswijk door de wet van 4 September 1864 als een bestanddeel der strafvoltrekking werd erkend [1]).

Van meer belang is het echter dat de voortreffelijke ervaring, die men in Saksen met de voorwaardelijke invrijheidstelling opdeed, er toe leidde dat zij ook in het Duitsche Rijkswetboek werd opgenomen.

In het jaar 1868 den 18den April had de Rijksdag besloten dat een Noordduitsch Strafwetboek zoude vervaardigd worden en den 5den Juni van datzelfde jaar vereenigde zich de Bondsraad met dit besluit. Terstond daarna werd het opstellen van een ontwerp opgedragen aan den Pruissischen Minister van Justitie LEONARDT. De uitwerking er van nam de Geh. Ober-Justizrath FRIEDBERG op zich in vereeniging met de Dren RUBO en RÜDORFF. Na verloop van een jaar was het ontwerp gereed en werd het benevens een invoerings-wetsontwerp door Friedberg overgelegd. In dit

---

[1]) Reeds in het jaar 1863 had het Portugeesche strafwetsontwerp in de art. 157 en v.v. het ticket of leave stelsel opgenomen.

eerste ontwerp van 31 Juli 1869 was de voorwaardelijke vrijlating, onder meer verzachtingen van het strafstelsel, opgenomen.

Deze arbeid mocht zich echter niet verheugen in aller goedkeuring. Op den 1sten October kwam eene door den Bondsraad gekozen Commissie van zeven leden — waarin het presidiaat en vice-presidiaat respectievelijk aan den Minister van Justitie LEONARDT en aan Dr. SCHWARZE uit Dresden was opgedragen —, bijeen om over het ontwerp te beraadslagen. Hare werkzaamheden vorderden zoo snel, dat zij na 43 zittingen den 31sten Dec. 1863 haar herzien ontwerp kon inleveren. Dit ontwerp der Commissie werd door den Bondsraad in zijne zittingen van 4 en 11 Febr. aangenomen met slechts twee veranderingen. Terstond bij de opening werd het voorgelegd aan den Rijksdag en deze nam het met verschillende wijzigingen aan in zijne zitting van 25 Mei 1870; hetzelfde geschiedde nog op dienzelfden dag door den Bondsraad. Reeds den 31sten Mei 1870 werd het »Strafgesetzbuch für den Norddeutschen Bund" uitgevaardigd, om het in gebied van de Noordduitschen Bond en in Hessen ten zuiden van de Main op den 1sten Jan. 1871 in werking te treden.

Door de toetreding der Zuidduitsche Staten werd de wet veranderd in een »Strafgesetbuch für das Deutsche Reich." De aanneming er van door Baden, Zuid-Hessen en Wurtemberg had plaats in Nov. 1870, door Beieren in April 1871.

Dit nieuwe Duitsche Rijkswetboek behelst in de §§ 23, 24, 25 en 26 de voorwaardelijke invrijheidstelling. Bij de regeling van die instelling zijn vooral de voor-

schriften, die men in Saksen volgde, gebruikt geworden. De opvatting evenwel der »*bedingte Entlassung* in het R. S. G. B. heeft reeds hierin een groot verschil met de in Saksen bestaande, in zooverre er een onderscheid gemaakt is tusschen de invrijheidstelling als een *administratieve maatregel* en *de invrijheidstelling door middel der gratie*.

De regeling in het R. S. G. B. betreffende dit stelsel is als volgt:

Alleen zij kunnen voorwaardelijk invrijheidgesteld worden die tot een *tuchthuis-* of *gevangenisstraf* zijn veroordeeld, doch zij moeten van den duur eener zoodanige straf *drievierde* gedeelte en tevens *minstens een jaar* hebben volbracht.

De gevangenen, die aanspraak willen maken op zulk eene inkorting der straf, moeten zich gedurende hun opsluiting *goed* hebben *gedragen*.

De *toestemming* van den veroordeelde wordt gevorderd bij zijne »bedingte Entlassung.

Gedraagt de ontslagene zich gedurende zijn voorwaardelijke vrijheid slecht of voldoet hij niet aan de hem gestelde voorwaarden, dan kan zijn verlofpas onmiddelijk *herroepen* worden. Zulk eene herroeping heeft het gevolg, dat de tijd, die sedert zijne invrijheidstelling is verloopen tot aan zijn wedergevangenzetten, niet wordt toegerekend op den duur van den bij het oorspronkelijk vonnis bepaalden straftijd.

De voorwaardelijke invrijheidstelling gaat uit van den *Minister van Justitie*, d. w. z. hij neemt het besluit om haar toe te staan of te herroepen; het eerste echter

nimmer, vóórdat hij het *bestuur der gevangenis* heeft gehoord.

Mocht het in het belang der openbare orde noodig zijn, dat de voorwaardelijk ontslagene wordt aangehouden, dan kan dit geschieden door het *hoofd der politie* van de plaats, waar de ontslagen veroordeelde zich bevindt. In dat geval is echter de politie verplicht terstond navraag te doen omtrent het besluit over de wettige herroeping. Volgt er werkelijk zulk eene herroeping, dan wordt zij gerekend gedaan te zijn op den dag der aanhouding.

Verstrijkt de bij het oorspronkelijk vonnis bepaalde tijd der straf, zonder dat de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt herroepen, dan wordt de vrijheidstraf voor *geheel volbracht* gehouden.

Het ontwerp der Bondscommissie had nog de bepaling opgenomen, dat de veroordeelde, indien hij de vorläufige Entlassung wilde deelachtig worden, wezenlijke teekenen van verbetering en een waarborg voor het vertrouwen dat hij zijne vrijheid niet zal misbruiken tot nieuwe wetsovertredingen, moest gegeven hebben, maar de Rijksdag nam die bepaling niet over, omdat de tegenstanders zich daarbij beriepen op huichelarij en op de ondervinding, die men er elders mede had opgedaan; de General-Staatsanwalt Schwarze trachtte te vergeefs de oppossitie te weerleggen en zoodoende bleef »gute Führung" de eenige waarborg.

Zooals wij kunnen opmerken wordt de voorwaardelijke invrijheidstelling niet toegepast op hen, die tot eene levenslange vrijheidstraf zijn veroordeeld, noch op de gevangenen die de straf der »Festungshaft" (levensl. of tijd. met max.

van 15 j. en min. van 1 d.) of der »Haft" (max: 6 w. min: 1 d.) ondergaan.

De natuur der Festungshaft, eene custodia honesta, waarbij alleen de vrijheid van den veroordeelde wordt ontnomen en geen andere beperkingen bestaan dan eene »Beaufsichtigung in ihrer Beschäftigung und Lebensweise" vond men geheel in strijd met het doel en de opvatting der voorwaardelijke invrijheidstelling; hetzelfde was het geval met de Haft, eene straf, die bestaat in eenvoudige ontneming der vrijheid.

In het eerste ontwerp kwam behalve de bepaling, dat de »vorläufige Entlassung" slechts mogelijk was bij straffen van tweejarigen duur, doch reeds na volbrenging van de helft der straf kon beginnen, ook deze voor: dat zij de beslissing vereischte van den »vorgesetzten Aufsichtsbehörde der Strafantstaltsverwaltung." Bij de beraadslagingen der Bondscommissie hierover kwam men tot de opvatting dat de voorwaardelijke invrijheidstelling als eene door de wet vastgestelde delegatie van het recht van gratie te beschouwen was, daarom veranderde men bovengenoemde beslissing in die van den Minister van Justitie. [1]).

De afzonderlijke bepalingen over den vorm der invrijheidstelling, de voorwaarden waaronder, het toezicht en de herroeping meende men niet in het wetboek te moeten opnemen; men was van oordeel dat het verschil in de organisatie der rechterlijke macht en vooral in de strafinrichtingen over het groote Duitsche Rijk, aan de in de wet uitgedrukte

---

[1]) Vgl. RÜDORFF's-Commentar ad § 25.

gelijkheid der voorschriften afbreuk zoude doen en bij de uitvoering er van tot verschillende toepassing zoude leiden. Daarom werden die uitvoeringsbepalingen aan de verschillende staten elk in het bizonder overgelaten. [1]) In de meeste staten werden spoedig na het in werking treden van het R. S. G. B. tot uitvoering van de §§ 23—26 bizondere reglementen afgekondigd [2]).

In Pruissen hebben de Ministers van Justitie en van Binnenlandsche Zaken de voorwaardelijke invrijheidstelling door eene Instructie van 21 Jan. 1871 geregeld naar de volgende beginselen [3]):

---

[1]) Zie de „Motieve z. Entw. eines Strafgesetzb. f. d. Nordd. Bund, te vinden in RÜDORFF's-Commentar ad § 23.

[2]) Dit geschiedde in Beieren door de Min. Entschliessung van 1 Jan. 1872 en van 15 Jan. 1872;

in Baden door de Min. Verordnung van 29 Dec. 1871;

in Mecklenburg-Schwerin door de Groszherz.-Verordn. van 5 Juli 1871;

in Brunswijk door de Min. Instruction van 13 Sept. 1871;

in Saksen-Meiningen door de Min. Verfüg. van 21 Jan. 1871;

in Oldenburg door de Min. Bekanntmach. van 7 Maart 1871;

in Anhalt door de Min. Instruction van 1 Dec. 1873;

in Schwarzburg-Sondershausen door de Min. Verordn. van 2 Mei 1871;

in Schwarzburg-Rüdolstadt door de Fürstl. Verordn. van 5 Mei 1871;

in Waldeck door de Pruiss. Min. Verfüg. van 21 Jan. 1871;

in Reuss-oudere linie door de Verordn. van 6 Juli;

in Elsass-Lotharingen door de Allgem. Verfüg. van 23 Aug. 1880;

in Wurtemberg door de Min. Verfügung van 19 Jan. 1872;

in het Groothertogdom Saksen door de Min. Bekanntm. van 15 April 1871;

in Hessen door de Min. Verordnung van 4 Juni 1873.

[3]) Deze Min. Instructie van 21 Jan. 1871 is bij het vaststellen der uitvoeringsbepalingen in Anhalt, Baden, Beieren, Brunswijk, Elsass-Lotharingen, Hessen, Oldenburg, Saksen-Meiningen, Saksen (Groothertogdom), Schwarzburg-Rüdolstadt bijna woordelijk gevolgd; Bremen, Hamburg, Lippe-Detmold, Lübeck en Saksen

a. De voorwaardelijke invrijheidstelling, kan ook toegestaan worden, wanneer de straf vóór 1 Jan. 1871 is opgelegd.

b. De gevangene kan nimmer als ware het een recht aanspraak op haar maken.

c. De gevangenisdirectie draagt haar alleen dan voor, wanneer zij van de verbetering van den veroordeelde overtuigd is en geen misbruik der vrijheid vreest.

d. Zij draagt haar nimmer voor, wanneer de omstandigheden bij zijn invrijheidstelling van dien aard zouden zijn dat zij den terugkeer van den veroordeelde tot een ongebonden leven doen verwachten.

e. Verzoeken om voorwaardelijke invrijheidstelling komen eerst bij de gevangenisdirectie; vandaar gaan zij naar het »Appell. Gericht" en vervolgens naar den Minister van Justitie, die ten slotte beslist, mits niet reeds vroeger eene afwijzing plaats had.

f. Bij de invrijheidstelling wordt den gevangene bij afzonderlijke akte medegedeeld, dat hij slechts onder voorwaarde van herroeping wordt ontslagen en dat hij onmiddelijk weder gevangen gezet zal worden, wanneer hij zich slecht gedraagt of aanstoot verwekt.

Altenburg hebben geen bizondere reglementen omtrent de vorlaüfige Entlassung uitgevaardigd; van Mecklenburg-Strelitz, Saksen-Coburg-Gotha, Reuss jongere linie en Schaumburg-Lippe ben ik er op mijn navraag geen te weten gekomen.

Wat ten slotte het Koningrijk Saksen betreft, dit heeft de voorwaardelijke vrijlating door middel van des Konings gratie, naast die van § 23 R. S. G. B. behouden en de bestaande voorschriften voor beide Beurlanbungen zooveel mogelijk aan elkaar gelijk geregeld.

g. Hem wordt eene verblijfplaats aangewezen en hij staat voortdurend onder het toezicht der politie.

h. Redenen om hem weder gevangen te doen nemen zijn vooral: luiheid, dronkenschap, wanordelijk gedrag, omgang met als slecht bekend staande personen, gebrek aan een bepaald middel van bestaan.

i. Bij de eerste aanleiding wordt de voorwaardelijk ontslagene gewaarschuwd, bij de tweede kan hij onmiddelijk weder gevangen gezet worden [1]).

• In den »Gesetzentwurf über die Vollziehung der Freiheitsstrafen im Deutschen Reiche" van het jaar 1879, die gemaakt werd met het doel om in alle staten van het Duitsche Rijk eenheid in de strafvoltrekking te bewerken, wordt in de IVde Afdeeling geen melding gemaakt van de voorwaardelijke invrijheidstelling, ofschoon, zegt EMIL TAUFFER, [2])

---

1) Dr. BERNER, Lehrbuch des Deutschen Strafrechtes, 1881, p. 242.

Het „Handbuch des deutschen Strafrechts" (IVde Supplem-Band), geeft eenige niet onbelangrijke bizonderheden omtrent sommige reglementen. Zoo bevat Brunswijk in § 2 van zijn Min. Instruction de bepaling: dat de voorwaardelijke invrijheidstelling niet kan toegestaan worden ingeval de gevangene na volbrenging van zijne straf, aan eenen buitenlandschen rechter moet uitgeleverd worden; „das aber der Antrag in den dazu geeigneten Fällen dennoch gestellt werden soll, um geeignetenfalls Begnadigung eintreten zu lassen."

Het Groothertogdom Hessen schrijft uitdrukkelijk voor: dat de voordracht tot voorwaardelijke invrijheidstelling ex officio, zonder verzoek van den gevangene, moet geschieden. Dit zelfde is in Baden gebruikelijk.

Het Wurtemburgsche reglement luidt iets anders als het Pruissische, doch in hoofdzaak komen zij overeen. Volgens § 3 van hetzelve behoeft de gevangene over de voordracht niet gehoord te worden, wanneer hij daartoe niet zelf aanleiding heeft gegeven. Het wordt aan het oordeel van den directeur der gevangenis overgelaten, of hij aan den in vrijheid te stellen misdadiger, ook meer geld dan juist voor de reis noodig is zal overhandigen (§ 6).

2) Gerichtssaal XXXI, 8.

daartoe wel aanleiding bestaat; zoo vereischen volgens hem de in § 24 R. S. G. B. aangeduide verplichtingen, die aan den invrijheidgestelde zijn opgelegd en die niet eens, wat de hoofdzaak betreft, nauwkeurig zijn omschreven, wel een nadere bepaling. Ook kan de bepaling van § 23 R. S. G. B. aan eene nadere omschrijving onderworpen worden; daardoor zoude misschien de bestaande twijfel omtrent de woorden »zu einer längere Zuchthausstrafe" opgeheven worden; men zoude verder kunnen onderzoeken of de bepaling *c* der Pruissische Instructie, waarnaar aan de »Appell. Gerichtshöfen," respectievelijk aan de ambtenaren van het O. M. een in het R. S. G. B. niet vereischte en zooals de praktijk aantoont ook niet heilzame macht wordt toegekend, moet blijven voortduren.

De ervaring, die men in Duitschland met het nieuwe stelsel opdeed, is, over het algemeen genomen, gunstig te noemen. Wel werd er eens beweerd, o. a. door Dr. MITTELSTÄDT [1]) dat de voorwaardelijke invrijheidstelling in Duitschland een beklagenswaardig fiasco had gemaakt, doch deze bewering is volkomen ontzenuwd door de resultaten en ten overvloede door Dr. SCHWARZE [2]). Zeer waarschijnlijk zoude eene statistiek omtrent de vorläufige Entlassung over het

---

[1]) Gegen die Freiheitsstrafen. Ein Beitrag zur Kritik des heutigen Strafsystems 1879.

[2]) Die Freiheitsstrafen, mit besonderer Berücksichtigung der Schrift des Dr. MITTELSTÄDT „Gegen die Freiheitsstrafen", 1880, p. 23. De cijfers, die Dr. SCHWARZE tot staving van zijn bewering aanhaalt, zijn niet allen juist; ik meen dit te mogen opmaken uit de statistiek voorkomende in de Memorie van Toelichting tot ons strafwetsontwerp, die naar het luidt, aan officieele bronnen is ontleend.

geheele Duitsche Rijk opgemaakt, bewijzen dat de uitkomst niet zóó voortreffelijk was als in Ierland en Saksen; maar Dr. SCHWARZE schrijft dit — en mijns inziens zeer terecht — aan den ongunstigen toestand van arbeid en nijverheid toe; tevens meent hij dat, dewijl men in het R. S. G. B. het goed gedrag gedurende de opsluiting als voldoende en als hoofdzaak beschouwt, de zorg of de veroordeelde bij zijn ontslag werk verkrijgt te veel als nevendoel wordt aangemerkt; juist op dit laatste wordt vooral in Saksen gelet en daaraan mag men voor een groot deel de algemeene tevredenheid over den »Beurlaubte" toeschrijven.

De toelichtende Memorie van de Staatscommissie geeft ons op bladz. 48 het volgende lijstje over de jaren:

	1871 en	1872.
In Pruissen bedroeg het aantal voorw. ontslagen veroordeelden	1579	953
daarvan overleden in den loop des jaars	(4)	(3)
het gedrag gaf geen aanleiding tot klagen bij	1485	880
het gedrag was niet geheel onberispelijk maar gaf geen grond tot intrekking van het ontslag bij	11	5
wegens nieuwe misdrijven kwamen in gerechtelijk onderzoek....	33	28
wegens slecht gedrag en ongeoorloofde verwijdering van de hun aangewezen woonplaats werd het ontslag ingetrokken bij.....	50	40
Totaal.....	1579	953

Deze statistiek werd tot en met het jaar 1878 bijgewerkt door den Minister van Justitie SMIDT [1]); ook uit deze opgave blijkt het ons, dat vooral het getal der herroepingen, die

[1]) Vgl. de Memorie van Toelichting 1879, p. 132.

plaats vonden, uiterst gering waren; want in de jaren:

	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879 [1]).	1880 [1]).
bedroeg het aantal voordrachten tot ontslag......	516	439	419	439	444	402	406	452
Hiervan werden:								
a. afgewezen....	274	294	305	334	289	248	271	280
b. ingewilligd zonder herroeping.	237	141	110	103	150	152	131	168
c. ingewilligd met herroeping....	5	4	4	2	5	2	4	4
Totaal...	516	439	419	439	444	402	406	452

Ook over de andere gedeelten van het groote Duitsche Rijk luiden de berichten omtrent den uitslag met het stelsel verkregen, goed. In het bizonder is dit het geval met Hessen, waar het o. a. in geen enkel geval noodig was den verlofpas te herroepen, met Elsass-Lotharingen, waarin tot op heden 229 personen voorwaardelijk werden invrijheidgesteld en »nur sehr wenig Zurücknahmen erforderlich waren", met het Groothertogdom Saksen, waarvan met 't oog op onze instelling kan gezegd worden dat »der Widerruf kaum in einem Falle von Hundert" plaats vond [2]).

[1]) De opgave over de jaren 1879 en 1880 ontleen ik aan de mededeelingen van den Minister van Justitie MODDERMAN aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal. (Zitting van 2 Maart 1881).

[2]) Deze opgave heb ik te danken aan de welwillendheid van de H.H. Drn. WOLFF, PONSZ en HIDEBRANDT, allen E. Staatsanwalten respect. te Darmstadt, Straatsburg en Weimar. Dr. HIDEBRANDT schrijft mij o. m. „Die Erfahrungen, welche man in Saksen mit der bedingten Entlassung gemacht hat, sind als durchaus

Uit de opgaven over Pruissen blijkt — en dit is behoudens zeer weinig uitzonderingen op geheel Duitschlend van toepassing — dat het aantal voorwaardelijk invrijheidgestelden telken jare in meerdere of mindere mate afneemt; vooral in de eerste jaren is dit duidelijk zichtbaar. De verklaring van dit verschijnsel is deze:

In het eerste jaar na het in werking treden van het R. S. G. B. paste men het stelsel te veel als regel toe voor allen, die drievierde gedeelte van hun straf hadden volbracht en wier gedrag geen aanleiding tot klagen had gegeven. De Regeering wees er toen herhaaldelijk op — zoo deelt ons de Memorie van Toelichting 1875 [1]) mede, — dat meer dan deze negatieve bewijzen van uiterlijk goed gedrag, alzoo positieve bewijzen van werkelijke en ernstige verbetering, gepaard aan gegronde vooruitzichten, dat de veroordeelde zich de gunst van het voorwaardelijk ontslag waardig zoude willen en kunnen maken, werden gevorderd om dit te verleenen.

Het gevolg hiervan bleef natuurlijk niet uit; het aantal voorwaardelijk invrijheidgestelden verminderde aanmerkelijk. Twee landen echter maken hierop vooral een uitzondering nl. Saksen en Beieren, waar jaarlijks aan een groot

---

günstige zu bezeichnen. Von der durch § 23 ertheilten Befugniss hat die Landesjustizverwaltnng ausgiebigen, viel weitergehenden Gebrauch gemacht, als die oberste Justizaufsichtsbehörde anderer Bnndesstaaten, namentlich Preussen. Es sind nämlich im Grossherzogthum vorläufige Entlassungen vielfach schon in Fällen verfügt worden, im denen die Strafdaner nur 1 Jahr nnd 6 Monate betrug, und man hat die Entlassnng grundsätzlich wohl nur in besonders schweren Fällen, ferner bei Rückfalls-verbrechen nur dann versagt, wenn die Persönlichkeit der Verurtheilten jede begründete Anssicht auf Besserung ausschloss."

[1]) Zie bladz. 44 en 50.

getal personen verlofpassen worden uitgereikt; het stelsel werkt er niettemin zoo gunstig mogelijk. Om bijv. Beieren te nemen; in dit land dat gemiddeld 5500 gevangenen heeft werden van af 1 Jan. 1872 — 1 Jan. 1877 1536 personen »beurlaubt" dat is de helft omstreeks meer dan in Pruissen, dat viermaal zooveel gevangenen telt als Beieren [1]. Speciaal levert de cellulaire gevangenis te Neurenberg een voorbeeld van het nut der »bedingte Entlassung"; want van de 266 gevangenen — w. o. zware misdadigers — die sedert de invoering van het R. S. G. B. voorwaardelijk wer-

---

[1]) Nordwestd. Verein für Gefängnisswesen Vereinscheft, V, 1880.

Op het pénitent. Congres te Stockholm (1878) deelt Dr. PETERSEN het volgende mede. (Zie Dr. GUILLAUME, „Le Congrès pénitent. internat. de Stockholm," pag. 293 en 294, 1ste deel).

„Sur ce nombre (1536 libérations conditionelles) avaient été condamnés:

303	pour	faux témoignage;	32	pour	détournement;
107	„	attentats aux moeurs;	27	„	brigandage;
22	„	homicide volontaire;	12	„	recel;
70	„	infanticide;	105	„	escroquerie;
403	„	coups et blessures;	57	„	incendie prémédité;
23	„	autres attentats contre les personnes;	2	„	attentats à la sécurité publique;
			49	„	forfaiture;
289	„	vol;	35	„	autres crimes et delits.

La révocation de la libération provisoire a été prononcée pendant la même période de temps contre 59 individus, comdamnés pour les délits suivants:

7	pour	faux témoignage;	1	pour	détournement;
6	„	attentats aux moeurs;	6	„	brigandage;
2	„	infanticide;	6	„	escroqueries;
12	„	coups et blessures;	2	„	incendie prémédité;
13	„	vol;	2	„	forfaiture.

Dans les autres cas, la révocation a été prononcé parce que les libérés ne se sont pas soumis aux mesures de police, qui leur étaient imposées dans les 57 autres cas, en suite d'nn nouveau délit."

den ontslagen, moesten slechts 6 hun straf weder in de gevangenis boeten [1]).

Men dringt sedert de vier laatste jaren dan ook in de overige landen van Duitschland sterk aan op een meer gelijke en uitgebreide toepassing der §§ 23—26 R. S. G. B. Het afnemend getal voordrachten tot voorwaardelijk ontslag werd zelfs in 1876 in het Pruissisch Huis van Afgevaardigden het onderwerp eener interpellatie [2]). Men meende dat de Regeering de instelling niet gunstig gezind was, doch deze bestreed die meening ten sterkste. Dat het aantal voorwaardelijk invrijheidgestelden in 1871 zoo groot was, had, volgens haar, zijn oorzaak hierin, dat in dat eerste jaar na de invoering van het R. S. G. B. alle gevangenen, op wie het stelsel kon worden toegepast, gelijktijdig in aanmerking kwamen en daar men bij het verleenen van den verlofpas zeer voorzichtig te werk ging en geheel overeenkomstig de beginselen van de Min. Instructie van 21 Jan. 1871 handelde, kon 't cijfer der »Beurlaubten" niet aanzienlijker zijn. Ook op een pénitentiair Congres in Hamburg (1879) werd dit onderwerp een punt van behandeling; evenzoo bij het Rheinisch Westphälisch Gefängnissgesellschaft, dat op een algemeene vergadering in Aug. 1871 het besluit nam om aan den Rijksdag het volgende verzoek te richten:

»Hoher Reichstag wolle dahin wirken, dass in Preussen in Uebereinstimmung mit den Regierungen der übrigen

---

1) Das Zellengefängniss Nürnberg, von ADOLF STRENG, 1879, p. 119.

2) Vgl. Memorie van Toelichting, 1879, p. 133.

Deutschen Staaten und zur Herbeiführung einer grösseren Gleichheid in Ausführung des § 23 des Deutschen R. S. G. B. von dem Rechte der vorlaüfigen Entlassung ein ausgedehnterer gebrauch gemacht, bei allen Ablehnungen der Anträge auf vorlaüfige Entlassung die Gründe der Ablehnung angegeben und das Institut in Berücksichtigung des im Königreiche Sachsen bewährten Verfahrens weiter entwickelt werde [1]).

Deze petitie werd door bovengenoemd »Gefängnissgesellschaft" in 1879 hernieuwd, daar zij den eersten keer in den Rijksdag niet in beraadslaging kwam; de vergadering ging hierbij van de overtuiging uit dat haar verzoek volkomen gerechtvaardigd en gebillijkt werd door de bepalingen over de voorwaardelijke invrijheidstelling in het R. S. G. B. zelf, dat uitdrukkelijk eene gelijkheid van toepassing voor het geheele Duitsche Rijk wil [2]).

---

§ 6. De voorwaardelijke invrijheidstelling in Zwitserland.

Zwitserland mag voorzeker in de tweede plaats genoemd worden als dat gedeelte van het Continent, waar de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel werd gehuldigd.

Sedert het jaar 1866 werd deze instelling als een bestanddeel der strafvoltrekking, in de Kantons Aargau, Basel-

---

[1]) Gerichtssaal. Band XXXI, 8. 1879.

[2]) Gerichtssaal. Band XXXII. 4. 1880.

Landschap, St.-Gallen, Lucern, Neufchatel, Solothurn, Schwyz, Tessino, Unterwalden, Waadtland, Zug en Zürich opgenomen [1]).

Het zoude mij te ver voeren de wetgevingen omtrent de voorwaardelijke vrijlating in die verschillende Kantons elk afzonderlijk na te gaan; ik zal enkel trachten te behandelen wat het strafwetboek van het Kanton Zürich [2]) over de »bedingte Entlassung" bepaalt en van tijd tot tijd de daarin voorkomende regeling van dit stelsel vergelijken met die, welke in de andere Kantons geldt. Ik neem juist het Züricher wetboek ten grondslag, omdat dit onder de besten der Zwitsersche strafwetgevingen wordt gerekend.

Een kort woord vooraf over het ontstaan van het strafwetboek en het daarin gevolgde strafstelsel.

Toen de strafwet van 24 Sept. 1835 in het Kanton Zürich als niet meer passend was erkend geworden, vervaardigde de toenmalige »Director der Justiz" BENZ een ontwerp, meer beantwoordend aan de hervormingen, die op het gebied der strafrechtspleging hadden plaatsgegrepen. Dit ontwerp, waarin de voorwaardelijke invrijheidstelling voorkwam werd door hem in 1866 aan den Reg. Rath. overgelegd. Ondertusschen had de vervaardiger de kritiek van verschillende geleerden over zijn arbeid ingeroepen; aan zijn aanzoek voldeden onder meer de groote criminalisten MITTER-

---

1) Vgl. „Il progetto di un Codice penale per il regno d'Italia" (Mancini) 1877 p. 141.

2) Zie hierover: „Das Strafgesetzbuch für den Kanton Zürich, nebst den Gesetz betreffend den Vollzug der Freiheitsstrafen, erlaütert durch Dr. RUDOLF BENZ, Redaktor des Gesetzes, 1871.

MAIER, GLASER en VON HOLTZENDORFF. Vooral over de regeling der voorwaardelijke vrijlating lieten de beide laatstgenoemde hoogleeraren zich gunstig uit. [1])

Naar de verschillende oordeelvellingen verbeterde Dr. BENZ zijn ontwerp, en dit werd aldus veranderd in handen gesteld aan eene door den Reg. Rath. benoemde commissie van onderzoek, bestaande uit veertien leden. Deze commissie bracht spoedig hare taak teneinde; doch de verdere behandeling van het ontwerp vond eenige vertraging, daar inmiddels eene nieuwe grondwet was tot stand gekomen. In 1870 werd de strafwet weer opgevat en de laatste hand er aan gelegd door eene commissie van drie leden in vereeniging met Dr. BENZ en Dr. ALOYS VON ORELLI; door haar werden o. a. de bepalingen van het ontwerp nog getoetst aan die van het Noordduitsche strafwetboek. Vervolgens werd het ontwerp aan den Kantonsrath ingediend, door hem aangenomen en ten slotte den 8sten Januari 1871, tegelijkertijd met een ontwerp van eene wet over de voltrekking der vrijheidstraffen door de volksstemming tot wet verheven.

Het in dit nieuwe strafwetboek gevolgde gevangenisstelsel is nagenoeg het Iersche; alleen de tusschengevangenissen ontbreken hier.

Het »Crofton system" was reeds met vrucht binnen het Kanton Aargau in de strafinrichting Lenzburg en kort daarop ook gedeeltelijk in Basel-Stad toegepast; bovendien had het

---

[1]) Zie de A. D. Strafsrechtszeitung 1866, 465 en v. v.

ontwerp van eene strafwet voor het Kanton Tessino het aangenomen. Hierdoor werd eveneens in Zürich de aandacht op het nieuwe systeem gevestigd; en toen nu in den Grooten-Raad in 1866 het besluit werd genomen de strafgevangenis aldaar te verbouwen en te vergrooten, werd daarbij tevens het plan blootgelegd haar in te richten overeenkomstig de beginselen der progressieve strafvoltrekking. Dit plan werd volbracht, en het nieuwe gevangenisstelsel vond zijne sanctie in de strafwet van 8 Jan. 1871.

De uitvoering er van wordt geregeld in eene afzonderlijke wet over de voltrekking der vrijheidstraffen [1]). Deze bepaalt o. a. dat alleen op hen het progressieve systeem wordt toegepast, die tot het Zuchthaus (levenslang of tijd. met max. van 15 en min. van 1 j.) of Arbeitshaus (max. 10 j. min. 6 w.) voor den duur van minstens een jaar zijn veroordeeld; slechts hun is het vergund, aldus luidt het in § 2, »eine systematische, auf Besserung abzielende Behandlung durch zu machen." Wij vinden thans de ons bekende strafperioden van het Iersche stelsel terug. Eerst cellulaire opsluiting dag en nacht met de verplichting om te arbeiden, (eerste klasse). De duur van deze afzondering bedraagt hier van drie tot zes maanden. Binnen deze grenzen verlengt of verkort de directeur der strafinrichting den tijd, al naar mate het gedrag en het karakter van den veroordeelde het vordert; eene verlenging boven de zes maanden kan alleen geschieden door het bestuur der gevangenis, in de gevallen dat

[1]) Gesetz betreffend den Vollzug der Freiheitsstrafen in der Kantonalstrafenstalt, mit Motiven.

de veroordeelde het op degelijke gronden verzoekt of dat het ter handhaving der tucht noodzakelijk is; evenzoo kan een geheele vrijstelling der cellulaire opsluiting niet toegestaan worden dan na goedkeuring van gemeld bestuur, mits het geen sanitaire redenen waren, die hiertoe aanleiding gaven, want, bij deze laatste is het advies van den geneesheer beslissend.

Op de cel volgt de gemeenschap. De gevangenen werken over dag gemeenschappelijk, maar worden gedurende den nacht afzonderlijk in hun cellen opgesloten. Dit stadium van den straftijd wordt gesplitst in twee gedeelten of klassen. In de laagste d. i. in de tweede klasse komen allen zoodra zij uit het eerste tijdperk zijn ontslagen; en verder zij die, om welke reden ook, de cellulaire opsluiting niet ondergingen. Gedragen zich de veroordeelden in deze klasse minstens gedurende zes maanden goed, dan worden zij in de derde overgeplaatst. Deze derde afdeeling moet eenigszins de plaats der Iersche tusschengevangenissen vervullen; »die Gefangenen der dritten Klasse," zoo bepaalt § 11 dan ook, »haben Anwartschaft auf solche Vergünstigungen, welche mit der Hausordnung und dem allgemeinen Strafzweck verträglich sind." Wat men onder dit woord Vergünstigung moet verstaan verklaart ons Dr. ALOYS VON ORELLI in zijne Memorie van Toelichting: »so ist damit gemeint" zegt de ontwerper der wet, »ein bestimmtes Pekulium, beziehungsweise ein etwas grössere Antheil am Arbeitsverdienst; ferner die Möglichkeit zu Gartenarbeit oder als Aufseher verwendet zu werden; an Sonntagen eine Zulage zur gewöhnlichen Gefangenkost und Aehnliches, kurz Dinge, die den Sträfling

ermuntern und freuen, die aber mit der Hausordnung verträglich sind."

De disciplinaire straf, die in deze derde klasse wordt toegepast, bestaat in terugzetting in een vroeger stadium; zulk eene straf kan evenwel niet dan met goedkeuring van het bestuur der gevangenis opgelegd worden.

Ten slotte volgt als derde tijdperk der straf de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ook deze materie is geregeld door de wet over de voltrekking der vrijheidstraffen in de §§ 12—17; het strafwetboek zelf maakt alleen melding van het bestaan der bedingte Entlassung, en van de mogelijkheid om haar toe te passen op hen, die tot Zuchthaus, of Arbeitshausstrafe zijn veroordeeld (§ 14). Men vond het beter de inkorting der bij rechterlijk vonnis opgelegde straffen, daar men hier een nieuw terrein betrad, in eene speciale wet te regelen, opdat men later, wanneer het noodig mocht blijken te zijn, wijzigingen kon maken, zonder het strafwetboek zelf te veranderen.

Een eerste vereischte om voorwaardelijk invrijheidgesteld te worden is, volgens de bepalingen der speciale wet: dat de veroordeelde tot een tijdelijke vrijheidstraf veroordeeld zij, en van den duur dier straf twee derde gedeelte en tevens minstens één jaar hebbe volbracht; een tweede: dat hij zich gedurende dat tijdsverloop zóó goed heeft gedragen dat men daaruit zijne verbetering kan afleiden. Zijn deze beide omstandigheden aanwezig, dan zendt het bestuur der strafinrichting een uitvoerig rapport over den gevangene aan den »Director der Justiz" die ten slotte beslist over het al of niet toestaan der »bedingte Entlassung".

Die beslissing van den »Director der Justiz" is eerst op het laatste oogenblik in de wet opgenomen; wel kwam zij voor in het eerste ontwerp, maar de door den Reg.-Rath benoemde commissie van onderzoek lichtte die bepaling er uit en droeg die functie op aan het Obergericht. Doch toen ten slotte in 1870 het wetsontwerp nogmaals aan eene nauwkeurige herziening werd onderworpen, vond men het meer passend, dat, daar het hier een handeling der strafvoltrekking gold, de besluiten van voorwaardelijke invrijheidstelling en die van herroeping werden genomen door eene administratieve macht; tot het uitoefenen van die bevoegdheid achtte men den »Director der Justiz" de meest aangewezen persoon.

Vreemdelingen en zij, die tot gevangenisstraf veroordeeld zijn, blijven van »de bedingte Entlassung" uitgesloten. Voor de gevangenen die tot deze beide categorieën behooren, heeft het strafwetboek toch eene bepaling gemaakt, waarin voor hen eene sterke prikkel ligt tot voortdurend goed gedrag; zij komt voor in § 16, en luidt als volgt: »In allen denjenigen Fällen, in welchen die bedingte Entlassung nicht anwendbar ist, z. B. bei Ausländern, und ebenso bei Gefängnisssträflingen kann das Gericht, welches das Urtheil erlassen hat, im Falle Wohlverhaltens des Sträflings während der Strafzeit Strafumwandlung [1]) eintreten lassen, wenn theils das Benehmen des Sträflings, theils die bereits von ihm ausgestandene Strafe annehmen lassen, dass der Zweck der Strafe im wesentlichen erreicht sei."

[1]) De straffen, die in de plaats van gevangenisstraf komen, zijn verbanning of geldboete, of beide te zamen.

Deze paragraaf wordt nader aangevuld in § 17: Unter den Voraussetzungen des vorhergehenden Paragraphen kann die Strafumwandlung eintreten, wenn die Dauer der von dem Sträfling erstandenen Strafe mindestens zwei Drittheile seiner Strafzeit und zugleich mindestens ein Jahr beträgt."

Aan hen, die tot eene levenslange vrijheidstraf veroordeeld zijn en die volgens § 12 der wet over de voltrekking der vrijheidstraffen eveneens van de weldaad der voorwaardelijk invrijheidstelling verstoken blijven, schijnt de strafwet niet gedacht te hebben; dit blijkt ons uit § 17 van het Strafgesetzbuch, hoewel de woorden van § 16 dierzelfde wet wel aanleiding gaven tot eene tegenovergestelde meening. Den gevangenen, die een zoodanige straf ondergaan, is als eenig gevolg van hun goed gedrag het voordeel toegekend, dat zij spoediger de zoogenaamde derde klasse bereiken, waar hen eene grootere mate van vrijheid wacht.

De wet van het Kanton Aargau staat in de paragrafen 11 en 12 de voorwaardelijke invrijheidstelling in den regel alleen toe aan hen, die tot eene vrijheidstraf van minstens driejarigen duur zijn veroordeeld en daarvan twee derde gedeelte hebben volbracht. Uitzonderingen zijn mogelijk, dit duiden ons de woorden »in der Regel" aan; zij worden echter niet nader omschreven. Verder vereischt zij »dass der Sträfling eine solche Aufführung bezeuge, aus welcher seine Besserung und die Fähigkeit, so auch der Wille eines redlichen Erwerbes gefolgert werden könne." Bij de levenslange tuchthuisstraf vindt deze instelling geen toepassing.

Niet zoo streng wat betreft den duur der straf is in hare bepalingen de wet van het Kanton Waadtland; volgens

haar toch kunnen misdadigers, die tot een tijdelijke en minstens éénjarige tuchthuisstraf veroordeeld zijn en daarvan twee derde gedeelte hebben volbracht, eene inkorting der straf in den vorm der voorwaardelijk invrijheidstelling verkrijgen, doch »die Entziehung der Freiheit soll wo möglich so lange dauern, bis der Sträfling bewiesen hat, dass er zur Rückkehr in die menschliche Gesellschaft würdig ist. Sobald er hiefür genügende Beweise geliefert, wird die rückständige Strafzeit entweder nachgesehen oder wird der Sträfling für diese auf Widerruf entlassen (§ 14). Aan misdadigers, die eene levenslange tuchthuisstraf ondergaan moeten, kan de bedingte Entlassung slechts in zeldzame gevallen en alleen langs den weg der gratie toegekend worden.

De toestemming noch het verzoek van den veroordeelde worden, voor zoover mij bekend is, in Zwitserland gevorderd.

Zoodra de beslissing van den »Director der Justiz" — om tot het Kanton Zürich terug te komen, — gevallen is, wordt aan den gevangene, ten wiens gunste het besluit uitviel, een verlofpas uitgereikt, waarop de duur van den nog niet volbrachten straftijd en de voorschriften vermeld staan, die de voorwaardelijk invrijheidgestelde zal moeten inachtnemen.

Gedurende den tijd van zijne voorwaardelijke vrijheid staat de misdadiger onder toezicht der politie en is van het actief burgerrecht [1]) uitgesloten. Bovendien kan hem

[1]) De ontneming van het actief burgerrecht bestaat hierin, dat hij, wien deze straf is opgelegd, de hem volgens de Bonds- en Kantonsgrondwet en evenzoo volgens de wetten van het Kanton Zürich toegekende politieke rechten niet mag uitoefenen.

het verblijf en betreden van bepaalde districten en gemeenten worden ontzegd.

In § 15 der uitvoeringswet komen de bepalingen voor omtrent de gevallen waarin de verlofpas wordt herroepen, dit geschiedt o. a.

1. Wanneer de voorwaardelijk ontslagene zonder werk rondzwerft, of wanneer er gegrond vermoeden bestaat, dat hij niet op eerlijke wijze in zijn onderhoud voorziet.

2. Wanneer hij met ter kwader naam bekend staande personen of met ontslagen veroordeelden omgaat, en de vermaningen om het verkeer met deze lieden te staken vruchteloos zijn gebleven.

3. Wanneer hij een ongebonden leven leidt en de hem gedane vermaningen heeft in den wind geslagen.

De herroeping zelf geschiedt door den Director der Justiz op verzoek van het O. M. Het gevolg er van is dat de misdadiger het overblijvend deel van zijne straf weder in gevangenschap moet volbrengen.

Overtreedt daarentegen de misdadiger de hem gestelde voorwaarden niet, dan wordt met den afloop van den tijd, waarvoor de invrijheidstelling werd toegestaan, de straf geacht geheel te zijn ondergaan.

De slotalinea van § 16 der wet verwijst ons naar § 30 van het strafwetboek. Wij vinden daar eene bepaling waardoor aan den rechter de mogelijkheid geopend wordt, den tijd der voorwaardelijke vrijheid in te korten, m. a. w. den duur van den bij het oorspronkelijk vonnis bepaalden straftijd te veranderen. »Die Kriminal Abtheilung", zegt § 30, »des Obergerichtes kann auf das Gesuch

eines bedingt Entlassenen den Rest einer längern Freiheitsstrafe erlassen, wenn das Betragen desselben befriedigend ist und seit Ertheilung des Urlaubscheines (§ 13 des Gesetzes über den Vollzug der Freiheitsstrafen vom 24 October 1870) wenigstens zwei Jahre verstrichen sind.

Men nam deze paragraaf in het wetboek op met het doel den veroordeelde van den druk der voorschriften en van het politietoezicht aan zijne bedingte Entlassung verbonden te kunnen ontheffen in die gevallen, waarin zij niet meer noodig bleken te zijn, en waarin men de zekerheid had verkregen, dat de misdadiger werkelijk verbeterd was.

Dr. BENZ geeft ons tot nadere toelichting het volgende voorbeeld[1]: A. wordt wegens brandstichting tot een twaalfjarige tuchthuisstraf veroordeeld. Nadat hij acht jaren gevangen gezeten heeft wordt hij gedurende de overige vier jaren voorwaardelijk invrijheidgesteld. Gedraagt A. zich nu van die vier jaren er drie goed dan kan men hem zonder bedenken het laatste jaar kwijtschelden; de rechter kan het zelf reeds na verloop van twee jaar doen, mits hij van de verbetering van den misdadiger overtuigd zij.

Het Züricher strafwetboek geeft ten slotte de volgende aanvullende bepaling in § 15: »Wird ein bedingt Entlassener wegen eines in die bezirks oder schwurgerichtliche Kompetenz fallenden Vergehen neurdings bestraft, so ist in dem Urtheil zu bestimmen, ob und wieviel von der früher verwirkten Freiheitsstrafe noch zu erstehen sei.''

---

[1]) Das Strafgesetzbuch für den Kauton Zürich erläutert durch Dr. RUDOLF BENZ, p. 40.

De resultaten in het Kanton Zürich met de bedingte Entlassung verkregen zijn bizonder gunstig te noemen. Tot een bewijs van de gelukkige toepassing van het stelsel diene de onderstaande tabel. [1])

JAAR.	Getal der voorwaardelijk invrijheidgestelden.	Getal der herroepingen.
1871.	12	1
1872.	9	—
1873.	8	1
1874.	22	—
1875.	24	—
1876.	10	1
1877.	24	3
1878.	23	1
1879.	14	—
1880.	20	—
Tot 13 Juni 1881.	5	2
Totaal in 10 jaar en 5 maanden.	171	9

[1]) Dank zij de vriendelijke tusschenkomst van den E. Staatsanwalt in Zürich, werd mij deze volledige opgave omtrent de werking der voorwaardelijke invrijheidstelling in het Kanton Zürich door den „Secretair der Direction der Justiz und Polizei", den heer H. HAGGEMACHER verschaft. Laatstgenoemde heer deelt mij omtrent het politietoezicht de volgende bizonderheid mede. Zum Zweck einer richtigen Ueberwachung der bedingt Entlassenen wurde im März ds. Js. das Commando des Kantonalen Polizeicorps angewiesen, das Rapportwesen der Kant. Polizeiangestellten in der Weise zu erweitern, dass die stationirten Polizeisoldaten allmonatlich über das Verhalten der im betr. Stationskreise weilenden bedingt entlassenen Sträflinge, bei besonderen Vorfällen d. h. wenn die betreffende irgendwie ungebührlich sich benehmen, sofort zu Handen der Direction der Justiz und Polizei Bericht zu erstatten haben.

Hiermede meen ik de voorwaardelijke invrijheidstelling in Zwitserland te kunnen vaarwel zeggen, om vervolgens in § 7 haar ontstaan en inrichting in het naburige Oostenrijk te behandelen.

---

§ 7. De voorwaardelijke invrijheidstelling in Oostenrijk.

Reeds in het jaar 1788 [1]) was in Oostenrijk den misdadiger, die tot eene vrijheidstraf was veroordeeld, de mogelijkheid geopend, om door goed gedrag gedurende den tijd zijner gevangenschap, eene gedeeltelijke inkorting van zijne straf te verwerven; doch deze practijk had slechts een kort bestaan; zij geraakte spoedig in onbruik. Het was dan ook geen eigenlijke voorwaardelijke invrijheidstelling, maar meer een kwijtschelding van een deel der straf door middel van gratie, die volgens bepaalde regelen plaats had [2]). De ware »Entlassung auf Wideruf", zooals deze instelling in Oostenrijk genoemd wordt, komt het eerst voor in het ontwerp van een strafwetboek van 1867.

Dit ontwerp werd vervaardigd door VON HYE, met mede-

---

[1]) Zie bladz. 8.

[2]) Eene uitvoerige ontwikkelingsgeschiedenis van het beginsel: dat eene gevangene die verbeterd schijnt vóór den afloop van zijn straftijd door middel van gratie van den vorst of van den rechter wordt invrijheidgesteld, geeft, voor zooveel Oostenrijk betreft, Dr. WAHLBERG in de „Allgem. Oestenr. Gerichts-Zeitung van 1862, nº. 33 en 34."

werking van den Minister VON KOMERS; het zoude, als het eenmaal was wet geworden, strekken om het strafwetboek van 27 Mei 1852 te vervangen, een wetboek dat bij de uitvaardiging niet anders genoemd werd dan een »neue Ausgabe des Strafgesetzbuches vom 3 Dec. 1803 mit Einschaltung der durch spätere Gesetze verfügten Abänderungen und mit Aufnahme mehrerer neuen Bestimmungen." en dat dringend zulk eene vervanging behoefde [1]).

Bij de beraadslagingen over de nieuwe strafwet in het Huis der Afgevaardigden werd in de zitting van 19 Juli 1867, de voorwaardelijke invrijheidstelling in beginsel aangenomen en als rechtsinstituut erkend; veel verder echter zoude men er in den eersten tijd niet mede komen.

In Mei 1870 werd het Huis der Afgevaardigden ontbonden; het gevolg hiervan was dat de discussies over het ontwerp strafwet werden afgebroken. De Regeering, die voorzag, dat er nog een geruime tijd zoude verloopen, vóór het ontwerp wet werd, — een voorziening die volkomen juist bleek te zijn — en die toch niet gaarne voor zoo'n langen tijd verstoken bleef, van de voordeelen en verbeteringen, welke de Entlassung auf Widerruf in de strafrechtspleging kon te weeg brengen, diende aan den »Reichsrath" een ontwerp in van een afzonderlijke wet, opdat het daardoor mogelijk zoude kunnen zijn deze instelling, onafhankelijk van het tot stand komen der strafwet, in te voe-

---

[1]) Handbuch des deutschen Strafrechts, herausgegeben von Dr. FR. VON HOLTZENDORFF. Erster Band, p. 124.

ren. Zij leed echter schipbreuk met hare schoone voornemens. Want nauwelijks waren de beraadslagingen over die speciale wet begonnen, toen het Huis der Afgevaardigden op nieuw werd ontbonden bij de invoering der directe verkiezingen. Daar intusschen de voorbereidende werkzaamheden betreffende het strafwets-ontwerp zoo ver gevorderd waren, dat een spoedige indiening te wachten stond, besloot de Regeering van haar speciale wet af te zien en het onderwerp werd weder met de strafwet vereenigd.

De bepalingen van het speciale wetsontwerp van 1872 wijken weinig af van die, welke voorkomen in het ontwerp van een nieuw strafwetboek [1]). Dit laatste bevat de regeling der voorwaardelijke vrijlating in de paragrafen 18—24; zij komt op het volgende neer:

De Entlassung auf Widerruf kan zoowel bij een tot levenslange — als bij een tot tijdelijke vrijheidstraf veroordeelde voorkomen; bij den eerstgenoemde wordt zij echter nimmer toegepast dan na volbrenging van een vijftienjarige opsluiting.

Tot deze uitbreiding van het ontwerp, om ook de voorwaardelijke invrijheidstelling toe te kennen aan hen, die tot een levenslange tuchthuisstraf veroordeeld waren, gaf het in 1872 te Londen gehouden pénitentiair Congres aanlei-

---

[1]) Entwurf eines neuen Strafgesetzes über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen, 1876.

Vergelijk hierbij de „Allgemeine Bemerkungen zu dem im Abgeordnetenhause des Reichsrathes eingebrachten Entwurfe eines Strafgesetzes über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen," 1875.

ding. Daar werd zeer ten gunste van dien maatregel gesproken; men meende bovendien op deze wijze juist een der grootste bezwaren tegen de levenslange straf weg te nemen, terwijl men aldus handelende ook bij hen, die zulk eene straf ondergingen, doeltreffender het streven naar werkelijke verbetering kon bevorderen. Volgens de »Allgem. Bemerkungen", nam men een duur van vijftien jaar als minimum aan, dewijl dit tijdsbestek voldoende is om een nauwkeurig oordeel over een duurzame verbetering uit te spreken; een straf toch van zoo langen duur is zelfs bij de zwaarste misdrijven in vele gevallen toereikend.

De tot tijdelijke vrijheidstraf veroordeelden moeten, willen zij een inkorting van den bij het oorspronkelijk vonnis bepaalden straftijd genieten, drie vierde gedeelte van hun straf, doch altijd minstens een jaar in de strafinrichting hebben doorgebracht.

De voorwaardelijke invrijheidstelling wordt alleen toegestaan aan de gevangenen van bovengenoemde twee categorieën, als zij hun toestemming daartoe geven en last not least, wanneer hun gedrag gedurende de opsluiting in verband met de overige omstandigheden een voldoenden waarborg geeft, dat, door hen in vrijheid te stellen, de openbare orde niet in gevaar wordt gebracht.

Voor hen, die in hun eigen onderhoud moeten voorzien, stelt het ontwerp nog uitdrukkelijk de voorwaarde vast, dat zij bij hun invrijheidstelling een ambacht kennen, en dat zij door spaarzaamheid en arbeidzaamheid gedurende hun straftijd de zekerheid bieden, dat zij ook

in 't vervolg op eerlijke wijze hun brood zullen verdienen [1]).

Geheel uitgesloten van deze wetsweldaad zijn de recidivisten wegens roof, diefstal, heeling of bedrog. In het belang der algemeene veiligheid achtte men het raadzaam zulke personen, die tot gegronde vrees voor herhaling van misdrijf aanleiding geven, hun straf geheel te doen boeten.

Over de vrijlating en de herroeping beslist de Minister van Justitie, na daarover het bestuur der gevangenis gehoord te hebben. In de »Regierungs Vorlage" van 1867 ging deze bevoegdheid van den Keizer uit, die ze langs den weg der gratie uitoefende.

Gedurende zijne voorwaardelijke vrijheid staat de veroordeelde onder politietoezicht. Door deze bepaling werd het groot aantal tegenstanders der Entlassung auf Widerruf zeer verminderd. De onveiligheid op het platte land was in Oostenrijk in de laatste jaren aanmerkelijk toegenomen, totdat eene wet van 10 Mei 1873, over het stellen onder politietoezicht, met strengheid werd toegepast, vooral ten opzichte van bedelaars en landloopers. Het gevolg hiervan was dat de veiligheid veel verbeterde en dat de oppositie inzag, dat

---

[1]) De bestaande strafinrichtingen geven de mogelijkheid om het noodige onderzoek in te stellen, of deze voorwaarden aanwezig zijn. Naar de geldende voorschriften zijn in Oostenrijk de gevangenen tot arbeid verplicht; hiervoor wordt hen een kleine belooning toegestaan. Deze dient wel is waar het meest tot dekking der kosten der strafvoltrekking, maar hiervan wordt toch een bepaald gedeelte aan de veroordeelden ter hand gesteld voor voeding en enkele geringe genietingen, en het overige voor hen bewaard. Hierdoor is den gevangene gelegenheid geboden om te sparen.

„Allgem. Bemerkungen," p. 31.

een nauwgezet toezicht op hen, die voorwaardelijk uit de strafinrichting waren ontslagen, een groot deel van de vrees wegnam, die zij had voor het misbruiken der vrijheid door zulke misdadigers.

De vrijlating wordt herroepen, wanneer de ontslagen veroordeelde in strijd handelt met de verplichtingen, die hem ten gevolge van het plaatsen onder politietoezicht zijn opgelegd, of indien zijn gedrag het in hem gestelde vertrouwen niet rechtvaardigt. In deze gevallen kan, wanneer de omstandigheden het dringend vereischen, de aanhouding van den voorwaardelijk invrijheidgestelde worden bevolen door het hoofd van de politie der gemeente, waar hij zich ophoudt. Deze ambtenaar is evenwel verplicht onmiddelijk eene definitieve beslissing der herroeping in te roepen. Wanneer tot zulk eene herroeping wordt besloten, dan komt de tijd, dien de veroordeelde in voorloopige hechtenis doorbracht, hem bij zijn nog te volbrengen straftijd ten goede.

Heeft de misdadiger er aanleiding toe gegeven dat hem zijn voorrecht weder wordt ontnomen, dan ondervindt hij de gevolgen van zijn wangedrag, want hij moet dat gedeelte van zijne straf, hetwelk op het oogenblik zijner invrijheidstelling nog over bleef, binnen de muren der strafinrichting volbrengen. Het ontwerp ontneemt hem echter in dat geval nog niet alle hoop op inkorting zijner straf, daar hem de mogelijkheid geopend wordt, om nogmaals, doch alleen als de omstandigheden er bizonder aanleiding toe geven, eene »Entlassung auf Widerruf" te verkrijgen.

Verloopt daarentegen de bij het oorspronkelijk vonnis be-

paalde tijd, zonder dat eene herroeping noodig is, dan wordt de vrijheidstraf voor geheel volbracht gehouden.

Tot zooverre de regeling van het stelsel in het Oostenrijksch ontwerp.

Aan veler wenschen werd in Hongarije voldoening gegeven, toen daar in het jaar 1878 een nieuw strafwetboek werd bekrachtigd. Het vervulde eene lang verbeide verwachting. Wel was ook reeds in 1843 een strafwetsontwerp in het leven geroepen, maar dit verkreeg nimmer kracht van wet; door de politieke beweging van de jaren 1848 en 1849 werd de strafrechtshervorming onderbroken, en elke gedachte er aan was sedert de nederlaag, die Hongarije door de Oostenrijksch-Russische wapenen had geleden, verdwenen; deze werd eerst weder opgewekt, toen met het jaar 1865 een nieuw tijdperk van vrijheid voor het land opdaagde. Met dit tijdstip begint voor Hongarije een nieuw leven op het gebied der strafrechtspleging; groote hervormingen grepen sedert plaats in de strafinrichtingen, een ontwerp voor eene nieuwe strafwet werd door den Minister van Justitie ingediend en verkreeg een drietal jaren later wettelijke kracht.

Het Oostenrijksch strafwetboek had eenige jaren in Hongarije gegolden, doch was er nimmer populair geworden. »Die ausländischen Gesetzbücher," zegt EMILL TAUFFER [1]), »entwickelten und reiften wohl die theoretischen Kentnisse

---

[1]) „Der Kroatische Strafgesetzentwurf" p. 4, 1880.

der Juristen, einen unmittelbaren Einfluss auf Regelung der Strafgerichtsbarkeit hatten aber selbe in Ungarn nie erreicht." Als reden daarvan geeft de schrijver van het »Kroatische Strafgesetzentwurf" de volgende op: In Hongarije had zich het strafrecht in den loop der eeuwen ontwikkeld op een streng nationalen grondslag. De Hongaarsche rechter hing nog steeds met vaderlandslievenden ijver aan de in het corpus juris verspreide wetten en vond hij daar geen richtsnoer of beantwoordde deze laatste niet meer aan den geest des tijds, dan gold steeds het »prudens judicis arbitrium." Bij de toemeting der straffen had de rechter immer zelfstandigheid bezeten; de eenige grenzen, die hij zich daarbij stelde, waren de door het gewoonterecht gevestigde regelen en de beslissingen der hoogste gerechtshoven.

Aan deze historische ontwikkeling sluit zich het nieuw strafwetboek aan, dat in de strafbepaling het minimum niet kent en slechts het maximum begrenst.

Dit wetboek van 1878 heeft als strafstelsel het Iersche aangenomen, een systeem dat reeds sedert 1866 de algemeene belangstelling in Hongarije had opgewekt. De latere gevangenisdirecteur, EMIL TAUFFER, bracht het in dat jaar het eerst ter sprake; zijn studie over het nieuwe stelsel lokte kritiek uit en maakte het bekend; tot dit laatste droegen ook de veel gelezen werken van Dr. FRANZ VON HOLTZENDORFF het hunne bij. En toen nu ten slotte in het met goud bekroonde antwoord op een prijsvraag [1]), die de universi-

---

[1]) De opgave luidde aldus: „Es soll eine Bearbeitung der neuesten Fortschritte auf dem Gebiete des Gefängnisswesens geliefert werden, mit besonderer Berück-

teit te Budapesth had uitgeschreven, met grooten lof over het »Crofton system" werd gesproken, trok ook de Regeering zich de zaak aan en zond twee deskundigen naar Ierland om het gevangeniswezen daar te onderzoeken. Beiden keerden terug versterkt in hun gunstige meening omtrent het stelsel en bevalen het ten zeerste tot toepassing in Hongarije aan. Hieraan werd gevolg gegeven, door in de strafinrichting te Leopoldstad, de grootste van het Koningrijk, het Iersche systeem bij wijze van proef in te voeren. (1869) [1]) De Minister van Justitie HORVAT was van plan het in zijn ontwerp op te nemen, doch wilde dit niet doen, vóór hij de resultaten had gezien; toen deze evenwel in de gevangenis te Leopoldstad uitermate goed bleken, vond het progressieve strafstelsel zijn plaats in het ontwerp der regeering en daarna zijn sanctie in het nieuwe wetboek. [2])

De uitvoering van dit stelsel is nagenoeg geheel in de wet zelf geregeld en niet zooals elders in eene afzonderlijke wet over de strafvoltrekking; het is dan ook om die reden dat

---

siektigung jener Errungenschaften, die auf dem Gebiete der Theorie der verschiedenen Systeme und deren practischer Anwendung erzielt wurden, mit vorzüglicher Berucksichtigung des Königreichs Ungarn.

[1]) Ik lees in het officieele rapport over Hongarije, hetwelk voorkomt in het werk van Dr. GUILLAUME „Le congrès pénitentiaire international de Stockholm" IIde deel, p, 348, dat in het jaar 1877 het progessieve stelsel behalve in Lipotvàr (Leopoldstad) ook in de strafétablissementen Maria Nostra, Sramosujvàr en Vàvs bestond en vooral in de beide laatstgenoemde inrichtingen gunstig werkte.

[2]) Men vindt een uitvoerige beschrijving over de ontwikkeling van het Iersche stelsel in Hongarije op p. 507 en v.v. in het Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirthschaft herausgegeben von Dr. F. VON HOLTZENDORFF und Dr. L. BRENTANO. II Jahrgang, 1878.

het algemeen deel naar verhouding zulk een groote plaats beslaat; het bestaat alleen uit 125 paragrafen.

De Hongaarsche strafwet kent vier soorten van vrijheidstraffen te weten: het tuchthuis (levenslang en tijdelijk van 2—15 j.) de staatsgevangenis (1 d.—15 j.) den kerker (6 m.—10 j.) en de gevangenis (1 d.—5 j.) Slechts op de gevangenen van de eerste en derde catagorie is de Iersche wijze van strafvoltrekking volkomen van toepassing; op de tot gevangenisstraf veroordeelden gedeeltelijk en alleen wanneer de duur dier straf één jaar te bovengaat — zij kunnen in dat geval het tweede stadium bereiken — doch nimmer op hen die de staatsgevangenisstraf ondergaan, eene straf die veel overeenkomst heeft met de Duitsche Festungshaft.

Er bestaan overeenkomstig de ideeën van CROFTON ook hier vier strafstadia. Het eerste tijdperk duurt volgens de bepalingen van § 30 één jaar, wanneer de misdadiger tot eene meer dan driejarige straf is veroordeeld; blijft de strafduur beneden dien tijd, dan wordt de afzonderlijke opsluiting dag en nacht met verplichten arbeid, slechts voor een derde gedeelte van den straftijd opgelegd. Daarna volgt de gemeenschappelijke arbeid met afzondering gedurende den nacht. § 29 laat de mogelijkheid toe den tuchthuisgevangene tot het verrichten van »öffentliche Arbeiten" [1])

---

[1]) In „Der Kroat. Strafgesetzentwurf," geeft EMIL TAUFFER op pag. 31 eene voorzeker niet overbodige verklaring van het woord „öffentliche"; hij zegt daar het volgende: „Nach dem ung. Sprachgebrauche versteht man unter „öffentlicher" Arbeit nur eine solche, die unmittelbar und nicht nur durch den erworbenen Arbeitslohn dem Gemeinwesen zu Gute kommt. Also den Bau von Land- oder

te gebruiken, mits men hem van de overige arbeiders afzondere; hetzelfde kan ook plaats vinden met de tot kerker- of tot gevangenisstraf veroordeelden, doch alleen met hun toestemming. In het derde stadium komen de tusschengevangenissen, die in den Duitschen tekst van de Hongaarsche strafwet »Vermittlungsanstalten" worden genoemd. Niet voor alle gevangenen evenwel is, zooals ik boven reeds opmerkte, dit derde tijdperk bereikbaar; het zijn alleen de tot eene minstens driejarige tuchthuis- of kerkerstraf veroordeelden, die, wanneer zij twee derde gedeelten van hun straftijd volbracht en door hun gedrag en vlijt gegronde hoop op hun verbetering gegeven hebben, in die Vermittlungsanstalten worden overgeplaatst, waar zij moeten arbeiden, maar een veel minder strenge behandeling dan te voren ondervinden. De tot levenslange tuchthuisstraf veroordeelden kunnen, wanneer ook de verdere vereischten aanwezig zijn, eerst na afloop eener tienjarige straf in die inrichting komen. De bevordering tot de tusschengevangenis geschiedt door de beslissing des ministers, na advies van het bestuur der strafinrichting.

De proef, die men in Leopoldstad met de Iersche »intermediate prison" had genomen was volkomen geslaagd. De reeds meer vermelde EMIL TAUFFER, aan wien de leiding dier inrichting in 't bizonder was opgedragen, deelt ons mede [1]) dat van de 435 gevangenen, die gedurende vijf ja-

Gemeindestrassen, Flussregulirung Landwirthschaft in eigener Regie des Staates etc. Ausgeschlossen bleibt demnach die Verrichtung von landwirthschaftlichen oder sonstigen Arbeiten zum Vortheile eines Grundbesitzers oder irgend einer Privat person."

[1]) Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirthschaft, Jahrgang II, 1878, p 526.

ren tot dit stadium waren toegelaten, slechts 35 wegens wangedrag teruggeplaatst werden. Evenals in Ierland, was men ook in Hongarije gewoon den gevangenen een groot vertrouwen te schenken; zij waren dikwijls zonder eenig toezicht en werden herhaaldelijk gebruikt als boodschaploopers, waterdragers en tot meer dergelijke diensten, waarbij de verzoeking en gelegenheid tot ontvluchten groot was; nooit echter werd daartoe zelfs eene poging aangewend. Van het aantal invrijheidgestelden verviel slechts één man in herhaal van misdrijf. Algemeen werd dan ook erkend, dat de invoering der tusschengevangenissen de doelmatigste en de het meest aan den geest van het volk beantwoordende bepaling van het Hongaarsche strafwetsontwerp was; veel zal wel tot die erkenning bijgedragen hebben, dat de inrichting geheel overeenkomstig 's lands toestand was, of zooals Dr. VON HOLTZENDORFF het in zijn kritiek [1]) over dit ontwerp uitdrukt, »indem der Regierungs Entwurf sich von rein äusserlichen Nachahmungen fernhielt und die wesentlichen Bestandtheile des progressiven Systems den gegebenen Verhältnissen anpasste."

Moge men mij deze uitwijding ten goede houden, zij leidt ons tot de voorwaardelijke invrijheidstelling, het vierde en laatste tijdperk. Deze instelling was, vóór het strafwetboek in 1878 sanctie verkreeg, nog niet in Hongarije ingevoerd en in zóóverre de progressieve strafvoltrekking in de gevangenis te Leopoldstad incompleet. Men trachtte toen in die leemte te voorzien door middel der onvoorwaar-

---

[1]) Voorkomende in het hierboven aangehaalde „Jahrbuch", p. 217—233.

delijke gratie, iets wat natuurlijk geenszins aan het doel kon beantwoorden, daar toch juist, zooals ik hierna zal trachten aan te toonen, in het »voorwaardelijk" het steunpunt der instelling ligt.

Op de tusschengevangenis dan laat het wetboek zeer geleidelijk de »bedingungsweise Entlassung" volgen. De gevangenen, die zich in eerstgenoemde inrichting bevinden, kunnen, wanneer zij door hun goed gedrag en door hun vlijt de verwachting omtrent hun verbetering vervuld en drievierde gedeelte — de tot levenslange tuchthuisstraf veroordeelden minstens vijftien jaar — van hun straftijd volbracht hebben, op hun verzoek en op voordracht van het bestuur der gevangenis, voorwaardelijk ontslagen worden.

Zij die niet tot de Vermittlungsanstalt werden bevorderd, behoeven daarom niet van de voorwaardelijke invrijheidstelling verstoken te blijven; want in alinea 2 van § 48 wordt deze wetsweldaad ook toegekend aan hen, die tot een tuchthuisstraf beneden de drie jaren of tot een kerkerstraf boven één jaar of tot een andere vrijheidstraf veroordeeld werden, wanneer zij drie vierde gedeelte van hun straf ondergaan hebben en de andere in § 44 [1]) vastgestelde voorwaarden voorhanden zijn; ook bij deze personen vindt dit voorrecht geen toepassing dan op hun eigen verzoek en op voordracht van het bestuur der gevangenis.

---

[1]) § **44**. Diejenigen, welche mindestens zu einer dreijährigen Zuchthaus- oder Kerkerstrafe verurtheilt worden sind, zwei Drittheile ihrer Strafzeit verbüsst haben, und in Folge ihres Fleisses und ihrer guten Aufführung mit Grund auf ihre Besserung hoffen lassen, sind zur Abbüssung des noch rückständigen Theiles ihrer Strafe in eine Vermittlungsanstalt zu transportiren, wo sie gleichfalls mit Arbeiten beschäftigt werden, jedoch eine mildere Behandlung geniessen.

Deze § 48 met hare beide alineas is voorzeker niet heel duidelijk. Uit de eerste alinea zoude men in verband met de tweede kunnen opmaken, dat de gevangenen uit de tusschengevangenissen eenig recht op inkorting hunner straf hadden, hoewel dit toch, zelfs ingeval van het beste gedrag, geenszins de bedoeling des wetgevers was; het al of niet toestaan van dit voorrecht hangt geheel van de beslissing des ministers af, die daarbij te werk zal gaan, naar het vertrouwen dat de veroordeelde heeft ingeboezemd [1]). Verder mag men uit de woorden van al. 2 »oder zu einer sonstigen Freiheitsstrafe verurtheilt wurden" opmaken dat ieder, die tot de staats- of tot de eenvoudige gevangenisstraf is verwezen, al ware het ook voor den duur van vier dagen, voorwaardelijk invrijheidgesteld kan worden. Ten derde begaat de wetgever in art. 48 de inconsequentie in al. 1 als voorwaarde te eischen »dass sie durch ihre gute Aufführung und ihren Fleiss die Hoffnung auf Besserung erfüllt haben," terwijl hij door de aanhaling van § 44 in al. 2 bewijst, dat hij bij die categorieën van gevangenen het voldoende acht dat zij »in Folge ihres Fleisses und ihrer guten Aufführung mit Grund auf ihre Besserung hoffen lassen;" waarom nu bij de eenen een geheele verbetering, bij de anderen slechts gegronde hoop op verbetering gevorderd? Ten vierde had men in al. 2 de noodzakelijkheid van des ministers beslissing moeten herhalen, want noch uit de woorden dier alinea noch uit haar verband met alinea 1 kan men opmaken, dat zij ook hier wordt vereischt.

---

[1]) Gerichtssaal, Band XXVIII, p. 354.

Uitdrukkelijk sluit de wet in de volgende paragraaf uit: vreemdelingen en degenen, die recidivist zijn in de gevallen van diefstal, roof, afpersing, verduistering, heling, bedrog en brandstichting.

De »bedingungsweise Freigelassenen" staan onder het toezicht der politie; hoever zich dit uitstrekt wordt nader omschreven door de woorden: »bezüglich ihres Aufenthaltortes so wie ihrer Aufführung und Lebensweise." Overtreedt de invrijheidgestelde de bizondere voorschriften daaromtrent, dan kan de Minister van Justitie, de vrijlating herroepen. Het gevolg daarvan is, dat de overtreder weer gevangen gezet wordt en den bij het oorspronkelijk vonnis bepaalden tijd, moet uitzitten; het tijdsverloop gedurende zijne misbruikte vrijheid wordt hem daarbij niet in rekening gebracht.

Gedraagt daarentegen de voorwaardelijk ontslagene zich overeenkomstig de politievoorschriften, dan wordt zijne straf, na afloop der »Urlaubszeit" voor volbracht gehouden.

In § 51 vinden wij nog eene ons reeds uit het Duitsche Rijkswetboek en Oostenrijksch ontwerp bekende bepaling terug; zij wordt echter in de Hongaarsche strafwet eenigszins uitgebreid; deze kent namelijk den »Verwaltungsbeamten, Gemeindevorstehern" en »Staatsanwalten" het recht toe den voorwaardelijk invrijheidgestelde in dringende gevallen aan te houden. Deze ambtenaren zijn verplicht onmiddelijk van de aanhouding en de g r o n d e n, waarop zij steunt, aan den Minister van Justitie kennis te geven.

De duur dier aanhouding moet, wanneer een herroeping van het voorwaardelijk ontslag volgt, bij den nog te volbrengen straftijd in rekening gebracht worden.

Ten slotte volgt de in § 52 voorkomende overgangsbepaling, die ik in de Bijlagen [1]) heb vermeld.

Het Hongaarsche wetboek is toepasselijk op het geheele gebied van het Koningrijk, met uitzondering van Kroatië, Slavonië en Dalmatië. In die landen heerscht nog de Oostenrijksche strafwet van het jaar 1852. Al werd de behoefte aan eene hervorming van het strafrecht in die drie Koningrijken ook niet zóó zeer gevoeld als in Oostenrijk zelf, dewijl het Cisleithaansche wetboek in de plaats trad der strenge militaire wetten, waarmede het vergeleken een groote vooruitgang en verbetering was, toch verlangde men er zeer naar eene nieuwe strafwetgeving meer passend en beantwoordend aan den geest des tijds. Over de wijze van uitvoering was er echter groot verschil; de eene partij wilde het Hongaarsche wetboek van 1873, de andere het Oostenrijksche ontwerp wetskracht geven; weer een derde verkoos eene zelfstandige codificatie. Aan het laatste gaf ook de Regeering de voorkeur; zij had de overtuiging dat noch het eerste noch het tweede voor haar land dienstig was. Hier was toch de toestand een geheel andere dan in Hongarije; op geen nationalen grondslag schraagde het strafrecht; de militaire staat trad op den voorgrond, bovendien een strafstelsel geschoeid op de leest van het in 't Oostenrijksche ontwerp voorkomende, had groote financieele be-

[1]) Zie Bijlage E.

zwaren, niet minder de kostbare invoering der vier soorten van vrijheidstraffen, die het Hongaarsche wetboek had aangenomen.

Aan het hoofd van het Departement van Justitie in de drieëenige Koningrijken, Dr. M. DERENCIN werd in 1878 de vervaardiging van een ontwerp strafwet opgedragen. Twee jaren later in 1880 zag dit het licht. Nog vóór de tekst er van in het Hongaarsch en in het Duitsch was vertaald, gaf de vaardige schrijver EMIL TAUFFER een overzicht over de beginselen van het ontwerp in zijn arbeid »der Kroatische Strafgesetzentwurf[1]). Aan hem zijn dan ook de meeste bizonderheden, die daaromtrent in deze paragraaf voorkomen, ontleend.

Evenals het Hongaarsche wetboek heeft ook het Kroatische ontwerp het Iersche strafsysteem aangenomen. Ook hier was het geen nieuwigheid meer, daar dit stelsel reeds sedert het jaar 1877 in de strafinrichting te Lepoglava was ingevoerd, en niet gedeeltelijk zooals eertijds in de gevangenis te Leopoldstad, maar in zijn geheel met al zijn strafstadia.

De openbare meening was ook in het Koningrijk Kroatië zóózeer voor het CROFTON stelsel, dat de Minister van Justitie geen oogenblik aarzelde, het in zijn ontwerp te plaatsen. Men mag zich op het eerste oogenblik verwonderen, dat het nieuwe stelsel in beide landen zoo grif werd gehuldigd, immers overal elders ging een hevige strijd aan zijn invoering vooraf; doch slaat men bij nader onderzoek

[1]) Het verdere opschrift luidt: im Vergleiche mit den Bestimmungen des neuen ungarischen Strafgesetzes und des österreichischen Strafgesetzentwurfes. Wien 1880.

een blik op den toestand van het land, wiens bevolking hoofdzakelijk uit een landbouwende klasse bestaat, en gaat men de uitkomsten na, die met het vroegere systeem, toen alle gevangenissen gemeenschappelijk waren behoudens de staatsgevangenis te Vaòz, werden verkregen, dan zal men zich dit gemakkelijk kunnen voorstellen.

De uitvoering der Iersche beginselen bij de voltrekking der tuchthuisstraf (levenl. en tijd. van 1—20 j.) is geregeld in de §§ 39—47 en 52—59 van het ontwerp 1880. Deze regeling heeft voor zooverre zij in genoemde paragrafen voorkomt — veel wordt hier overgelaten aan eene afzonderlijke wet over de strafvoltrekking — groote verschilpunten met de bepalingen van het Hongaarsche wetboek van strafrecht. Primo reeds wat het eerste tijdperk betreft; zoo is de duur der afzonderlijke opsluiting in het Kroatisch ontwerp bepaald op één jaar voor diegenen, welke eene meer dan vierjarige tuchthuisstraf moeten ondergaan, en voor de tot een korteren tijd veroordeelden, op een vierde gedeelte van den straftijd. In het tweede stadium bestaat geen afzondering gedurende den nacht, zooals in Hongarije, maar volgens § 40 al. 2 dag en nacht »gemeinsamer Haft mit einer auf Grund der Individualität und Moralität der Sträflinge vorgenommenen Classification." Verder kan de tot tuchthuis- en tot gevangenisstraf veroordeelde — deze laatste alleen met zijne toestemming — tot het verrichten van arbeid buiten de gevangenis [1]) gebruikt worden; de

---

[1]) § 39 ......endlich können sie unter Aufsicht auch zu Arbeiten ausserhalb der Anstalt verhalten werden,......

hier gebezigde uitdrukking is dus veel ruimer dan die van het Hongaarsche artikel. (Zie noot op bladz. 144). Om in de tusschengevangenissen overgeplaatst te worden eischte het Kroatische ontwerp dat de tuchthuisgevangene, onverschillig welke de duur zijner straf zij, minstens twee vierde gedeelte van den bij het oorspronkelijk vonnis opgelegden duur der straf heeft volbracht; bovendien wordt hier tot die bevordering de meer bepaalde voorwaarde verlangd, dat zij »durch gute Aufführung und Fleiss Besserung bewiesen haben," en niet als in de Hongaarsche wet »mit Grund auf ihre Besserung hoffen lassen." Ook zij, aan wie een meer dan driejarige gevangenisstraf is opgelegd, kunnen, wanneer zij bovenstaande voorwaarde vervuld hebben tot de Zwischenanstalt bevorderd worden; voor de tot eene meer dan éénjarige gevangenisstraf veroordeelden geldt eene bepaling als in Hongarije. (Zie bladz. 143)

Wat de voorwaardelijke invrijheidstelling aangaat, deze was reeds door de wet van 12 Mei 1875 in Kroatië geregeld. Tot deze wet leidde vooral het voortreffelijke werk van Dr. F. VON HOLTZENDORFF »Ueber die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen." Aan de motieven dier wet ligt geheel de gedachtengang van VON HOLTZENDORFF ten grondslag en in vele paragrafen zoowel van de wet als van het uitvoeringsreglement worden zelfs de woorden van bovengenoemd werk eenvoudig weergegeven [1]). Zulk eene inleiding maakt het niet overbodig, de regeling dier instelling wat meer van naderbij te beschouwen.

[1]) Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirthschaft, II Jahrg. p. 527.

De voorwaardelijke invrijheidstelling wordt slechts binnen zeer enge grenzen toegestaan volgens de wet van 1875; twee groote categorieën van misdadigers zijn onvoorwaardelijk uitgesloten van deze wetsweldaad; primo zij die meer dan tweemaal wegens misdrijf veroordeeld werden en secundo allen, wier vonnis hen schuldig verklaarde aan een misdrijf uit winzucht begaan of aan brandstichting. Voor het overige kan de »Ban" aan alle gevangenen die tot een tijdelijke vrijheidstraf, onverschillig van welken duur, veroordeeld zijn, en die zich gedurende hun verblijf in de strafinrichting onberispelijk hebben gedragen op hun verzoek en op voordracht van het bestuur der gevangenis een verlofpas uitreiken. Omtrent het gedeelte van den straftijd, dat de misdadiger vóór zijne invrijheidstelling in de gevangenis moet hebben doorgebracht, maakt de wet onderscheid tusschen hen, die voor de eerste maal wegens een misdrijf gevonnisd werden, en degenen die reeds voor den tweeden keer waren veroordeeld; deze konden slechts dan een verlofpas verkrijgen, wanneer zij drievierde gedeelte, gene wanneer zij de helft der straf hadden ondergaan.

De voorwaardelijk ontslagene staat onder streng politietoezicht zegt § 4; een onderdeel van dit toezicht wordt in dezelfde paragraaf geregeld door de bepaling, dat hij zich niet zonder toestemming van het hoofd der politie mag verwijderen van de hem aangewezen verblijfplaats, een voorschrift, dat wij tot nog toe nergens zóó uitdrukkelijk in de wet zelf vermeld vonden, evenmin als de verklaring van de slotalinea, dat de misdadiger, zoolang zijne voorwaardelijke vrijheid duurt, als een gestrafte wordt beschouwd.

Voor de verdere bepalingen betreden wij bekend terrein. Het hoofd der politie van de plaats, waar zich de voorwaardelijk ontslagene bevindt, kan wanneer het in 't openbaar belang ernstig en dringend wordt gevorderd, de voorloopige inhechtenisneming van den invrijheidgestelde bevelen; op hem berust evenwel de verplichting, terstond de beslissing omtrent eene definitieve herroeping te vragen.

Een herroeping van den verlofpas kan elk oogenblik plaats hebben:

a. Wanneer de houder zich berispelijk gedraagt,

b. Wanneer hij handelt in strijd met de plichten, die hem bij zijne voorwaardelijke vrijlating opgelegd werden.

Het gevolg der herroeping is: dat de tijd dien de misdadiger in voorwaardelijke vrijheid doorbracht, niet toegerekend wordt op den duur der straf — de bedoeling dat de veroordeelde de rest van zijn straftijd weder in de gevangenis moet volbrengen spreekt de wet niet uit. Volgt eene herroeping na een voorloopige inhechtenisneming, dan wordt aangenomen, dat de verlofpas op den dag der inhechtenisneming werd herroepen. Verloopt de straftijd zonder dat de invrijheidgestelde aanleiding gaf tot herroeping dan wordt zijne straf voor volbracht gehouden.

De »Ban" besluit over de herroeping; aan hem is eveneens de voltrekking dezer wet opgedragen.

Nauwelijks was de wet in werking of er verrees een aantal klachten over hare strengheid. Vele gevangenen die wel een verlofpas verdiend hadden moesten dien ontberen; zoo werden uit de strafinrichting te Lepoglava van 6 Maart 1876 tot het einde van dat zelfde jaar 107 en tot

1 Jan. 1878 58 veroordeelden voorwaardelijk invrijheidgesteld, dit is ongeveer slechts 5 procent van het geheel aantal misdadigers.

Wat de uitkomst betreft dien men met dit instituut verkreeg, deze was zoo gunstig mogelijk. In het jaar 1876 werden in het geheele Koningrijk Kroatië en Slavonië 256 verzoeken om »bedingte Entlassung" gedaan. In 188 gevallen werd daarop gunstig beschikt; 68 verzoeken werden afgewezen. Slechts bij vier van de 188 voorwaardelijk ontslagenen was het noodzakelijk den verlofpas te herroepen; allen wegens het niet opvolgen der voorwaarden.

Nog beteren uitslag geeft de statistiek over het jaar 1877. Van 208 verzoeken om voorwaardelijke invrijheidstelling werden 95 afgewezen; doch van de 113 veroordeelden aan wien dit voorrecht werd toegestaan, behoefden slechts twee hun straftijd weder in de gevangenis te volbrengen, enkel ten gevolge van het niet nakomen der hun opgelegde verplichtingen.

Van de voorwaardelijk invrijheidgestelden waren veroordeeld:

	in 1876	in 1877
wegens doodslag	90	46
„ het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel	59	43
„ openlijke geweldpleging	19	6
„ oproer	2	4
„ moord	13	11
„ kindermoord	5	2
„ verkrachting	—	1
Totaal	188.	113.

Toen er in 1878 een ontwerp voor een nieuw wetboek

van strafrecht werd vervaardigd vond men weinig of geen reden om de bepalingen van de wet van 1875 onveranderd over te nemen; de beperkte kring, waarbinnen de voorwaardelijke invrijheidstelling kon werken, was op zich zelf reeds voldoende voor Dr. DERENCIN om dit instituut zeer gewijzigd in zijn ontwerp als bestanddeel der strafvoltrekking te plaatsen. De vervaardiger nam daarbij gedeeltelijk het Hongaarsche wetboek, gedeeltelijk het Oostenrijksche ontwerp tot grondslag.

Bij eene vergelijking tusschen § 1 der wet van 1875 en § 52 van het Kroatisch ontwerp, merken wij reeds dadelijk een groot verschil op, want de eerstgenoemde paragraaf heeft een belangrijke uitbreiding verkregen. Volgens § 52 toch kan de Regeering niet alleen de tot tuchthuisstraf veroordeelde en in de tusschengevangenis overgeplaatste gevangenen, maar ook de tot staatsgevangenis- en tot eenvoudige gevangenisstraf veroordeelden — deze laatste evenzeer wanneer zij zich niet in de tusschengevangenis bevinden — voorwaardelijk invrijheidstellen, wanneer de volgende voorwaarden aanwezig zijn:

a. dat zij minstens één jaar in de gevangenis — de tot tuchthuisstraf veroordeelden zoowel in deze als in den »Zwischenanstalt — doorgebracht en drie vierde gedeelte, de levenslang veroordeelden 15 jaar, van hun straftijd, volbracht hebben;

b. dat hun gedrag de verwachting omtrent hun verbetering heeft bevestigd;

c. dat men van hen kan verwachten dat zij zich gedurende hun vrijheid onberispelijk zullen gedragen en dat hun in-

vrijheidstelling niet zal nadeelig zijn aan de openbare orde;

d. dat zij het zelf verzoeken;

e. dat de gevangenen die geen vermogen hebben en in hun eigen kost moeten voorzien, gedurende hun straftijd bizondere blijken van vlijt en bekwaamheid in hun ambacht gegeven hebben.

Uitgesloten van de »bedingte Entlassung" zijn alle in § 49 van het Hongaarsche strafwetboek opgenoemde personen, met deze wijziging, dat voor »afpersing" het woord »moord" in de plaats treedt.

De bepalingen omtrent het stellen onder het toezicht der politie en de herroeping van den verlofpas komen overeen met die van de §§ 18 en 19 al. 2 Oostenr. ontwerp (Ausschuss-Anträge); al. 2, van § 19 handelt over het gevolg der herroeping en omschrijft dit duidelijker dan § 55 al. 2 van het Kroatisch ontwerp, die aldus luidt »Nach erfolgtem Widerruf ist der Sträfling zu verhalten, den noch nicht vollstreckten Rest der zuerkannten Strafe abzubüssen."

Wat de voorloopige inhechtenisneming en hare gevolgen betreft, wij vinden daarbij de in Hongarije geldende bepaling terug; alleen de woorden verschillen.

Hetzelfde kan gezegd worden van den einduitslag, in geval de straftijd zonder dat eene herroeping van den verlofpas plaats vond, verloopt.

Tot besluit geeft § 58 de volgende overgangsbepaling »In jenen Anstalten, welche im Sinne der Verfügungen dieses Hauptstückes noch nicht eingerichtet sind, wird die Strafe nach den bestehenden Vorschriften vollzogen, und den in diesen Anstalten detenirten Sträflingen die bedingte

Freilassung gewährt sobald bei ihnen die übrigen Voraussetzungen des § 45 [1]) zusammentreffen."

---

§ 8. De voorwaardelijke invrijheidstelling in Italië.

Italië, wel eens de bakermat van de strafrechtswetenschap genoemd, draagt dien naam waarlijk niet ten onrechte. Het land met zijne eens zoo beroemde universiteiten van Bologna, Padua en Ferrara, waar het corpus juris werd verklaard, telde onder zijne geleerden de eerste commentatoren van het strafrecht; reeds vroeg werd ook dit deel van de Justinianeïsche verzameling met ijver beoefend. Schrijvers als DURANTIS (1271), JACOBUS VAN BELVISIO (1270—1335), ALBERTUS DE GANDINO (1490), ANGELUS ARCHINUS DE GAMBILIONIBUS (1440) vonden heinde en ver lezers. Van onze Nederlandsche criminalisten werden er velen in Italië gevormd: hij die in de M. E. door eigen ervaring het »Bononia docet" kon beamen zette daardoor de kroon op zijn studie. De voorlichter en hervormer van het strafrecht, de in de geheele beschaafde wereld bekende schrijver van het »Deï delitti e delle pene" CESARE BECCARIA BONESANA, was een Italiaan. En mogen ook heden ten dage de oude universiteiten haren vroegeren bloei hebben verloren, de namen van mannen als CARRARA, den leerling van den grooten

---

[1]) Deze paragraaf handelt over het plaatsen in de tusschengevangenis; ik besprak haar reeds op bladz. 153.

CARMIGNANI (1768—1847), BELTRANI-SCALIA, BRUSA, VIGLIANI, MANCINI, CANONICO, PESSINA, LOMBROSO zijn voldoende om aan te toonen dat Italië zijn bovengemelden naam heeft in eere gehouden.

Niet zoo gelukkig als op het gebied der wetenschap was Italië op dat der wetgeving van het strafrecht. Daarop heerscht nog groote verscheidenheid. Zoo geldt o. a. de Sardinische codex van 1859 nog in de oude deelen van het voormalige Koningrijk Sardinië: Lombardijë, Parma, Modena en de in 1870 aan den Kerkelijken Staat onttrokken provinciën, — het Oostenrijksch wetboek op het Venetiaansch gebied; de Toskaansche strafwet van 1853 bleef in Toscane van kracht, terwijl in Napels en Sicilië het door eenige wijzigingen veranderde wetboek van Sardinië van 1859 nog heerscht. Wel werden sedert de laatste twintig jaren herhaaldelijk pogingen aangewend om éénheid in de strafwetgeving te brengen, maar tot nog toe waren zij allen te vergeefsch, den eenen keer stuiten zij af op den onwil van den Senaat, een andere maal vonden zij geen goedkeuring in de oogen van een opvolgend Minister. Eindelijk mocht het in 1875 aan den Senator VIGLIANI gelukken een ontwerp-strafwet te vervaardigen, dat door den Senaat met enkele wijzigingen werd goedgekeurd. Eene commissie van 15 leden w. o. MANCINI, werd benoemd om dit ontwerp te onderzoeken. Nauwelijks was men hiertoe overgegaan of MANCINI nam de leiding van het Ministerie van Justitie op zich. Hij trok het ontwerp Vigliani niet in, maar stelde een reeks van wijzigingen voor in den vorm van amendementen, die hij eveneens aan het oordeel van de reeds benoemde commissie, thans echter

aangevuld met enkele leden, onderwierp. In Juni 1876 was het eerste boek gereed; de commissie voltooide ook het tweede, maar zij werd door de plaatsgrijpende ontbinding van het Parlement verhinderd haar verslag daarover uit te brengen. Hierop zond MANCINI het ontwerp ter inzage en ter beoordeeling aan alle faculteiten der rechtsgeleerdheid, aan de orden der advokaten en aan de medische faculteiten [1]). Door deze lichamen voorgelicht, stelde MANCINI het ontwerp samen waarvan ik thans de enkele artikels, die ons onderwerp raken, zal bespreken.

Dit ontwerp, gewoonlijk het ontwerp Mancini genoemd, hoewel, zooals MANCINI het zelf terecht in zijn toespraak tot de Kamer van Afgevaardigden opmerkt [2]), eigenlijk niemand met den naam van vader van het ontwerp kan bestempeld worden, heeft als wijze van strafvoltrekking zooveel mogelijk de progressieve aangenomen. Het erkent nog de drieledige verdeeling der straffen nl. de crimineele, correctioneele en politiestraffen. Van de vrijheidstraffen bij uitnemendheid, de gevangenisstraffen, behooren tot de eerste categorie de dwangarbeid (levenslang) »ergastolo", het tuchthuis (5—25 j.) »reclusione" en de vestingstraf (5—25 j.) »relegazione"; tot de tweede de gevangenis »prigionia" en de opsluiting »detenzione", beide met een min. van 6 dagen en max. van 5 jaar; tot de politiestraffen wordt gerekend het arrest (1—5 d.) »l'arresto". Behalve op de eerste

[1]) De oordeelvellingen en adviezen van deze lichamen zijn in een afzonderlijk deel opgenomen en uitgegeven met het ontwerp.

[2]) Il progetto di un codice penale per il regno d'Italia (Mancini) Roma 1877, p. IX.

en de laatste is de voorwaardelijke invrijheidstelling op al deze soorten van straffen van toepassing.

Deze instelling kwam reeds voor in het ontwerp Vigliani dat door den Senaat was goedgekeurd [1]). MANCINI nam haar met enkele wijzigingen over. Hij was met de overigen volkomen van meening dat eene inrichting als deze, die bij uitstek de progressieve wijze van strafvoltrekking begunstigde, niet in het strafstelsel kon gemist worden; ik behoef niet te zeggen dat de gunstige resultaten overal elders er mede verkregen ook in Italië tot de aanneming er van den doorslag gaven.

De »liberazione condizionale deï condamnati" wordt behandeld in de artikels 55, § 2 en 3, 56 en 57. Het eerstgenoemde artikel bepaalt de gevallen en de vereischten voor de toelating er van. Alleen zij die, zooals ik boven reeds in 't kort opmerkte, tot de »reclusione", »relegazione", tot de »prigionia" of de »detenzione" zijn veroordeeld, kunnen van deze wetsweldaad, indien de overige voorwaarden aanwezig zijn, gebruik maken; ik moet er echter bijvoegen dat de mogelijkheid daartoe voor de tot gevangenisof detentiestraf veroordeelden alleen bestaat, voorzooverre zij eene zoodanige vrijheidstraf ondergaan moeten, die twee jaren of langer duurt. Wat den dwangarbeid [2]) betreft, men

---

[1]) Het allereerst kwam de voorwaardelijke invrijheidstelling voor in het ontwerp Falco (art. 66—69), dat aan het „progetto Vigliani" voorafging.

[2]) Toch wordt den levenslang veroordeelde niet alle hoop op verbetering in zijn toestand en verzachting van zijne straf ontnomen, want art. 12 bepaalt: dat hij, die de straf van dwangarbeid „ergastolo" ondergaat en bewijzen van verbetering heeft gegeven na een onafgebroken afzondering van tien jaren — of eer-

achtte deze straf te zwaar om daarbij de voorwaardelijke invrijheidstelling toe te laten; de duur van het arrest vond de ontwerper te kort en de straf zelf te licht om haar voor inkorting vatbaar te verklaren.

De veroordeelden kunnen nimmer anders dan met hun toestemming voorwaardelijk invrijheidgesteld worden; zij moeten bovendien drie vierde gedeelten van hun straf volbracht en doorslaande bewijzen van zedelijke verbetering hebben gegeven; wel laat art. 55 § 1 voor hen de mogelijkheid open om na het ondergaan van twee derde gedeelten der straf bij goed gedrag, het overblijvend gedeelte te volbrengen in een landbouwstrafcolonie, of buiten de strafinrichting te arbeiden aan de uitvoering van openbare werken, mits zij afgezonderd worden van de vrije arbeiders, doch deze vereischten oordeelde men te recht onvoldoende voor het meer belangrijke gunstbewijs, de voorwaardelijke vrijheid; meer positieve en zekere bewijzen van zedelijke verbetering waren daarvoor noodig.

De vergunning tot het voorwaardelijk ontslag van den veroordeelde wordt gegeven bij een met redenen omkleed besluit niet alleen van den Minister van Justitie, zooals wij het bij de tevoren behandelde wetgevingen zagen, maar ook van den Minister van Binnenlandsche Zaken. Dit besluit wordt niet genomen dan op voorstel van het bestuur der gevangenis — »Consiglio di disciplina dello stabilimento"; —

---

der, indien de physieke of moreele toestand van den gevangene het vordert — kan worden toegelaten tot den gemeenschappelijken arbeid over dag met verplichting tot stilzwijgen.

bovendien moet de zienswijze van de »Sezione d'accusa" [1]) van het district, waarin de strafinrichting gelegen is, ingewonnen worden; aan haar kent de wet tevens de bevoegdheid toe alle inlichtingen te vragen die zij noodig oordeelt. Ook dit laatste vereischte is voor ons een geheel nieuw, en voor Italië eveneens, inzooverre het niet vermeld stond in het ontwerp van den Senaat. Het wordt er bijgevoegd, naar ons de toelichtende memorie vertelt [2]), om steeds meer gewaarborgd te zijn dat zulk een belangrijke concessie als de voorwaardelijke vrijheid gegrond zij op volkomen zekere en onpartijdige informaties en op beschouwingen boven alle verdenking verheven zooals men verwachten kan van een overeenkomende zienswijze van het gevangenisbestuur en de »Sezione d'accusa."

Gedurende zijn voorwaardelijk ontslag staat de veroordeelde onder het bizonder toezicht der politie. Art. 56 § 3 geeft aan het hoofd der politie de macht de herroeping van de invrijheidstelling uit te lokken, wanneer de openbare orde dit vereischt; hij kan tegelijkertijd de aanhouding van den overtreder gelasten. Voor het overige geschiedt de herroeping alleen door een besluit van de hoofden der beide reeds genoemde Departementen ingeval dat de voorwaardelijk invrijheidgestelde zich slecht gedraagt of de hem opgelegde verplichtingen overtreedt.

---

[1]) De „Sezione di accusa" is belast om, na eenig gepleegd misdrijf, te onderzoeken of er aanleiding is om tegen de door haar te hooren personen rechtsingang te verleenen.

[2]) Zie p. 143.

Ten slotte worden in art. 57 de gevolgen van het goede of slechte gedrag van den veroordeelde geregeld — als overal elders wordt ook hier de straf voor geheel volbracht gehouden indien de verloftijd zonder herroeping verloopt.

Volgt op de aanhouding van den voorwaardelijk ontslagene een besluit tot herroeping, dan gaat de herroeping in met den dag van de aanhouding.

Al wat de regeling dezer instelling verder betreft wordt overgelaten aan bizondere reglementen.

---

§ 9. De voorwaardelijke invrijheidstelling in Nederland.

Ten slotte [1]) blijft mij in dit eerste Hoofdstuk de taak over om het ontstaan en de inrichting der voorwaardelijke invrijheidstelling in Nederland te schetsen. Het is voor mij eene bizonder aangename taak, want het geldt hier het beschrijven van eene vordering op het gebied van het gevangeniswezen, door welker toepassing Nederland toont zijn ouden goeden naam te handhaven. Op dit veld toch oogste ons klein Vaderland immer roem; ik behoef slechts te herinneren aan het feit dat het tuchthuis te Amsterdam in 1595 onder de eersten in Europa behoorde, waar de opsluiting werkelijk dienstig gemaakt werd aan de ver-

[1]) Na de uiteenzetting der verschillende wetgevingen omtrent de voorwaardelijke invrijheidstelling, die ik hieraan liet voorafgaan, komt het mij overbodig voor nog te spreken over de regeling van deze of eene dergelijke instelling in andere kleinere Staten.

betering van den gevangene — de duur van het verblijf in de strafinrichting werd daarom ook niet vóóruit bij het rechterlijk vonnis bepaald, maar hing af van het al of niet intreden van de verbetering [1]); — aan de beroemde strafinrichting te Gent, waar reeds in 1775 de afzondering gedurende den nacht [2]) was ingevoerd; het was eene gevangenis van voorbeeldige bouworde en met doelmatige voorschriften omtrent tucht en arbeid; aan het gunstige oordeel dat JOHN HOWARD [3]) over onze gevangenissen uitspreekt en aan de vele andere waardeerende beschouwingen, die ons uit het Buitenland op dit gebied ten deel vielen; ik behoef slechts te wijzen op het groote aandeel, dat Nederland nam in den strijd der gevangenishervorming; op de vele voortreffelijke mannen, die er hun beste krachten aan wijdden om de straf aan haar eerste en tweede doel: beteugeling van het misdrijf en verbetering van den misdadiger, te laten beantwoorden.

Al was ook ons Vaderland niet altijd zoo gelukkig de nieuwste hervormingen, die tevens verbeteringen waren, terstond ingevoerd te zien; al kon ook, om maar één voorbeeld te noemen, de uitgebreide toepassing van het cellulaire stelsel, die ons thans, dank zij het nieuwe Wetboek van Strafrecht, te wachten staat, reeds langen tijd tot heil voor de maatschappij en voor den misdadiger gewerkt heb-

---

[1]) BERNER, Lehrbuch des Deutschen Strafrechtes, p. 219.

[2]) Zie hierover „De straf der afzonderlijke opsluiting, Academische proeve van J. DOMELA NIEUWENHUIS," 1859, p. 20.

[3]) State of the prisons in England and Wales with preliminary observations and an account of some foreign prisons and hospitals, p. 44 en v. v.

ben, [1]) toch blijft het waar dat Nederland in een gunstig licht trad bij eene vergelijking met andere landen. In Europa, — België, Engeland, Ierland en ons Vaderland uitgezonderd, — predomineerde immers nog overal een tiental jaren geleden het gemeenschappelijke gevangenisstelsel; niet, dat in die overige landen de strijd over de toe te passen strafstelsels geen vruchten had gedragen, verre van daar; de alom bekende strafinrichtingen te Moabit, Bruchsal en Christiania bewezen het tegendeel; doch het gold hier geen algemeene toepassing — het waren meer model-prisons, die verrezen. In Amerika, dat in het begin der 19de eeuw der hervorming zulk een beslissenden stoot gaf, was het

---

[1]) Het cellulaire stelsel werd hier te lande het eerst ingevoerd bij de wet van 28 Juni 1851; deze straf kon ter keuze van den rechter bij eene veroordeeling tot correctioneele straf slechts voor den duur van een half jaar opgelegd worden; bij de wet van 29 Juni 1854 werd het maximnm op één jaar gebracht; eerst de wet van 24 Juli 1871 maakte eene ruimere toepassing dier straf mogelijk; zij verdnbbelde het maximum van 1854. In 1874 werd eene wetsvoordracht gedaan om de twee jaar celstraf te brengen op een maximum van drie jaar en om dan tevens, als gewone wijze van voltrekking der correctioneele gevangenisstraf, de afzonderlijke opsluiting aan te nemen, doch met het oog op het aanstaande ontwerp strafwet, werd dit wetsvoorstel door de Regeering ingetrokken.

Gaandeweg werden onze rechters meer ingenomen met het stelsel; telkenmale wanneer de gelegenheid zich aanbood, werd een ruimer gebruik van deze straf gemaakt. Dit blijkt ons o. a. uit het „Rapport over de resultaten van het cellulaire stelsel," in 1873 door den Min. van Justitie DE VRIES opgemaakt, dat aan het Congres te Stockholm in 1878 werd aangeboden. (Zie Dr. GUILLAUME, „Le Congres pénitentiaire international de Stockholm," T, II, p. 518), want, terwijl in het jaar 1851 de verhouding der celstraf tot het geheel aantal correctioneele straffen slechts 1.49°/₀ was, steeg deze in 1854 tot 8.57°/₀, in 1860 tot 20.86°/₀, in 1865 tot 34.01°/₀ en in 1870 tot 41.43°/₀. In de Memorie van Toelichting tot het strafwetsontwerp (SMIDT) lees ik op bladz. 120 dat deze verhouding in 1877 was opgeklommen tot 72°/₀ bij de Hoven en 56°/₀ bij de Rechtbanken.

niet anders; dit beschrijft ons SANBORN in zijn rapport aan het Londensche pénitentiaire Congres van 1872; hij zegt: »Il résulte des renseignements les plus certains, que les prisons de comtés des Etats-Unis, dont le nombre est estimé à plus de mille, sont toutes dirigées d'après les principes du vieux système de prisons en commun. Les prisons du comté du Massachusetts, quelques-unes du Maine, de la Pensylvanie et New-York, font seules exception à la règle." [1])

Omstreeks het jaar 1870 begint als het ware een nieuw tijdperk voor het strafrecht. Meer dan ooit deed zich de beschaving met hare strenge wetten ook op dit gebied gelden: geen straf vond goedkeuring indien zij niet volkomen beantwoordde aan de moderne begrippen van recht en zedelijkheid. Eerst toen werden de reeds zoo vroeg begonnen maar door den tijd gerijpte en verbeterde vorderingen in het strafsysteem meer algemeen toegepast. In verschillende landen werden nieuwe strafwetboeken ontworpen en ingevoerd, en eerst toen zouden naburige en verwijderde, groote en kleine Rijken Nederland hebben voorbijgestreefd, had het niet gezorgd op de hoogte des tijds te blijven en goede voorbeelden te volgen. Bij besluit van 28 September 1870 toch werd door Z. M. den Koning eene Staatscommissie ingesteld voor de samenstelling van een Wetboek van Strafregt.

Tot leden dezer Commissie werden benoemd de heeren Mrs. J. DE WAL als voorzitter, A. A. DE PINTO als secretaris, M. S. POLS, A. E. J. MODDERMAN en W. F. G. L. FRANÇOIS;

---

[1]) Aldus weergegeven bij E. ROBIN, „La question pénitentiaire," p. 31.

eene wijziging werd hierin gebracht, toen de heer Mr. FRANÇOIS, door redenen van gezondheid genoopt, op zijn verzoek bij K. B. van 30 Mei 1872 eervol van het lidmaatschap der Commissie werd ontslagen; in zijne plaats werd bij datzelfde besluit benoemd de heer Mr. J. J. LOKE; tevens werd den 18den Maart 1871 JHR. MR. G. J. TH. BEELAERTS VAN BLOKLAND als adjunct-secretaris aan de Commissie toegevoegd.

De taak, die deze Staatscommissie zich stelde, omschrijft zij in haar verslag, dat zij den Koning met haar ontwerp strafwet aanbood, in de volgende woorden: »Door het vertrouwen Uwer Majesteit geroepen tot het ontwerpen van een wetboek van strafregt, meende zij zich niet te mogen bepalen tot eene herziening op min of meer breede schaal van den Code Pénal, in zooverre hij in Nederland nog geldt, met de vele en velerlei strafwetten die daarnevens hier te lande van kracht zijn. Zal Nederland eindelijk in het bezit worden gesteld van een eigen strafwetboek, dan moet dit ook bevatten eene nieuwe zelfstandige en volledige codificatie van het Nederlandsche strafregt." Dezen omvangrijken arbeid bracht de Commissie, na honderd-zes-en-zeventig vergaderingen gehouden te hebben, in het jaar 1875 ten einde; den 13den Mei van datzelfde jaar bood zij den Koning haar voltooid ontwerp strafwetboek aan met voorstellen »betreffende al de veranderingen in de geldende wetgeving die noodig zijn om deze in overeenstemming te brengen met het nieuw in te voeren strafwetboek," alles vergezeld van een uitvoerige toelichtende memorie.

Van de belangrijke taak, die aan de Staatscommissie werd opgedragen, was voorzeker het bepalen en regelen der straf-

fen het gewichtigste deel; MITTERMAIER [1]) erkent dit als hij zegt »Vorzüglich bedeutend wird die Codification in Bezug auf die Strafarten, deren sich der Gesetzgeber bedienen will. Hier bewährt sich am meisten die Weisheit des Gesetzgebers. Allgemeine theoretische Grundsätze führen dabei nicht allein zum Ziele; nur die Criminalpolitik leitet richtig; sie fordert die Ansichten des Volkes, für welcher Strafen berechnet werden sollen, den Culturzustand dieses Volkes, die Erfahrungen über die Wirksamkeit der bisher angewendeten Strafarten und die Nachtheile, welche einzelne derselben in ihrem Gefolge haben können, genau zu berücksichtigen." Hiermede overeenkomstig handelde onze Staatscommissie, toen zij het strafstelsel regelde. Zij nam in beginsel de wenschelijkheid aan »om bij langdurige straffen de gevangenen trapsgewijze weder aan het verkeer met anderen te gewennen en in de maatschappij terug te brengen." [2]) Zij koos een gemengd stelsel, niet het progressieve stelsel; uit de Memorie van Toelichting [3]) blijkt dat de Commissie de overtuiging koesterde dat een systeem als het laatstgenoemde, hetwelk met zijn vier strafstadia volgens den einduitslag der te Londen op het pénitentiair Congres gehouden verhandelingen slechts met vrucht toepasselijk werd verklaard op allen, die tot een langere dan vijfjarige vrijheidstraf veroordeeld waren, en waarvan het eerste stadium met zijn zeer strenge eenzame

---

[1]) Die Strafgesetzgebung in ihrer Fortbildung, Heidelberg, 1841, p. 181.
[2]) Zie de Memorie van Toelichting, p. 34.
[3]) Zie de Memorie van Toelichting, p. 39.

opsluiting van 8 a 9 maanden volgens de bij ons aangenomen beginselen dubbel zouden behooren te tellen, in Nederland niet bruikbaar was, daar bijna allen, die thans tot correctionneele gevangenisstraf of tot het minimum der tuchthuisstraf veroordeeld worden en die volgens het nieuwe strafwetboek in den regel geen langere (cellulaire) gevangenisstraf dan van drie jaar zullen verkrijgen, eene dergelijke strafvoltrekking zouden moeten derven. Dit zoogenaamde gemengde stelsel heeft toch, hoezeer het overigens ook van het Iersche en van het Engelsche strafsysteem moge verschillen, deze hoofdgedachte met beide gemeen, dat de verwisseling van de vrijheid met de straf zoo sterk mogelijk voelbaar, de overgang van de straf tot de vrijheid zoo geleidelijk mogelijk moet gemaakt worden. Een volkomen toepassing van deze wijze van strafvoltrekking, laat het ontwerp zooals hieronder zal blijken, alleen toe bij de tot gevangenisstraf veroordeelden; bij de hechtenis, als zijnde eene custodia honesta, bestaat de mogelijkheid daartoe niet.

Behalve deze beide soorten van vrijheidstraffen heeft de Staatscommissie geen andere onder de hoofdstraffen aangenomen; de verwerping van eene verdeeling in onteerende en niet onteerende straffen, de mindere wenschelijkheid en de niet noodzakelijkheid der straf van deportatie, het vele afkeuringswaardige in de straf van verbanning en vooral ook de waarheid, dat een gering aantal straffen hare onderlinge vergelijking gemakkelijk maakt, leidde haar tot eene vereenvoudiging, zooals wij er nog geene in de hierboven behandelde wetgevingen hebben aangetroffen.

De gevangenisstraf (levenslang of tijdelijk van 6 d.—15 j. behoudens de uitzondering van art. 10, 3de lid [1]) wordt wanneer zij voor drie jaar of minder wordt opgelegd geheel, wanneer zij van langeren duur is, gedurende de drie eerste jaren, door de veroordeelden, op wie de celstraf van toepassing is [2]), in afzondering ondergaan. Aan hen, die tot eene gevangenisstraf van meer dan driejarigen duur zijn veroordeeld, laat het 2de lid van art. 11 de keuze om òf hun verderen straftijd hetzij geheel of gedeeltelijk in de cel òf in gemeenschap door te brengen, altijd onverminderd de bepaling van art. 12 n°. 3.

De gevangenen, die hun straf in gemeenschap ondergaan, worden naarmate van hun leeftijd, van hun ontwikkeling en gedrag in klassen verdeeld. Gedurende den nacht zijn zij afgezonderd; alleen ten aanzien van de in art. 12 opgenoemde personen kan hiervan worden afgeweken.

Wat den arbeid aangaat, deze is zoowel gedurende de afzondering als gedurende de gemeenschap verplichtend. De vraag of de gevangene, die de straf in gemeenschap onder-

---

[1]) Art. 10, 3de lid.: „Zij kan echter voor hoogstens twintig achtereenvolgende jaren worden opgelegd, in de gevallen waarin levenslange en tijdelijke gevangenisstraf ter keuze van den rechter zijn bedreigd, en in die waarin wegens strafverhooging ter zake van samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij art. 55 (strafverhooging ten aanzien van ambtenaren) de tijd van vijftien jaren wordt overschreden."

[2]) Art. 12. „De afzonderlijke opsluiting wordt niet toegepast:

1°. op hen die tijdens hunne veroordeeling den leeftijd van zestien jaren nog niet hebben bereikt;

2°. op gevangenen boven den leeftijd van zestig jaren, tenzij op eigen verzoek;

3°. op gevangenen die daarvoor na geneeskundig onderzoek ongeschikt blijken te zijn."

gaat ook tot arbeid buiten de strafinrichting mag gebezigd worden, schijnt mijns inziens in ontkennenden zin te moeten worden beantwoord; dewijl het hier het karakter der straf geldt, had het in het tegenovergestelde geval in de wet uitgedrukt moeten staan.

De bepalingen over de opbrengst van den verplichten en onverplichten arbeid, over het onderwijs en de godsdienstoefening der gevangenen, zullen wij als op dit oogenblik niet onmiddelijk met ons onderwerp in verband staande, stilzwijgend voorbijgaan.

De straf der hechtenis (1 d.—3 j. behoudens de uitzondering van art. 24, 2de lid) [1]) de custodia honesta van het ontwerp, wordt, wanneer haar duur drie dagen of minder is, in afzondering ondergaan; bij langeren duur heeft de veroordeelde de keuze tusschen afzonderlijke opsluiting of »voorzooverre de omstandigheden het toelaten" de gemeenschap. De bepalingen omtrent de niet toepasselijkheid der afzonderlijke opsluiting, de nachtelijke afzondering bij de gemeenschap en omtrent de godsdienstoefening verklaart art. 26 ook op de hechtenis van toepassing, wanneer die straf meer dan drie dagen duurt.

De veroordeelde is wel verplicht tot arbeiden maar de aard der straf laat hem daarbij eene vrije keuze.

In hoeverre nu past het ontwerp het beginsel »om bij langdurige straffen de gevangenen trapsgewijze weder aan het

---

[1]) Art. 24, 2de lid: „Zij kan echter voor hoogstens vier achtereenvolgende jaren worden opgelegd in de gevallen waarin wegens strafverhooging ter zake van zamenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij art. 55 (strafverhooging ten aanzien van ambtenaren) de tijd van drie jaren wordt overschreden.

verkeer met anderen te gewennen en in de maatschappij terug te brengen," op hen, die tot gevangenisstraf veroordeeld zijn toe? Om dit na te gaan moeten wij alle tot gevangenisstraf veroordeelden in twee categorieën verdeelen; wij moeten namelijk een onderscheid maken tusschen hen, die voor eene volkomen toepassing van dit beginsel vatbaar en tusschen degenen, die dat slechts gedeeltelijk zijn.

Tot de eerste categorie dan, behooren zij die tot eene tijdelijke, doch altijd minstens zesjarige [1]) gevangenisstraf zijn veroordeeld; immers zij moeten de eerste drie jaren van hunne straf, natuurlijk voor zooverre zij niet onder art. 12 vallen, in afzonderlijke opsluiting doorbrengen, en volgens art. 11, 2de lid staat het in hun macht den verderen straftijd in gemeenschap te ondergaan; kiezen zij nu deze laatste dan verwezenlijken zij reeds dat deel van het beginsel, wat betreft het »weder trapsgewijze gewennen aan het verkeer met anderen;" terwijl bij hen ten slotte »de trapsgewijze terugkeer tot de maatschappij", dus de toepassing van het geheele beginsel, wordt mogelijk gemaakt door het stelsel der voorwaardelijke invrijheidstelling.

Niet alzoo de tweede categorie; daaronder toch moeten

---

[1]) Zal de veroordeelde voor een volkomen toepassing van het in het ontwerp gelegde beginsel vatbaar zijn, dan moet hij volgens mijne meening eene gevangenisstraf van minstens zesjarigen duur ondergaan. Ik ga hierbij van de onderstelling uit, dat de gevangene, na zijn driejarig verblijf in de cel, geen gebruik maakt van het recht hem in art. 11, 2de lid gegeven, dat hij m. a. w. in de gemeenschap valt en daarin minstens een jaar verblijf houdt — een tijd die toch waarlijk niet te langdurig is om hem weer aan het verkeer met anderen te gewennen — na dat jaar kan hij dan in 't gunstigste geval voorwaardelijk worden invrijheid gesteld.

wij rangschikken de tot eene tijdelijke, echter altijd meer dan éénjarige gevangenisstraf[1]) veroordeelden, die, hetzij volgens de hun in art. 11 2de lid gegeven keus hun gevangenisstraf geheel in afzonderlijke opsluiting doorbrengen, hetzij doordat zij onder art. 12 vallen hun straf altijd in gemeenschap ondergaan; bij hen vindt het beginsel slechts eene gedeeltelijke toepassing, in zooverre de voorwaardelijke invrijheidstelling hun overgang van de straf tot de volkomen vrijheid kan geleidelijk maken.

Op de twee uitersten, d. w. z. op de tot levenslange en op de tot gevangenisstraf van één jaar of minder veroordeelden heeft het beginsel geen vat.

Het instituut der voorwaardelijke invrijheidstelling nam dus ook onze Staatscommissie als een bestanddeel der strafvoltrekking in haar ontwerp op. De mogelijkheid eener inkorting der bij rechterlijk vonnis opgelegde straffen meende ook zij in het belang van de maatschappij, zoowel als in dat van den misdadiger te moeten toelaten; de gunstige uitslag, waarmede elders deze instelling werd bekroond, moedigde haar daartoe te gelijkertijd voor een groot deel aan.

De regeling dezer instelling komt voor in de artikels 21, 22 en 23; zij is als volgt:

De voorwaardelijke invrijheidstelling, wij konden het reeds uit het bovenstaande opmaken, wordt alleen toegekend aan de tot gevangenisstraf veroordeelden, wier

---

[1]) Waarom ik hier spreek van meer dan één jaar en niet van een jaar en 6 maanden, zooals de Commissie doet, zal blijken uit mijne aanteekening op bladz. 181.

straftijd een tijdelijke en meer dan éénjarige is. Hoewel het ontwerp de tot levenslange gevangenisstraf veroordeelden niet uitdrukkelijk uitsluit doet het dit toch stilzwijgend, dewijl hier de bepaling van het vaste onveranderlijke strafdeel, dat de tot zulk een straf veroordeelde binnen de gevangenis moet doorbrengen, ontbreekt. Voor de overigen wordt vereischt dat zij twee derde gedeelten van hun straftijd en tevens ten minste één jaar in de gevangenis hebben doorgebracht en dat zij zich gedurende dien tijd door goed gedrag hebben onderscheiden. Bovendien wordt nimmer een verlofpas uitgereikt aan hem, die er niet in toestemt.

Het voorwaardelijk ontslag kan te allen tijde worden herroepen in de twee volgende gevallen:

a. wanneer de veroordeelde zich slecht gedraagt en

b. wanneer hij in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden.

Het gevolg van die herroeping is volgens het 3[de] lid van art. 21, dat de tijd verloopen tusschen de invrijheidstelling en het besluit van herroeping niet in rekening wordt gebracht op den duur der straf.

Blijft de veroordeelde daarentegen in het bezit van zijn verlofpas tot het uiteinde van zijnen straftijd dan wordt zijne gevangenisstraf geacht geheel te zijn ondergaan.

De besluiten omtrent het uitreiken van den verlofpas en de herroeping er van gaan uit van het hoofd van het Departement van Justitie. Het eerstgenoemde geschiedt alleen op voorstel of na advies van het gevangenisbestuur.

Waar het in het belang der openbare orde wordt ge-

vorderd, kan het hoofd van de politie der gemeente, waar zich de veroordeelde ophoudt, zijne aanhouding bevelen, evenwel onder verplichting om daarvan onverwijld aan het Departement van Justitie kennis te geven. In geval eene herroeping daarna volgt, dan wordt zij geacht bevolen te zijn op den dag der aanhouding.

De Staatscommissie overtuigd, dat men de regeling dezer nieuwe instelling zooveel mogelijk moet overlaten aan de practijk en ervaring en zoo min mogelijk moet belemmeren door wettelijke voorschriften [1]) bepaalt in art. 23, dat de verdere voorschriften ter uitvoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling en het formulier der verlofpassen zullen worden geregeld bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur.

Wij maken thans een sprong van ruim 5 jaren. Gedurende dien tijd werd het ontwerp strafwet van de Staatscommissie door den Minister van Justitie SMIDT eenigszins gewijzigd ingediend en daarna voorbereid voor de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De discussies er over door 's Lands Vertegenwoordigers namen een aanvang in de zitting van den 25sten October 1880 en eindigden reeds den 9den November van datzelfde jaar met de aanneming van het ontwerp, Zulk een snel en gunstig gevolg van den terecht zoo herhaaldelijk geroemden arbeid der Staatscommis-

[1]) Zie de Memorie van Toelichting op p. 49.

sie had bijna niemand durven verwachten. Voor een groot deel mag men zonder twijfel dezen voorspoedigen uitslag toeschrijven aan den algemeen hooggewaardeerden Minister van Justitie MR. MODDERMAN, die met even grooten ijver als bekwaamheid het ontwerp verdedigde en aan de vijf kundige rechtsgeleerden, de heeren GODEFROI, PATYN, VAN DER KAAY, DE SAVORNIN LOHMAN en DES AMORIE VAN DER HOEVEN, die door hun voorbereidenden arbeid het mogelijk maakten dat het reeds zoo lang verbeide wetboek tot stand kwam.

Den 2den Maart 1881 werd door de Eerste Kamer der Staten-Generaal het nieuwe nationale strafwetboek met éénparige stemmen aangenomen en kort daarop door Z. M. den Koning bekrachtigd als wet van 3 Maart 1881, Staatsblad N°. 53.

Het eerste ontwerp onderging in zijn wordingsproces tot wet verschillende veranderingen. Met name is het verschil tusschen het in het nieuwe wetboek gevolgde strafstelsel en dat van het ontwerp 1875 niet onbelangrijk. Wel vinden wij óók in den onlangs bekrachtigden codex het ons reeds uit het ontwerp der Staatscommissie bekende getal en soort der straffen volkomen terug, wel is óók het zoogenaamde gemengd stelsel in hoofdbeginsel behouden gebleven, maar de toepassing èn van de straffen èn van het stelsel is aanmerkelijk gewijzigd.

Vestigen wij nogmaals onze aandacht op het beginsel, dat de Staatscommissie aan haar gemengd stelsel ten grondslag legde door de bepalingen van art. 13 en 21 van haar ontwerp, dan komen wij na onderzoek tot de slotsom, dat

de uitvoering er van volgens het nieuwe Wetboek van Strafrecht niet weinig is beperkt. Eénsdeels is dit toe te schrijven aan de groote uitbreiding van de straf der afzonderlijke opsluiting, anderdeels aan de inkrimping van een mogelijk gebruik der voorwaardelijke invrijheidstelling,

Volgens art. 11 W. v. S. moet de tot gevangenisstraf [1]) veroordeelde, voor zoover art. 12 niet op hem van toepassing is, [2]) zijne straf, wanneer zij voor een duur van vijf jaar of minder is opgelegd, geheel in afzondering ondergaan; de drie jaar van het ontwerp 1875 zijn dus thans vijf jaar geworden.

Door deze verandering kan alleen eene tot minstens acht jarige [3]) gevangenisstraf veroordeelde van het door allen wenschelijk gekeurde beginsel »om den overgang van de

---

[1]) De duur van de gevangenisstraf is alleen veranderd ten opzichte van het minimum, hetwelk in het W. v. S. is gebracht op *één* dag.

De derde alinea van art. 10, eerste ontwerp, onderging eene wijziging in de redactie; zij luidt thans: „Zij kan voor ten hoogste twintig achtereenvolgende jaren worden opgelegd in de gevallen waarin op het misdrijf levenslange en tijdelijke gevangenisstraf ter keuze van den rechter zijn gesteld, en in die waarin wegens strafverhooging ter zake van samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij art. 44 (strafverhooging ten aanzien van ambtenaren) de tijd van vijftien jaren wordt overschreden."

Bovendien werd aan het artikel nog als 4de alinea de bepaling toegevoegd, dat de gevangenisstraf in geen geval den tijd van twintig jaren kan te boven gaan.

[2]) Art. 12 eerste ontwerp vergeleken met art. 12 W. v. S. heeft slechts deze ééne verandering ondergaan, dat het thans de niet-toepasselijkheid van de straf der afzonderlijke opsluiting uitstrekt tot de jeugdige veroordeelden, die de leeftijd van veertien jaren nog niet hebben bereikt.

[3]) Vijf jaar celstraf, één jaar gemeenschap, en vervolgens de voorwaardelijk invrijheidstelling; (thans, volgens art. 15, na drie vierde gedeelten van den straftijd volbracht te hebben); ik neem hierbij het gunstigste geval. Zie de noot op bladz. 175.

straf tot de vrijheid geleidelijk te maken, m. a. w. »om den gevangene trapsgewijze tot de maatschappij terug te brengen," vrucht trekken, altijd wanneer hij geen gebruik maakt van de bevoegdheid hem in het tweede lid van art. 11 gegeven, nl. om te verzoeken zijn straf van langeren dan vijfjarigen duur verder in de cel door te brengen, of, wat op hetzelfde neerkomt, wanneer zijn verzoek daartoe door den Minister van Justitie wordt afgewezen.

Eveneens zal ook thans de tweede categorie van gevangenen, — zie bladz. 175 — voor wie alleen de terugkeer tot de volkomen vrijheid door een overgangstijdperk is lichter gemaakt, zeer in aantal verminderd zijn, nu art. 15 van de nieuwe strafwet bepaalt, dat alleen zij die tot eene meer dan driejarige gevangenisstraf veroordeeld zijn, het beneficium der voorwaardelijke invrijheidstelling kunken deelachtig worden [1]).

---

[1]) Ten onrechte is langen tijd begrepen dat alleen zij, die ten minste tot eene vierjarige straf zijn veroordeeld, het beneficium der voorwaardelijke invrijheidstelling kunnen deelachtig worden. Leest men de woorden van het artikel nauwkeurig, dan blijkt dat voorwaardelijk invrijheidgesteld zullen kunnen worden allen, die tot gevangenisstraf van langer dan drie jaar veroordeeld zijn. Immers hij, bijv. die tot gevangenisstraf van drie jaar en één maand is veroordeeld en daarvan drie jaren in de gevangenis heeft doorgebracht, heeft reeds vrij wat meer dan drie vierde gedeelten zijner straf ondergaan.

Als de bedoeling van den wetgever werkelijk geweest is alleen voorwaardelijk in vrijheid te doen stellen hen, die tot een gevangenisstraf van ten minste vier jaar zijn veroordeeld, dan had de wet moeten zijn: „De tot gevangenisstraf veroordeelde kan, wanneer hij van zijn straftijd ten minste drie vierde gedeelten, bedragende ten minste drie jaar in de gevangenis heeft doorgebracht, voorwaardelijk worden invrijheidgesteld." Tal van schrijvers hebben de berekening verkeerd opgevat, men vgl. slechts: de Memorie van Toelichting der Staatscommissie, p. 46. DIJCKMEESTER, Handelingen der Staten-Generaal 1880—81, II, p. 32. (Deze

Door al deze wijzigingen blijven zij die eene levenslange of eene gevangenisstraf hetzij van drie jaar hetzij van korteren duur moeten ondergaan, uitgesloten van de voordeelen eener trapsgewijze strafvoltrekking.

Als punten, waardoor zich het Wetboek van Strafrecht in zijn regeling der vrijheidstraffen onderscheidt van 't ontwerp der Staatscommissie kunnen wij nog aanstippen: de bepaling van art. 18. W. v. S. waardoor het maximum der hechtenis is ingekort tot één jaar, [1]) de uitdrukkelijke vermelding in art. 19. W. v. S. dat de straffen van hechtenis en van gevangenis niet in hetzelfde gesticht mogen worden ondergaan, [2]) het niet voor komen van de ons uit het eerste ontwerp bekende afzonderlijke bepalingen over

---

afgevaardigde werd hierbij door niemand tegengesproken). Maijer, Goltdammers Archiv. 1879, p. 21: hij spreekt ook van 18 maanden. Tauffer, der Kroatische Strafgesetzentwurf, p. 51. Ortloff, Gerichtssaal XXVI, 58. Schwarze, Gerichtszeitung für Sachsen XXI, p. 203. Oppenhof's Commentar, VIde editie, p. 53, 3de noot. Dit art. 15, 1ste alinea is weer een nieuw bewijs hoe de wetgever soms de bedoeling geheel verkeerd uitdrukt. In dit en in dergelijke gevallen moeten wij ons aan de woorden van het artikel houden.

[1]) Een uitzondering wordt hierop gemaakt in alinea 2 van hetzelfde artikel, die aldus luidt: „Zij kan voor ten hoogste één jaar en vier maanden worden opgelegd in de gevallen waarin wegens strafverhooging terzake van samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij art. 44, de tijd van één jaar wordt overschreden."

Evenals aan art. 10 is ook hieraan de bepaling toegevoegd dat de hechtenis in geen geval den tijd van één jaar en vier maanden kan te boven gaan.

[2]) Eene afwijking hiervan laat art. 19 toe ingeval de veroordeelde, die hechtenis ter vervanging van de boete moet ondergaan, zich bevindt in een gesticht dat bestemd is ter uitvoering der gevangenisstraf. In dat geval toch kan op verzoek van den veroordeelde, de hechtenis terstond na het eindigen der gevangenisstraf in dat gesticht worden ondergaan, zonder dat daardoor de aard der straf verandert, (art. 25).

de nachtelijke afzondering der tot gevangenisstraf veroordeelden gedurende de gemeenschap, over de opbrengst van den verplichten en onverplichten arbeid, over het onderwijs en de godsdienstoefeningen der gevangenen en over de tuchtmiddelen, het vervallen van de verplichting om de hechtenis van drie dagen of minder in afzondering te ondergaan [1]), — doch door over al deze afwijkingen in bizonderheden te treden, zouden wij buiten ons bestek gaan. Wij mogen daarentegen niet nalaten het stelsel der voorwaardelijke invrijheidstelling te volgen op den weg, die het tot wet voerde.

Over het algemeen genomen is deze instelling hier te lande niet bizonder gunstig ontvangen; van vele kanten ontmoette zij afkeuring en tegenstand [2]).

De Minister van Justitie SMIDT heeft in het herziene ontwerp de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling onveranderd overgenomen; slechts in de redactie van art. 22 al. 2 werd eene kleine wijziging gebracht. De woorden »door het hoofd van de politie der gemeente, waar" enz. werden veranderd in: »door het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse waar" enz. De argumenten, door de Staatscommissie ter verdediging van het stelsel aangevoerd, werden

---

[1]) Art. 19, 2de lid, staat den veroordeelde op zijn verzoek toe om de hechtenis in afzondering te ondergaan; art. 12 is ook hier van toepassing.

[2]) Het Nederlandsch Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen, zond aan den Minister van Justitie een adres, waarin, onder meer bezwaren tegen het strafstelsel van het ontwerp, ook gewezen werd op de nadeelen die zijns inziens de voorwaardelijke invrijheidstelling zou opleveren; het meende dat er de huichelarij

door den Minister in zijne Memorie van Toelichting met nieuwe aangevuld. [1])

In het Advies van 26 November 1878 aan den Koning was door dén Raad van State wel eenige twijfel geopperd aan de mogelijke voordeelen, die de Staatscommissie van het zoogenaamde stelsel der tickets of leave verwachtte en was dit Staats-lichaam niet geheel zonder vrees omtrent het uitoefenen van het politietoezicht over de voorwaardelijk ontslagenen, maar het meende toch het in de artikelen 21—23 gedane voorstel niet te moeten ontraden. »De Raad ziet geen bezwaar in de instelling voor de maatschappelijke orde en veiligheid, maar wacht er anderzijds — met deze woorden eindigt het Advies hierover — ook weinig nut van. [2])

Ten overvloede verdedigde de Minister van Justitie SMIDT, in het Rapport aan den Koning van 14 Februari 1879 over het Advies van den Raad van State, nogmaals met enkele woorden deze instelling en schetste daarbij vooral de wijze waarop het politietoezicht zal moeten worden uitgeoefend, indien men met grond goede resultaten van het stelsel wil verwachten. [3])

Nadat het strafwetsontwerp de IIde Kamer der Staten-Generaal had bereikt, stuitten de artikels 21—23 op vele be-

---

door bevorderd werd en dat art. 22 aan de gevangenisbesturen een te groote macht toekende. (W. v. h. R. nº. 4453).

[1]) Vgl. Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Toelichting en Bijlagen (II) 1879, p. 128—132.

[2]) Vgl. Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Toelichting en Bijlagen (II), 1879, p. 397—401.

[3]) Vgl. Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Toelichting en Bijlagen (II), 1879, p. 482 en 483.

denkingen, die voor een groot deel de practische zijde onzer instelling raakten. Zoowel in de Afdeelingen als in de Commissie van Rapporteurs werd dit punt het onderwerp eener levendige discussie. In haar Verslag is de laatstgenoemde Commissie o. a. van meening dat de voorwaardelijke invrijheidstelling nimmer mag worden toegestaan aan gevangenen die nog in de cel verblijf houden; ook acht zij het goed gedrag alleen geen voldoenden grond voor het verleenen van deze wetsweldaad; doch ook zij koestert geene principieele bezwaren tegen deze nieuwe instelling; zij meent er echter op te moeten wijzen dat men er met de meeste omzichtigheid gebruik van zal moeten maken [1]).

In het schriftelijk antwoord der Regeering beaamt de Minister volkomen de laatste meening der Commissie van Rapporteurs. »Hij blijft het wenschelijk achten dat van dit stelsel, dat elders gunstig werkt, ook hier de proef genomen worde." Om aan de geopperde bezwaren tegemoet te komen heeft de Minister de cijfers van art. 21, »$^2/_3$ en 1" veranderd in »$^3/_4$ en 3." Aan de gevangenen, die uitsluitend de cellulaire straf ondergaan, het voorrecht der voorwaardelijke invrijheidstelling te ontnemen, acht hij onverdedigbaar. De cellulair opgeslotene heeft evenzeer behoefte aan een geleidelijken overgang tot de volkomen vrijheid als de gevangene, die zijn straf in gemeenschap ondergaat [2]).

---

[1]) Vgl. Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Toelichting en Bijlagen (III), 1880, p. 23 en 24.

[2]) Vgl. Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Toelichting en Bijlagen (III), 1880, p. 25.

Hoewel de Commissie het onverdedigbare »om de cellulaire gevangenen uit te sluiten van de voorwaardelijke invrijheidstelling" niet kon toegeven, legde zij zich hier toch bij neer, dewijl zij de bezwaren om ook voor die categorie der veroordeelden eene inkorting der straf mogelijk te maken, niet overwegend achtte, mits de proefneming voorzichtig zij.

In de openbare zitting van de II^de Kamer der Staten-Generaal van 27 October 1880 werd dit stelsel het onderwerp der beraadslaging [1]).

Art. 15 (21 van het oorspronk. ontw.) van het gewijzigde ontwerp luidde aldus:

»De tot gevangenisstraf veroordeelde kan, wanneer hij drie vierden van zijn straftijd en tevens tenminste drie jaren in de gevangenis heeft doorgebracht en zich gedurende dien tijd door goed gedrag heeft onderscheiden, met zijne toestemming voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld.

Deze invrijheidstelling is te allen tijde herroepbaar, ingeval de veroordeelde zich slecht gedraagt of in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden.

De tijd, verloopen tusschen de invrijheidstelling en het besluit van herroeping wordt niet in rekening gebracht op den duur der straf.

De gevangene, wiens invrijheidstelling is herroepen, kan niet opnieuw voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld.

---

[1]) Vgl. De handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1880—1881, p. 131—141.

De gevangenisstraf wordt geacht geheel te zijn ondergaan indien zonder herroeping de straftijd is verstreken [1]),"

Op dit artikel waren door de Commissie van Rapporteurs twee amendementen voorgesteld, die strekten om in alinea 1 te doen vervallen de woorden »en zich gedurende dien tijd door goed gedrag heeft onderscheiden" (I) en »met zijne toestemming" (II).

Nadat deze beide amendementen door den Heer PATIJN, lid der Commissie van Rapporteurs waren toegelicht, erlangt de heer DIJCKMEESTER het woord. Deze afgevaardigde verklaart zich een bepaald tegenstander van het beginsel der artikelen 15—17 en verwacht weinig nut van dien maatregel; hij voorziet in de practijk allerlei moeielijkheden van dit stelsel; volgens zijne meening zal de positie der ontslagenen er niet door winnen; integendeel, het politietoezicht zal het verkeer van de invrijheidgestelden met de maatschappij nog bemoeielijken. De Heer LENTING, die zich reeds in zijn aan het Verslag der Comm. van Rapp. toegevoegde Nota [2]) weinig ingenomen met de voorwaardelijke invrijheidstelling had getoond, was, hoewel zijns inziens het art. 15 door de verandering der cijfers eene groote verbetering had ondergaan, geenszins zonder bezwaren tegen het stelsel; de afgevaardigde uit Zutphen hechtte weinig gewicht aan de resultaten in Engeland en vooral in Ierland verkregen

---

[1]) De verschilpunten van dit artikel met art. 21 van het oorspronkelijk ontwerp heb ik gespatieerd. De in het gewijzigde ontwerp gevolgde nieuwe spelling liet ik hierbij buiten rekening.

[2]) Voorkomende in het „Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Toelichting en Bijlagen" (1880), p. 270 en 271.

en vreesde evenals de heer DIJCKMEESTER voor de hinderpalen die de instelling bij de toepassing zal opleveren. Een ander punt brachten de heeren VAN DE WERK en VAN GENNEP ter sprake; de eerstgenoemde was niet tegen het artikel, maar wilde er eene uitbreiding van tot de levenslang veroordeelden; de laatste vond het wenschelijk in plaats van de woorden »met zijne toestemming" te lezen »op zijn verzoek;" de spreker was tegen het tweede amendement »omdat," naar zijn betoog luidde, »als de gevangene niet vrij wil zijn, hij het middel in handen heeft om weer in de gevangenis te komen en het niet wenschelijk is hem van dit middel gebruik te doen maken."

Bij de verdediging van de instelling bestreed de Minister van Justitie MODDERMAN de tegenwerpingen der heeren DIJCKMEESTER en LENTING; om aan den wensch van den heer VAN DE WERK te voldoen achtte de Minister voorloopig ongeraden; evenmin vond de door den heer VAN GENNEP aangegeven verandering goedkeuring in zijne oogen, liever dan nam de Minister het tweede amendement over dewijl »het volkomen onschuldig was;" zoodat de woorden »met zijne toestemming" in de wet werden geschrapt.

Ons stelsel vond, na het betoog van den heer NIJST, dat strekte om er op aan te dringen de voorwaardelijke invrijheidstelling vooral niet uit te breiden tot de levenslang veroordeelden, nogmaals in den heer DIJCKMEESTER een bestrijder; »niet door 's Ministers rede bekeerd," zooals hij het uitdrukt, »vond hij nog enkele zwarte punten die zich bij de toepassing zouden kunnen voordoen, doch de heer MACKAY breekt een lans voor art. 15; beter dan te wijzen op mis-

bruik en slecht gebruik van het stelsel, is het, volgens den spreker, om thans uit te gaan van het idee dat wij, nu wij de proef willen nemen, dit zoo goed mogelijk zullen doen; hiervoor is het echter noodig het artikel te veranderen overeenkomstig het amendement der Commissie van Rapporteurs. Op dit laatste dringt eveneens de heer PATIJN ten sterkste aan; de Minister vindt dan ook ten slotte geen reden meer om dit amendement niet over te nemen. Toen hierop het alzoo door de beide amendementen gewijzigd art. 15 in stemming werd gebracht, was de uitkomst dat het met 46 tegen 12 stemmen werd aangenomen.

Nu het hoofdpunt beslist was, volgden de beide daarmede samenhangende artikelen als van zelf. Niet zoo belangrijk veranderd als art. 20 vinden wij art. 21 (thans 16) van het oorspronkelijk ontwerp terug: het luidt als volgt:

»De besluiten van voorwaardelijke invrijheidstelling en die van herroeping worden genomen door het hoofd van het Departement van Justitie; de eerste op voorstel of na ingewonnen bericht van het bestuur der gevangenis.

De aanhouding van den voorwaardelijk invrijheidgestelde die zich slecht gedraagt of in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden kan in het belang der openbare orde worden bevolen door het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse waar hij zich bevindt of door den officier van justitie van het arrondissement waartoe die plaats behoort, onder verplichting om daarvan onverwijld kennis te geven aan het Departement van Justitie.

Volgt daarna de herroeping, dan wordt zij geacht bevolen te zijn op den dag der aanhouding" [1]).

Na eene opmerking van den heer LENTING over de woorden »hoofd van de gemeentepolitie" en een antwoord van den Minister hierop, wordt dit art. evenals art. 17 (23 van het oorspronk. ontw.) zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De aanneming van het geheele strafwetsontwerp door de IIde Kamer der Staten-Generaal maakte dat de voorwaardelijke invrijheidstelling haar eerste halte op den weg tot wet voorspoedig bereikte. Thans wachtte haar de kritiek [2]) der Eerste Kamer, en reeds uit het Verslag der Commissie van Rapporteurs bleek dat het oordeel over deze instelling niet gunstig was; men achtte de proefneming gevaarlijk of koesterde van de uitkomsten geen groote verwachtingen; men beval der Regeering de grootst mogelijke voorzichtigheid aan; sommige leden zagen liever dat de beslissing in plaats van aan den Min. van Justitie aan den Koning ware opgedragen op voordracht van den Minister van Justitie. Tijdens de beraadslaging over het eerste boek in de openbare zitting van 1 Maart 1881 wierp de heer VAN AKERLAKEN nog enkele bezwaren op tegen het stelsel en wees vooral op den invloed, die art. 16 indirect aan de kommandanten en aan de rijksveldwachters toekende; ook kon de spreker niet toegeven dat het lot van den invrijheidgestelde door zijn voorwaardelijk ontslag werd verbeterd. Op het betoog van

---

[1]) Zie de noot op bladz. 187.

[2]) Vgl. De handelingen der Staten-Generaal, 1880—1881, I, p. 243—303.

dezen afgevaardigde antwoordde de Minister van Justitie, die met nieuwe mededeelingen de voortreffelijkheid der instelling aantoonde.

Het heuglijk feit dat de Eerste Kamer zich met algemeene stemmen vereenigde met het ontworpen Wetboek van Strafrecht en dat de Koning daaraan zijne sanctie schonk, verschafte het stelsel der voorwaardelijke invrijheidstelling een, naar wij hopen, blijvende plaats in ons strafsysteem.

Moge deze instelling, die nergens faalde in het beantwoorden aan haar doel — de cijfers in dit Hoofdstuk aangehaald zullen hiervan den grootsten tegenstander moeten overtuigen — ook in ons Vaderland vruchten dragen!

HOOFDSTUK II.

§ 1. De mogelijkheid tot inkorting der vrijheidstraffen zonder inbreuk op 's rechters bevoegdheid te maken.

„Es soll nicht geleugnet werden, der ganze Satz — Abkürzung richterlich zuerkannter Freiheitsstrafen in Folge guten Verhaltens — hat für des Juristen Ohr einen harten, ungewohnten Klang und es darf daher nicht befremden, wenn auch die Bedenken dagegen in harter Form ausgesprochen werden."

Dr. SPRANGER.

Het stelsel om een gevangene, die verbeterd schijnt, vóór den afloop van zijn straftijd in vrijheid te stellen, onder voorwaarde dat hij, indien hij zich slecht gedraagt, het nog niet volbrachte deel zijner straf, in de gevangenis moet ondergaan, vereischt luce clarius in de eerste plaats de mogelijkheid om den bij rechtelijk vonnis uitgesproken straftijd in te korten.

Onder de bezwaren en bedenkingen, die men tegen de voorwaardelijke invrijheidstelling inbracht, behoorde eene

tegenwerping omtrent de juridieke mogelijkheid zeker tot de gewichtigste: Vele personen die geheel overtuigd waren van het wezenlijk goede doel, dat deze instelling beoogde en van de vele en groote voordeelen die zij opleverde, konden namelijk hnnne goedkeuring niet schenken aan een instituut, dat, volgens hunne meening, inbreuk maakte op de alleen aan den rechter toekomende bevoegdheid om de mate en den duur der straf vóóraf te bepalen.

Rondom dit theoretisch bezwaar schaarden zich de tegenstanders der voorwaardelijke invrijheidstelling in grooten getale. Bovendien de omstandigheid dat juist aan de gevangenisbesturen en ten gevolge daarvan ook aan de gevangenisbeambten, — die men te veel van de Regeering afhankelijk achtte en aan wie eene te groote toegankelijkheid voor kerkelijken invloed en eene te gereede neiging om zich in rechtsvragen eene beslissing aan te matigen, toeschreef, — dat men aan die personen zulk een grooten invloed op de inkorting der vrijheidstraffen toekende, was voor velen reeds een voldoende reden om deze instelling te verwerpen. Doch vooral bovenvermeld theoretisch argument dat eerst jaren later een overtuigend bestrijder gevonden heeft, hield een eenigszins algemeene invoering van het stelsel tegen.

Zoo werd o. a. in Bremen, toen men daar beraadslaagde over het wetsontwerp tot invoering der afzonderlijke opsluiting en bij die gelegenheid de aandacht der wetscommissie werd gevestigd op de zoogenaamde »provisorische Freilassung", het voorstel om een proef met die instelling te nemen, onvoorwaardelijk afgeslagen, »weil eine derartige

Einrichtung mit dem Wesen der Strafe unvereinbar sei" [1]).

Een van de mannen der wetenschap, Dr. CHRISTIANSEN, de schrijver van de »Rechtliche Würdigung der Einzelhaft", laat zich in dit werk [2]) aldus uit over deze vraag der theorie: »Die Theorie der bedingten Begnadigung erlaubt sich die subjective Thatsache der Besserung, die sich erst nach vollendetem Verbrechen während der Strafhaft verwirklicht oder nicht verwirklicht zum Grunde der grösseren oder geringeren Strafbarkeit des Verbrechens zu machen, also den begriffsmässig nothwendigen Zusammenhang zwischen Verbrechen und Strafe zu leugnen. Durch eine solche Theorie ist denn offenbar jede Spur des Rechtsbegriffs der Strafe vertilgt, ein wahres Strafrecht des Staates nicht mehr zu erkennen, und an dessen Stelle ein willkürliches (vormundschaftliches, polizeiliches oder wie man das Ding sonst nennen will) Züchtigungsrecht gesetzt." Dit, nadat dezelfde schrijver reeds vroeger heeft gezegd dat de voorwaardelijke invrijheidstelling tot de »durch die einseitige Verfolgung des Besserungszweckes hervorgebrachten Modifikationen der Einzelhaft" behoorde, welke »durch ihre auf den ersten Blick hervortretende rechtliche Unmöglichkeit schon das Gerechtigkeitsgefühl dermassen verletzen, dass sie den Unbefangenen vor der Verirrung in jene einseitige Richtung schützen werden."

Bij ons te lande was het Mr. J. DOMELA NIEUWENHUIS die zijn stem afkeurend tegen het stelsel verhief; vooral

---

[1]) Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen von Dr. F. VON HOLTZENDORFF, p. 10.
[2]) Vgl. p. 56.

theoretisch, maar toch ook praktisch acht hij het onmogelijk [1]).

Ook onder de mannen van de practijk gold dat bezwaar; er waren velen in de eerste jaren, die niet overtuigd konden worden van eene goede en mogelijke werking van het voorwaardelijk ontslag uit de strafinrichting; een te groot vertrouwen op hun eigen wijze van behandeling der gevangenen, en een te weinig denken aan de velerlei moeielijkheden, die de ontslagene bij zijn terugkeer in de maatschappij te gemoet gaat, waren niet de eenige reden, die hen deze instelling deed verwerpen, maar bovendien stond bij hen ook de mogelijkheid om het rechterlijk vonnis te veranderen, als een hoofdbezwaar op den voorgrond. Op een aantal jaarlijksche bijeenkomsten van gevangenisbeambten maakte dit onderwerp een punt van behandeling uit. Op een dezer in Duitschland gehouden in het jaar 1867, erkende de welbekende gevangenisdirecteur ELVERS, dat hij volkomen met het doeltreffende en met het nut der voorwaardelijke invrijheidstelling instemde, doch dat »sein jüristisches Gewissen, sein Gerechtigkeitsgefühl gegen die Annahme dieses Instituts ohne gleichzeitige Aenderung der Strafgesetze und des ganzen Strafvollzugs sich sträube," omdat hij het »mit seinen Anschauungen über Recht und Gesetz, Richterspruch und Strafe nicht in Einklang zu bringen vermöge, dass einem Strafgefangenen, trotz Gesetz und Richterspruch, ein Theil der ihm einmal zuerkannten

[1]) Zie „De straf der afzonderlijke opsluiting," p. 107—109. Vgl. ook het R. Bijblad, 1880.

solle erlassen werden können, nicht aus landesherrlicher Gnade, sondern lediglich deshalb, weil er sich während seiner bisherigen Detention gut geführt habe und dadurch Hoffnung auf Besserung gebe, da diese Besserung in keinem organischen Zusammenhange stehe mit dem begangenen Verbrechen" [1]).

Zal de straf naar waarheid aan het voornaamste harer doeleinden beantwoorden, d. w. z. zal zij dienen tot beveiliging van de maatschappij, dan vordert de gerechtigheid, dat zij worde opgelegd overeenkomstig de zwaarte van het misdreven feit. Aan den rechter is het gegeven hierover te beslissen, aan hem is opgedragen de passende straf uit te kiezen en den misdadiger op te leggen. Het door hem uitgesproken vonnis komt den rechter als het juiste voor, en hij wil het in zijn geheel voltrokken zien. Doch wat gebeurt er? De voorwaardelijke invrijheidstelling treedt tusschenbeide, zij maakt eene inkorting des straftijds mogelijk; door eene administratieve macht wordt 's rechters vonnis veranderd, en dit alleen op gronden die den persoon des daders betreffen en die in den regel het begane misdrijf buiten rekening laten. Mag men zich nu verwonderen dat er van verschillende kanten stemmen opgingen, die zich tegen eene dergelijke mogelijkheid verhieven? Ik meen van niet; de woorden van Dr. SPRANGER aan het hoofd dezer paragraaf aangehaald drukken volkomen de waarheid uit.

Op velerlei wijzen heeft men reeds getracht deze collisie

---

[1]) Zie de „Allgem. Deutsche Strafrechtszeitung," 1868, op pag. 396.

te ontgaan, maar al de pogingen daartoe, hoezeer zij ook uiterlijk schenen de quaestie op te lossen, waren innerlijk gebrekkig. Zoo werd o. a. het middel [1]) aan de hand gedaan om de voorwaardelijke invrijheidstelling te beschouwen als een handeling van gratie; en, is men het eens met de stelling dat hij die absoluut gratie mag geven, dit ook gedeeltelijk, dus eveneens voorwaardelijk kan doen, dan levert dat ook geen bezwaar, want door gratie mag het vonnis gewijzigd worden zonder dat er sprake kan zijn van schending van 's rechters bevoegdheid; maar zoude zulk een middel beantwoorden aan de natuur van het recht van gratie? Dat dit niet het geval is, geloof ik in de volgende paragraaf te kunnen aantoonen.

Een ander [2]) heeft voorgesteld om de voorwaardelijke invrijheidstelling niet aan te merken als een latere verandering der vonnissen, die reeds in kracht van gewijsde zijn gegaan, maar als een eigen straf- en voltrekkings-tijdperk binnen den door de wet bepaalden duur der straf. Men breidde dus het begrip van de rechtskracht der vonnissen uit. Hierop kan men evenwel met Dr. SPRANGER [3]) antwoorden, dat door de voorwaardelijke invrijheidstelling, hoe men haar ook opvatte, toch altijd eene inkorting der straf ontstaat, die de rechter in al hare strengheid wil voltrokken zien.

Bij de beraadslaging over de artikelen 15—17 van het

[1]) Zie de „Allgem. Deutsche Strafrechtszeitung," 1868, p. 397, en „Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen," van Dr. F. VON HOLTZENDORFF, p. 23.

[2]) Allgem. Deutsche Strafrechtszeitung, 1866, p. 479.

[3]) Allgem. Deutsche Strafrechtszeitung, 1868, p. 398.

strafwetsontwerp werd in ons Vaderland over het theoretisch vraagpunt der in die artikelen vermelde instelling in de Kamer der Staten-Generaal niet gesproken, en, voorzoover mij bekend is, werden ook bij gelegenheid van den voorbereidenden arbeid geen theoretische bezwaren tegen eene inkorting der vrijheidstraffen geopperd. Dit is misschien voor een groot deel te wijten aan de verwijzing die onze Staats-Commissie in hare Memorie van Toelichting [1]) deed naar eene verdediging van Dr. SPRANGER betreffende »die rechtliche Zulässigkeit der bedingten Entlassung". Door deze verdediging toch werd de quaestie volkomen opgelost en door haar wordt de ongegrondheid der hierboven aangegeven beweringen duidelijk aangetoond. Op grond van de belangrijkheid van het vraagstuk en van de verwijzing der Staats-Commissie meen ik niet beter te kunnen doen dan Dr. SPRANGERS weerlegging met eenige uitvoerigheid weder te geven. Hieraan dient echter vooraf te gaan eene beschrijving van de wijze waarop Dr. FRANZ VON HOLTZENDORFF deze »rechtliche Zulässigkeit" meent te kunnen rechtvaardigen; de naam van den schrijver maakt eene verontschuldiging over deze uitwijding overbodig.

Wijlen onze oud-Minister van Justitie MR. VAN DER BRUGGHEN zegt ergens in zijne »Etudes sur le système pénitentiare Irlandais": »cependant ici surtout il s'agit de ne pas oublier que copiant simplement on ne fait qu'une oeuvre

---

[1]) Zie p. 46. Deze verwijzing vulde de Minister van Justitie Mr. SMIDT aan, door in zijn Memorie van Toelichting aan te halen het Rapport van Mr. POLS, uitgebracht op het pénitentiaire Congres te Stockholm in 1878. Vgl. p. 128.

servile et que variis modis bene fit;" deze woorden maak ik bij het wedergeven van de betoogen der beide geleerde schrijvers geheel tot de mijne.

Dr. VON HOLTZENDORFF [1]) zoude de collisie tusschen inbreuk op 's rechters bevoegdheid en de mogelijkheid tot inkorting der vrijheidstraffen wenschen te ontgaan,. door eene relatieve strafbepaling in het rechterlijk vonnis te doen opnemen, en de gronden die hij ter rechtvaardiging van zulk een relatieve strafvaststelling opgeeft, schijnen volkomen juist, desniettegenstaande stuiten wij toch ook hier op moeielijkheden, zooals later zal blijken. De schrijver redeneert als volgt: Evenzeer als de wet voor een en hetzelfde misdrijf een relatieven maatstaf, een maximum en een minimum, toestaat en den rechter de volstrekt noodzakelijke bevoegdheid geeft om de mate der straf te kiezen overeenkomstig de persoonlijke schuld en hare menigvuldige gedaanten, evenzeer als de wet den absoluten maatstaf der straf, het kenteeken der barbaarsche tijden, heeft laten varen, evenzeer mag men ook aan den rechter toestaan dat hij van zijn kant in het vonnis een relatieven maatstaf binnen een mogelijk maximum en een noodzakelijk minimum vaststelle. Zoude het werkelijk met de gerechtigheid in tegenspraak zijn, vraagt Dr. VON HOLTZENDORFF, wanneer de rechter in zijn vonnis verklaart dat een bedrieger een gevangenisstraf van ten minste drie en van ten hoogste vier maanden moet volbrengen, en dat de dag der invrijheidstelling van zijn verder gedrag zal afhankelijk zijn? Hij voorziet de

---

[1]) Vgl. „Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen," p. 92—102, 105—106.

tegenwerping, dat dit »verder gedrag" buiten het misdrijf ligt, en dat toch alleen van het misdrijf de graad en de duur der straf moeten afhangen. »Indem wir diesen Einwurf vom materiellen Strafrechte aus für vollkommen begründet anerkennen, sind wir dennoch nicht im Stande, ihm die Bedeutung für den Process beizulegen, die sich in einer definitiven und absoluten, völlig unabänderlichen Strafsatzung geltend zu machen sucht. Für den Process und das Strafurtheil würde daraus weiter nichts als eine Fiction hervorgehen. Es ist unmöglich die Subjectivität eines Verbrechers in der halben Stunde kennen zu lernen, die der Verhandlung seiner Sache gewidmet ist. Es ist ebenso unmöglich, die gesammte innere Natur, die Totalität des verbrecherischen Willens aus der einzelnen That unzweifelhaft zu entnehmen. Wie die äussere Noth die den Verbrecher zum Angriff auf das Eigenthum hindrängte, ausserhalb des Thatbestandes liegt und dennoch bei Abmessung der Strafe insoweit berücksichtigt werden muss, als das rechtswidrige Wollen beeinflusst wird durch äussere Umstände vor der That, so wird auch das Verhalten nach dem Verbrechen, das Benehmen im Gefängniss einen Rückschluss gestatten auf die innere Freiheit oder die innere Abhängigkeit des verbrecherischen Willens in seinem Verhältniss zur That." Uit de houding van den veroordeelde in de gevangenis kan men, naar de Hooggeleerde meent, de geheele persoonlijkheid van den misdadiger vóór en ten tijde van zijn misdrijf leeren kennen. Op het korte oogenblik dat de booswicht voor den rechter vertoeft, doet hij zich maar zelden voor zóó als hij in wer-

kelijkheid is, en toch richt zich de beoordeeling van den persoon des misdadigers, zelfs bij volkomen bedaagde en onpartijdige rechters, gedeeltelijk naar zijn optreden voor het gerecht, naar zijn open of teruggetrokken houding op dat tijdstip, naar zijn berouw of naar de beslistheid van zijn ontkennen. Uit dat optreden voor het gerecht besluit de rechter tot het meer of minder boos opzet op het oogenblik van het feit; daarnaar meet hij de mate zijner straf af en zulk een vonnis kan niet dan hoogst bedenkelijk zijn en zal vaak de waarheid slechts nabijkomen. Al verwerpt men ook alle praesumpties in het strafproces en al erkent men ook enkel de materieele waarheid als laatste doel in de strafrechtspleging, men mag zich daarom toch niet laten verleiden, om, naar analogie van het burgerlijk recht, de absolute onveranderlijkheid van het vonnis wat betreft de hoegrootheid der straf, als noodzakelijk aan te nemen.

Laat men de verbetering van den gevangene, die slechts een mogelijk, nimmer een wezenlijk of uitsluitend gevolg van de straf kan zijn, buiten aanmerking als voorwaarde voor eene inkorting der vrijheidstraffen, dan stelle men deze andere vast: onderwerping en ondergeschiktheid aan den strafdwang van den staat en toegankelijkheid voor de verbeterende elementen der gevangenistucht. Het aanwezig zijn van deze voorwaarde leidt ons met waarschijnlijkheid tot het besluit, dat de wil van den misdadiger licht vatbaar is voor uiterlijke indrukken, dat alzoo zijn schuld tegenover de strafwet daarom geringer kan zijn. Ontbreekt daarentegen deze voorwaarde,

toont de veroordeelde zich wederspannig aan de tucht in de gevangenis, is hij ongehoorzaam aan billijke bevelen en terechtwijzingen, in dit geval is de conclusie volkomen gerechtvaardigd, dat de wil van den misdrijver niet zwicht en zich niet buigt onder den druk der straf; dat dus de schuld tegenover de strafwet een grootere was. De mogelijkheid van bedrog door huichelarij kan de juistheid dezer conclusie niet wegnemen; men kan die mogelijkheid bovendien veel verminderen, »wenn man der religiösen Bethätigung des Gemuthslebens während der Gefängnisshaft keinen zu grossen Einfluss auf die Beurtheilung des Sträflings zugesteht."

Geenszins wordt door eene relatieve strafvaststelling inbreuk gemaakt op de bevoegdheid van den rechter om den duur der straf vooraf te bepalen. Het maximum en het minimum der gevangenschap zijn vaste grenzen die men niet mag overschrijden, noch in het belang van de verbetering des misdadigers noch in het belang van de veiligheid der maatschappij.

Een geheel onbepaalde strafvaststelling, m. a. w. den duur van de straf volkomen te laten afhangen van de verbetering van den misdadiger (zie bladz. 166) »eine solche Auflösung und chemische Zersetzung des Strafrechts in den Antworten der Moralität" verwerpt VON HOLTZENDORFF onvoorwaardelijk.

Behalve het voordeel dat de subjectieve gerechtigheid tegenover den misdadiger door eene relatieve strafbepaling meer volkomen kan worden bereikt dan door eene absolute, verkrijgt men daardoor tevens dat de objectieve

gerechtigheid der strafrechtspleging van den staat van hare onvolkomenheid wordt gezuiverd. Het is verwonderlijk hoe onzeker de rechter bij de toemeting der straf is. Dezelfde strafmaat vindt men bij geheel verschillende gevallen, de grootste ongelijkheid der straf bij volkomen aan elkaar gelijke gevallen.

Het moge waar zijn, dat door de vaststelling van eene relatieve strafmaat in het vonnis, het nadeelige dezer subjectiviteit niet geheel wordt weggenomen, toch valt het niet te ontkennen dat eene betere evenredigheid, een grooter nabijkomen aan de waarheid wordt verkregen.

Houdt men zich aan zulk een relatieven maatstaf en erkent men den invloed van het gedrag in de gevangenis binnen bepaalde grenzen op den duur der strafmaat, dan wordt ook de uitdrukking inkorting van den bij rechterlijk vonnis opgelegden straftijd, minder juist. Veeleer bepaalt dan de invrijheidstelling van den gevangene den definitieven duur, de ware maat, die men te voren onmogelijk juist kon kiezen. Daarom kan er geen sprake zijn van een verlenging noch van eene verkorting maar slechts van eene definitieve vaststelling der vrijheidstraffen. In waarheid staat niets den rechter in den weg, om, na verhoor van de gevangenisbeambten, later den in zijn vroeger vonnis slechts betrekkelijk bepaalden straftijd definitief vast te stellen.

Tot zoover gaat alles goed; maar thans komt schijnbaar een groot bezwaar; want neemt men zulk eene latere definitieve vaststelling der straf aan, dan volgt daaruit, volgens VON HOLTZENDORFF, dat de invrijheidstelling onvoorwaar-

delijk moet volgen: »von einer nur provisorischen Freiheit daher kann keine Rede sein."

Deze conclusie zoude natuurlijk de voorwaardelijke invrijheidstelling onmogelijk maken; met de voorwaarde toch staat en valt ons systeem; ontbreekt deze dan zal één element van het stelsel aanwezig zijn, voor zoover dit bestaat in eene inkorting der straf ten gevolge van het goed gedrag van den veroordeelde en voor zooverre dit een motief voor den gevangene kan zijn om zich te verbeteren; doch dit element zal ongetwijfeld zijn geheele waarde verliezen, wanneer daar niet een tweede aan toegevoegd wordt, dat die verbetering kan doen voortduren of althans den prikkel voor den veroordeelde om zich ook in zijne beperkte vrijheid goed te gedragen laat bestaan: met de voorwaarde verdwijnt het overgangstijdperk — het grootste voordeel der instelling; — zonder haar zouden de openbare orde en veiligheid in groot gevaar gebracht worden en juist het tegenovergestelde verkregen worden van wat men beoogde.

Doch zóó bedoelt VON HOLTZENDORFF het ook niet; hij valt meer over den naam »voorwaardelijk". Zonder eenigen twijfel wil ook hij het politietoezicht en de mogelijkheid van verderen dwang over den invrijheidgestelde behouden, doch volgens hem moet men zich dit voorstellen als een lagere trap der straf.

Wij meenen aangetoond te hebben — aldus vervolgt de schrijver — dat een relatieve strafvaststelling te rechtvaardigen is — »es fragt sich nun weiter, wie man vom rechtswissenschaftlichen Standpuncte aus die Einschränkung der Freiheit durch die Bedingung des guten Verhaltens und die

Widerruflichkeit, also die Einrichtung der sogenannten Urlaubsscheine begründen kann.... Wir halten dafür, dass die Entlassung der Gefangenen unter besonderen, ihr Verhalten regelnden, gewisse Verpflichtungen auferlegenden Bedingungen, unter Beschränkungen deren gewissenhafte Beobachtung durch Aufsicht gesichert wird, für einen Bestandtheil der Freiheitstrafe oder für eine Zusatzstrafe erachtet werden darf. Entlassung unter solchen für eine abgegrenzte Periode gestellten Bedingungen und Gefängnisshaft sind in unsern Augen keine Gegensätze sondern nur Abstufungen des Zwanges.... Nicht um eine »provisorische Freiheit," sondern um eine periodische Verminderung des Gefängnissdrückes handelt es sich bei einer Einrichtung, die vom Standpuncte des Gesetzgebers ebenso berechtigt ist, wie die Polizeiaufsicht über unbedingt Entlassene." Aldus VON HOLTZENDORFF.

Hoewel de voordeelen, die men subjectief in het belang van den misdadiger en objectief in dat van de strafrechtspleging met eene relatieve strafvaststelling kan bereiken niet te ontkennen vallen, blijven er toch gewichtige bezwaren tegen eene zoodanige bepaling van den duur der straf. 't Is waar, de rechter zal, al is hij ook toegerust met de grootst mogelijke physiologische en psychologische kennis, al is hij ook geheel doorgedrongen in de wetenschap der »Criminalpsychologie" — zooals de Duitschers haar noemen — toch in de meeste gevallen falen in het doorgronden van de innerlijke natuur des misdadigers op de oogenblikken dat deze voor hem verschijnt, maar of men uit de houding van den veroordeelde in de gevangenis zijne geheele per-

soonlijkheid vóór en ten tijde van het misdrijf kan leeren kennen — dat betwijfel ik —; de practici zullen hierover beter kunnen oordeelen. Doch er zijn twee andere argumenten — en hierbij word ik gesteund door MR. POLS [1]) en DR. SPRANGER; eene latere definitieve strafvaststelling zoude het rechterlijk vonnis onzeker maken, en het is juist zekerheid die men daarvan verlangt; zij zoude bovendien licht tot de interpretatie aanleiding geven dat de rechter òf onbekwaam was om de straf uit te spreken, òf dat hijzelf grooten twijfel koesterde omtrent de juiste straf, en beide zouden evenzeer aan de rechtsbedeeling schaden.

Zuiverder en eenvoudiger dan DR. VON HOLTZENDORFF bewijst ons DR. SPRANGER »die rechtliche Zulässigkeit der bedingten Entlassung." [2])

Wij zullen de quaestie kunnen oplossen, — zegt deze schrijver —, door de beslissing der volgende hoofdvraag: is ook die werkzaamheid, waarbij de rechter zijn keus doet ten aanzien van den duur der gevangenisstraf, een deel van het rechterlijk vonnis of liever rechterlijke werkzaamheid, en daarom zelfstandig en onveranderlijk?

Men gaat te ver, als men, enkel omdat hier de rechter spreekt, ook een rechterlijk vonnis en de onveranderlijkheid daarvan aanneemt. Het is zelfs misschien eene toevalligheid te noemen, als hier de rechter het vonnis velt. Niet altijd

---

[1]) Zie Dr. GUILLAUME's „Congres pénitent. intern. de Stockholm. Tome I. Rapports p. 63". „Par le second (relat. strafbep.) on donne au juge un brevet d'incapacité et laisse planer un vague peu désirable sur sa décision."

[2]) Vgl. de „Allgem. Deutsche Strafrechtszeitung," 1868, p. 399—414.

spreekt de Justitie de straf uit; in de meeste Duitsche Staten hebben de autoriteiten van de politie het recht om althans wegens mindere zaken te veroordeelen; maar zelfs wanneer aan de Justitie die taak is opgedragen, is, en juist dit moeten wij in 't oog houden, hare werkzaamheid geheel anders dan die van den burgerlijken rechter. De positie van den rechter en de aard van behandeling verschilt in die beide gevallen geheel, en werpt men nu tegen, dat dit ligt in het innerlijk verschil van de behandelde zaken, dan juist geeft men reeds toe dat er tusschen de juridieke natuur van die behandelde zaken onderscheid is. Het civiele vonnis nu is het ware rechterlijke vonnis; daarbij is de onveranderlijkheid een eerste eisch; het strafvonnis daarentegen heeft een geheel andere natuur. Wij moeten nagaan in hoeverre er verschil is.

Bij civiele zaken is de taak van den staat eenvoudig, om wanneer zijn hulp wordt ingeroepen, te beslissen wat het positieve recht bepaalt omtrent het punt waarover de partijen het oneens zijn. De rechter constateert alleen; »und dieser Mangel eigenen Interesses an dem zu entscheidenden Verhältnisse selbst ist das Wesen der Staatsthätigkeit, die wir die richterliche nennen."

In strafzaken daarentegen is de staat belanghebbende; alleen in den vorm is hier de rechter beslisser tusschen twee strijdende partijen; maar de vervolgde heeft evenmin een recht op straf, als de staat een recht om te straffen. De staat heeft de taak om te straffen.

Het is waar dat de straf op de wet gegrond moet zijn, maar toch is dat uitspreken van straf niet een eigenlijk

rechterlijke werkzaamheid, want dan zoude men overal waar de administratie aan vaste regelen gebonden is, van rechterlijke macht moeten spreken.

Men zal zeggen, het zijn hier toch rechters, die uitspraak doen, maar dat is toevallig, en in de geschiedenis niet altijd waar; de »rechter" was in 't algemeen de burgerlijke overheid. Later heeft men wel een deel dier macht van de overheid aan een bepaalden tak van den staatsdienst opgedragen; de eigenlijk gezegde rechterlijke macht besliste wel over alles wat de toepassing der wetten betrof, zoowel civiel- als strafrechterlijk, maar dit is nog geen reden om vol te houden dat hier eigenlijk rechterlijke vonnissen worden geveld, zelfs niet als wij den regel voor oogen houden, die bijv. in ons art. 4 C. P. is uitgedrukt; dat beginsel, hoe rationeel ook, kan toch niet wegnemen, dat de staat de taak heeft om te straffen; de staat beperkt zich zelf door dien regel van art. 4, maar altijd voorzoover de staat strafvonnissen doet uitspreken, doet hij het alleen in zijn eigen belang.

Wij kunnen den schrijver niet geheel toegeven dat de strafvonnissen niet onder rechterlijke vonnissen in eigenlijken zin mogen worden gebracht. Het is misschien een strijd meer over woorden dan over zaken, maar zeker is het dat er hier sprake is, zooals hij beweert, van een geheel ander soort van vonnissen dan van de burgerlijke. Terecht wordt herinnerd aan de vrijheid die den rechter wordt gelaten; als voorbeelden noemt de schrijver, het geval van de Pruisische wetgeving, die den rechter laat beslissen over het oordeel des onderscheids bij personen beneden de 16 jaar; 't Beiersche wetboek dat alleen het

woord »Nothstand" gebruikt en het aan den rechter overlaat om te beslissen hoever dat recht zich uitstrekt.

Het strafrecht wordt ons voorgesteld als een soort van administratief recht, alleen met deze eigenaardigheid, dat de staat zich hier niet uitsluitend mag laten leiden door overwegingen van utiliteit; hij moet in zijn strafrecht zich altijd gronden op de gerechtigheid, maar het blijft toch altijd administratief recht. Houdt men in het oog, dat de handhaving van de strafmacht een plicht voor den staat is, die zooals van zelf spreekt niet willekeurig, maar in den zin en in den geest van een hoogere regeling nageleefd moet worden, dan kan overigens wel met recht van de onderwerpen van het strafrecht gezegd worden, dat zij »nicht der isolirten Persönlichkeit angehören, sondern den Einzelnen als Glied des gesammten Staatsverbands angehen und unter der Herrschaft allgemeiner Ordnungen stehen. Diese Verhältnisse sind nicht Gegenstand individueller Freiheit, sondern unterliegen der vollen Einwirkung der Staatsherrschaft. Auch sie erwarten, wenn sie unklar oder bestritten sind, ihre Lösung durch eine Entscheidung der Staatsgewalt; aber diese beschränkt sich hier nicht darauf, den Thatbestand in abgeschlossener Betrachtung nach den Regeln eines absoluten Rechts zu behandeln, sondern sie bringt auch die Rücksicht auf das allgemeine Wohl zur Geltung und hat zugleich das im öffentlichen Interesse Nützliche und Zweckmässige durchzusetzen. Indem sie den Einzelnen nöthigt, sich nach diesen relativen Gesichtspunkten behandeln zu lassen, verfährt sie jedoch keineswegs nach Willkür oder Laune; denn auch für die Geltendmachung jener über den Massstab des absoluten

Rechts hinausgehenden Motive bestehen Gesetze, Verordnungen und deducirbare Grundsätze." GERBER [1]) karakteriseert met deze woorden naar waarheid de administratieve zaken.

De toepassing van het strafrecht kan men noemen een deel van de uitvoerende macht; rechterlijke wordt zij nog niet, omdat zij aan den rechter toekomt of daarbij volgens wetboeken wordt gehandeld; administratie is zij niet, want zij dient niet enkel voor den staat, »sondern sie ist eine mit dem Staate gleich alte, nothwendige, auf höherer Ordnung beruhende Institution, von der man sagen kann: dass und wie der Staat nach seiner jeweiligen Einsicht und Fähigkeit sie pflege, geschieht veluti Deo imperante."

De macht des wetgevers en des rechters is dus bij strafrecht in beginsel een geheel andere dan bij privaatrecht. Zij scheppen beiden recht, en »unheimlich" wordt terecht genoemd de bevoegdheid voor den staat om de straf te bepalen en voor den rechter om haar scherp bepaald uit te spreken. Kan men ook al in de meeste gevallen zeker beslissen of eene handeling straf verdient, en kan men ook al, wat den graad der strafbaarheid, wat de soort en de hoegrootheid der straf betreft, met beslistheid zeggen van menig middel en grootte, dat zij niet passen en niet in verhouding tot de schuld zouden staan, zoo bestaat er toch in de meeste gevallen nog eene groote speling, zoowel wat de middelen als hun toemeting betreft, binnen welke het steeds onzeker en twijfelachtig zal blijven hoe men de juiste straf voor het enkele misdrijf werkelijk zal moeten bepalen. Het

---

[1]) Grundsätze des deutschen Staatsrechts, p. 176.

menschelijk weten gaat niet zoover om in de meeste gevallen het werkelijk punt van evenwicht tusschen de factoren, die reeds op zich zelf moeielijk af te meten en te vergelijken zijn, nl. tusschen schuld en strafmiddel, met volkomen zekerheid te vinden en om van de straf, die ons voor het enkele misdrijf de passende schijnt, met zekerheid te zeggen dat bij haar inderdaad en in waarheid het tongetje van de weegschaal der gerechtigheid in 't midden staat.

Absoluut bepaalde strafbedreigingen komen dus nog maar zeldzaam en enkel bij wijze van uitzondering voor; zij worden overal verworpen, evenals absoluut onbepaalde strafwetten, want die voeren tot willekeur en beantwoorden ook geenszins aan de taak der wetgeving. Wij vinden daarom overal het met de vrijheidstraffen zoo goed vereenigbare stelsel van relatief bepaalde strafwetten. Terwijl voor het algemeen oordeel over de strafbaarheid eener daad eene bepaalde aanwijzing wordt gegeven, staat deze toch toe, dat de rechter binnen de wettelijke grenzen een straf bepale, die hem voor dit bizonder geval passend toeschijnt en die overeenkomt met het idee van de wet. Er wordt aan den rechter allerlei vrijheid gelaten en elke wetgever wordt daartoe gedwongen, doch geheel verschillende regels gelden daarbij. 't Is merkwaardig om na te gaan, hoe eens de eenen een aantal nauwkeurige aanwijzigingen noodig achtten om de bepaling van de juiste en passende straf te verkrijgen, terwijl de anderen daarentegen, om hetzelfde idee te verwezenlijken, meenden dat niets wettelijk moest geregeld worden, maar dat men alles aan den

rechter moest overlaten; 't is merkwaardig, »wie endlich die Strafzumessung im Allgemeinen als eine Operation sich darstellt, bei welcher der eigentliche Grund, die bestimmenden Momente sich der Controlle durch objectieve, der Rechtfertigung und Beurtheilung fähige Principien so ziemlich ganz entziehen, bei welcher Umständen ein Einfluss eingeräumt wird und werden muss, welche an sich mit dem gesetzlichen Thatbestand des vorliegenden Verbrechens nichts gemein haben." Dit is geen verwijt voor den wetgever of voor den rechter, dit is juist het »Unheimliche" in de taak, nl. om het punt van evenwicht te vinden tusschen schuld aan den eenen, en strafmiddelen aan den anderen kant, welke laatste dikwijls door toevallige inzichten en door kleingeestige naturen zijn tot stand gekomen. Men kan wel zeggen dat een zekere handeling een misdrijf is volgens de wet en dat zij overeenkomstig de in die wet gestelde regelen straf verdient, maar voor een straf van een bepaald aantal jaren kan een werkelijk juiste grond niet aangevoerd worden. Aangezien er nu geen vaste regel bestaat, waarnaar op een bepaald misdrijf een bepaald aantal jaren gevangenis moet gesteld zijn, kan men van onveranderlijk rechterlijk vonnis niet spreken — zoo mag bijv. het onderzoek weer worden opgevat. Heeft de staat gemerkt dat hij een verkeerde maat toedeelde, dan is het zijn plicht haar te veranderen. Dit is dus geen onrecht of beleediging voor den rechter; 't is niet alleen eene verbetering van het vonnis, maar het is vooral de overtuiging dat het voldoende is, wanneer de heilzame invloed op het individu blijkt gewerkt te hebben; in dat geval toch mag de staat altijd

overeenkomstig zijne taak den gevangene weder in vrijheid stellen [1]).

[1]) De woorden, waarin deze conclusie is vervat, schijnen mij te schoon om ze niet onveranderd terug te geven, Dr. SPRANGER eindigt als volgt: „Indess darin liegt nicht die eigentliche oder einzige Bedeutung der „bedingten Entlassung," dass sie auf Grund längerer und gründlicherer Beobachtung besserer Einsicht in die Schwere der verbrecherischen Schuld, eine Berichtigung des Erkentnisses nach dieser einen Seite hin sein soll.... Geht man einzig und allein von dem Gesichtspunkt der Berichtigung aus, so wird man sich der Consequenz nicht entziehen können, aus denselben Gründen eine Verlängerung der zuerkannten Strafe für zulässig und zweckmässig zu erklären dafern die Strafvollziehung günstige Resultate nicht geliefert hat. Von bedeutendem Gewicht scheint ein anderer Gesichtspunkt zu sein. Das ist ausser Zweifel, dass die Nothwendigkeit und Zulässigkeit der Strafe nicht begründet werden kann auf das erhebliche Interesse, welches Staat und Gesellschaft davon haben mögen, irgend welcher Zweck durch die Strafe erreicht zu sehen. Aber das kann umgedreht auch nicht geleugnet werden, dass die Strafe in ihrer praktischen Gestaltung gewissen vernünftigen und heilsamen Zwecken zu dienen nicht blosz geeignet, sondern bestimmt sein müsse. Indem wir strafen, genügen wir einem objectiven Gebote, dessen Existenz nicht bestritten wird, wenn wir auch über den Nachweis desselben uns streiten. Wie und wieviel, wie lange wir strafen sollen, darüber giebt jenes Gebot keinen unbedingten thatsächlichen Ausdruck, Strafart und Strafmass sind positivrechtliche Erfindungen, Rücksichten der Zweckmässigkeit. Unter den Strafzwecken selbst wieder stehen die objektiven und subjektiven jedenfalls in gleicher Berechtigung sich gegenüber. Was in einzelnen Falle in Bezug auf Beide nothwendig oder wünschenswerth sei, dafür liegt der ohngefähre Massstab in der Art und Grösse der verbrecherischen Schuld, dafür findet sich nach bestem Wissen und Gewissen ein ohngefähr entsprechender Ausdruck in der Straffestsetzung. So wenig nun aber auch an sich die Strafe als das Mittel gedacht werden darf, um jene Zwecke zu erreichen, so scheint es doch nicht ungerecht zu sein, wenn der Strafzwang gemindert oder ganz und gar aufgehoben wird, so bald das Verhalten des Verbrechers während eines beträchtlichen Theiles seiner Strafzeit die Ueberzeugung begründet hat, dass, was wir an heilsamem Einfluss auf das Subjekt von der Strafe erwarten, sich realisirt habe und dass daher auch eine Gefährdung der rechtlichen Ordnung von Seiten des Verbrechers nach seiner dermaligen Verfassung nicht zu befürchten sei. Wird eine Strafe vollständig verbüsst, ohne dass irgend welche Realisirung des einen oder anderen Strafzweckes behauptet werden kann, so haben wir keinen Grund weiter zu strafen; dem objectiven Gebote ist Genüge geschehen, die rechtliche Schuld getilgt.

Nu alzoo deze theoretische moeielijkheid, — die er zoovelen toebracht eene instelling, wier doel zij goedkeurden, te verwerpen, — was uit den weg geruimd, werd tevens voor de voorwaardelijke invrijheidstelling een ruimer terrein tot uitbreiding geopend. Evenmin als men vroeger, toen men bepaalde: dat de arresten en vonnissen uit hoofde van bepaalde omstandigheden moesten opgeschort of vernietigd worden (Tit. XIX Sv. Revisie), dat geen krankzinnig persoon of eene zwangere vrouw die ter dood veroordeeld was, die straf mocht ondergaan (art. 456 Sv., thans vervallen), in die gevallen de onveranderlijkheid en de onschendbaarheid van het rechterlijk vonnis aannam, evenmin als men er vroeger aan dacht in de gratie een inbreuk maken op 's rechters bevoegdheid te zien, evenmin doet men dit

---

Dass aber mit nur einer theilweisen Strafverbüssung das Recht sich nicht begnügen könne.... dass ist ein Satz, der auf einer sachlich nicht begründeten rein formellen Auffassung der im Erkenntnisse beliebten Strafzumessung und des Verhältnisses zwischen der Schuld und der positivrechtlichen Strafe überhaupt beruht.... Denn ob die „bedingte Entlassung" in dem einen Falle vornehmlich auf einen sichereren Einblick, besonders in den subjektiven Massstab der Strafbarkeit, in dem anderen auf den Nachweis der Realisirung vernünftiger und praktischer Strafzwecke sich stütze, immer bewegt sie sich auf einem Gebiete aus dem auch der Richter Gründe für seine Strafzumessung entnommen hat; sie erkennt alle Punkte des Strafurtheils unverbrüchlich an — mit der einzigen Ausnahme der ausgesprochenen Strafdauer, sie will die Besserung nicht zum „Grunde der grösseren und geringeren Strafbarkeit" machen, sie will nur eine Hülfe dazu bieten, dass die grössere oder geringere Strafbarkeit in dem möglichst entsprechenden Strafmasse ausgesprochen und verbüsst werde. Eine solche Hülfe wird aber auch durch das richterliche Erkenntniss in diesem Punkt nicht ausgeschlossen — nach Lage der Dinge haben Gesetzgeber und Richter für die wahre wirkliche Gerechtigkeit der Strafe, die wir im einzelnen Falle in Zahlen aussprechen, immerhin die beste Empfehlung in der Bethätigung ihrer guten Absicht, der Gerechtigkeit nach Kräften zu dienen."

tegenwoordig ten opzichte der voorwaardelijke invrijheidstelling. Het grootste gedeelte der moderne criminalisten huldigt dit stelsel als niet in strijd met het wezen van het strafrecht, noch met het vonnis. Het meest doorslaande bewijs geeft hiervan het internationale pénitentiaire Congres van Stockholm in 1878, waarop tal van mannen uit alle werelddeelen, de een theoretisch, de ander practisch ingewijd in de wetenschap van het gevangeniswezen, zonder eenigen strijd over het door ons in deze paragraaf behandelde onderwerp, de volgende resolutie aannam: »La libération provisoire n'étant pas contraire aux principes du droit pénal, ne portant aucune atteinte à la chose jugée, présentant d'ailleurs des avantages pour la société comme pour les condamnés, doit être recommandée à la sollicitude des gouvernements" [1]).

---

§ 2. Het recht van gratie en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

„Eine provisorische Begnadigung im einzelnen Fall dürfte der Auffassung von der Gnade wenig entsprechen; eine provisorische Freilassung ganzer Klassen von Verbrechern innerhalb bestimmter Fristen der richterlich erkannten Strafe ist ihr ganz gewiss zuwider."
VON HOLTZENDORFF.

Het recht van gratie is, in engeren zin, de aan het hoofd van den Staat toekomende bevoegdheid om kwijt-

[1]) Te vinden in Dr. GUILLAUME's „Le Congrès pénit. internat. de Stockholm," 1ste deel, p. 302.

schelding of vermindering van straf te verleenen, wanneer deze, volgens de wet wegens het misdrijf opgelegd, niet in verhouding staat tot de gepleegde daad. Ten opzichte van die verhouding van de straf tot het misdrijf kunnen wij de gratie uit drieërlei gezichtspunten beschouwen. Primo zal de gratie kunnen optreden in die gevallen, waarin de wet uithoofde van onvermijdelijke gebreken, die immer eene wetgeving aankleven, te kort zou doen aan recht en billijkheid; zij zal er voor kunnen waken dat niet het summum jus summa injuria worde. Vervolgens kan zij den veroordeelde een volledige kwijtschelding van straf schenken, hetzij omdat deze geen straf verdient, hetzij dewijl het belang van de maatschappij en van den staat eene algeheele opheffing van de gevolgen van het door den rechter uitgesproken vonnis eischt. Ten slotte wordt het door de gratie mogelijk gemaakt, den misdadiger, die reeds verbeterd is, nadat hij een gedeelte van zijn straf heeft ondergaan, het overblijvende deel kwijt te schelden.

Met dit laatste betreden wij het terrein der voorwaardelijke invrijheidstelling; immers uit het geven van gratie aan een veroordeelde, die voor den afloop zijner straf verbeterd is, blijkt ons ten duidelijkste de noodzakelijkheid die er altijd bestond om den duur van lange straffen in te korten; doch, terwijl de gratie, die als eene premie op het goed gedrag van den veroordeelde binnen de muren der gevangenis is gesteld, onvoorwaardelijk is, en daardoor der maatschappij niet den minsten waarborg geeft voor een storing in de openbare orde, om niet te zeggen, voor een herhaling van misdrijf en zij den begiftigde, om

het zoo uit te drukken, verder aan zijn lot overlaat, vult de voorwaardelijke invrijheidstelling al die leemten aan; ook zij wordt gegeven als loon naar werken, maar zij voegt daar tevens de voorwaarden aan toe, die de maatschappij kunnen behoeden voor gevaren, die aan een plotselingen overgang van de straf tot de volkomen vrijheid zijn verbonden.

Het is een algemeen bekend feit, dat men de gratie altijd beschouwde als een surrogaat voor de ontbrekende instelling volgens welke de rechter den duur der straf relatief bepaald kan uitspreken; maar het is tegenwoordig evenzeer algemeen erkend, dat de voorwaardelijke invrijheidstelling een correctief is van de gratie.

Het is waar, de Kroon kan evengoed als zij absoluut gratie verleent, dit voorwaardelijk doen; waar het belang van maatschappij en staat op den voorgrond treedt, is hare bevoegdheid tot uitoefening van gratie onbeperkt en aan geen wet gebonden, alleen ten opzichte van het privaat belang geldt de regel »non potest rex gratiam facere cum injuria et damno aliorum;" zulk een voorwaardelijke gratie zou ook geenszins een ongewoon verschijnsel zijn, [1]) maar

---

[1]) Het meest sprekende voorbeeld hiervan is ongetwijfeld dat HARRIS („Principles of the criminal law" p. 455) opgeeft, „when a person sentenced to death is pardoned on the condition that he submit to punishment either of penal servitude or imprisonment."

Vooral in Engeland ging het geven van gratie reeds vroeg met het stellen van een voorwaarde daarbij gepaard. VON HOLTZENDORFF deelt ons mede, dat ten tijde van EDUARD III bij elke schenking van gratie wegens zware misdaden een borgstelling werd gevorderd voor verder goed gedrag; evenzoo bepaalt een wet uit den regeeringstijd van WILLEM III, dat aan de gratie als voorwaarde een waarborg voor

haar toe te passen in de gevallen, waarin de veroordeelde na volbrenging van een gedeelte zijner straf verbeterd is, zou in strijd zijn met de natuur van het recht, dat altijd voor een der schoonste praerogatieven van de Kroon is gehouden; want wat zou daarvan het gevolg zijn? Dat de gratie, die volgens haar innerlijke natuur slechts bij wijze van uitzondering mag toegepast worden, van haar verheven standpunt afdaalt om als een regelmatig en herhaaldelijk voorkomend middel bij de voltrekking der vrijheidstraffen te dienen. Zeer terecht zegt VON HOLTZENDORFF [1]: »das Rechtsbewusstsein wird getrübt, wenn das Staatsoberhaupt aus seiner völligen Parteilosigkeit heraustretend, in die regelmässigen Functionen der richterlichen Gewalt hinein greift durch eine regelmässig vorausgesetzte Beurlaubung von Verbrechern."

Maar nog een ander bezwaar zoude er bestaan tegen eene voorwaardelijke invrijheidstelling door middel der gratie. De hoop om gratie te verkrijgen is te onzeker en hare verwezenlijking ligt te ver in het verschiet dan dat zij een verbeterenden invloed op het gedrag van den veroordeelde gedurende zijne gevangenschap zal kunnen uitoefenen; daarom zal het stelsel der tickets of leave moeten rusten op de wet; de voorwaardelijke vrijheid blijft een voorrecht, maar het moet een gunst zijn van

het goed gedrag van den veroordeelde moet worden toegevoegd, zoodra een hooger rechter het goed vond zulk een zekerheidsmiddel voor den duur van zeven jaren van den misdadiger te vorderen. Vgl. hierover „Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen," p. 23.

[1]) Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen, p. 24.

welke de veroordeelde weet dat ze hem in zekere gevallen wellicht kan te beurt vallen, en die gevallen moeten bij de wet bepaald zijn; eerst als wetsweldaad kan de instelling haar doel bereiken. Overal waar het stelsel is ingevoerd, wordt dit beginsel gehuldigd; zelfs in Engeland waar de wet van 1853 (16 en 17 Victoria, c. 99) bepaalt: dat »A licence to be at large in the United Kingdom and the Channel Islands or in such parts thereof respectively as in such licence shall be expressed and upon such conditions in all respects, as to her Majesty shall seem fit" en waar de ministers oorspronkelijk wel ietwat willekeurig de verhouding tusschen het vastbepaalde en het voor verandering vatbaar gedeelte der straf regelden, is sedert het ticket of leave stelsel in zijne leemten aangevuld door verschillende wetten (zie de Bijlagen); alleen Saksen maakte vroeger een uitzondering op den regel, doch dit is hieraan toe te schrijven, dat men eerst de proef wilde nemen met het stelsel om het later na de opgedane ervaringen des te doeltreffender bij de wet te kunnen regelen. (Zie bladz. 115, 3de noot). Van die vereischten nu, welke de wet voor eene voorwaardelijke invrijheidstelling vaststelt, mag de uitoefening van het grondwettig recht van gratie niet afhankelijk worden gemaakt.

Men heeft wel eens beweerd, dat door het voorwaardelijk invrijheidstellen van een veroordeelde, wiens straftijd nog niet is volbracht, inbreuk wordt gemaakt op het aan den Vorst toekomend recht van gratie; doch geheel ten onrechte. Het eene laat het andere volkomen intact. Het geven van den verlofpas geschiedt voorwaardelijk en

is herroepelijk, de straf blijft bestaan; de Kroon heeft altijd nog de bevoegdheid om ook den voorwaardelijk invrijheidgestelde gratie te schenken en hem daardoor bijv. te ontheffen van eene nakoming van de voorschriften, die in zijn verlofpas staan vermeld.

---

§ 3. Doel der voorwaardelijke invrijheidstelling.

La libération préparatoire, outre qu'elle est juste et légitime dans son principe, a surtout le rare mérite de concourir puissamment au succès de l'expiation et d'être un des plus sûrs moyens de régénération pénitentiaire.

BONNEVILLE.

Aan ons modern strafrecht ligt eene harmonie tusschen recht en nut ten grondslag. Het recht en het waarachtig maatschappelijk belang moet samengaan, zooals PLATO het reeds opmerkte. Men streeft er zooveel mogelijk naar om de straf evenals het strafrecht zelf te beperken binnen de grenzen van doelmatigheid en noodzakelijkheid. Geen straf wordt daarom meer gekozen, waarbij het wezenlijk belang van den misdadiger wordt opgeofferd; de straf is niet langer een kwaad, waardoor de terugkeer tot een leven overeenkomstig met de bestemming des menschen voor den delinquent wordt afgesneden, maar zij is een leed. Wel is waar blijft haar hoofddoel, beveiliging der maatschappij, en niet verbetering — want ware dit het geval dan zoude de wensch, dat alle menschen misdreven, niet

ongepast klinken, ieder toch heeft verbetering in meerdere of mindere mate noodig; bovendien zoude dan de onverbeterlijke ongestraft moeten blijven — maar de straf wordt zooveel mogelijk dienstig gemaakt aan de verbetering van den misdadiger; dit is haar tweede doel.

Aan dit laatste doel nu sluit zich het stelsel om den gevangene vóór den afloop van zijn straftijd voorwaardelijk in vrijheid te stellen aan; het berust op den grondslag der verbetering.

Het doel dat men zich voorstelt met deze instelling te bereiken is tweeledig; primo, den misdadiger gedurende zijn verblijf in de gevangenis op te wekken tot verbetering; secundo, hem zooveel mogelijk te vrijwaren tegen de gevaren, welke een plotselinge overgang van de straf tot de volkomen vrijheid onvermijdelijk met zich sleept.

Ad. I. Het is slechts een klein getal van het geheele menschdom dat goed doet uit zuivere liefde tot het goede; het gros wordt daartoe gedreven nu eens door vrees voor straf dan weer door de hoop op belooning. De inrichting van den staat bewijst deze stelling, want naast de straffen die hij instelt, reikt hij ook belooningen uit; het eene is onafscheidbaar van het andere, »proemio et poena respublica continetur". Dat stelsel van belooningen en straffen past de Staat op een ieder toe, op den vrijen burger zoowel als op den gevangene, want ook deze blijft een kind der maatschappij zooals het Toscaansche wetboek van 1786 het zoo schoon uitdrukt (»figlio anch 'esso dellà società"). De staat ontneemt den misdadiger de vrijheid, omdat hij heeft

gezondigd tegen de openbare orde, maar evenzeer als de noodzakelijkheid hem daartoe dwingt, eveneens noopt hem de doelmatigheid om voor den misdrijver te zorgen. Binnen de strafinrichting wordt die taak vervuld door wat men noemt de gevangenistucht, welke wordt gehandhaafd door het opleggen van disciplinaire straffen en het schenken van belooningen. Deze bestaan gewoonlijk in een loftuiting van den directeur, eene verbetering van voedsel, eene geldelijke premie voor den arbeid, in het toestaan van het schrijven van brieven en het ontvangen van bezoeken enz.; gene zijn meestal berispingen, inkorting van het voedsel, opsluiting in een donkere cel, krom sluiten, het dwangbuis, in sommige landen zelfs nog lijfstraffen, het weigeren van verzoeken om kleine voorrechten als het schrijven van brieven en ontvangen van bezoeken, het zien van betrekkingen enz. [1]).

---

[1]) Een zeer eigenaardig middel tot handhaving der tucht vindt plaats in de Keizerlijk Russische strafinrichting te Archangel a/d Dwina.

In elk vertrek kiezen nl. de daarin verblijfhoudende gevangenen uit hun midden een „oudste" aan wien zij, nadat die keus door den directeur is goedgekeurd, gehoorzaamheid verschuldigd zijn. Deze „oudste" heeft niet alleen het toezicht over de gevangenen van zijn vertrek, maar hij is ook verantwoordelijk voor de reinheid, verwarming en verlichting er van, hij meldt de ziektegevallen of misdrijven der gevangenen aan den directeur, hij zet hen aan het werk, en houdt boek, hoeveel geld elke gevangene verdiend heeft. Dagelijks wordt een van die „oudsten" naar de rij af over de keuken geplaatst, om voor de goede toebereiding der spijzen zorg te dragen.

In diezelfde strafinrichting bestaat eveneens de practijk om aan gevangenen, die het verdienen, een inkorting van den straftijd toe te staan. De gevangenen toch, die zich 2 jaar lang goed gedragen hebben, worden in de klasse der „zich verbeterenden" geplaatst; indien de omstandigheden er naar zijn, kan dit ook vroeger

Door deze middelen, gepaard met arbeid, onderwijs en godsdienstoefening zoekt men den gevangene aan orde te gewennen, lust tot arbeid bij hem op te wekken, maar vóór alles zijne neiging tot het kwade te verdrijven en zijn inborst voor het goede toegankelijk te maken. Doch voor velen zullen die middelen niet krachtig genoeg zijn, bij velen is het zich misdragen zoo diep ingeworteld, dat een sterker prikkel dan de opgenoemde zal noodig zijn, indien men de straf aan haar tweede doel wil laten beantwoorden; en dit middel is gevonden door de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Eene inkorting van den straftijd, een spoediger toenadering tot de vrijheid, ziedaar het schoonste verschiet dat een gevangene kan hebben; geen zaak zal hem grooter belang inboezemen dan de zoo vurig verlangde vrijheid: de gedachte, dat hij het in zijn macht heeft, den duur der straf te verkorten, zal maar weinigen zelfs van de meest in het kwade verstokte misdadigers koel laten. BONNEVILLE DE MARSANGY zeide met het oog hierop in zijn Co-Rapport op het pénitentiair Congres te Stockholm met de woorden van

---

geschieden. Deze behoeven het haar niet kort afgeknipt te dragen en mogen, mits niet meer dan 2 te samen en onder begeleiding, naar de stad gaan om er inkoopen te doen; zij dragen verder andere kleeding, mogen, wanneer zij op weg naar het werk zijn, een eind van de andere gevangenen verwijderd loopen, en kunnen bij langdurig goed gedrag zelfs voor den dienst als opzichter over den arbeid gebruikt worden. Tien maanden in deze afdeeling doorgebracht, staan gelijk met één jaar in de laagste klasse, en op die wijze kan hun gevangenschap ingekort worden.
R. GOLLERT, „Die Kaiserlich Russische Strafanstalt zu Archangel," 1879, p. 10—13.

THIERS: »Avec la liberté, on pourra toujours enfanter des prodiges" en ongetwijfeld, zelden zijn die woorden beter op hun plaats dan hier. Zij zal voor den werkelijken booswicht de meest verleidelijke prikkel zijn tot een zelfbeheersching, die tot inkeer en ten slotte tot verbetering leidt; maar hoeveel ongelukkigen zuchten er in de gevangenis, wier innerlijke mensch niet zóó verdorven is als het misdrijf, dat zij pleegden, zou doen vermoeden; hoe talrijk is niet het aantal overtreders, wier hart nog warm klopt bij de gedachte aan hun achtergebleven betrekkingen, aan hun ouders, vrouw en kinderen, hoe groot is niet het cijfer van hen die veroordeeld werden op hun jonge jaren? Welk een onwaardeerbare weldaad zal de voorwaardelijke invrijheidstelling niet zijn voor die allen? Voor den een houdt zij den goeden moed staande, die anders zoo licht zou bezwijken onder den last van het knagend berouw; voor den ander is het de verlangst naar zijn bloedverwanten, die hem tot 't goede aanspoort; voor den derde eindelijk maakt zij het mogelijk, om nog aan zijne bestemming als mensch te beantwoorden!

Zal echter de inkorting der vrijheidstraffen werkdadig zijn, dan moet het voor inkorting vatbaar gedeelte zóó zijn dat de gevangene er belang bij heeft het te verdienen. MITTERMAIER [1]) deelt ons eene wet mede van 30 Mei 1857 uit den Staat Massachusetts; volgens deze wordt den gevangene voor elke maand, waarin hij de voorschriften van het reglement van orde trouw nakomt en geen straf verkrijgt, één dag

---

[1]) Gefängnissverbesserung, p. 142.

van zijne straf kwijtgescholden, voor gevangenen, wier straftijd langer dan drie jaar is, bedraagt de inkorting twee dagen voor elke maand; bij vrijheidstraffen langer dan tien jaar, wordt dit vijf dagen. Zulk eene vermindering van enkele dagen op een straf van langen duur zal weinig helpen; zij ligt bovendien voor den veroordeelde te ver in het verschiet om hem daaromtrent niet koud te laten.

Bij de bepaling van het veranderlijke deel der straf zal men op twee zaken nauwlettend acht moeten geven; ten eerste dat dat deel, zooals ik reeds zeide, een overheerschenden invloed op het gemoed van den gevangene kan uitoefenen, maar ten tweede dat voor het vastbepaalde onveranderlijke gedeelte zooveel tijd overblijft, dat die invloed kan werkzaam zijn, en dat men de werking er van kan nagaan; hieruit volgt dat bij straffen van korten duur van geen voorwaardelijke invrijheidstelling sprake kan zijn. Hoedanig nu de verhouding tusschen die beide gedeelten moet wezen, het hoelang, dit zullen wij in eene volgende paragraaf nagaan.

Er wordt dikwijls gezegd dat men door het geven van hoop op eene inkorting der vrijheidstraffen, de huichelarij in de hand werkt. Mijn antwoord hierop kan kort zijn: door elke belooning, waarop men den gevangene uitzicht geeft, zal dit in meerdere of mindere mate geschieden, en ik geef gaarne toe dat men evenmin als uit de vrije maatschappij, uit de strafinrichting dit gebrek geheel zal kunnen verdrijven; maar ik meen tevens dat men het bedrog door huichelaars voor een groot deel zal kunnen wegnemen, ja, ik zou bijna durven zeggen, tot nul kan reduceeren, wanneer men

verstandig te werk gaat met het stellen der vereischten voor deze wetsweldaad en wanneer het menschkundige beambten zijn, die ze toepassen. Het weinigje huichelarij, dat er op die wijze nog blijft bestaan, mag ons niet terughouden onzen bijval te schenken aan eene instelling, waarvan het doel zoo heilzaam is voor den misdadiger, waardoor de gevangenistucht zulk eene aanmerkelijke verbetering kan ondergaan.

Ad II. Reeds de beroemde BENTHAM maakt ons opmerkzaam op het ondoelmatige feit om den gevangene zonder eenigen overgangsmaatregel uit de strafinrichting in de maatschappij te laten terugkeeren. »Un criminel après avoir subi sa peine dans les prisons," aldus schreef deze uitnemende Engelsche criminalist in 't begin onzer eeuw, »ne doit pas être rendu à la société, sans précaution et sans épreuve. Le faire passer subitement, d'un état de surveillance et de captivité à une liberté illimitée; l'abandonner à toutes les tentations de l'isolement, de la misère et d'une convoitise aiguisée par de longues privations; c'est un trait d'insouciance et d'inhumanité, qui devrait enfin exciter l'attention des législateurs" [1]). Volkomen juist zijn deze woorden.

De ontslagen gevangene, die thans niet meer wordt teruggehouden door disciplinaire straffen, — die nu geheel zonder toezicht staat en geen meester meer boven zich kent, — die de vrijheid onbeperkt kan genieten, zal, het ligt voor de hand, maar al te dikwijls stooten op de klippen, die zich voor hem van alle kanten in de maatschappij verheffen. Hoe menigmaal is niet een misdadiger, die met de beste

---

[1]) Des peines et des récompenses.

voornemens bezield het vrije leven intrad, gevallen in den strijd tegen de verleiding, die een directe overgang van straf tot vrijheid hem aanbood?

Nauwelijks is de poort van de strafinrichting voor den naar vrijheid snakkenden delinquent geopend, of zijne oude spitsbroeders staan hem op te wachten en trachten hun vroegeren deelgenoot in het misdrijf mee te sleepen in de nieuwe booze plannen, die zij gesmeed hebben. Een sterkere wil dan van menig misdadiger behoort er toe om weerstand te bieden aan de verleidingen van die onverbeterlijke booswichten, en het aantal voorbeelden van hen, die aldus weer tot misdrijf vervielen, is groot. Maar stelt u voor dat hij zijne oude makkers weerstaat en ze afwijzend voorbijgaat; een ander bezwaar niet minder gewichtig dan dit, wacht hem. Het is het wantrouwen, waarmede de maatschappij hem bejegent; en niet ten onrechte, want zij kan den verbeterden van den onverbeterden misdrijver niet onderkennen. Vergeefs klopt de ontslagen gevangene overal aan om werk; telkenmale wordt hij met het harde »gij hebt gezeten" afgewezen; en mocht het hem gelukken het hart van den een of anderen philantroop door zijn smeeken te vermurwen, dan zijn het zijne medearbeiders die zich besmet gevoelen door de aanraking met den vroegeren misdadiger en hun meester er toe dwingen zich weer van hem te ontdoen. Het weinige geld, dat hij als belooning voor zijn werk uit de gevangenis had medegekregen, is langzamerhand opgeteerd en armoede staat voor de deur. De werkeloosheid heeft zijn gemoed verslapt en brengt hem aan den drank; zijn gedrag wordt slecht en wanordelijk; en na

korteren of langeren tijd zal hij zijn lui en ongebonden leven op nieuw in de gevangenis moeten boeten.

De hier geschetste zijn, naar ik meen, de meest voorkomende oorzaken, die den ontslagen misdadiger binnen de een of twee jaren na zijn invrijheidstelling in herhaling van misdrijf doen vervallen. Het valt, wel is waar, niet te ontkennen dat vereenigingen, die zich de zedelijke verbetering der gevangenen ten doel stellen, iets kunnen bijdragen om dit te voorkomen, doch haar invloed op den invrijheidgestelde zal nimmer van groot gewicht kunnen zijn, zoolang die zich niet kan doen gelden door krachtiger middelen dan thans het geval is. De practijk levert hiervan een aantal bewijzen; nog onlangs deed zich het volgende merkwaardige geval voor. Zeker J. v. S. pas uit de celgevangenis te Utrecht ontslagen had van den heer MR. C. R. H. VAN LELYVELD, president der arr. rechtbank te Alkmaar, in zijn qualiteit van president der afdeeling van het Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen, een kleinen onderstand ontvangen. Uit dankbaarheid daarvoor begaf zich genoemde v. S. naar een paar herbergen te St. Pancras, en stelde daar successievelijk een paar brieven op, waarin hij op naam van dien president een aanbeveling deed van zijn persoon aan den burgemeester en een der wethouders, met het doel hem op vertoon van zijn brief van ontslag eenig geld te geven. Hij onderteekende die valschelijk met den naam: VAN LELYVELD. Het gevolg hiervan was dat J. v. S., door het Gerechtshof te Amsterdam schuldig verklaard zijnde aan bedelarij, aan twee valschheden in onderhandsche geschriften en het tweemaal desbewust gebruik maken daarvan, den 29en Maart van

dit jaar werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaren en tot betaling van vier geldboeten, ieder groot *f* 50, terwijl hij na afloop van zijn straftijd naar een bedelaarsgesticht zal worden overgebracht.

Aan de voorwaardelijke invrijheidstelling is het gegeven, den gevangene te behoeden tegen de gevaren, die hem bij zijn ontslag uit de strafinrichting in den weg treden; zij schept den meest doeltreffenden overgang van straf tot vrijheid; zij leidt den delinquent door de vrijheid op tot de vrijheid; dit is haar tweede en belangrijkste doel.

De verbeterde gevangene, aan wien een verlofpas wordt geschonken, zal daarin een bewijs van vertrouwen zien en dit zal hem aansporen in het goed gedrag, dat hij gedurende zijne opsluiting toonde, ook thans, nu hem een grootere mate van vrijheid, wordt toegekend te volharden. De ernst en de goede wil, die de misdadiger gedurende zijn verblijf in de gevangenis bij het opvolgen der voorschriften heeft aan den dag gelegd, geven reeds op zich zelf eenigen waarborg, dat hij zijn vrijheid niet zal misbruiken; doch aanmerkelijk wordt deze waarborg versterkt, doordat aan zijn ontslag bepaalde voorwaarden zijn verbonden, van wier vervulling het afhangt of de veroordeelde het hem toegekende voorrecht mag behouden. Evenzeer als vroeger in de gevangenis de hoop op inkorting van den straftijd een krachtige prikkel was voor de verbetering van den veroordeelde, evenzeer zal nu in de vrijheid de gedachte dat hij bij de minste overtreding zijne straf in de gevangenis moet boeten, hem voeren tot een strenge plichtsbetrachting

Als het zwaard van Damocles zweeft hem de herroepbaarheid van de vrijheid, waarnaar hij zoo lang en zoo vurig verlangde, boven het hoofd. Thans zal hij de kracht hebben zijn oude makkers in het kwaad te mijden, want hij weet dat de omgang met hen hem zijn verlofpas doet verliezen. De werkgever zal niet langer weigeren hem in dienst te nemen, wiens voorwaardelijke invrijheidstelling het bewijs levert dat hij hulp verdient: de afschrikkende kracht der voorwaarden zal van den vroegeren misdadiger nog een onberispelijk arbeider kunnen maken. Een der eerste verplichtingen die implicite op den verlofpas aangegeven staan, is, het niet bezoeken van kroegen en bordeelen: daardoor zal tevens een der voornaamste oorzaken tot misdrijf worden weggenomen.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is de proefsteen van het gedrag in de strafinrichting. Brengt de voorwaardelijk ontslagene het er gedurende dien proeftijd goed af, dan bestaat er ten minste ook eenige zekerheid, dat hij eveneens na zijn definitieve invrijheidstelling den rechten weg zal houden. De vrije maatschappij heeft gelegenheid gehad hem te leeren kennen en vertrouwen; dit zal het wantrouwen jegens den ontslagen gevangene doen verminderen en hem in zijn ernstigen wil helpen en sterken.

Het natuurlijk gevolg van dit alles is dat de instelling der tickets of leave een der zekerste beveiligingsmiddelen tegen de recidieve vormt. Juist als zoodanig kan het stelsel hier te lande groote diensten bewijzen; want het aantal van veroordeelden, die in herhaling van misdrijf vervallen, is bij ons belangrijk. Dit blijkt ons uit het

onderstaand lijstje, dat ik ontleen aan de »Statistiek van het gevangeniswezen."

	Totale bevolking.	Herhaling van misdrijf. 1ste.	2de.	3de.	4de.	Totaal.	Die gratie of afslag genoten.	Die geen gratie of afslag genoten.	Verhouding tot de totale bevolking.
Strafgevangenissen.........	2262	crim. 68	60	40	85	253	108	145	25.6°/o
		corr. 129	66	39	93	327	104	223	
Cellul. gev.....	4213	435	196	63	114	858	2	856	20.3 „
Huizen v. verzek.	4537	394	232	100	96	822	4	818	18.1 „
Huizen v. arrest	9119	1128	501	273	571	2473	20	2453	27.1 „
Totaal.....1879	20131	2204	1055	515	959	4733	238	4495	23.5°/o
1878	19905	2111	940	540	755	4346	243	4103	21.8 „
1877	19670	1977	895	523	904	4299	204	4095	21.8 „
1876	17386	1810	984	548	724	4066	193	3873	22.7 „
1875	18103	2069	975	541	755	4340	172	4168	23.9 „

Deze tabel over de totale bevolking onzer gevangenissen levert ons tevens een duidelijk bewijs van de juistheid der stelling: dat goed gedrag in de strafinrichting betoond, reeds op zich zelf een niet onbelangrijke zekerheidstelling geeft, dat de deliquent zich ook na zijne invrijheidstelling niet zal schuldig maken aan wetsovertredingen; want vergelijkt men van het getal recidivisten hen, die gratie of afslag verkregen, met degenen, die deze voorrechten niet deelachtig werden, dan ontdekt men ten gunste der eerstgenoemden een niet gering verschil.

Ook tegen het tweede doel der instelling zijn vele bedenkingen verrezen, en niet het minst in ons Vaderland. In het Advies van den Raad van State over het ontwerp van een Wetboek van Strafrecht komt o. m. de volgende zinsnede voor: »De

Raad van State mag intusschen Uwe Majesteit niet ontveinzen dat hij de juistheid betwijfelt van het gevoelen der Staatscommissie dat de voorwaardelijke vrijlating er veel toe kan bijdragen om het wantrouwen, de vooroordeelen te overwinnen, welke thans nog algemeen tegen ontslagen gevangenen bestaan" [1]). Over hetzelfde punt valt de heer LENTING in zijn aan het Verslag der Commissie van Rapporteurs toegevoegde Nota [2]). Eveneens gingen er tijdens de beraadslaging over de artikelen 15 en 16 W. v. S. in onze Eerste en Tweede Kamer stemmen op, die het bewijs leverden dat men in de voorwaaardelijke invrijheidstelling geen doeltreffenden overgang van de straf tot de vrije maatschappij zag.

Na mijn betoog hierboven zoude ik de tegenstanders nog kunnen toevoegen de woorden van den grooten SURINGAR: »een volmaakt stelsel, dat van alle kanten in den haak is en waarbij niet een enkele bedenkelijke hoek meer overblijft, is niet uit te denken;" doch dit ware onnoodig, want als een krachtige reserve staan mij de resultaten ten dienste. In geen enkel land, waar het ticket of leave stelsel is ingevoerd, faalde het in het geven van gunstige uitkomsten; de cijfers in ons eerste Hoofdstuk hier en daar aangehaald bewijzen dit. Het is waar, men kan de waarde van een strafstelsel slechts gedeeltelijk opmaken uit de vermeerdering of vermindering der misdrijven: de volkshuishoudkundige toestand van een land zal wel den grootsten invloed op het cijfer der misdrijven hebben. Hiervan geeft

1) Vgl. de Memorie van Toelichting II, 1879, p. 399.

2) Vgl. de Memorie van Toelichting II, 1880, p. 271.

ons o. a. Ierland een sprekend bewijs, in het feit, dat sedert 1852 in dit land, nadat de hongersnood geweken was, de misdrijven het veertiende gedeelte uitmaakten van het getal, dat zij in 1848 hadden bereikt; dit toont ons ook het Parlementsbericht, waarin medegedeeld wordt: dat thans nu Ierlands toestand zoo ontredderd is, het aantal zoogenaamde agrarische misdrijven sedert 1 Jan. 1880 tot 1 Jan. 1881 tot het hooge cijfer van 2590 is geklommen. [1]) Doch wanneer wij het getal misdrijven tot maatstaf van de meer of minder gunstige werking van een strafstelsel nemen, zal onze conclusie alleen dan waarde hebben, als wij onze aandacht vestigen op het toe- of afnemen van het cijfer der recidivisten, en daaruit de waarde van de instelling ontleenen. Dit hebben wij gedaan bij het vermelden van de resultaten met de voorwaardelijke invrijheidstelling overal elders verkregen; daarom zal voorzeker ook hier »l'éloquence des chiffres" waarheid zijn.

---

§ 4. Voordeelen, die de voorwaardelijke invrijheidstelling oplevert.

„Deswegen ist die Beurlaubungsfrage die wichtigste Thesis in der Wissenschaft vom Strafvollzuge." Dr. SCHWARZE.

De voordeelen van het ticket of leave stelsel, die zich onmiddelijk aan zijn tweeledig doel aansluiten, behandelde ik

[1]) De vermeerdering van die misdrijven was in Ierland zóó sterk dat, terwijl er in April 67, in Juni 90, in Sept. 168, in Oct. 269 en in Nov. 561 werden gepleegd, dit cijfer in Dec. klom tot 866.

reeds in de voorafgaande paragraaf. Volledigheidshalve wil ik ze hier herhalen.

I. In de eerste plaats maakt de voorwaardelijke invrijheidstelling het mogelijk dat de straf meer volkomen aan haar tweede doel: verbetering van den misdadiger, beantwoordt.

II. Zij zal voor den gevangene de meest werkdadige prikkel zijn tot goed gedrag en tot verbetering.

III. Zij zal het gemoed van den veroordeelde meer vatbaar en toegankelijk maken voor de lessen en vermaningen der hoofdbeambten in de strafinrichting.

IV. Zij zal daardoor een der beste middelen zijn tot handhaving der orde, tot verbetering der tucht binnen de gevangenis.

V. Zij spoort den ontslagen gevangene aan tot verder goed gedrag en tot voortdurende plichtsbetrachting.

VI. Zij maakt voor hem den overgang van de straf tot de volkomen vrijheid lichter.

VII. Zij is voor de maatschappij een middel om zich van de verbetering van den ontslagen veroordeelde te overtuigen.

VIII. Zij zal daarom het wantrouwen jegens zulk een individu voor een groot deel wegnemen.

IX. Zij opent voor hem eene grootere mogelijkheid om werk te verkrijgen.

X. Zij vormt een der zekerste behoedmiddelen tegen herhaling van misdrijf.

XI. Zij is bij de definitieve invrijheidstelling van den veroordeelde de meest doeltreffende wijze tot zijne rehabilitatie.

XII. Verder zal het stelsel bevorderlijk zijn aan een juiste uiting van het gerechtigheidsgevoel van hen, aan wie de

rechtspraak is toevertrouwd. In een land toch, waar de voorwaardelijke invrijheidstelling is ingevoerd, zal de rechter niet zoo licht aarzelen om daar waar het concrete geval het eischt, een strenge straf op te leggen; want hij weet dat de misdadiger het in zijne macht heeft die straf door goed gedrag, door verbetering te verzachten.

XIII. Behalve deze talrijke goede eigenschappen, die de instelling bezit voor het belang van den misdadiger, van de maatschappij en van de geheele strafrechtspleging, heeft zij er ten slotte nog eene, die wij, hoewel zij niet tot zulk een verheven orde behoort, toch niet met stilzwijgen mogen voorbijgaan. Ik bedoel het voordeel dat het ticket of leave stelsel uit economisch oogpunt beschouwd, ons verschaft.

XIV. Ten slotte maakt de voorwaardelijke invrijheidstelling het mogelijk, dat de statistieken over de strafrechtspleging meer overeenkomstig de waarheid kunnen worden opgemaakt. Door het onafgebroken en nauwlettend politietoezicht dat aan deze instelling verbonden is, zullen vele misdrijven bekend worden, die anders aan alle nasporing ontsnapten, en juist, doordat zij onbekend bleven, des te gevaarlijker voor de openbare veiligheid werden.

---

§ 5. Toepasselijkheid van de voorwaardelijke invrijheidstelling op alle gevangenisstelsels.

„.... L'expérience a démontré que la libération conditionnelle peut parfaitement bien atteindre son but sans stage intermédiaire et être appliquée dans tous les systèmes." POLS.

Het is aan geen twijfel onderhevig, dat een stelsel als de

voorwaardelijke invrijheidstelling met haar tweeledig doel, het best op zijn plaats is in een progressief gevangenissysteem. Daarin vormt zij een onmisbaar bestanddeel; zij verwezenlijkt het einddoel, dat men zich met een dergelijke wijze van strafvoltrekking voorstelt, volkomen.

De gevangene, die, na eerst door een tijdperk van strenge afzondering tot inkeer gebracht te zijn, in de gemeenschap treedt — geen gemeenschap als de van ouds beruchte, maar een die slechts over dag wordt toegepast en die steunt op eene zoo doeltreffend mogelijke verdeeling in klassen — die daarna in een tusschengevangenis wordt geplaatst, zal door het allengs zachter worden der straf en door het daarmede gepaard gaande grooter vertrouwen, dat men in hem stelt, als 't ware opgeleid worden tot de voorwaardelijke invrijheidstelling. Deze instelling zelf met hare nóg onbeperkter vrijheid wordt voor hem een ware oefenschool voor zijn aanstaand leven als geheel vrij man.

Bij gelegenheid eener historische ontwikkeling van de inkorting der vrijheidstraffen in Oostenrijk zegt Dr. WAHLBERG [1]) »Soll eine Besserung der Sträflinge erreichbar bleiben, so muss vor Allem die Strafgesetzgebung an die sittliche Natur des Menschen und an die Möglichkeit das verlorene Vertrauen wieder zu gewinnen, glauben;" zonder het te willen schetst genoemde Oostenrijksche rechtsgeleerde met deze woorden één van de grondslagen, waarop de trapsgewijze strafvoltrekking steunt; door vertrouwen te schenken tracht men vertrouwen te winnen, en juist deze

---

[1]) Zie de Allgem. österreich. Gerichts-Zeitung, 1862, p. 230.

methode vindt het best hare uitdrukking in het vierde stadium; daar wordt zij het ruimst toegepast, doch tegelijkertijd waken ook de strengste middelen voor misbruik.

Vooral de »intermediate-prisons" uit het zoogenoemde CROFTON stelsel zijn het, die zulk eenen uitnemenden tusschentoestand scheppen tusschen de opsluiting en de voorwaardelijke vrijheid. Bijna eenstemmig wordt dit erkend. Dergelijke inrichtingen dragen er veel toe bij, dat men bij het doen eener keuze uit de gevangenen, aan wie men een verlofpas wil toestaan, juist te werk kan gaan: bovendien zal een verblijf in het derde straftijdperk grooten moreelen invloed op den misdadiger uitoefenen; hij zal reeds eenigermate gewend raken aan het vrije leven en de verzoekingen daarmede verbonden, en een krachtige wil om den rechten weg te bewandelen, in dit stadium aan den dag gelegd, zal een waarborg zijn, dat de veroordeelde zijne voorwaardelijke vrijheid niet zal misbruiken. Zie verder bladz. 77—89.

Op het internationale pénitentiaire Congres in 1878 te Stockholm gehouden, maakte het volgende vraagstuk »Examiner la question de la libération conditionnelle des condamnés, abstraction faite du système irlandais", het onderwerp uit eener belangrijke discussie. Uit deze laatste blijkt ons, dat er nog vele personen, die een grooten naam hebben op het gebied van het gevangeniswezen, gevonden worden, die eene voorwaardelijke invrijheidstelling zonder voorbereiding van den delinquent in eene tusschengevangenis onmogelijk achten. Geenszins kan ik die meening deelen. Ook in Hongarije hechtte men voor het ticket of leave stelsel groote waarde aan de »Vermittlungsanstalten;" in de

Koningrijken Croatië, Dalmatië en Slavonië en in Italië zullen, wanneer de laatste strafwetsontwerpen wetskracht verkrijgen, eveneens landbouwkoloniën worden ingevoerd; in verschillende Kantons in Zwitserland denkt men er tegenwoordig sterk over, een overgangsstadium van de opsluiting tot de voorwaardelijke vrijheid te scheppen; doch in geen enkel land, Ierland uitgezonderd, is een verblijf in een intermediate prison een conditio sine qua non voor het verkrijgen van een verlofpas. Dat dit ook in geenen deele noodig is bewijst ons Engeland, waar men vooral in de laatste jaren bizonder te vreden is over het gedrag der »licence-holders".

In de Memorie van Toelichting tot ons Wetboek van Strafrecht [1]) wordt door de Staatscommissie opgemerkt, dat de strijd, die thans nog gevoerd wordt op het gebied van het gevangeniswezen, niet meer is een kamp tusschen de oude gemeenschap en de cel, maar dat het alleen de vraag geldt, wat de voorkeur verdient, de afzonderlijke opsluiting of een zoogenaamd progressief stelsel. Zeer terecht, doch met den strijd is, zooals het meer gebeurt, niet het kwaad zelf opgeheven. Een oud-politiek misdadiger SCHLATTER, die zelf vele jaren in eene gemeenschappelijke gevangenis heeft doorgebracht, heeft zijne ondervindingen in dien tijd opgedaan, te boek gesteld; niet oneigenaardig noemt hij in zijn werk »das System der Einzelnhaft" een tuchthuis ingericht volgens het oude systeem »das Gesellschaftslokal oder Kasino des Auswurfs der Menschheit, der öffentliche

---

[1]) Vgl. bldz. 30.

Markt und Tummelplatz der Gauner und Diebe, und nirgends umschlingt sie ein so enges Band der Brüderschaft wie hier. Wenn man eine Anstalt errichten wollte, welche die Bestimmung hätte, den Laster Vergnügen zu bereiten und den Schelmen eine Gelegenheit zur Assoziation zu bieten, so müsste man ihr etwa eine solche Einrichtung geben, wie sie wenigstens in dieser Beziehung die gemeinschaftlichen Zuchthaüser haben" [1]). Niemand zal de waarheid dezer woorden betwijfelen; eene geheele bibliotheek zoude men kunnen vullen met de werken, waarin de nadeelen van het gemeenschappelijk stelsel worden opgesomd, en niettegenstaande al de gebreken, die het aankleven, ik herhaal het, heerscht het systeem hier en daar nog onbeperkt. Voor de landen, waar dit het geval is, zal de voorwaardelijke invrijheidstelling een ware uitkomst zijn. Het is eene bekende waarheid, dat vele gevangenen in de gemeenschap, die gaarne den goeden weg op willen, dikwijls uit vrees voor den hoon hunner makkers, hun beste voornemen weer laten varen. Die nadeelige invloed der gemeenschap zal nu aanmerkelijk gebroken worden, dewijl ieder gevangene voor zich zelf er groot belang bij heeft zich goed te gedragen; want ook voor hem zal de inkorting van den straftijd eene groote aansporing tot verbetering zijn. De gedachte dat hij het in zijne macht heeft het tijdstip zijner invrijheidstelling, de eindpaal zijner hoop, nader tot zich te brengen, zal hem onderworpen maken aan de gevangenistucht, hij zal niet zoo licht luisteren naar de slechte raadgevingen zijner lotgenooten en zijne

---

[1]) Sammlung gemeinverständlicher wissenschaftlicher Vorträge. Serie III, Heft 60

booze plannen zullen voor edeler gevoelens plaats maken.

Een karakteristiek bewijs hiervan levert Engeland. Op de schepen, welke indertijd de veroordeelden met het uitzicht op eene voorwaardelijke invrijheidstelling naar Australië brachten, heerschten, niettegenstaande de verzoeking tot wanordelijkheden groot was, de beste orde en regelmaat. Op vele transportschepen behoefde tijdens den overtocht, die maanden duurde, geen enkele disciplinaire straf voltrokken te worden, hoewel de gevangenen, die geen hoop mochten voeden op een ticket of leave, alles in het werk stelden hun makkers tot verkeerde plannen te verleiden en in hun samenzweringen tot verstoring der orde mede te sleepen [1]).

Ook Croatië, in welk land eerst op het einde van het jaar 1877 het Iersche stelsel ingevoerd werd, toont ons met een sprekend voorbeeld de gunstige resultaten met de voorwaardelijke invrijheidstelling (Wet 12 Mei 1875) bij 't gemeenschappelijk stelsel verkregen. Sedert de invoering van den verlofpas is de tucht in de gevangenissen aldaar zichtbaar verbeterd. Vroeger waren wanordelijkheden en slecht gedrag in de tuchthuizen aan de orde van den dag; het procent der opgelegde disciplinaire straffen liep van 45 tot 75. Reeds in hetzelfde jaar dat het ticket of leave stelsel werd toegepast, daalde dit cijfer tot 31°/₀; in 1876 bedroeg het 25, in 1877 slechts 23°/₀ [2]).

Eveneens werden in Beieren, waar de »bedingte Entlassung", naar de heer PETERSEN op het pénitentiair Congres

---

[1]) Zie hierover JEBB's „Report on convict discipline," 1850, p. 40.

[2]) Le Congrès pénitent intern. de Stockholm, par le Dr. GUILLAUME, Tome I, p. 291.

te Stockholm mededeelt, nog gedeeltelijk op gevangenen, die hun straf volgens het oude systeem ondergaan, toepassing vindt, de beste uitkomsten verkregen.

Niet zoo grif als op het gemeenschappelijk stelsel, wordt de voorwaardelijke vrijlating toepasselijk verklaard op de afzonderlijke opsluiting. Daartegen heeft men vele bezwaren. Men zegt de ondervinding heeft nooit getoond, dat het cellulaire stelsel behoefte heeft aan die instelling. Over het algemeen gedragen zich de tot de cel veroordeelden goed. Door hun hoop op inkorting der straf te geven zal men hun rust storen, en men loopt gevaar hen tot huichelaars te maken (Aldus Mr. PLOOS VAN AMSTEL op het Stockholmer Congres). Vervolgens wordt beweerd, dat de afzonderlijk opgeslotenen zich goed gedragen, omdat zij tot slecht gedrag geen gelegenheid hebben; daarom zal men nimmer kunnen nagaan of zij werkelijk verbeterd zijn, en het gevolg daarvan is de onmogelijkheid hun een verlofpas uit te reiken. Stelt men hen daarentegen geen gunsten voor oogen, dan zullen zij zich voordoen zooals zij zijn; verbeteren zij zich werkelijk, dan berust die verbetering op een hechteren grondslag en zal daarom beter standhouden. Dit zijn in het kort de bedenkingen die men aanvoert.

Wat het eerste punt aangaat, ook de Commissie van Rapporteurs in ons Vaderland achtte in haar Verslag over het strafwetsontwerp, uit dat oogpunt een toepassing op hen, die de straf uitsluitend cellulair ondergaan, bezwaarlijk te verdedigen. In zijn schriftelijk antwoord voert de Minister van Justitie Mr. MODDERMAN zeer terecht daartegen aan: »dat de voorwaardelijke vrijlating een middel is, om den overgang tot

de vrije maatschappij iets meer geleidelijk te maken; daaraan heeft de cellulaire gevangene evenzeer behoefte als de anderen [1])." Ik voor mij zoude haast durven zeggen, dat de behoefte aan een tusschenstadium voor genen nog grooter is dan voor deze. Geen straf die het gemoed van den gevangene meer ter neer drukt dan de cellulaire; geen overgang zal absoluter en daarom gevaarlijker zijn dan die van de cel tot de volkomen vrijheid. EMIL TAUFFER noemt den delinquent in de afzonderlijke opsluiting, een »Warmhauspflanze", waarvan het zeer twijfelachtig is, »ob die raue Luft des alltäglichen Lebens nicht sehr bald die zarte Pflanze knickt." Veel waars ligt in die beeldspraak; zoo iemand, dan is de cellulair opgeslotene ontwend aan de vrijheid, aan den omgang met zijn medemensch; en wat is nu natuurlijker, dan dat men hem trapsgewijze weder de maatschappij laat intreden?

Toen men in 1848 op het weldadigheids-congres te Frankfort aan de straf der afzonderlijke opsluiting, als de minst onvolmaakte straf adhaesie schonk, werd daarbij tevens als een conditio sine qua non het vereischte van een overgangstijdperk erkend; de voorwaardelijke invrijheidstelling werd daarvoor aangewezen. MITTERMAIER [2]), VON HOLTZENDORFF [3]), BONNEVILLE DE MARSANGY [4]), zij allen achten juist voor de celstraf de invoering van den verlofpas van groot belang.

---

[1]) Ontwerp van een Wetboek van Strafregt III, p. 25.

[2]) Der gegenwärtige Zustand der Gefängnissfrage, p. 139.

[3]) Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen, p. 32.

[4]) Traité des diverses Institutions complémentaires du régime pénitentiaire, p. 243—247.

Verklaart men dat onze instelling niet toegepast kan worden bij het stelsel van afzonderlijke opsluiting, omdat men de verbetering van den veroordeelde niet kan nagaan, dan spreekt men tegelijkertijd de faillietverklaring van het cellulaire stelsel uit. Ik kan mij volkomen vereenigen met de woorden van Mr. POLS als hij op het Stockholmer Congres [1]) zegt dat de celstraf aanbevelenswaardig is, niet alleen omdat zij de gevangenen van elkaar afzondert, maar ook omdat zij eene individueele behandeling mogelijk maakt; men kan den gevangene geven wat hem toekomt, en juist die middelen gebruiken welke hem het beste passen. »Or, si on prétend — aldus vervolgt de Nederlandsche afgevaardigde — que c'est impossible, si on enferme un homme dans une cellule, si on l'y retient pendant des mois, des années, pour le renvoyer sans le connaitre, et en confessant qu'on ne sait rien de lui, qu'il est impossible de juger si l'oeuvre réformatrice a produit les moindres résultats, je dis, quant à moi, que le système cellulaire est condamné."

't Is waar men kan zich bedriegen, de mogelijkheid van huichelarij bestaat, doch de instelling geeft zelf het geneesmiddel aan de hand. Blijkt het dat men een gevangene verkeerd heeft beoordeeld, welnu, men herroepe den verlofpas.

Ten overvloede heeft de practijk bewezen dat het ticket of leave stelsel uitstekend toepasselijk is bij de celstraf. Ik behoef slechts te wijzen op de resultaten met deze instel-

---

[1]) Zie „Le Congrès pénitent. internat. de Stockholm," par le Dr. GUILLAUME Tome I, p. 296.

ling in de cellulaire gevangenis te Neurenberg verkregen — Zie bladz. 122. Deze strafinrichting wordt zeker niet ten onrechte een »model-prison" genoemd.

Een gevolg van het scheppen van het cellulaire stelsel was omstreeks het begin dezer eeuw het Auburnsche gevangenissysteem. Ik geloof niet dat ik te veel zeg, wanneer ik dit stelsel mislukt noem. Het verbod om te spreken strijdt zoo tegen de innerlijke natuur van den mensch dat het in plaats van den gevangene tot het goede op te wekken hem nog meer vijandig en kwalijk gezind jegens zijn medemensch zal stemmen. Dit systeem wordt tegenwoordig vrij algemeen veroordeeld, en in zijn geheel doorgevoerd bestaat het, naar ik meen, slechts op enkele plaatsen. De goede zijde er van, de nachtelijke afzondering en de klassenverdeeling zijn meer inheemsch geworden. Aan te toonen dat de voorwaardelijke invrijheidstelling ook bij dit stelsel vruchtbaar kan werken, schijnt mij, na al het voorgaande overbodig.

Ten slotte het gemengd stelsel, dat ons nieuwe Wetboek van Strafrecht kent. Het is eene combinatie van de cel en de geclassificeerde gemeenschap. In beginsel heeft men daarbij, naar de Memorie van Toelichting ons mededeelt, de wenschelijkheid aangenomen om bij langdurige straffen de gevangenen trapsgewijze weder aan het verkeer met anderen te gewennen en in de maatschappij terug te brengen. [1])

Ik onderschrijf geheel de woorden uit het Advies van den

---

[1]) Vgl. Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Memorie van Toelichting I, p. 35.

Raad van State, dat de voorwaardelijke invrijheidstelling in het stelsel van het ontwerp (thans wetboek) moeilijk kan gemist worden. Tot staving dezer bewering verwijs ik naar hetgeen ik in het begin dezer paragraaf uiteenzette [1]).

§ 6. Beslissing over het toestaan en herroepen der voorwaardelijke invrijheidstelling.

„De besluiten van voorwaardelijke invrijheidstelling en die van herroeping worden genomen door het hoofd van het Departement van Justitie, de eerste op voorstel of na ingewonnen bericht van het bestuur der gevangenis."

Alinea 1, art. 16 W. v. S.

Langen tijd is het een open vraag geweest aan welke macht de bevoegdheid moet toegekend worden om over het toestaan en herroepen van den verlofpas te beslissen. De een wilde het ticket of leave stelsel toegepast zien door den Koning, de ander door den rechter, een derde gaf de voorkeur aan het bestuur der gevangenis, terwijl weer een vierde den Minister van Justitie de aangewezen autoriteit daartoe achtte.

Reeds in § 2 van dit Hoofdstuk trachtte ik aan te toonen dat eene voorwaardelijke vrijlating door middel van

[1]) Vgl. Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Memorie van Toelichting II, p. 399.

gratie behalve ondoelmatig, geheel in strijd zou zijn met het schoonste praerogatief des Konings; doch, ook afgescheiden van het recht van gratie, de beslissing aan den Koning op te dragen op voordracht van den Minister van Justitie, zooals sommige leden der Eerste Kamer van de Staten-Generaal bij ons te lande gaarne hadden gezien, verdient afkeuring. Daardoor zoude, naar de Minister van Justitie Mr. MODDERMAN zeer terecht opmerkt [1], de voorwaardelijke invrijheidstelling licht een soort van gratie worden buiten advies van de rechterlijke autoriteiten; bovendien zal de beslissing in vele gevallen met den meesten spoed moeten worden genomen en daarvoor zijn de formaliteiten verbonden aan het provoceeren eener Koninklijke beslissing in de meeste gevallen te omslachtig.

Het inkorten van de straf met het oog op de verbetering van den veroordeelde, eene inkorting die aan een door de gerechtigheid gevorderd en door de wet vastgesteld minimum en maximum is gebonden, is eene handeling, die zoowel tot de »Rechtspflege" als tot de »Strafverwaltung" behoort [2], en de beschikking daarover mag om die reden niet zooals een der Zweedsche Afgevaardigden op het Congres te Stockholm voorstelde [3], uitsluitend aan den rechter toegekend worden. In geen enkele wetgeving is dit dan ook gebeurd; het Züricher strafwetsontwerp, dat inder-

---

[1]) Zie de Handelingen der Staten-Generaal, 1880—1881, I, p. 261.

[2]) Vgl. BERNER, Lehrbuch des Deutschen Strafrechtes, 1881, p. 240.

[3]) Vgl. „Le Congrès pénitent. internat. de Stockholm, par le Dr. GUILLAUME, T. I, p. 293.

tijd de bepaling bevatte, waarbij de besluiten betreffende de »bedingte Entlassung" door het »Obergericht" werden genomen, is bij eene latere herziening gewijzigd en draagt thans die functie op aan de »Direction der Justiz" [1]),

Het aanzienlijk belang, dat de maatschappij bij de voorwaardelijke invrijheidstelling heeft, de groote invloed, dien deze instelling op het gedrag van den veroordeelde uitoefent, maar vooral ook de wenschelijkheid van gelijkheid in de toepassing maken het niet raadzaam de beslissingen nopens dit stelsel op te dragen aan rechterlijke colleges en gevangenisbesturen. Het ligt daarom voor de hand die bevoegdheid te concentreeren in één persoon, van wien men kan verwachten dat hij volgens vaste beginselen zal te werk gaan en die bovendien de noodige kennis heeft of ze kan verkrijgen omtrent alle voorwaarden en bijomstandigheden, waarop men acht zal moeten slaan, indien men met grond gunstige resultaten van het stelsel wil verbeiden. De aangewezen persoon hiertoe is het hoofd van het Departement van Justitie; door te verklaren dat de besluiten van voorwaardelijke invrijheidstelling en die van herroeping door die autoriteit worden genomen, heeft ons nieuw nationaal Wetboek van Strafrecht het in dezen thans bijna algemeen aangenomen beginsel gevolgd.

In RÜDORFF's [2]) en ook in SCHWARZE's »Commentar zum Strafgesetzb. f. d. D. Reich" [3]) wordt de voorwaardelijke

---

[1]) Vgl. Das Strafgesetzbuch für den Kanton Zürich, erläutet durch Dr. BENZ, p. 212.

[2]) Zie p. 134.

[3]) Zie p. 96.

vrijlating door den Minister van Justitie als eene door de wet vastgestelde delegatie van het recht van gratie beschouwd. Hoewel zulk eene delegatie evenmin tegenwoordig [1]) als vroeger [2]) als een ongewoon verschijnsel valt aan te merken, meen ik toch dat wij er hier niet van mogen spreken. Wel

---

[1]) Een voorbeeld hiervan geeft ons o. a. Duitschland, waar de Keizer zijn recht van gratie voor belastingzaken heeft overgedragen aan den Minister van Finantiën; in tijd van oorlog oefent de militaire bevelhebber eener belegerde stad dit recht uit, enz.

[2]) De Koningen van Frankrijk hebben te allen tijde de bevoegdheid gehad om de uitoefening van hun recht van gratie gedeeltelijk over te dragen. Zoo stonden zij onder de oude monarchie de uitoefening van dit recht af aan de Prinsen van den bloede en aan de groot-waardigheidbekleeders der Kerk. In 1380 gaf KAREL VI aan den hertog DE BERRY zijn broeder, gouverneur van Languedoc, het recht om brieven van gratie uit te reiken. Eveneens schonk LODEWIJK XI aan KAREL, hertog van Angoulême, het voorrecht, om in elke stad, waarbinnen hij zijne intrede deed, ééns gratie te verleenen. De bisschoppen van Orléans mochten aan alle veroordeelden, die op den dag van hun plechtigen intocht binnen de aartsbisschoppelijke stad in de gevangenis kwamen, de straf geheel of gedeeltelijk kwijtschelden (BONNEVILLE, De l'amélioration de la loi criminelle, p. 610).

In Engeland werd, zooals de lezer zich zal herinneren, de uitoefening van het recht van gratie aan den gouverneur van de Koloniën gedelegeerd. (Zie p. 13).

Dr. WAHLBERG deelt ons mede dat volgens de wet van 1787, I, § 180, in Oostenrijk aan de „Obergerichten" een uitgebreid recht van gratie werd opgedragen (Allgem. österreich. Gerichts-Zeitung, 1862, p. 133).

Ook in Nederland was oudtijds een delegatie van het recht van gratie niet vreemd. „Velen echter reikten brieven van pardon uit, die niet bij machte waren eenen titel te vertoonen, krachtens welken hun die bevoegdheid was toegekend geworden; weshalve Koning PHILIPS den 5den Juli 1570 bij ordonnantie op het stuk van de Crimineele Justitie bepaalde, dat zij die beweerden dit recht te mogen uitoefenen, „„hunne tytelen ende bewijzen of autentycque copiën van dien"" binnen drie maanden moeten terhandstellen aan de Fiscalen van den Raad van Braband of andere Provinciale Raden, ten einde die met de adviezen van voornoemde Raden aan den Stadhouder-Generaal te overhandigen." („Het Recht van Gratie volgens ons vroeger en hedendaagsch Staatsrecht." Academisch proefschrift door P. A. J. VAN DEN BRANDELER, 1880, p. 30).

sluit het ticket of leave stelsel zich nauw aan de gratie aan, en heeft vele punten van overeenkomst met haar [1]), doch wij mogen het niet als zoodanig beschouwen; ik beroep mij hierbij op hetgeen ik op bladz. 217 en v. v. aanvoerde.

De Minister van Justitie beslist, doch hij stelt geen veroordeelde voorwaardelijk in vrijheid dan op voorstel of na ingewonnen bericht van het bestuur der gevangenis [2]). Deze bepaling, die men bijna in elke wetgeving terugvindt, is geheel een uitvloeisel der noodzakelijkheid. De minister kan onmogelijk zelf onderzoeken of alle vereischten om voorwaardelijk ontslag te verkrijgen bij den veroordeelde aanwezig zijn; hij moet daartoe de hulp van anderen aannemen, en nu ligt het op den weg van het bestuur der gevangenis hem die te verschaffen.

Herhaalde malen heeft men zoowel hier als elders zijn afkeur te kennen gegeven over eene bepaling als bovenstaande die zijdelings zulk een grooten invloed op de strafvoltrekking aan de directeuren en bewaarders in de gevangenissen toekent, doch geheel zonder grond. Het geldt hier het onderzoek naar de verbetering van den misdadiger, het nagaan of er eenige zekerheid bestaat dat hij ook na zijn ontslag uit de strafinrichting zich goed zal gedragen; aan wie kan die taak beter opgedragen worden dan aan degenen die dagelijks met den delinquent omgaan en zijne gangen naspeuren? In het moderne strafrecht geldt het beginsel, dat de wijze van uitvoering der straf in hare essentieele

---

[1]) Vgl. bladz. 216 en 217.

[2]) Aldus 1ste alinea van art. 16 W. v. S.

punten bepaald wordt door de wet; aan de reglementen wordt het overgelaten om in de détails te voorzien, doch hoevele zaken blijven er niet over, die geen wet noch reglement kan regelen, maar waarin door den directeur met zijne ondergeschikten moet worden voorzien?

Zonder eenigen twijfel is de macht die het 1ste lid van art. 16 W. v. S. indirect aan den kommandant en de bewaarders geeft, groot, maar eene Commissie van Administratie, die nauwgezet haar plicht vervult, kan tegen misbruik daarvan waken.

De opmerking dat de bewaarders menigmaal ongeschikt voor hun taak zijn en »bovendien bij het uitbrengen van hun rapport niet altijd even menschkundig te werk gaan" (Zitting der Tweede Kamer S. G. v. 27 Oct. 1880), mag in futuro mijns inziens niet gelden als een argument tegen hun belangrijken invloed; zij kan veeleer een aanleiding zijn om aan bekwame lieden zulk een gewichtigen plicht op te dragen. Niet alleen om de voorwaardelijke invrijheidstelling mogelijk te maken, maar in het belang der geheele strafvoltrekking zou dit laatste wenschelijk zijn. Het bezwaar dat er niet altijd genoeg personen te vinden zijn, die berekend geacht kunnen worden voor de zoo moeielijke taak van gevangenisbewaarder, zoude men kunnen verhelpen door het oprichten van normaalscholen voor de opleiding van gevangenisbewaarders, inrichtingen, waaraan op het pénitentiair Congres te Stockholm algemeen bijval werd geschonken, en die, naar ik meen, in Italië reeds burgerrecht hebben verkregen. De geldelijke uitgaven, die eene dergelijke instelling vereischt, zouden rijkelijk vergoed worden door het nut dat zij verschaft.

Welke zal nu de gewone wijze van handelen zijn die men bij het toestaan van de voorwaardelijke invrijheidstelling zal moeten volgen. Ons W. v. S. bepaalt enkel dat de Minister van Justitie beslist en wel op voorstel of na ingewonnen bericht van het bestuur der gevangenis; art. 17 W. v. S. zegt dat de verdere voorschriften ter uitvoering van de art. 15 en 16 worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur. Wij betreden dus hier geheel het terrein van het jus constituendum, een terrein, dat voor een leek met vele gevaarlijke wegen is doorsneden. Ik zoude het dan ook nimmer wagen een dier paden te volgen, had ik niet een vertrouwden gids in de voorschriften, die elders gegeven zijn.

Als de meest practische wijze komt mij de volgende voor. Ons W. v. S. laat het verzoek van den veroordeelde om inkorting van zijn straftijd stilzwijgend toe; over een dergelijk verzoek of over een voordracht tot voorwaardelijke invrijheidstelling door het bestuur der gevangenis uit eigen beweging gedaan, zal natuurlijk nimmer worden beslist, dan nadat te voren het advies van den directeur van het gesticht en des noodig ook van andere beambten zal zijn ingewonnen. Het onderzoek zal moeten loopen over de vraag of alle vereischten, die de wet, het reglement en het gezond verstand voor eene inkorting der straf stellen, aanwezig zijn bij den persoon in quaestie; men zal daarbij nauwkeurig moeten te rade gaan met de rapporten die de bewaarders over hem hebben opgemaakt, met zijn houding en betoon bij de godsdienstoefening, bij het onderwijs, tijdens de vrije beweging en de postjes van vertrouwen, die men hem binnen de

strafinrichting opdraagt, bij den arbeid; men zal moeten letten op het aantal en den graad der disciplinaire straffen, die men hem opgelegd heeft en vooral acht geven op de reden waarom die uitgesproken zijn; verder zal men niet uit het oog moeten verliezen de omstandigheden, waarin de veroordeelde bij zijn ontslag treedt, de mogelijkheid om werk voor hem te verkrijgen, het aanwezig zijn van een geschikte verblijfplaats, in één woord men zal moeten nagaan of er eene op de gegevens steunende zekerheid bestaat, dat hij ook na zijne invrijheidstelling op den rechten weg zal blijven voortgaan. Mocht uit het, door de Commissie van Administratie, ingesteld onderzoek blijken dat de noodzakelijke vereischten in voldoende mate aanwezig zijn, dan wordt door haar een gemotiveerd voorstel tot voorwaardelijke invrijheidstelling benevens de van den kommandant ingekomen stukken aan het rechtscollege, dat het vonnis heeft uitgesproken, ingezonden.

Dit college roept ten slotte over het voorstel van het bestuur der gevangenis, na ingewonnen advies van het O. M., de beslissing des Ministers in, welke laatste weder door dezen aan den ambtenaar van het O. M. ter uitvoering wordt kenbaar gemaakt.

Besluit de Minister van Justitie uit eigen beweging tot voorwaardelijke invrijheidstelling dan treedt de Commissie van Administratie natuurlijk alleen adviseerend op; voor het overige zal dit advies op denzelfden grondslag moeten rusten en verder denzelfden loop hebben als boven omschreven is.

Het behoeft voorzeker geen nadere verklaring dat aan de autoriteit, die over het toestaan van het voorrecht in art.

15 W. v. S. vermeld beslist, ook de herroeping van deze wetsweldaad toekomt.

Zijn de overtredingen, die tot herroeping aanleiding kunnen geven, aanwezig, dan wordt door het hoofd van de gemeente-politie ter plaatse waar de ontslagen gevangene zich bevindt of door den Officier van Justitie van het arrondissement waartoe die plaats behoort, de herroeping voorgedragen aan den Minister van Justitie.

Door deze voorschriften te volgen meen ik dat men geheel aan de wenschen van onzen Minister van Justitie Mr. MODDERMAN en van de vele Kamerleden, die eene » voorzichtige proefneming" met deze instelling verlangden, zal voldoen.

---

§ 7. Vereischten om voorwaardelijk invrijheidgesteld te worden.

> ....„Cette institution devrait néanmoins être entourée de toutes les garanties pour prévenir les inconvénients d'une libération anticipée."
> Besluit, aangenomen op het Congres te Stockholm.

Tot verwezenlijking van het tweeledig doel, dat men zich voorstelt met de voorwaardelijke invrijheidstelling te bereiken, eischt men van den veroordeelde, die aanspraak op een inkorting van zijn straftijd wil maken, de vervulling van verschillende voorwaarden.

Die voorwaarden mogen niet van de willekeur van de autoriteit, aan wie de beslissing over deze instelling is opgedragen, afhangen, maar moeten bij de wet geregeld worden. Zie pag. 218.

Het beginsel, dat in acht genomen wordt bij de regeling van de uitvoering der straf in het algemeen, zal ook bij de voorwaardelijke invrijheidstelling moeten gelden; d. w. z. deze instelling zal enkel in hare essentieele punten moeten steunen op de wet, de verdere voorschriften kunnen hunne plaats vinden in een reglement. De leemten, die dan nog overblijven, moeten aangevuld worden door de beschikkingen van hen aan wie de toepassing van het stelsel is toevertrouwd.

Een der eerste vereischten die het Wetboek stelt, betreft den tijd. Twee vragen treden ons daarbij onmiddelijk voor den geest. Van welken duur moet de straf zijn waartoe de gevangene veroordeeld is en hoeveel tijd moet hij van die straf in de gevangenis hebben doorgebracht, indien hij de meergenoemde wetsweldaad wil deelachtig worden? Niemand zal ontkennen dat eene juiste beantwoording dezer beide vragen uiterst moeielijk is. Een dergelijke tijdsbepaling heeft altijd iets willekeurigs, alleen de ervaring kan ons hierbij te hulp komen.

Op bladz. 225 gaf ik de reden op, waarom ons stelsel bij straffen van korten duur geen toepassing kan vinden. De uitdrukking »van korten duur" is echter zeer vaag, wat moet men daaronder verstaan? Ik meen dat wij met het oog op de voorwaardelijke vrijlating daaronder alle straffen beneden de 16 maanden mogen rekenen. In het Duitsche Rijkswetboek, in de wet van het Kanton Waadt, in de Oostenrijksche en Croatische strafwetsontwerpen wordt als minimumstraftijd 1 jaar en 4 maanden vastgesteld en het komt mij voor dat die bepaling het meest aan de waar-

heid nabijkomt. Men moet deze wetsweldaad niet al te moeielijk maken; eene te groote beperking der ex principio uitgesloten gevangenen oefent een deprimeerenden en aan de verbetering hinderenden invloed uit; vooral is dit ook nadeelig voor de tucht. [1]) Om die reden kan ik mij niet vereenigen met de bepaling van art. 15 W. v. S. die alle gevangenen, veroordeeld tot een straf van 3 jaren of minder, uitsluit. In geen enkele wetgeving, die van Groot-Brittannië uitgezonderd [2]), wordt zulk een hoog minimum aangetroffen; dit is nu op zichzelf wel geen reden voor ons Vaderland om het meer gematigde beginsel van die andere landen na te volgen; doch wanneer het blijkt dat al die landen, welke onderling van elkaar verschillen, op gunstige resultaten van het stelsel kunnen bogen, in dat geval mag toch Nederland wel in hun voetsporen treden.

Welk minimum men ook aanneme, de opgelegde straf zal altijd een tijdelijke moeten zijn, want bij eene levenslange

---

[1]) Zie „Jahrbuch für Gesetzgebung etc.", 1878, p. 527.

[2]) Behalve op het Vasteland van Europa — zie VON HOLTZENDORFF's Kritiek over het Züricher Wetboek in de Allgem. Deutsche Strafrechtszeitung 1867 — vindt ook in Engeland zelf het aldaar aangenomen minimum groote afkeuring. Vgl. „Le Congrès pénit. internat. de Stockholm, par le Dr. GUILLAUME," T. I, p. 298. Een ander uiterste, evenzeer te misprijzen, geeft ons de Croatische wet van 12 Mei 1875 te aanschouwen, volgens welke de „Ban" aan alle gevangenen die tot een tijdelijke vrijheidstraf, onverschillig van welken duur, veroordeeld zijn, wanneer de overige vereischten aanwezig zijn, een verlofpas kan uitreiken. TAUFFER deelt ons mede dat het dikwijls gebeurt dat gevangenen reeds na volbrenging van enkele maanden, ja soms weken van hun straf, om een verlofpas verzoeken. Dit verzoek werd bij dergelijke korte straffen wel nooit toegestaan, maar de Regeering moet er toch notitie van nemen, en dat veroorzaakte haar veel nuttelooze drukte.

veroordeeling weegt de zwaarte der straf te zeer dan dat men eene inkorting daarvan bij de wet zou mogen toelaten. Wel zegt men dat door de instelling ook toe te passen op hen, die een dergelijke straf moeten ondergaan, juist een der grootste bezwaren, die tegen een levenslange opsluiting bestaan — nl. het ontbreken des prikkels tot verbetering en het voeren tot wanhoop — zoude weggenomen worden, maar daarentegenover staat dat het tweede doel der straf het eerste zoude voorbijstreven. Deze straf is in de plaats getreden van de doodstraf en wordt volgens ons nieuw W. v. S. slechts in weinige gevallen bedreigd, doch zoolang zij in de maatschappij nog niet ontbeerd kan worden, zal men haar in haar geheel moeten kunnen toepassen. Evenwel is aan die categorie veroordeelden bij ons ook niet alle hoop op terugkeer in de maatschappij ontnomen; de weg tot gratie blijft open en die kan zelfs in dit geval tot voorwaardelijke ontslag voeren. Want, volgens den oud-Minister van Justitie Mr. SMIDT is straftijd in art. 15 W. v. S. de tijd, die in de gevangenis moet worden doorgebracht hetzij ingevolge een vonnis van veroordeeling hetzij krachtens een koninklijk besluit van gratie. »Van de gunst der voorwaardelijke invrijheidstelling kan dus ook de tot levenslange straf veroordeelde genot hebben, wanneer die straf hetzij vóór hare uitvoering geheel, hetzij na hare uitvoering voor het nog te ondergaan gedeelte in tijdelijke gevangenisstraf is veranderd" [1]).

---

[1]) **Ontwerp van een Wetboek van Strafregt, met Toelichting en Bijlagen, II p. 132.**

De tweede vraag gold den tijd, dien de gevangene in de strafinrichting moet hebben doorgebracht vóórdat hij voorwaardelijk ontslag verkrijgt, met andere woorden, de verhouding van het vaste overanderlijke deel der straf tot het voor verandering vatbare.

Dewijl het verbeteringsdoel niet het hoofddoel der straf is, maar in de eerste plaats de gerechtigheid op den voorgrond treedt, volgt daaruit dat gene zich niet ten koste van deze mag laten gelden. Daarom moet de gevangene vóórdat hij voorwaardelijk wordt invrijheidgesteld het minimum van de straf volbrengen, dat door de gerechtigheid gevorderd en door de wet bepaald wordt. Zie pag. 246.

Dit onveranderlijk gedeelte der straf moet tot den overigen straftijd in zulk een verhouding staan dat het langdurig genoeg is om de verbetering van den misdadiger te kunnen nagaan; terwijl het tevens een voldoenden tijd moet overlaten, opdat de gevangene in dat voor verandering vatbare gedeelte een prikkel tot verbetering vinde. Zie bladz. 224 en 225. Aan deze eischen zal mijns inziens het best beantwoord worden, wanneer men bepaalt: dat de gevangene drie vierden van zijn straftijd bedragende tenminste één jaar in de gevangenis moet doorgebracht hebben. Het is bekend, dat de invloed en werking van de vrijheidstraf bij uitnemendheid, de opsluiting, gedurende het eerste jaar het grootst is. Een veroordeelde alzoo, die een jaar heeft gevangen gezeten, zal men naar evenredigheid tot den duur zijner straf (1 jaar en 4 maanden) voldoende kunnen leeren kennen, terwijl de hoop op voorwaardelijk ontslag van een vierde zijner straf hem ten sterkste tot goed gedrag zal aansporen.

In de praktijk wordt de volbrenging van $^3/_4$ der straf bijna algemeen aangenomen; de bepaling van de wet van het kanton Zürich en Waadt ($^2/_3$) vindt in de oogen van de meeste beoordeelaars afkeuring, dewijl zulk een verhouding tusschen de beide gedeelten der straf niet de noodige waarborgen oplevert, die men gerechtigheidshalve mag vorderen.

Het gebruik om het voor verandering vatbare gedeelte der straf te verlengen tot over den oorspronkelijk bij rechterlijk vonnis uitgesproken strafduur, moet men verwerpen (Vgl. Saksen, p. 104 en v.v.). Zeer juist zegt Dr. VON HOLTZENDORFF [1]) hiervan het volgende: »Es würde als dann eine Art von Wahrscheinlichkeitsrechnung in Betreff der Zeitdauer der provisorischen Freiheit zu Grunde gelegt werden müssen, um auf Grund der bisherigen Vergangenheit des Verbrechers seiner grösseren oder geringeren Charactersschwäche seiner Neigungen und Anlagen die Gefahr eines Rückfalls zu ermittlen. Das Bedenkliche hierbei liegt indessen sowohl in der Unsicherheit derartiger (Berechnungen) als auch in der Möglichkeit der Willkür gegenüber dem einzeln Sträfling." Dewijl bovendien een herhaling van misdrijf, die ontstaat uit neiging tot het kwade of uit een ingewortelde gewoonte, het meest te vreezen is korten tijd na de invrijheidstelling, daarom komt het er op aan juist in dat tijdperk een hinderpaal daartegen te stellen; dit beletsel zal alleen dan krachtig kunnen werken wanneer het de eens bepaalde maat niet overschrijdt.

---

[1]) Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen von Dr. FRANZ VON HOLTZENDORFF, p. 38.

De tweede voorwaarde, die in de wet geregeld moet worden, slaat op *de houding van den veroordeelde* in de gevangenis. Het is opvallend, welke eene groote verscheidenheid omtrent de regeling van dit punt in de verschillende wetgevingen over ons stelsel wordt aangetroffen. De eene verlangt enkel goed of onberispelijk gedrag van den veroordeelde gedurende zijn verblijf in de strafinrichting; de andere wil een gedrag zóó goed dat men daaruit tot de verbetering van den delinquent kan besluiten; bij eene derde moet het gedrag in verband met de overige omstandigheden den noodigen waarborg aanbieden, dat door de invrijheidstelling van den misdadiger de openbare orde niet in gevaar wordt gebracht, terwijl weer een vierde tevreden is met het vervullen van de hoop op verbetering door goed gedrag en vlijt,. enz.

Het Nederlandsch Wetboek van Strafrecht laat dit punt onaangeroerd; de algemeene maatregel van inwendig bestuur bedoeld bij art. 17 W. v. S. zal ongetwijfeld hierin voorzien. Wel had de Staatscommissie in haar ontwerp de voorwaarde gesteld, dat de veroordeelde zich *door goed gedrag* moet hebben *onderscheiden*, doch een amendement van de Commissie van Rapporteurs, dat door den Minister van Justitie werd overgenomen, deed deze woorden vervallen. En terecht. Want, door in de wet alleen *goed gedrag* van den veroordeelde te eischen, bestaat er alle grond voor de vrees, dat te *uitsluitend* op die voorwaarde zal worden gelet. In plaats van vruchten te dragen zoude de voorwaardelijke invrijheidstelling bij een dergelijke praktijk onheil stichten; de bewering dat die in-

stelling bevorderlijk is voor de huichelarij zoude in dat geval waarheid worden. Het wordt door de practici algemeen erkend, dat dikwijls de grootste misdadigers de beste gevangenen zijn, d. w. z. dat zij zich meestentijds het stipst aan de uiterlijke voorwaarde, die het reglement van orde en tucht stelt, onderwerpen; vraagt men er nu alleen naar of de gevangene zich goed heeft gedragen dan valt de gevolgtrekking gemakkelijk te maken.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is eene belooning voor het goed gedrag van den veroordeelde, maar alleen voorzoover dit gedrag het gevolg is van zijne verbetering. Slechts aan den verbeterden gevangene mag men deze wetsweldaad toekennen.

Dat het somtijds moeielijk zal vallen om de verbetering van den delinquent in de strafinrichting, waar hij de verzoekingen van het vrije leven mist, nauwkeurig te constateeren, zal iedereen toestemmen; maar een menschkundig gevangenisbeambten-personeel, dat om zoo te spreken weet te geven en te nemen, zal in vereeniging met het bestuur der gevangenis dit bezwaar geheel kunnen wegnemen. De omstandigheden, waarop de uitvoerende macht zal moeten achtgeven, vermeldde ik reeds op bladz. 251 en 252; nog eene opmerking wil ik daaraan toevoegen, en wel de volgende. Mijns inziens mag het feit dat de veroordeelde gedurende het onveranderlijke strafdeel niet geheel vrij van straf is gebleven, op zichzelf geen reden zijn om hem ten slotte den verlofpas te weigeren, of om, zooals in Engeland gebruikelijk is, zijn verblijf in de gevangenis te verlengen. Veel meer moet dit, ik herhaal het, eene aanleiding zijn, om de oorzaak, die tot

de disciplinaire straf leidde, na te gaan. Het komt immers dikwijls voor dat de gevangenen, wier kern deugdelijk is, hun straflijst vol hebben. Om, naar VON HOLTZENDORFF en anderen willen, een bepaald aantal disciplinaire straffen als grens te stellen, kan in mijne oogen evenmin goedkeuring vinden. De uitvoerende macht moet hierbij geheel vrij zijn.

In het Duitsche Rijkswetboek komt alleen het vereischte voor dat de veroordeelde zich »gut geführt" heeft; doch in de Pruiss. Min. Verfass. van 21 Jan. 1871 heeft men dit goed gedrag nader omschreven en nopens de beoordeeling van den gevangene voorschriften gegeven, die bijna in alle reglementen in Duitschland onveranderd werden overgenomen, en om hunne doelmatigheid ook in ons Vaderland ten zeerste de aandacht verdienen. De drie paragrafen, die hierop betrekking hebben zijn de volgende:

§ 2. »Die vorläufige Entlassung kann von dem Gefangenen niemals als ein Recht in Anspruch genommen werden. Sie hat vielmehr den Charakter einer Vergünstigung, welche von den betreffenden Gefängniss-Vorständen nur dann zu beantragen ist, wenn bei ihnen die Ueberzeugung besteht dass der Gefangene sich gebessert habe und die ihm durch die vorläufige Entlassung gebotene Gelegenheit zum Wiederbeginn eines ehrenhaften und gesetzmässigen Lebenswandels nicht missbrauchen werde."

§ 3. »Der Gefangene, welchem hiernach die vorläufige Entlassung zu Theil werden soll, muss sich während der vorangegangenen Haft der Anstalts-Ordnung entsprechend betragen und zugleich in seinem Gesammtverhalten denjenigen Ernst an den Tag gelegt haben, welcher als eine

Gewähr dafür angesehen werden kann, dass er den bei der Entlassung gehegten Erwartungen entsprechen werde. Auf den Umstand allein dass der Gefangene zu disziplinarischen Rügen keinen Anlass gegeben hat, darf der Entlassungs-Antrag niemals gegründet werden. Andererseits werden vereinzelte leichtere Verstösse gegen die Hausordnung, falls dieselben nicht auf üblen Willen zurückzuführen sind, bei sonst zufriedenstellendem Gesammtverhalten den Antrag nicht unbedingt ausschliessen dürfen."

§ 4. »Ausser der Führung des Gefangenen während der Haft sind die Lebensverhältnisse in Betracht zu ziehen, denen derselbe nach der Entlassung entgegengeht.

Insbesondere ist zu prüfen, ob und in welcher Art derselbe an dem Orte, nach welchem die Entlassung erfolgen soll (Entlassungsort), Unterkommen und Gelegenheit zu ehrlichen Erwerbe zu finden Aussicht hat.

Die Gefängniss-Vorstände sind verpflichtet in dieser Beziehung eine specielle Erörterung resp. soweit erforderlich, ihre Vermittelung eintreten zu lassen, und sich zu diesem Zwecke mit den betreffenden Polizei- und Gemeinde-Behörden, sowie nach Ermessen mit achtbaren Privat-Personen an dem Entlassungsorte oder in der Nähe desselben, beziehungsweise mit den Gefängniss-Vereinen in Verbindung zu setzen.

Die Entlassung ist nicht in Antrag zu bringen, wenn die Verhältnisse, in welche der Gefangene an dem Entlassungsorte eintreten würde, zu der Besorgniss Anlass geben, dass derselbe dadurch in ein ungeordnetes oder verbrecherisches Leben werde zurückgeführt werden."

Na al het voorafgaande kom ik tot de volgende conclu-

sie. De voorwaarde betreffende de houding van den veroordeelde in de gevangenis, zal, als een der essentialia der instelling, beknopt in de wet moeten voorkomen. Deze zoude, naar het voorbeeld van het wetboek van het Kanton Zürich alleen kunnen bevatten den eisch, »dat het gedrag van den gevangene van dien aard is dat men daaruit zijne verbetering kan afleiden." De verdere omschrijving van dit gedrag en de voorschriften nopens de beoordeeling van de verbetering der gevangenen zullen evenzeer als de hoogst onmisbare bepalingen omtrent de zekerheid van een onderkomen en werk voor den ontslagen misdadiger, hun plaats moeten vinden in het uitvoeringsreglement. Daarin behoort ook tehuis het vereischte — indien men het althans noodig acht — »dat zij die in hun onderhoud zelf moeten voorzien bij hun ontslag een ambacht kennen en door hun spaarzaamheid en vlijt reeds in de gevangenis bewezen hebben dat zij ook verder op eerlijke wijze hun brood zullen kunnen verdienen," welk vereischte verkeerdelijk in het Oostenrijksche en Croatische strafwetsontwerp vermeld staat.

Niet zoo algemeen als de voorwaarde omtrent den tijd en de houding van den veroordeelde in de gevangenis, komt de bepaling voor, dat de toestemming van den gevangene tot zijne voorwaardelijke invrijheidstelling wordt vereischt. Oppervlakkig beschouwd schijnt het niet onbillijk dat men van den veroordeelde, aan wien men een voorrecht toekent, waaraan bepaalde voorwaarden zijn verbonden, de goedkeuring verlangt. Bedenkt men daarentegen dat hij geen recht heeft op een verblijf in de gevangenis, en dat de voorwaardelijke vrijlating evenals de

gratie in het algemeen belang wordt uitgeoefend, dan zal men zijne adhaesie schenken aan art. 15 W. v. S. waarin geen vereischte hieromtrent wordt gevonden. Om dezelfde redenen zoude ook de uitdrukking »uitsluitend op zijn verzoek" onpassend zijn. »Het spreekt van zelf," aldus merkt de Min. van Just. Mr. MODDERMAN in de Tweede Kamer op, »dat als men zich niet vooraf heeft overtuigd, dat de man het wenscht, men hem niet in vrijheid zal stellen, want met onwillige honden vangt men geen hazen, en met gevangenen, die willen blijven in de gevangenis, zal men in vrijheid niets uitrigten." Hij zou onmiddelijk een misdrijf plegen of de orde verstoren en zoodoende de Regeering dwingen hem weder in de gevangenis op te nemen [1]).

Een andere quaestie is of men vreemdelingen van de wetsweldaad in de artt. 15 en 16 W. v. S. bedoeld, moet uitsluiten. Dit wordt o. a. gedaan in het Züricher en Hongaarsche wetboek en in het Croatische ontwerp, omdat men, zoo zegt de Memorie van Toelichting, die personen niet onder politietoezicht en ingeval van slecht gedrag niet weder gevangen zetten kan. Ik voor mij zie de noodzakelijkheid eener dergelijke uitsluiting niet in, ik zoude haar zelfs onrechtvaardig noemen. Wanneer een vreemdeling hier te lande eene straf moet ondergaan, ligt daarin stilzwijgend opgesloten, dat die straf wordt voltrokken op de wijze, die het Nederlandsche wetboek voorschrijft. Tot de wijze van uitvoering behoort ook het politietoezicht en de herroeping van het ontslag; gedurende de voorwaardelijke vrijheid

---

[1]) Vgl. „Handelingen der Staten-Generaal," 1880—1881, II, p. 136.

duurt de straf voort. VON HOLTZENDORFF [1]) doet den voorslag »dass einzelne des Vertrauens besonders würdige Ausländer mit der Bedingung entlassen werden könnten, sie mögen das Territorium des Königreiches verlassen, im Falle der Wiederkehr könnten sie zur Verbüssung des Strafrestesverhalten werden."

De Croatische wet van 12 Mei 1875 bepaalt in § 1 dat aan gevangenen, die meer dan tweemaal wegens misdrijf werden veroordeeld, of die schuldig werden verklaard hetzij aan een misdrijf uit winzucht begaan, hetzij aan brandstichting, geen verlofpas mag worden uitgereikt. Het Oostenrijksche wetsontwerp sluit alle recidivisten ingeval van roof, diefstal, heeling of bedrog onvoorwaardelijk uit. In het Hongaarsche wetboek wordt deze bepaling uitgebreid tot afpersing, verduistering en brandstichting; terwijl in het Croatische ontwerp eene dergelijke alinea voorkomt, alleen met dit verschil dat voor »afpersing" moord in de plaats treedt. Is zulk eene uitsluiting van bepaalde categorieën misdadigers met de voorwaardelijke vrijlating bestaanbaar? In geenen deele; op goede gronden kan men die vraag ontkennend beantwoorden. Door die beperkingen aan te nemen verliest men geheel het subjectieve element uit het oog en houdt enkel rekening met het objectieve. Het doel der voorwaardelijke invrijheidstelling is de verbetering van den misdadiger, en die verbetering hangt toch niet af van het feit dat hij één, twee of meermalen heeft misdreven, dat hij een brandstichter is en geen oplichter? »La réforme morale d'un individu ne dépend pas du genre de crime ou du nombre de fois qu'il l'a commis,

[1]) Zie bij TAUFFER „Der Kroatische Strafgesetzenwurf," p. 58.

mes bien des dispositions subjectives, de son développement moral et de l'efficacité des moyens qui sont employés pour son amélioration et très-souvent enfin des circonstances extérieures qui se présentent pendant la détention" [1]). Niemand kan toch met zekerheid reeds bij voorbaat de onverbeterlijkheid van een recidivist vaststellen; waarom zoude dan de strafwet dit wel mogen doen? Alleen op grond dat de misdadiger door zijne tweede overtreding bewezen heeft dat de voorwaardelijke invrijheidstelling hem weinig geholpen heeft? Juist bij den recidivist, wiens straf intensief reeds zwaarder en langer is, zal de hoop op een ticket of leave weldadig kunnen werken, zij zal de verlamming van zijn wil, van zijn geestkracht door de langdurige opsluiting nog kunnen voorkomen. De woorden van Dr. WAHLBERG, die ik reeds vroeger aanhaalde, zoude ik hier willen herhalen, dat nl. de wetgeving aan de zedelijke natuur van den mensch moet blijven gelooven zoolang men de verbetering van den veroordeelde als het tweede doel der straf aanneemt.

Volkomen waarheid is het echter dat men bij het onderzoek in de strafinrichting, naar het aanwezig zijn der bepaalde vereischten voor inkorting van den straftijd, onderscheid moet maken tusschen zekere categorieën van misdadigers. Zeer voorzichtig zal men te werk dienen te gaan bij reeds meermalen bestrafte personen, bij zoogenaamde »habituals criminals", bij bedriegers en bij landloopers, want

---

[1]) Le Congrès pénitent. internat. de Stockholm, par le Dr. GUILLAUME, T. I, p. 292.

hun verbetering behoort meer tot de uitzonderingen als tot den regel. Moordenaars en doodslagers, kindermoordenaressen, muntmisdrijvers, personen, die wegens het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel of wegens misdrijven, die zij uit een plotseling opkomende gemoedsbeweging pleegden, veroordeeld zijn, komen meestentijds spoediger tot inkeer en berouw over hun begaan misdrijf en zijn daaarom vatbaarder voor verbetering [1]).

Een gewichtige doch moeielijke taak — deze paragraaf toont het aan — wordt door de invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in ons Vaderland aan hen, aan wie de uitvoering er van is opgedragen, opgelegd; doch de schoone vruchten, die hunne werkzaamheid kan opleveren, zal overvloedig hun streven in het belang der menschheid loonen.

---

§ 8. Verlofpas.

„Dem bedingt Entlassenen wird ein Urlaubschein ausgestellt, welcher die Zeitdauer der noch nicht verbüssten Freiheitsstrafe und die Vorschriften enthällt, welche der Entlassene zu beobachten hat."

§ 13 van de Züricher wet
over de voltrekking der vrijheidstraffen.

Heeft de gevangene alle gestelde voorwaarden vervuld, dan worde hem, ten behoeve zijner legitimatie, bij zijn voorwaardelijk ontslag uit de gevangenis een verlofpas en een livret uitgereikt.

---

[1]) Blätter für Gefängnisskunde. Band V, Heft 4, p. 118.

Het livret is een zakboekje met witte genummerde bladzijden, waarin de politie hare aanteekeningen maakt, de getuigschriften der werkgevers worden geplaatst enz. enz.

De verlofpas, die gewoonlijk, omdat de veroordeelde hem dagelijks bij zich moet dragen, op perkamentpapier wordt gedrukt, zal behalve het signalement van den houder, de hem aangewezen verblijfplaats en de duur zijner voorwaardelijke vrijheid moeten vermelden. Tevens wordt daarbij dikwijls de route, die de ontslagen veroordeelde naar zijn plaats van bestemming moet volgen, nader omschreven. Dit alles geschiedt op de voorzijde van den pas.

Het formulier van een dergelijk ticket of leave zoude bij ons aldus kunnen luiden:

Houder (-es) dezes .... uit .... door het (den) .... te .... veroordeeld wegens .... tot eene gevangenisstraf van .... jaren ...... maanden ...... en den .... 18 ... tot het ondergaan zijner (harer) straf geplaatst in de (het) .... te .... is krachtens Besluit van het hoofd van het Departement van Justitie in het Koningrijk der Nederlanden .... overeenkomstig art. 16 van het Wetboek van Strafrecht van .... den .... 18 ... voorwaardelijk invrijheidgesteld.

Hij (Zij) moet zich over .... naar .... begeven, alwaar hij (zij) binnen ...... dagen moet aankomen en na voorafgegane melding bij het hoofd der gemeentepolitie, verblijven.

De tegen .... uitgesproken straftijd is, indien geen herroeping der invrijheidstelling volgt, den .... 18 ... verstreken.

.........., den .... 18 ...

. . . .

Signalement . . . .
. . . .
. . . .

Opdat de houder ze dagelijks voor oogen hebbe, worden volgens het algemeen gebruik, op de achterzijde van den verlofpas de voorschriften betreffende zijn gedrag en de voorwaarden, waaronder hij wordt invrijheidgesteld, gedrukt.

De hieromtrent te regelen punten komen neer op het volgende:

1°. De voorwaardelijk invrijheidgestelde zij steeds indachtig dat het alleen van zijn gedrag afhangt of hij het hem toegekende voorrecht kan behouden.

2°. Hij staat voordurend onder het bizonder toezicht der politie en moet de voorschriften hem daaromtrent gegeven stipt navolgen.

3°. Hij moet de op keerzijde dezes aangegeven reisroute zonder afwijking volgen en binnen den voorgeschreven termijn op de aangeduide plaats aankomen en zich aldaar bij het hoofd der gemeentepolitie aanmelden.

4°. Hij mag zonder toestemming van het hoofd der gemeentepolitie de hem aangewezen verblijfplaats voor niet langer dan 48 uren verlaten, noch op een andere plaats zonder toestemming van het hoofd der gemeentepolitie dier plaats langer dan 48 uur verblijven.

5°. Hij moet zich om de . . . . . . dagen bij het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse, waar hij zich bevindt, aanmelden en zijn livret laten afteekenen.

6°. Hij is verplicht, telkens wanneer hij van werkgever of arbeid verandert, hiervan onmiddellijk kennis te geven aan het hoofd der gemeentepolitie ter plaatse.

7°. Hij moet den verlofpas altijd bij zich dragen.

8°. (Voorschriften en voorwaarden, die met het oog op

den persoon des houders, den aard van zijn misdrijf, de hem aangewezen verblijfplaats en arbeid voor elk bizonder geval afzonderlijk moeten worden geregeld).

9°. Behalve ingeval van overtreding van de bovenstaande voorschriften is de voorwaardelijke invrijheidstelling van den houder dezes te allen tijde herroepbaar, indien hij:

a. een lui en ongebonden leven leidt,

b. met als slecht bekend staande personen verkeert,

c. zich schuldig maakt aan dronkenschap,

d. geen bepaalde middelen van bestaan kan aantoonen.

10°. Het gevolg zijner herroeping is: 1°. dat hij het gedeelte zijner straf, dat op het oogenblik zijner invrijheidstelling overbleef, in de gevangenis moet ondergaan; want de tijd verloopen tusschen de invrijheidstelling en het besluit van herroeping wordt niet in rekening gebracht op den duur der straf; 2°. dat hij niet opnieuw voorwaardelijk in vrijheid kan worden gesteld. Daarentegen wordt de gevangenisstraf geacht geheel te zijn ondergaan indien zonder herroeping de straftijd is verstreken.

Niet altijd vindt men bovenstaande voorschriften alle op den verlofpas uitgedrukt; dikwijls worden enkelen van deze hetzij in het livret geplaatst, hetzij den voorwaardelijk ontslagene bij afzonderlijk akte medegedeeld. Ons art. 15 W.

v. S. eischt evenwel dat »alle voorwaarden op den verlofpas worden uitgedrukt" en dit komt mij ook het doelmatigst voor, omdat de houder ze in dat geval dagelijks voor oogen heeft. Om de laatste reden schijnt het mij ook niet ondienstig er eveneens de punten ad 1 en 19 aan toe te voegen.

Van den verlofpas wordt gewoonlijk een duplicaat gemaakt en ingeschreven in het register der gevangenis. Bij ons zal misschien art. 419 W. v. S. op die inschrijving toepasselijk zijn.

Van het ontslag van den »ticket of leaveholder" uit de gevangenis wordt door den ambtenaar van het O. M. van het Rechtscollege genoemd op bladz. 252, onder toezending van een afschrift van den verlofpas onmiddellijk kennis gegeven aan het hoofd der gemeentepolitie van de plaats waarheen zich de houder moet begeven; het doet hiervan tevens mededeeling aan het bestuur der gevangenis, waarin zich de veroordeelde bevindt.

Wat betreft de afrekening met den gevangene over zijne gespaarde arbeidsverdiensten en andere hem toebehoorende zaken, daarvoor gelden evenals over het toestaan van reis- en verblijfkosten in Pruissen dezelfde voorschriften als voor de veroordeelden, die na volbrachten straftijd uit de gevangenis worden ontslagen. Aan den voorwaardelijk invrijheidgestelde mag echter nimmer eene hoogere som van het voor hem gespaarde geld worden uitbetaald, dan hij voor de reis naar zijn aangewezen verblijfplaats noodig heeft. De rest van het gespaarde geld wordt op kosten van den gevangene aan het hoofd der gemeentepolitie van zijn verblijfplaats gezonden. Deze laatste heeft de bevoegdheid daar-

uit betalingen te doen, wanneer hij de overtuiging heeft, dat de ontslagene daaraan behoefte heeft.

---

§ 9. Politietoezicht.

„Die gedeihliche Entwickelung der Institution der Entlassung auf Widerruf erfordert, dass der Entlassene der polizeilichen Aufsicht unterstellt, aber der polizeilichen Aufsicht nicht preisgegeben werde." EMIL TAUFFER.

De veroordeelde heeft eindelijk het zoo begeerde ticket of leave verkregen, hij keert terug in de maatschappij, het vrije leven staat met al zijn verzoekingen weer voor hem open; hij is echter thans verbeterd en zal aan al hetgeen hem vroeger tot misdrijf aanzette, weerstand kunnen bieden. Doch evenzeer als iemand, die van eene zware ziekte hersteld is, zich nog gedurende eenigen tijd moet hoeden voor de minste inspanning, het minste tochtje, evenzeer moet ook de ontslagen gevangene verwijderd blijven van alles, wat zijn dikwijls zoo moeielijk verworven beterschap weer zou kunnen doen verloren gaan. Een wakend oog moet zijne eerste gangen in de vrijheid vergezellen. Hij heeft behoefte aan een gids, die tevens de macht heeft hem in bedwang te houden, wanneer het zijne worsteling geldt met de gevaren onafscheidelijk aan den overgang van straf tot vrijheid. Tot het vervullen van die taak is de politie aangewezen, zij moet, evengoed als zij de strafbare handelingen

van den delinquent aanbrengt, ze trachten te voorkomen.

Evenwel niet alleen in het belang van den voorwaardelijk invrijheidgestelde, is een onafgebroken toezicht op hem gewenscht; vooral ook treedt hierbij de openbare orde, de veiligheid in den staat op den voorgrond. Het kan toch zijn, dat de voorwaardelijk ontslagene niet werkelijk verbeterd was, dan verlangt de maatschappij eenigen waarborg tegen zijn wangedrag en zij heeft het recht dit te doen.

Algemeen wordt de vraag, of de tijd, dien de ontslagene in voorwaardelijke vrijheid doorbrengt, als een voortzetting der straf moet beschouwd worden, in toestemmenden zin beantwoord. Men kan er daarom ook geen bezwaar tegen hebben dat de veroordeelde gedurende zijn beperkte vrijheid m. a. w. zoolang zijne straf duurt, niet de rechten van een geheel vrij mensch geniet, maar aan een onafgebroken en nauwlettend toezicht der politie wordt onderworpen.

Geheel onjuist wordt dit toezicht wel eens vergeleken met »le renvoi sous la surveillance spéciale de la haute police" van art. 11 C. P., dat met het Fransche strafwetboek ook bij ons te lande werd ingevoerd, doch nimmer instemming vond en reeds bij art. 3 van het Souverein Besluit van 11 Dec. 1813 (Staatsblad n°. 10) werd afgeschaft. Het stellen onder het toezicht van de hooge politie gold alleen den persoon, die zijn eigenlijke straf reeds heeft ondergaan. Men behoeft slechts de artt. 44—46 C. P. te lezen om in te zien, hoe belemmerend de daarin vermelde beperkingen op den delinquent moeten werken zoowel bij zijne pogingen om werk te verkrijgen, als bij zijn streven om het verloren

vertrouwen te herwinnen. Een dergelijk toezicht werd voor den invrijheidgestelde een onuitwischbaar brandmerk; door een overdreven achtslaan op het eerste doel der straf werd het tweede geheel verwaarloosd en voorbijgezien. Het in deze paragraaf bedoelde toezicht daarentegen eindigt — ik gaf het reeds boven te kennen — met den afloop van den oorspronkelijk bij het rechterlijk vonnis bepaalden straftijd en strekt behalve tot beveiliging der maatschappij tot steun van den ontslagen misdadiger.

In alle in het eerste Hoofdstuk opgenoemde landen, waar de voorwaardelijke invrijheidstelling als wijze van strafvoltrekking is ingevoerd, houdt de politie toezicht over hem aan wien deze wetsweldaad is te beurt gevallen. Sommige wetgevingen hebben dit uitdrukkelijk bepaald, anderen laten de regeling er van stilzwijgend over aan het uitvoeringsreglement. Onder deze laatste behoort ook de Nederlandsche. Hoewel deze leemte in art. 15 W. v. S. niet onaanvulbaar is, had ik het toch logischer gevonden dat in de wet zelf bepaald was, dat de houder van een ticket of leave onder politietoezicht staat. Want wanneer de wet opsomt de vereischten om de voorwaardelijke vrijheid te behouden, dan komt toch in de eerste plaats daarvoor in aanmerking de onderwerping van den veroordeelde aan een politietoezicht. Nu kan men zeggen dat ons art. 15 W. v. S. met de woorden van de tweede alinea »of in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden" reeds het politietoezicht te kennen geeft — want overal wordt dit onder de op den verlofpas uitgedrukte voorwaarden begrepen; maar dan mag men tegelijkertijd vragen,

waarom wel het vereischte van goed gedrag is geregeld, (door de woorden »ingeval de veroordeelde zich slecht gedraagt,") immers ook dit moet op elke verlofpas worden aangetroffen?

Hoezeer men ook verschille omtrent de wijze van regeling, men is het er nagenoeg algemeen over eens, dat het ticket of leave stelsel zonder politietoezicht niet de gewenschte resultaten kan afwerpen. Engeland heeft ons maar al te duidelijk getoond dat het een zonder het ander niet bestaanbaar is.

In de eerste plaats komt bij het politietoezicht ter sprake de gemeente, waarheen de voorwaardelijk invrijheidgestelde zich moet begeven om er tot nader orde te verblijven. De keus van een verblijfplaats voor hem is van groot belang; het gevangenisbestuur zal daarbij met zorg moeten te werk gaan en op allerlei omstandigheden hebben te letten. De voorschriften die men omtrent dit punt in Saksen heeft gevolgd, schijnen mij toe wel navolgenswaardig te zijn [1]). Daar te lande bestond eertijds de regel dat de uit de strafinrichting ontslagen gevangene naar zijn geboorteplaats (Heimathsort) teruggewezen werd; doch tegen dit gebruik waren vele bezwaren. De misdadiger was misschien vele jaren vóór het ondergaan zijner straf niet in zijn geboorteplaats geweest, hij was er vreemd geworden en had op eene andere plaats werk gevonden, dat hij weer zoude kunnen krijgen, wanneer hij naar die plaats mocht terugkeeren. Dikwijls kwamen ook aanbiedingen van werkgevers

---

[1]) Vgl. Gerichtssaal XV.

en nabestaanden tot het verschaffen van arbeid en onderkomen van andere plaatsen dan juist van de geboorteplaats. 't Gebeurde eveneens meermalen dat de invrijheidgestelde niet naar zijn geboorteplaats wenschte terug te keeren, omdat hij daar te bekend was of omdat er reeds in zijn vroeger beroep voorzien was, zoodat hij daar te vergeefs om werk zou vragen. Woont er zijn familie en staat die in geen al te gunstigen reuk, dan zoude de terugkeer tot dergelijke lieden hem veel kwaad kunnen doen. Men is om al die redenen op die praktijk teruggekomen en heeft daarna een vrij wat juisteren weg ingeslagen. Men vraagt nl. aan den misdadiger eenigen tijd vóór zijn vertrek uit de gevangenis, waar hij na zijn ontslag heen wil; kiest de gevangene nu een andere verblijfplaats dan zijn geboorteplaats dan informeert het gevangenisbestuur bij de politie van die gekozen plaats en bepaalt daarnaar of de wensch van den gevangene zal kunnen vervuld worden. Ingeval van verschil van meening tusschen beide autoriteiten, beslist het bestuur van den Kreits.

Aan den gevangene staat tegenspraak tegen de bepaling van zijn verblijfplaats niet toe. Wordt zijn wensch afgekeurd dan gaat hij naar zijn geboorteplaats terug, indien daartegen ten minste geen beslissende bezwaren zijn gerezen.

Evenmin als aan den gevangene is aan 't Bestuur der gemeente tegenspraak geoorloofd. Men gaat hierbij uit van de gedachte dat wezenlijk gegronde bezwaren van dat Bestuur reeds door de politie zijn overwogen; ook het gevangenisbestuur moet daarop achtslaan.

Zoo weinig mogelijk moet een groote stad als verblijf-

plaats van den »ticket of leave holder" aangewezen worden; tegenover de voordeelen van een dergelijk verblijf nl. de onbekendheid met den veroordeelde en de meerdere mogelijkheid om werk te verkrijgen, staan de veel grootere nadeelen dat het toezicht er moeielijker en de verleiding er grooter is. Opeenhooping van vele misdadigers op eene plaats, al zijn ze ook verbeterd, kan eveneens niet anders dan ongunstige gevolgen na zich sleepen,

Men zal er niet genoeg zijn aandacht op kunnen vestigen dat de booswicht zijn oude makkers uit de gevangenis niet terugvindt. Hoeveel diefstallen waren in 1880 en in den loop dezes jaars in Nederland niet reeds in de gevangenis beraamd en na het ontslag met een vroegeren collega uit het tuchthuis gepleegd? [1])

De gemeentepolitie nu van de plaats, waar de voorwaardelijk ontslagene verblijf houdt, is in het bizonder met het toezicht over hem belast. Dit neemt natuurlijk niet weg dat ook de rijkspolitie, die wel benoemd wordt voor een bepaalde standplaats, doch wordt aangesteld en beëedigd voor het geheele grondgebied des rijks (Instr. art. 26) eveneens een wakend oog op hem moet houden, maar het blijft toch de gemeentepolitie, waar de houder van den verlofpas zich telkenmale zal moeten aanmelden, waar hij verlof moet vragen om zijn verblijfplaats te verlaten enz. Dat het hier enkel eene zaak van rijkspolitie geldt, zooals de heer LENTING bij gelegenheid van de beraadslaging over

---

[1]) Ik doel op gevallen als van FRIEDRICH MOHME en J. P. JORWERDA. (Arr. v. h. Gerechtshof te Arnhem dd. 2 Maart 1881.)

art. 16 W. v. S. in de Tweede Kamer der S. G. zegt, kan ik niet toegeven, »juist omdat onder de voorwaarden ook opgenomen zal worden, dat de voorloopig in vrijheidgestelde zich zal moeten vestigen in deze of gene plaats en niet altijd in zijne gemeente", wordt de gemeentepolitie van die plaats de bevoegde [1]). Door deze opvatting is, naar ik meen, tevens de verwarring, waartoe de woorden »hoofd van de gemeentepolitie" konden aanleiding geven, vervallen. Voor het overige zal de verhouding tusschen de rijks- en gemeentepolitie wel geregeld worden bij de Ministerieele Instructie, waarbij de algemeene voorschriften worden bepaald, die de politie bij de uitoefening van het toezicht over de voorwaardelijk invrijheidgestelden zal moeten volgen.

't Zal echter altijd moeilijk vallen die gedragslijn te preciseeren; veel zal men aan het doorzicht en aan de takt van de politiebeambten moeten overlaten.

Dewijl het politietoezicht niet alleen tot bescherming van de openbare veiligheid strekt, maar ook dient om den verlofpashouder voort te helpen, zal de politie nimmer aan het groote publiek mogen openbaren dat N. N. een ontslagen misdadiger is. Het is in andere landen dikwijls voorgekomen dat al te ijverige politieagenten personen waarschuwden voor den invrijheidgestelde; zij achtten het hun plicht een ieder zooveel mogelijk te vertellen, wat al misdrijven hij gepleegd had. Door zulk een wijze van handelen berokkent men den ontslagene veel nadeel; de wetenschap dat zijne omgeving zijn vroeger leven kent zal zijn pas ontloken eergevoel kwetsen en

---

[1]) Vgl. de „Handelingen der Staten-Generaal," 1880—1881, II, p. 189.

hem mismoedig maken, en dit kan hem weder op den verkeerden weg brengen. De mogelijkheid bestaat bovendien dat zijn medearbeiders weigeren met hem te werken of het hem zoo lastig maken dat hij zijn verblijfplaats moet verlaten; voorbeelden van zulke gevallen zijn er in Nederland genoeg. Daarom moet de politie ook nimmer de werkplaatsen binnen dringen om daar den veroordeelde te bespieden, inlichtingen te geven of te vragen; het zou licht argwaan wekken.

Het toezicht zal zooveel mogelijk onmerkbaar moeten zijn en mag den delinquent zoo weinig mogelijk belemmeren in zijn vrije bewegingen.

Aan de werkgevers wordt meestal het vroeger leven van hun arbeider meegedeeld, en dit heeft zijn goede zijde. Zij zullen op die wijze ook een oog in het zeil kunnen houden en tot zijne voortdurende verbetering medewerken. Dat hun werkman een voorwaardelijk invrijheidgestelde is, geeft hun geen geringen waarborg, dat zij er een naarstig en eerlijk arbeider aan zullen hebben; de vrees voor herroeping en het politietoezicht zullen het noodige doen om hem voor slecht gedrag te vrijwaren, doch veel meer nog zal het dankbare gevoel jegens zijn werkgever, de afleiding, die hij in zijn arbeid vindt, gunstigen invloed op den verbeterde uitoefenen.

Door de voorschriften, die op de achterzijde van den verlofpas vermeld staan, wordt de »ticket of leave holder" om zoo te zeggen, voortdurend onder het toezicht der politie gehouden; hij kan zich onmogelijk aan het toezicht onttrekken. Komt hij niet op den bepaalden tijd op de hem aangewezen verblijfplaats, of verlaat hij die zonder toestem-

ming langer dan 48 uren, dan is daarvan terstond eene aanhouding het gevolg. De omstandigheid dat hij zich om een bepaald aantal dagen bij de politie moet aanmelden, maakt de controle gemakkelijk; daar, waar een dergelijke voorwaarde op den verlofpas voorkomt, wordt zij veeleer als een middel tot ondersteuning dan als een beperking der vrijheid aangezien [1]. »Diese Selbstbethätigung des Beurlaubten", zegt Dr. SCHWARZE, »an den Massregeln zu seiner Ueberwachung ist unter dem Apparate des irländischen Beurlaubungswesens zweifellos ein Agens von überwiegender Wichtigkeit, und es gehört gewiss nicht zu den geringsten Verdiensten Crofton's, diese an sich natürliche Consequenz der psychologischen Grundlage der Beurlaubung nicht allein erkannt, sondern auch, entgegen allen sonstigen gewöhnlichen Auffassungen der Polizeiaufsicht, als wesentlichen Theil in den Organismus seines Beurlaubungs-systems eingeordnet zu haben" [2]).

Het ligt in den aard der zaak dat het toezicht voor een groot deel zal neerkomen op de lagere politiebeambten. Zijn die personen in ons Vaderland berekend voor de omvangrijke taak, die hun bij de invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt opgelegd? Zullen onze stedelijke politie-agenten, rijksveldwachters en maréchaussées in Noord-Braband, Zeeland en Limburg, altijd het gestrenge hunner bediening weten te matigen door zachtheid en billijkheid, zullen zij immer de achting en het openbare ver-

---

[1]) Zie „Cornhill Magazine," April 1861, p. 42.

[2]) Allgem. Deutsche Strafrechtszeitung, 1864, p. 429.

trouwen zoeken te verdienen en tevens schrik inboezemen aan de vijanden van orde? [1]) Ik durf dit niet te beslissen; maar, naar hetgeen men dikwijls op kleine plaatsen van den gemeentelijken agent ziet, komt het mij wel eens twijfelachtig voor.

Hoe het echter ook zij, dit mag geen geldend bezwaar zijn tegen het zoo onmisbare politietoezicht; de woorden, die ik op bladz. 250 over de gevangenisbeambten neerschreef, zoude ik thans op de lagere politiebeambten toepasselijk kunnen verklaren.

Wordt het politietoezicht nog versterkt en aangevuld door vereenigingen tot ondersteuning van ontslagen gevangenen [2]) dan kan dit niet anders dan de gunstigste gevolgen hebben. Het eerste zal echter nimmer voor het tweede mogen wijken; [3]) vereenigd kunnen zij veel nut stichten, doch door aan privaatpersonen, die geen voldoende sanctie aan hun voorschriften kunnen geven, alleen het toezicht over te laten zoude men de openbare veiligheid in gevaar brengen.

---

[1]) VERWOERT. Theorie der geregtelijke en administratieve politie, p. 1.

[2]) Het groote nut van dergelijke vereenigingen wordt ons boeiend beschreven door LÉON LEFÉBURE („Le prisonnier libéré, sa condition dans la société contemporaine," Paris 1880). Zie verder over dit onderwerp de „Handelingen van het Londensche (1872) en Stockholmer (1878) pénitentiaire Congres" en het werk van Dr. E. ROBIN, getiteld: La question pénitentiaire.

[3]) Vgl. bladz. 51—56.

§ 10. Herroepbaarheid. Definitieve invrijheidstelling.

„La moindre infraction aux conditions de la libération doit entrainer infailliblement la révocation." POLS.

De voorwaardelijke invrijheidstelling — de naam duidt het reeds aan — wordt nimmer toegestaan dan onder bepaalde voorwaarden, van wier vervulling het afhangt of de ontslagene de hem toegekende wetsweldaad mag behouden. Immers ons art. 15 W. v. S. bepaalt in alinea 2 dat deze invrijheidstelling te allen tijde herroepbaar is, ingeval de veroordeelde zich slecht gedraagt of in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden.

Deze herroepbaarheid is het sine qua non van het ticket of leave stelsel; zij vormt de sanctie op de voorwaarden en deze laatste zijn een hoofdelement van het systeem. Zie bladz. 204.

Dat de mogelijkheid om den verlofpas te herroepen een krachtigen invloed ten goede op het gedrag van den veroordeelde uitoefent, trachtte ik op de bladzijden 229—233 uiteen te zetten; het komt er nu nog slechts op aan te bewijzen, dat zij niet strijdt met recht en billijkheid. Het schijnt mij evenwel bijna onnoodig om dit aan te toonen. Want bedenkt men, dat de gevangene bij zijn voorwaardelijk ontslag uit de strafinrichting nog geen recht op de vrijheid heeft, dan kan men er geen zwarigheid tegen hebben dat aan die vrijheid zekere beperkingen worden vastgeknoopt, en dat de niet vervulling van die verplichtingen, die in het belang der openbare veiligheid worden gevorderd, met eene strafbepaling wordt bedreigd.

Daarom bepaalt de tweede alinea van art. 15 W. v. S. zeer terecht: »Deze invrijheidstelling is ten allen tijde herroepbaar ingeval de veroordeelde zich slecht gedraagt of in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden."

Zal de bedreiging met het verlies van den verlofpas in waarheid een prikkel tot voordurende instandhouding der verbetering van den misdadiger zijn, zal zij inderdaad den veroordeelde tot strenge plichtsbetrachting voeren, dan moet de herroepbaarheid zeker zijn, want ook hier geldt de wet van MONTESQUIEU, dat de afschrikkende kracht van eene straf niet uitsluitend afhangt van hare zwaarte maar evenzeer van de zekerheid harer toepassing. Zeer juist is om die redenen in de voorlaatste alinea van art. 15 W. v. S. vastgesteld dat de gevangene, wiens invrijheidstelling is herroepen, niet opnieuw voorwaardelijk in vrijheid gesteld kan worden.

Door het voorbeeld van het Oostenrijksche strafwetsontwerp te volgen, hetwelk in § 20 alinea 3 zegt: »Ein neuerliche Entlassung auf Widerruf ist bei dem Eintreten besonders rücksichtswürdiger Umstände nicht ausgeschlossen" zoude men het crediet, dat aan de instelling wordt geschonken, aanmerkelijk doen dalen; te lichtvaardig zoude de veroordeelde over zijne herroeping gaan denken. Bovendien, waar moet men eindigen, wanneer men de intrekking van den verlofpas niet onherroepelijk verklaart? Hoe lang moet de veroordeelde gevangen zitten vóór hij opnieuw voorwaardelijk in vrijheid mag gesteld worden? In Engeland en Ierland, waar de praktijk bestond, en als ik mij niet vergis, nog bestaat, dat de veroordeelde na herroeping zijner

voorwaardelijke vrijheid opnieuw een ticket of leave kan verkrijgen, moet de misdadiger in een dergelijk ge al een nieuwen proeftermijn, die voor het bizonder geval noodzakelijk schijnt, doormaken. Dat zulk een gebruik tot grove willekeurigheden kan aanleiding geven zal ieder moeten toestemmen.

Nauw aan de herroepbaarheid van den verlofpas sluit zich het politietoezicht aan; het draagt zorg voor eene stipte nakoming van de aan den houder gestelde voorwaarden en voorschriften. Overtreedt de voorwaardelijk ontslagene een van deze, dan wordt de weg ingeslagen, dien ik op de bladz. 251 en 254 voorstelde. In eenige landen o. a. in bijna geheel Duitschland pleegt een eerste waarschuwing in geval van schending der punten onder N°. 9 op den verlofpas vermeld (zie bladz. 270) vooraf te gaan; eerst wanneer die waarschuwing vruchteloos blijft, wordt door het hoofd van de gemeentepolitie de voordracht tot herroeping gedaan. Deze gewoonte is wel te verdedigen: het is in alle gevalle beter den verlofpashouder niet te spoedig in de gevangenis te zetten, dan de eens herroepen vrijheid later nog eens voorwaardelijk toe te staan.

Zonder een uitdrukkelijk bevel van den Minister van Justitie mag de politie den »ticket of leaveholder," nimmer uit welken grond ook in de gevangenis terugbrengen. Hij kan bij overtreding der voorschriften of voorwaarden alleen worden aangehouden, wanneer dit in het belang der openbare orde noodzakelijk is, op het bevel van het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse, waar hij zich bevindt of door den Officier van Justitie van het arrondissement, waartoe die

plaats behoort, onder verplichting daarvan onmiddellijk kennis te geven aan het Departement van Justitie. Aldus is dit doeltreffend geregeld in de tweede alinea van art. 16 W. v. S.; door deze bepaling heeft men bij ons een voorschrift gevolgd, dat nagenoeg overal, waar de voorwaardelijke invrijheidstelling is ingevoerd of ontworpen, op gelijke wijze wordt weergevonden.

Wordt de verlofpas door het besluit des Ministers van Justitie herroepen, dan moet de veroordeelde dat gedeelte van zijn straftijd, hetwelk op het oogenblik van zijn voorwaardelijk ontslag overbleef, in de gevangenis volbrengen; want de tijd verloopen tusschen de invrijheidstelling en het besluit van herroeping wordt niet in rekening gebracht op den duur der straf (3de alinea van art. 15 W. v. S.) In zulk een geval volbrengt de misdadiger een straftijd, die in zijn geheel genomen van langeren duur is dan de bij het oorspronkelijk rechterlijk vonnis uitgesprokene. Doch hij heeft geen recht van klagen, want door eigen schuld bracht hij zich in dien toestand. Het tijdperk van voorwaardelijke vrijheid is ondeelbaar, en dit kan, het valt niet te ontkennen, in enkele gevallen tot hardheid, soms ook tot onbillijkheid aanleiding geven. Stel bijv. dat A. die tot eene gevangenisstraf van 12 jaar is veroordeeld, na 9 jaar in de strafinrichting doorgebracht te hebben, een verlofpas verkrijgt. Hij gedraagt zich tot op den laatsten avond zijner voorwaardelijke vrijheid voortdurend goed. Doch wat gebeurt er? In de vreugde zijns harten over het zoo rasch naderend tijdstip zijner definitieve vrijheid, waagt hij het dien avond met eenige kameraden een kroeg te bezoeken; hij spreekt

de jeneverflesch duchtig aan en begaat daarna in zijn dronkenschap baldadigheden, die hem in een ander geval een geldboete zouden doen oploopen, doch thans een driejarige gevangenisstraf bezorgen. De heer DIJCKMEESTER wijst in de Tweede Kamer der S.-G. op de onbillijkheid dier ondeelbaarheid met het volgende voorbeeld [1]). »Gesteld dat twee personen voor 12 jaar gevangenisstraf veroordeeld zijn en na daarvan 9 jaar in de gevangenis doorgebracht te hebben, voorwaardelijk invrijheidgesteld worden. De een gedraagt zich acht dagen goed, maar pleegt daarna een strafbaar feit en wordt weder naar de gevangenis teruggebracht; hij zal daar dan nog drie jaren moeten doorbrengen. Maar de andere past gedurende twee jaren uitmuntend op, doch wordt door een ongelukkig geval, door verzet tegen de politie, of tengevolge van een klein vergrijp, gearresteerd; dan zal het hoofd van de politie dien man niet langer waardig achten om van die voorwaardelijke invrijheidstelling gebruik te maken; de Minister zal beslissen dat hij wederom naar de gevangenis worde gebracht en den man zal nog drie jaar gevangenisstraf moeten ondergaan." Staat die verhouding nu gelijk — vraagt ten slotte de afgevaardigde uit Tiel — en gaat het aan dat de man, die twee jaren lang zijne plicht heeft gedaan, daarna nog een even lange straf ondergaat als de man, die slechts acht dagen goed heeft opgepast?

Het is waar, in het eerste geval voert de ondeelbaarheid van het tijdperk tot eenige hardheid; in het tweede valt

[1]) Handelingen der Staten-Generaal, 1880—1881, II, p. 137.

een zekere onbillijkheid niet te ontveinzen. Maar zoude er wel ééne wetsbepaling bestaan, waarvan de overtreding bij den een niet dikwijls intensief veel zwaarder gestraft wordt dan bij den ander? Bovendien de verlofpas kan herroepen worden; de Minister heeft volkomen de bevoegdheid elk bizonder geval na te gaan; hij zal op alle bijomstandigheden letten. Hoe theoretisch juist misschien ook eene evenredige vermindering der voorwaardelijke vrijheid ingeval van overtreding der voorschriften moge zijn, zij zoude praktisch tot schending der openbare veiligheid leiden en het doel der instelling doen mislukken; de krachtige aansporing, die er in de herroepbaarheid ligt, zoude verloren gaan. In niet ééne wetgeving wordt de mogelijkheid tot een dergelijke praktijk geopend; algemeen wordt zij om het zeerst afgekeurd.

Is de verlofpas herroepen, dan rijst de vraag naar welke gevangenis de veroordeelde moet teruggebracht worden, naar die, waaruit hij ontslagen is of naar de naast bijgelegene? In Engeland moest de veroordeelde, volgens de Parlementsakte van 1853, teruggezonden worden naar de gevangenis, waaruit hij was invrijheidgesteld; doch van dit voorschrift is men sints 1857 afgestapt om de hooge transportkosten te vermijden: na dien tijd werd hij gebracht naar de strafinrichting van de meest naast bijgelegen plaats. In Duitschland, met name in Pruissen, bepaalt § 16 al. 1 en 2 van de Min. Verfass. van 21 Jan. 1871 het volgende: »Gefangene, deren Entlassung widerrufen worden ist, werden vermittelst Transports in die Gefängniss-Anstalt, aus welcher ihre vorläufige Entlassung erfolgt ist, zurückgesandt. Ist die Ent-

lassung aus einer entfernten Anstalt erfolgt, so kann mit Genehmigung der der nächstgelegenen Anstalt derselben Gattung vorgesetzten Provinzial-Behörde die Wiedereinlieferung des Gefangenen in diese letztere Statt finden."

Naar mijne gedachte verdient de gevangenis, waaruit de veroordeelde ontslagen is, de voorkeur boven elke andere. Daar kent het beambtenpersoneel den delinquent, het weet de zwakke punten van zijn karakter en kan daarom des te doeltreffender tot zijne verbetering medewerken. Brengt men den gewezen »ticket of leaveholder" naar de naastbijzijnde gevangenis, dan stuit men op een bezwaar, waarop wel acht geslagen mag worden. Door nl. de veroordeelde in twee verschillende strafinrichtingen zijn straf te doen volbrengen, geeft men licht aanleiding tot de voorstelling dat het overblijvende deel der straf en het reeds volbrachte verschillende straffen zijn; het idee dat het eerste eene door de voorwaardelijke invrijheidstelling afgebroken voortzetting van het tweede is, zal daardoor verloren gaan [1]).

Voor die landen, waarin de soort en de wijze van uitoefening van den arbeid in de onderscheiden strafinrichtingen verschilt, pleit nog voor een terugkeer naar de vroegere gevangenis de omstandigheid, dat de gevangene daarin zijn oud ambacht kan voortzetten, terwijl hij in de naast bijgelegen gevangenis dikwijls voor soms korten tijd nog een nieuw beroep moet aanleeren.

---

[1]) Vlg. Dr. F. VON HOLTZENDORFF, Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen, p. 81.

In een land als het onze waar de afstanden betrekkelijk gering zijn, zullen de transportkosten wel geen zwarigheden opleveren tegen mijn voorstel. Men zoude trouwens, in landen, waar niet zooals in Nederland alle kosten van gevangenisstraf ten laste van den staat komen (art. 35 W. v. S.), aan deze kosten evenzeer als aan die, welke gemaakt worden bij gelegenheid van eene aanhouding van den veroordeelde, kunnen te gemoet komen door ze gedeeltelijk of geheel te betalen uit een bepaalde som van de opbrengst der arbeid van den gevangene, (voorzoover die zijn eigendom wordt) die men als borgstelling heeft achtergehouden. De »Ministerial-Bekanntm. betreffend die vorlaüfige Entlassung der Strafgefangenen" voor het Groothertogdom Saksen-Weimar-Eisenach bepaalt, naar het voorbeeld van den Pruiss. Min. Verfass. van 21 Jan. 1871, in § 16: al die bovengemelde kosten, »als Kosten der Strafvollstreckung zu behandeln und demgemäss — eventuell unter Vorbehalt der Rückforderung aus dem Vermögen des Gefangenen — aus der Anstaltskasse zu erstatten." Doch bij een dergelijke regeling zal men in de meeste gevallen weinig van die voorschotten uit de gevangeniskas vergoed krijgen.

Een uitzondering op den regel: dat de veroordeelde in geval van herroeping naar zijne vroegere gevangenis moet teruggebracht worden, kan voorkomen, indien de voorwaardelijke vrijheid wordt ingetrokken, omdat de verlofpashouder een nieuw misdrijf beging. In zulk een geval zal de rechter bij de veroordeeling naast het deel, dat van den straftijd op het oogenblik der voorwaardelijke invrijheidstelling overbleef, uitspreken de straf, die op het nieuwe misdrijf

was gesteld. Daardoor zijn de oude straf, voorzoover hij die in de gevangenis doorbracht, en de nieuwe, die door den rechter wordt uitgesproken, twee verschillende straffen geworden. [1])

Moet de tijd, dien de voorwaardelijk ontslagene, wiens verlofpas is herroepen, op transport doorbrengt, in mindering worden gebracht op den duur zijner straf?

Bijna algemeen wordt deze vraag toestemmend beantwoord. Voorheen kon deze quaestie in Nederland nog tot eenige twijfeling aanleiding geven, dewijl volgens het 2de lid van art. 21 der wet van 29 Juni 1854 (Staatsblad n° 102) de tuchthuis- en gevangenisstraffen aanvingen met den dag der ten uitvoerlegging; de wet besliste nl. niet of hier de tenuitvoerlegging van de straf of van de rechterlijke uitspraak werd bedoeld. Doch nu thans het nieuwe Wetboek van Strafrecht in art. 26 uitdrukkeijk verklaart: dat de gevangenisstraf en de hechtenis ingaan op den dag der ten uitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak, voorzooveel elk dezer straffen betreft, is het vraagstuk in billijken zin opgelost, en het ware inconsequent het in dit artikel rustend beginsel niet toe te passen op het geval, waarin ten gevolge van het besluit des Ministers van Justitie tot herroeping, de veroordeelde wordt aangehouden en naar zijn vroegere gevangenis wordt teruggebracht.

Bij de berekening van den te volbrengen straftijd is er nog een dubieus punt, dat in de praktijk licht tot verschil van meening kan aanleiding geven. Het geldt de vraag of

---

[1]) Vgl. VON HOLTZENDORFF, Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen, p. 82.

de in art. 27 W. v. S. in mindering gebrachte preventieve hechtenis in rekening kan gebracht worden op de drie jaar van art. 15 W. v. S.? Het komt mij voor, dat het billijk zoude zijn wanneer men den »straftijd" bedoeld in art. 15 W. v. S. in die gevallen, waarin de rechter gebruik maakt van de bevoegdheid hem in art. 27 W. v. S. gegeven, opvatte als aanvangende op het oogenblik, waarop de veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring wordt gebracht, en dus als zóóveel vroeger eindigende als de geheele of gedeeltelijke in mindering gebrachte voorloopige hechtenis bedraagt. Maar de woorden, »in de gevangenis doorgebracht," laten die opvatting niet toe; zij geven maar al te duidelijk de bedoeling der wet te kennen, dat nl. die straftijd moet doorgebracht zijn in de cel, iets waarvan bij voorloopige hechtenis geen sprake kan zijn volgens ons Wetboek. Een analoog geval, komt voor in de 3de alinea van art. 16 W. v. S. en is daar in rechtvaardigen zin beslist. Deze bepaalt toch, dat, wanneer eene herroeping na eene aanhouding van den verlofpashouder volgt, zij geacht wordt bevolen te zijn op den dag der aanhouding.

Is de bij het oorspronkelijk rechterlijk vonnis uitgesproken straftijd verstreken zonder dat eene herroeping der voorwaardelijke vrijheid plaats had, dan wordt de gevangenisstraf geacht geheel te zijn ondergaan. (Slotalinea van art. 15 W. v. S.). Niet later (zie bladz. 259) maar ook niet eerder

tenzij door de gratie des Konings mag de »ticket of leave holder" definitief in vrijheid gesteld worden.

Opdat de veroordeelde in zijn voorwaardelijk ontslag geen vertraging ondervinde, zal het raadzaam zijn, dat het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse, waar de verlofpashouder zich ophoudt, eenigen tijd vóór den afloop van den straftijd, een afschrift van den verlofpas en het contralivret (dat door de politie wordt gehouden en conform is aan het livret van den voorwaardelijk ontslagene) alles met de noodige aanteekeningen voorzien, opzendt aan het bestuur van de gevangenis, waaruit de delinquent is invrijheidgesteld. Het bestuur zal dan verder den gewonen weg tot definitief ontslag volgen.

In Saksen geeft de houder 5 weken vóór het eindigen van zijne straf den verlofpas aan de politie af; deze is dan de bemiddelaarster tusschen hem en het gevangenisbestuur. Zulk een praktijk vindt mijns inziens terecht afkeuring, ten eerste omdat de voorwaardelijk ontslagene gedurende nog zóó langen tijd zonder legitimatiepapieren is, en het nuttige voorschrift ad N°. 7 op den verlofpas vermeld (bladz. 270) wordt geschonden, ten tweede dewijl het initiatief tot definitieve invrijheidstelling, zelfs niet schijnbaar, van den misdadiger mag afhankelijk zijn.

§ 11. Naam.

....„Die bunte Mannigfaltigkeit der Namen.... legt Zeugniss ab für die Unklarheit der Auffassung."

VON HOLTZENDORFF.

Vóór ik mijn taak als volbracht beschouw wil ik nog met een enkel woord spreken over den naam, waarmede men het stelsel in art. 15 van ons nieuw Wetboek van Strafrecht omschreven, bestempelt. »Die bunte Mannigfaltigheid", zooals VON HOLTZENDORFF het in de aan het hoofd dezer paragraaf aangehaalde woorden uitdrukt, brengt er mij toe. Waarlijk ik geloof niet dat er in het strafwetboek één instelling voorkomt, die kan bogen op zulk eene verscheidenheid in de uitdrukkingen, waarmede zij wordt omschreven, als het in dit proefschrift behandelde stelsel.

Als een staaltje daarvan diene het onderstaande. De Duitsche taal spant de kroon; daarin heeft ons stelsel niet minder dan het volgend groot aantal benamingen: Widerrufliche Freilassung [1]), Bedingte Freilassung [1]), Provisorische Freilassung [1]), Bedingungsweise Freilassung [2]), Freilassung gegen Urlaubschein [3]), Bedingte Entlassung [4]), Vorläufige Entlassung [5]), Urlaubsweise Entlassung [6]), Entlassung auf Wi-

---

1) VON HOLTZENDORFF, Das Irische Gefängnisssystem, p. 103—104 en 22.

2) Hongaarsche Strafwet.

3) VON HOLTZENDORFF, Das Irische Gefängnisssystem, p. 101.

4) VON HOLTZENDORFF, Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen.

5) Het Duitsche Rijksstrafwetboek.

6) Handbuch des Deutschen Strafrechts, IIe Band, p. 305.

derruf [1]), Entlassung gegen Widerruf [2]), Beurlaubung [3]), Probeweise Beurlaubung [3]), Einstweilige Beurlaubung [3]), Bedingte Urlaub [4]), Bedingte Begnadigung [5]).

In Frankrijk noemt men het den eenen keer La mise en liberté conditionnelle [6]), La mise en liberté provisoire [6]), Congé conditionnel [6]), de andere maal Libération conditionnelle [7]), Libération préparatoire [8]).

In Engeland spreekt men van Conditional pardon [9]), Ticket of leave System [9]) Licence to be at large [10]), Release upon licence [11]).

De Nederlandsche taal geeft de volgende namen aan het systeem: Voorwaardelijke invrijheidstelling [12]), Voorwaardelijke vrijlating [13]), Voorwaardelijke loslating [14]), Voorloopige invrijheidstelling [14]), Ontslag met paspoort [15]).

---

1) Oostenrijksche Strafwetsontwerp.
2) Croatische Strafwetsontwerp.
3) Von schwarze's Commentar, p. 105 en 95.
4) Croatische wet van 12 Mei 1875.
5) Mittermaier, Gefängnissverbesserung, p. 142.
6) Van der Brugghen, Études sur le système pénitent. Irlandais, p. 247.
7) Dr. Guillaume, Le Congres pénitent. internat. de Stockholm, I, p. 283.
8) Bonneville, De l'amélioration de la loi criminelle, p. 593.
9) Harris, Principles of the criminal law.
10) Parlementsakten.
11) Our convict system, p. 34.
12) Nieuw Wetboek van Strafrecht.
13) Memorie van Toelichting der Staatscommissie.
14) Handelingen der Staten-Generaal, 1880—1881, II, p. 131.
15) Opmerkingen over de behandeling der gevangenen in Ierland, p. 58.

Al die elders gebezigde uitdrukkingen na te pluizen, zoude tot niets leiden; de lezer zal zelf opgemerkt hebben, hoevelen er van het wezen van het stelsel onjuist kenschetsen. Van meer belang is het na te gaan hoe in ons Vaderland de instelling moet genoemd worden.

Lettende op de waarheid dat een naam, naarmate hij nauwkeuriger een zaak omschrijft, des te meer standhoudt en in den mond van het volk leeft, meen ik dat ons Wetboek van Strafrecht door het systeem in art. 15 »voorwaardelijke invrijheidstelling" te noemen het best aan dien eisch voldoet. Deze uitdrukking geeft geheel het essentieele kenmerk der instelling terug en is daarom te verkiezen boven »ontslag met paspoort", hetwelk aan onze militairen doet denken, boven »voorloopige invrijheidstelling" dat licht tot misverstand aanleiding zal geven.

Wat ten slotte de woorden »voorwaardelijke vrijlating" en »voorwaardelijke loslating" betreft, ik voor mij heb die uitdrukkingen zooveel mogelijk vermeden. Hoewel zij niet onjuist zijn, komt het mij toch voor, dat zij zeer onwelluidend klinken, wanneer men van »menschen" spreekt. Dat dit met »loslating" het geval is durf ik wel zeker beweren; die benaming behoort thuis in den tijd toen men nog boven het rasphuis te Amsterdam het volgende opschrift plaatste:

„Virtutis est domare
Quae cuncti pavent."

BIJLAGEN.

WETGEVINGEN

OMTRENT DE

Voorwaardelijke invrijheidstelling.

Bijlage A.

Engeland en Ierland.

Artikel 3 [1]).

Punishment of penal servitude.

[2]) The punishment of penal sevitude consists in keeping the offender in confinement and compelling him to labour in the manner and under the discipline appointed by the Acts relating to penal servitude.

Artikel 11 [1]).

Subjection to police supervision.

[3]) The punishment of subjection to police supervision

---

[1]) A digest of the criminal law (crimes and punishments) by Sir J. F. STEPHEN, K. C. S. I., Q. C. 1877. p. 2, 5, 6.

[2]) Wet van 20 Aug. 1853. (16 & 16 Victoria cap. 99).
Wet van 26 Juni 1857. (20 & 21 Victoria cap. 3).
Wet van 25 Juli 1864. (27 & 28 Victoria cap. 47).

[3]) Prevention of crime Act v. 1871. (34 & 35 Victoria cap. 112).
Prevention of crime Act v. 1879. (42 & 43 Victoria cap. 55).

consists in the subjection of every person so punished to the following obligations when at large: —

a). He must notify the place of his residence, and every change of his residence, within the same [1]) police district to the [1]) chief officer of police of the district in which his residence is situated.

b). Whenever he changes his place of residence from one police district to another, he must notify such change of residence to the chief officer of police of the police district which he is leaving, and to the chief officer of police of the police district into which he goes to reside. He must make the notifications required to be made in *a*) and *b*) within forty-eight hours after he comes into the place where they are required to be made.

c). Once in each month he must — if a male — report himself at such time, and personally, or by letter, as may be prescribed by the chief officer of police of the district, either, to such chief officer himself, or to such person as he may direct.

d). If he fails to do any one of those things within the proper time he is liable to be imprisoned, with or without hard labour, for any period not exceeding one year.

---

[1]) Zie over de bepalingen van „police district", en „chief officer of police", 34 & 35 Victoria cap. 112, s. 20.

Het „Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich."

§ 23.

Die zu einer längeren Zuchthaus- oder Gefängnissstrafe Verurtheilten können, wenn sie drei Viertheile, mindestens aber ein Jahr der ihnen auferlegten Strafe verbüsst, sich auch während dieser Zeit gut geführt haben, mit ihrer Zustimmung vorlaüfig entlassen werden.

§ 24.

Die vorlaüfige Entlassung kann bei slechter Führung des Entlassenen oder, wenn derselbe den ihm bei der Entlassung auferlegten Verpflichtungen zuwiderhandelt, jederzeit widerrufen werden.

Der Widerruf hat die Wirkung, dass die seit der vorlaüfigen Entlassung bis zur Wiedereinlieferung verflossene Zeit, auf die festgesetzte Strafdauer nicht angerechnet wird.

§ 25.

Der Beschluss über die vorlaüfige Entlassung, sowie über

einen Widerruf ergeht von der obersten Justiz-Aufsichtsbehörde. Vor dem Beschluss über die Entlassung ist die Gefängnissverwaltung zu hören.

Die einstweilige Festnahme vorlaüfig Entlassener kann aus dringenden Gründen des öffentlichen Wohls von der Polizeibehörde des Orts, an welchem der Entlassene sich aufhält, verfügt werden. Der Beschluss über den endgültigen Widerruf ist sofort nach zu suchen.

Führt die einstweilige Festnahme zu einem Widerrufe, so gilt dieser als am Tage der Festnahme erfolgt.

§ 26.

Ist die festgesetzte Strafzeit abgelaufen, ohne dass ein Widerruf der vorlaüfigen Entlassung erfolgt ist, so gilt die Freiheitsstrafe als verbüsst.

Zie voor Pruissen de Ministerieele Instructie van 21 Januari 1871.

(Pr. Justiz. Min. Blatt 1871, p. 35).

Het Strafwetboek voor het Kanton Zürich.

---

§ 14.

Der Vollzug der Arbeitshaus- und Zuchthausstrafe soll durch eine systematische Behandlung die Besserung der Sträflinge anstreben. Zu diesem Zweck ist auch eine Kürzung der richterlich erkannten Freiheitsstrafe, bedingte Entlassung möglich.

Die nähern Bestimmungen sind in dem Gesetze über den Vollzug der Freiheitsstrafen enthalten.

Wet over de voltrekking der vrijheidstraffen.

---

§ 12.

Wenn ein zu zeitlicher Freiheitsstrafe Verurtheilter sich während eines Zeitraumes, der mindestens zwei Drittheile der Strafzeit und zugleich mindestens ein Jahr ausmacht, so gut verhalten hat, dass auf dessen Besserung geschlossen werden

darf, so übermittelt die Aufsichtskommission der Strafanstalt einen ausführlichen Bericht über dessen Betragen an die Direktion der Justiz, welch' letztere *die bedingte Entlassung des Sträflings für den Rest der strafzeit* gestatten kann.

§ 13.

Dem bedingt Entlassenen wird ein *Urlaubsschein* ausgestellt, welcher die Zeitdauer der noch nicht verbüssten Freiheitsstrafe und die Vorschriften enthält, welche der Entlassene zu beobachten hat.

§ 14.

Der entlassene Sträfling wird unter Polizeiaufsicht gestellt und bleibt während der Zeit der bedingten Entlassung vom Activbürgerrecht ausgeschlossen. Demselben kann das Betreten gewisser Bezirke oder Gemeinden untersagt werden.

§ 15.

Der bedingt Entlassene kann auf den Antrag der Staatsanwaltschaft zur Erstehung des Restes der Verhaftsstrafe durch die Direktion der Justiz *wieder einberufen* werden:

a. Wenn er arbeitslos herumstreicht, oder gegründeter Verdacht dafür vorhanden ist, dass er nicht auf ehrliche Weise sein Auskommen suche;

b. Wenn er mit übelberüchtigten Personen oder entlassenen Sträflingen umgeht und die Ermahnungen, den Verkehr mit diesen Personen abzubrechen, erfolglos geblieben sind;

c. wenn er ein leichtfertiges Leben führt und die ihm ertheilten Mahnungen fruchtlos geblieben sind.

§ 16.

Wenn eine Wiedereinberufung nicht erfolgt ist, so erlischt der noch ruckständige Theil der Strafe mit dem Ablaufe der Zeit, für welche die Entlassung bewilligt wurde.

Vorbehalten bleibt die Bestimmung des § 30 des Strafgesetzbuches.

Bijlage D.

Het Oostenrijksche ontwerp van een Wetboek van Strafrecht [1]).

Regierungs-Vorlage.	Ausschuss-Anträge.
§ 18.	§ 17 = § 18 der Reg.-Vorlage.
Sträflinge, welche zu zeitiger Freiheitsstrafe verurtheilt sind, können, nachdem sie ein Jahr in der Strafhaft zugebracht und drei Viertheile ihrer Strafe verbüsst haben, mit ihrer Zustimmung für den Rest der Strafzeit auf Widerruf entlassen werden, wenn ihr Verhalten während der Haft in Verbindung mit den übrigen Umständen hinreichende Beruhigung darüber gewährt dass ihre Entlassung die öffentliche Ordnung nicht	

[1]) Entwurf eines neuen Strafgesetzes über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen. Wien. 1876.

Regierungs-Vorlage.	Ausschuss-Anträge.
gefährden und dass ihr Benehmen dem Gesetze entsprechen werde. Insbesondere müssen Diejenigen welche darauf angewiesen sind ihren Unterhalt selbst zu verdienen, vermöge ihrer Erwerbsfähigkeit, Sparsamkeit und in der Strafzeit bezeugten Arbeitsamkeit die Gewähr bieten, dass sie sich ehrlich fortbringen werden. Unter denselben Voraussetzungen können auch die zu lebenslänglicher Freiheitsstrafe Verurtheilten, nach Verbüssung einer fünfzehnjährigen Strafhaft, auf Widerruf entlassen werden. Ausgeschlossen von der Entlassung auf Widerruf sind Diejenigen welche unter die Bestimmung des § 255, 4, oder der §§ 265, 279 und 284 fallen [1]).	
§ 19.	§ 18.
Jeder auf Widerruf entlas-	Jeder auf Widerruf entlas-

[1]) Deze paragrafen handelen over herhaal van misdrijf ingeval van roof, diefstal, heeling en bedrog.

Regierungs-Vorlage.	Auschuss-Anträges.
sene Sträfling ist unter Polizeiaufsicht zu stellen.	sene Sträfling ist während der Dauer der Entlassung unter Polizeiaufsicht zu stellen.
§ 20.	§ 19 = § 20 der Reg.-Vorlage.
Die Entlassung kann widerrufen werden, wenn der Entlassene den ihm vermöge der Stellung unter Polizeiaufsicht auferlegten Verpflichtungen zuwider handelt, oder wenn sein Betragen das in ihn gesetzte Vertrauen nicht rechtfertigt.	
Der Widerruf hat die Wirkung, dass der Sträfling zur Abbüssung des zur Zeit der Entlassung noch nicht in Vollzug gesetzten Restes seiner urtheilsmässigen Strafe verhalten wird. Ein neuerliche Entlassung auf Widerruf ist bei dem Eintreten besonders rücksichtswürdiger Umstände nicht ausgeschlossen.	
§ 21.	§ 20 = § 21 der Reg.-Vorlage.
Unter den im ersten Absatze des § 20 erwähnten Voraussetzungen kann in dringenden Fällen auch die Sicher-	

Regierungs-Vorlage	Ausschuss-Anträge.
heitsbehörde des Ortes, in welchem sich der Entlassene aufhält, dessen vorlaüfige Verwahrung verfügen. Diese Behörde hat jedoch sofort den Beschluss über den endgiltigen Widerruf einzuholen.	
Wird der Widerruf beschlossen so ist die Dauer der vorlaüfigen Haft in den abzubüssenden Strafzeit einzurechnen.	
§ 22.	§ 21 = § 22 der Reg.-Vorlage.
Ist die urtheilsmässige Strafzeit abgelaufen, ohne dass ein Widerruf der Entlassung erfolgt ist, so gilt die Freiheitsstrafe als verbüsst.	
§ 23.	§ 22 = § 23 der Reg.-Vorlage.
Ueber die Entlassung und den Widerruf derselben entscheidet der Justiz-minister nach Anhörung der Strafvollzugscommission.	

Bijlage E.

Het Hongaarsche Strafwetboek.

§ 48.

Der Justizminister kann die in der Vermittlungsanstalt befindlichen Sträflinge, wenn sie durch ihre gute Aufführung und ihren Fleiss die Hoffnung auf Besserung erfüllt haben auf ihr eigenes Ansuchen und über Vorschlag der Aufsichtscommission bedingt entlassen, wenn sie drei Viertel ihrer Strafe, die zu lebenslänglicher Zuchthausstrafe Verurtheilten hingegen mindestens fünfzehn Jahre verbüsst haben.

Bedingungsweise können auf ihr eigenes Ansuchen und über Antrag der Aufsichtscommission auch jene Personen freigelassen werden, welche zu einer Zuchthausstrafe unter drei Jahren, oder zu einer Kerkerstrafe über ein Jahr, oder zu einer sonstigen Freiheitsstrafe verurtheilt wurden, wenn sie drei Viertel ihrer Strafe verbüsst haben und die sonstigen im § 44 [1]) festgesetzten Bedingungen bei ihnen vorhanden sind.

§ 49.

Bedingungsweise können nicht freigelassen werden:

1) Aüsländer.

---

[1]) Zie de noot op bladz. 148.

2) Rückfällige in den Fällen der in den §§ 333, 344, 350, 355, 370, 379, 422, 423 en 424 angeführten Verbrechen oder Vergehen [1]).

§ 50.

Die bedingungsweise Freigelassenen unterstehen bezüglich ihres Aufenthaltsortes, sowie ihrer Aufführung und Lebensweise besonderen Polizeivorschriften und der Justizminister kann, falls sie diese Vorschriften verletzen, die bedingte Freilassung widerrufen.

Nach erfolgtem Widerrufe der Freilassung ist der unterbrochene Vollzug der im Urtheile ausgesprochenen Strafe fortzusetzen; die in Freiheit zugebrachte Zeit wird jedoch in die Strafe nicht eingerechnet.

Wenn die Strafzeit ohne Widerruf der bedingten Freilassung abgelaufen ist, so wird die Strafe als verbüsst angesehen.

§ 51.

In dringenden Fällen steht den Verwaltungsbeamten, Gemeindevorstehern und Staatsanwälten das Recht zu, bedingungsweise entlassene Individuen sofort in Haft nehmen zu lassen; von der Verhaftung und deren Gründen ist jedoch zum Behufe der weiteren Verfügung den Justizminister unverzüglich in Kenntniss zu setzen.

Die Dauer dieser Haft ist, wenn die bedingungsweise Freilassung widerrufen wird, in die noch zu verbüssende Strafzeit einzurechnen.

---

[1]) De in deze paragraaf opgenoemde §§ handelen over diefstal, roof, afpersing, verduistering, heeling, bedrog en brandstichting.

§ 52.

Die Freiheitsstrafen sind insolange, als die den Bestimmungen dieses Hauptstückes entsprechenden Anstalten nicht eingeführt werden, nach den bestehenden Vorschriften zu vollziehen.

Die bedingungsweise Freilassung ist jedoch auch während dieser Zeit zulässig, und zwar ohne Rücksicht auf die Dauer der im Urtheile ausgesprochenen Freiheitsstrafe auch bezüglich Derjenigen, welche in eine Vermittlungsanstalt nicht transportirt wurden, wenn bei ihnen die sonstigen Bedingungen des § 44 beziehungsweise § 48 vorhanden sind.

Nach erfolgter Einführung und Einrichtung der diesem Gesetze entsprechenden Anstalten ist der Justizminister verpflichtet, die Verfügung zu treffen, dass nach Massgabe der vorhandenen Anstalten die Verurtheilten und zwar auch Diejenigen, welche ihre Freiheitsstrafe schon angetreten haben, in diese Anstalten transportirt werden, und den Rest ihrer Strafe in Gemässheit des gegenwärtigen Gesetzes verbüssen.

Bijlage F.

Wet van 12 Mei 1875 over de voorwaardelijke invrijheidstelling in Croatië.

---

§ 1.

Der Ban ist ermächtigt, Sträflingen, welche zu einer zeitlichen Strafe verurtheilt sind, und welche sich in der Strafanstalt tadellos aufgeführt haben, auf ihre Bitte und auf Antrag der Strafhaus-Verwaltung einen bedingten Urlaub zu ertheilen.

Einen solchen Urlaub können Sträflinge erlangen:

a) welche das erste Mal wegen eines Verbrechens abgeurtheilt wurden, nach Abbüssung einer Hälfte der Strafe;

b) welche zum zweiten Male wegen eines Verbrechens abgeurtheilt wurden, nach Abbüssung von drei Viertheilen der Strafe.

Sträflinge, welche wegen Verbrechens mehr als zweimal verurtheilt wurden, oder welche wegen eines aus Gewinnsucht begangenen Verbrechens, oder wegen des Verbrechens der Brandlegung verurtheilt wurden, sind von der Wohlthat dieses Gesetzes gänzlich ausgeschlossen.

§ 2.

Der bedingte Urlaub kann zu jeder Zeit widerrufen werden, wenn sich der Beurlaubte tadelhaft aufführt, oder wenn er sich gegen die Pflichten, die ihm mit der Beurlaubung auferlegt wurden, vergeht.

Wird der Urlaub widerrufen, so ist die Zeit, welche vom Tage des ertheilten Urlaubes bis zu dem Tage, an welchem der Beurlaubte in Folge Widerrufes wieder in Haft genommen wurde, verstrichen ist, in die Strafdauer nicht eingerechnet.

§ 3.

Der Ban entscheidet über den Widerruf des bedingten Urlaubes.

§ 4.

Die beurlaubten Sträflinge sind unter strenger Polizeiaufsicht zu halten, und ohne Bewilligung der Sicherheitsbehörde dürfen sie sich nicht von dem ihnen jeweilig angewiesenen Aufenthaltsorte entfernen.

Die beurlaubten Sträflinge werden während der Urlaubsdauer als Sträflinge betrachtet.

§ 5.

Die Sicherheitsbehörde des Ortes, in welchem der beurlaubte Strafling verweilt, kann aus wichtigen und dringenden Rücksichten für das öffentliche Interesse die vorlaüfige

Verhaftung des beurlaubten Sträflings verfügen; sie ist jedoch verpflichtet, unverzüglich die Entscheidung über den definitiven Widerruf des Urlaubes einzuholen.

Wenn nach vorlaüfiger Inhaftnahme der Urlaub des Sträflings widerrufen wird, so ist anzunehmen, dass der Urlaub am Tage der Verhaftung des Sträflings widerrufen wurde.

§ 6.

Wenn die bestimmte Strafdauer ohne Widerruf ablaüft so ist die Strafe als abgebüsst anzusehen.

§ 7.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes ist der Ban betraut.

Bijlage G.

Het Croatische Strafwetsontwerp.

§ 52.

Die Regierung kann die zu einer Zuchthausstrafe Verurtheilten und in die Zwischenanstalt versetzten Sträflinge, welche in letzterer, sowie in der Strafanstalt insgesammt ein Jahr zugebracht und drei Viertheile der Strafzeit abgebüsst haben, im Falle ihre Aufführung die Hoffnung auf eine Besserung befestigt hat und wenn überhaupt von ihnen erwartet werden kann, dass sie sich in der Freiheit unbescholten aufführen und der öffentlichen Ordnung nicht zum Nachtheile gereichen werden, auf ihre eigene Bitte gegen Widerruf entlassen.

Vermögenslose und auf eigenen Erwerb angewiesene Sträflinge haben während der Strafdauer ihren Fleiss und die Erwerbsfähigkeit besonders zu bezeugen.

Bei Vorhandensein dieser Voraussetzungen können auch die zur lebenslänglichen Zuchthausstrafe verurtheilten Sträflinge nach abgebüsster fünfzehnjähriger Strafzeit gegen Widerruf entlassen werden.

Die Landesregierung kann auch die zur Strafe des Staatsgefängnisses und die zur Gefängnissstrafe verurtheilten Sträf-

linge, selbst wenn sie sich in der Zwischenanstalt nicht befinden, sonst aber bei ihnen die Voraussetzungen dieses Paragraphs zutreffen, gegen Widerruf entlassen.

§ 53.

Gegen Widerruf können nicht entlassen werden:

a) Ausländer;

b) Sträflinge, die in den sub §§ 286, 293, 299, 304, 310, 316, 360, 361, 362 normirten Verbrechen und Vergehen rückfällig sind.

§ 54.

Der gegen Widerruf entlassene Sträfling steht während der Dauer der Freilassung unter polizeilicher Aufsicht.

§ 55.

Im Falle der gegen Widerruf entlassene Sträfling die ihn auf Grund der polizeilichen Vorschriften obliegenden Verpflichtungen verletzt, oder wenn er das in ihn gesetzte Vertrauen nicht rechtfertigt, kann die Regierung die bewilligte Entlassung widerrufen.

Nach erfolgtem Widerruf ist der Sträfling zu verhalten, den noch nicht vollstreckten Rest der zuerkannten Strafe abzubüssen.

§ 56.

In dringenden Fällen können politische und die Polizei-Behörden, so auch die Gemeinde-Vorstehungen die Verwahrung des gegen Widerruf Entlassenen verfügen, haben aber

hievon die Meldung an die Regierung unverzüglich zu erstatten.

Im Falle die Regierung die Entlassung widerruft, ist dem Sträflinge die in der Verwahrung zugebrachte Zeit in den Rest der Strafzeit einzurechnen.

§ 57.

Die Strafe ist als abgebüsst zu betrachten, wenn die Entlassung gegen Widerruf vor Ablauf der gerichtlich zuerkannten Strafe nicht widerrufen wird.

§ 58.

In jenen Anstalten, welche im Sinne der Verfügungen dieses Hauptstückes noch nicht eingerichtet sind, wird die Strafe nach den bestehenden Vorschriften vollzogen und den in diesen Anstalten detenirten Sträflingen die bedingte Freilassung gewährt, sobald bei ihnen die übrigen Voraussetzungen des § 45 zusammen treffen.

Bijlage H.

Het Italiaansche Strafwetsontwerp 1877. (Mancini).

Art. 55.

§ 1. I condannati alle pene della reclusione, della relegazione, ovvero della prigionia o della detenzione per tempo non minore di due anni i quali, durante due terzi della pena, abbiano date prove di buona condotta, possono essere ammessi a scontarne il residuo in una colonia penale agricola od industriale, od anche a lavorare fuori delle case di pena, nella esecuzione di opere publiche, o di altre dirette, sussidiate od invigilate dalla publica amministrazione; in questo caso si avrà cura che rimangano segregati dagli operai liberi.

§ 2. Se abbiano date prove sicure di morale emendamento, dopo aver espiato tre quarti della pena possono anche essere ammessi, col loro consenso alla liberazione condizionale e rivocabile.

§ 3. Il liberato è sotto posto alla vigilanza speciale della polizia.

Art. 56.

§ 1. L'ammessione al modo più mite di esecuzione della condanna, e la liberazione condizionale e rivocabile sono

accordate con decreto motivato dei ministri della giustizia e dell' interno, sulla proposta del Consiglio di disciplina dello stabilimento dove il condannato si trova, e sentito il parere della Sezione d'accusa dello stesso distretto, la quale può assumere tutte le informazioni che crede opportune.

§ 2. Il decreto e rivocabile con altro decreto degli stessi ministri della giustizia et dell' interno, se il condannato tiene cattiva condotta, o contravviene agli obblighi impostigli nel decreto di ammessione o liberazione condizionale.

§ 3. La rivocazione può essere provocata dall'autorità di pubblica sicurezza, la quale contemporaneamente alla proposta può anche per ragioni di ordine publico ordinare l'arresto del liberato.

Art. 57.

§ 1. Scorso tutto il tempo della durata della pena inflitta, senza che la liberazione condizionale sia stata revocata, la pena rimane scontata.

§ 2. Se l'arresto del liberato è sussequito dalla rivocazione della liberazione, l'effetto della rivocazione risale al giorno dell' arresto.

Bijlage I.

Het Nederlandsch Wetboek van Strafrecht van 2 Maart 1881.

Art. 15.

De tot gevangenisstraf veroordeelde kan, wanneer hij drievierden van zijn straftijd en tevens ten minste drie jaren in de gevangenis heeft doorgebracht, voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld.

Deze invrijheidstelling is te allen tijde herroepbaar ingeval de veroordeelde zich slecht gedraagt of in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden.

De tijd, verloopen tusschen de invrijheidstelling en het besluit van herroeping, wordt niet in rekening gebracht op den duur der straf.

De gevangene wiens invrijheidstelling is herroepen kan niet op nieuw voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld.

De gevangenisstraf wordt geacht geheel te zijn ondergaan, indien zonder herroeping de straftijd is verstreken.

Art. 16.

De besluiten van voorwaardelijke invrijheidstelling en die van herroeping worden genomen door het hoofd van het

Departement van Justitie, de eerste op voorstel of na ingewonnen bericht van het bestuur der gevangenis.

De aanhouding van den voorwaardelijk invrijheidgestelde, die zich slecht gedraagt of in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden, kan in het belang der openbare orde worden bevolen door het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse waar hij zich bevindt of door den officier van justitie van het arrondissement waartoe die plaats behoort, onder verplichting om daarvan onverwijld kennis te geven aan het Departement van Justitie.

Volgt daarna de herroeping, dan wordt zij geacht bevolen te zijn op den dag der aanhouding.

Art. 17.

Het formulier der verlofpassen en de verdere voorschriften ter uitvoering van de artikelen 15 en 16 worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is onontbeerlijk in een strafstelsel, dat zich behalve de openbare veiligheid ook de zedelijke verbetering van den gevangene ten doel stelt.

II.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is een der zekerste behoedmiddelen tegen herval in misdrijf.

III.

Ten onrechte achtte Mr. PLOOS VAN AMSTEL op het pénitentiaire Congres te Stockholm de voorwaardelijke invrijheid-

stelling niet toepasselijk op veroordeelden, die hun straf in afzonderlijke opsluiting ondergaan.

IV.

Toeëigening van gevonden goed valt onder art. 321 W. v. S.

V.

Ten onrechte wordt overspel in ons nieuwe Wetboek van Strafrecht strafbaar gesteld.

VI.

Normaalscholen voor de opleiding van gevangenbewaarders zijn wenschelijk.

VII.

Ten onrechte wordt door DE BOSCH KEMPER (Strafv. d. I, p. 381) en door DE PINTO (Wetboek van Strafv. 2de ged. p. 142 en 143) beweerd, dat art. 78 W. v. Sv. alleen en uitsluitend ten gunste van den verdachten persoon is vastgesteld.

VIII.

Aan den voor den Rechtercommissaris tot het geven van inlichtingen opgeroepen verdachte behoort geen scha-

deloosstelling voor reiskosten en tijdverlies te worden toegekend.

IX.

Onderzoek naar het vaderschap behoort zonder uitzondering toegelaten te worden.

X.

Het woord »handlichting" in art. 1053 B. W. moet opgevat worden in den zin van »beperkte handlichting", zoodat zij die venia aetatis hebben verkregen, uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen kunnen zijn.

XI.

Voor de toepasselijkheid van Art. 1404 B. W. is het onnoodig, dat ten aanzien van den eigenaar (of gebruiker) van het dier dolus of culpa wordt bewezen.

XII.

Een pactum de compromittendo is in zijn geheel en van rechtswege nietig, wanneer daarbij bepaald is, dat eventueele geschillen aan een even getal arbiters ter beslissing zullen worden opgedragen.

XIII.

Art. 499 B. Rv. moet in dien zin worden opgevat: dat het beslag alleen kan gelegd worden voor een bepaalde en vereffende schuld of vordering; dat derhalve beslag uitgesloten is voor een onbepaalde en onvereffende schuld, maar dat, wanneer de onbepaaldheid slechts betreft het geldelijk beloop of de waarde, de schuld dus in het algemeen bepaald, slechts betrekkelijk onbepaald is, het beslag wel kan gelegd, maar niet door verkoop kan voortgezet worden, voordat de vereffening heeft plaats gehad.

XIV.

De vennootschap onder firma is volgens het Nederlandsch recht een rechtspersoon.

XV.

De curator heeft het recht de telegrammen, geadresseerd aan den gefailleerde, te openen.

XVI.

Het verkrijgen van geheele gratie neemt niet de rechten weg, die derden aan de veroordeeling zouden kunnen ontleenen. Bij gevolg heeft de vrouw, wier echtgenoot tot tuchthuisstraf is veroordeeld, doch wien oogenblikkelijk

daarop volledige gratie of rehabilitatie is verleend, het recht om op grond van die veroordeeling echtscheiding te vorderen.

XVII.

De Koning kan gratie verleenen ook wanneer zij niet door den veroordeelde gevraagd is en zelfs tegen diens wil.

XVIII.

Art. 166 G. W. is overbodig.

XIX.

De rechter mag in geen onderzoek treden naar de al of niet grondwettigheid eener wet.

XX.

Het stelsel om den Burgemeester door den Raad der gemeente te laten kiezen verdient afkeuring.

XXI.

De artt. 69 tot en met 72 van de onteigeningswet (Staatsblad N°. 125) eischen dringend herziening.

ERRATA.

Blz.	5 regel	1 v. o.	*staat:* Haar	*lees:*	haar.
„	7 „	8 v. b.	„ an fond	„	an fond.
„	8 „	4 v. o.	„ worden	„	wordt.
„	11 noot r.	8 v. o.	„ zij moesten	„	gedurende.
„	12 regel	6 v. o.	„ zuchten	„	zuchtten.
„	12 „	5 v. o.	„ dezen grenst	„	deze grensde.
„	15 „	10 v. o.	„ te moeten inkorten	„	in te korten.
„	15 „	11 v. o.	„ voegen, en	„	voegen en.
„	20 „	2 v. o.	„ zijn	„	waren.
„	21 „	1 v. b.	„ zou beginnen te vergeten	„	zou vergeten hebben.
„	21 „	2 v. b.	„ ware er niet enz.	„	ware er niet onder de kolonisten eene algemeene antipathie tegen de deportatie ontstaan.
„	30 „	10 v. b.	„ onderzoeken	„	onderzoeken.
„	31 „	3 v. b.	„ daarvan, nog	„	daarvan nog.
„	32 „	2 v. b.	„ Engelsche regeering	„	Engelsche Regeering.
„	48 „	5 v. b.	„ practijk	„	praktijk.
„	49 „	14 v. b.	„ Rapport	„	rapport.
„	53 „	9 v. o.	„ practijk	„	praktijk.
„	56 „	1 v. o.	„ convicts-	„	convict-.
„	62 noot [1])		„ Etude	„	Etudes

ERRATA.

Blz. 66	regel 11 v. o.	*staat*:	apodter	*lees*:	adopter.
" 79	" 9 v. b.	"	Strafling	"	Sträfling.
" 82	" 13 v. b.	"	boeren werk	"	boerenwerk.
" 83	" 1 v. o.	"	kolonieën	"	koloniën.
" 86	" 6 en 4 v. o.	"	Staat	"	staat.
" 96	" 1 v. o.	"	doet	"	deed.
" 98	" 7 v. o.	"	idéeen	"	ideeën.
" 102	laatste noot	"	[1])	"	[2]).
" 109	regel 1 v. b.	"	bevredigend, Zeer	"	bevredigend. Zeer.
" 111	" 6 en 12 v. b.	"	Commissie	"	commissie.
" 114	" 4 v. b.	"	van den veroordeelde	"	aan den veroordeelde.
" 114	" 16 v. b.	"	Strafantstaltsverwaltung	"	Strafanstaltsverwaltung.
" 116	noot r. 2 v. o.	"	Beurlanbungen	"	Beurlaubungen.
" 127	noot r. 1 v. b.	"	Kantonalstrafenstalt	"	Kantonalstrafanstalt.
" 150	regel 3 v. b.	"	beling	"	beeling.
" 153	" 5 v. b.	"	Vaòs	"	Vavz.
" 157	" 15 v. b.	"	wien	"	wie
" 170	" 3 v. o.	"	memorie	"	Memorie.
" 172	" 1 v. b.	"	a	"	à.
" 178	" 9 v. b.	"	practijk	"	praktijk.
" 185	" 1 v. b.	"	practiscb	"	praktiscb.
" 187	" 5 v. b.	"	gedurendė	"	gedurende.
" 187	" 13 v. b.	"	practijk	"	praktijk.
" 193	" 5 v. b.	"	bnnne	"	bunne.
" 193	" 14 v. b.	"	wie eene	"	wie men eene.
" 195	" 3 v. b.	"	practijk	"	praktijk.
" 202	" 8 v. o.	"	bladz. 166	"	bladz. 167.
" 215	" 7 v. b.	"	practisch	"	praktiscb.
" 221	" 5 v. o.	"	Staat	"	staat.
" 222	noot r. 4 v. o.	"	practijk	"	praktijk.
" 228	" 12 v. b.	"	practijk	"	praktijk.

ERRATA.

Blz. 235	ad XIV r. 1 v. o.	*staat:* openbare		*lees:* openbare.
„ 243	„ 3 v. o.	„ practijk		„ praktijk.
„ 251	„ 14 v. b.	„ practische		„ praktische
„ 265	„ 1 v. b.	„ [2])		„ [1])
„ 278	„ 3 v. b.	„ in vrijheidgestelde		„ invrijheidgestelde.
„ 281	noot [2]) r. 5 v. b.	„ Rorin		„ Robin
„ 283	„ 2 v. b.	„ ten allen		„ te allen.
„ 284	„ 2 v. b.	„ ge al		„ geval.
„ 284	„ 12 v. b.	„ 251 en 254		„ 253.
„ 304	„ 4 v. b.	„ strafzeit		„ Strafzeit
